

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

ผ่านการรับรองคุณภาพของศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย
TCI (Thai-Journal Citation Index Center) กลุ่มที่ 2

วารสาร

ด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง

Journal of Public Administration and Politics

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2567

ISSN 2651-1436 (Print)

ISSN 2651-1460 (Online)

วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง

ISSN 2651-1436 (Print)

ISSN 2651-1460 (Online)

เวลาเผยแพร่ วารสารเผยแพร่เป็นประจำทุกปีๆ ละ 2 ฉบับ คือ มกราคม-มิถุนายน
และกรกฎาคม-ธันวาคม

สถานที่ติดต่อ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
เลขที่ 169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง
จังหวัดชลบุรี 20131

เบอร์โทรศัพท์ 038-102369 ต่อ 150

Homepage: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/papojournal>

เจ้าของวารสาร คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วารสารมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ รัฐศาสตร์ และการเมืองการปกครอง ตลอดจนสาขาทางสังคมศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผลงานวิชาการ ได้รับการเผยแพร่ในวงกว้างและเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการโดยเป็นวารสารทางวิชาการที่มีการพิจารณา กลั่นกรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิในลักษณะผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blind peer review) ทั้งนี้บทความจะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน วารสาร ด้านการบริหารรัฐกิจและการเมืองเปิดรับพิจารณาบทความวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษทั้งใน รูปแบบบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ บทความวิจารณ์หนังสือ รายงานการสัมมนา ด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เนื้อหาของบทความเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนกองบรรณาธิการ ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบหรือเห็นด้วย

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก ดร.วิเชียร ต้นศิริคองค
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุรัตน์ อนันทนาธร
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภา
สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต
ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์
คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.จีระ ประทีป
สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ เดียววิศเรศ
ข้าราชการบำนาญ อดีตอธิบดีศาลปกครองชั้นต้นประจำศาลปกครองสูงสุด
รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณากร ทาวะรมย์
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.ธีระพงษ์ ภูริปาณิก
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ เครือนวน
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ประสานงานกองบรรณาธิการ

ดร.ณปภา จิรมงคลเลิศ

ดร.สุทธาทิพย์ จั๊บใจเหมาะ

นางสาวธารทิพย์ ภาวะวิภาต

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง	มหาวิทยาลัยปทุมธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.กิจฐเขต ไกรवास	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัฒน์ จันทิก	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร.ไวพจน์ กุลาชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วันวิชุด บุญโปร่ง	มหาวิทยาลัยรังสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนิทธาเดช จินตนา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ดร.เสริมสิทธิ์ สร้อยสอศรี	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณารศ อัครพัฒนานุกุล	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุปราณี ธรรมพิทักษ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.โชติสา ขาวสนิท	มหาวิทยาลัยบูรพา
ดร.มาลัย ลีสังสิทธิ์คล้าย	นักวิชาการอิสระ
ดร.ธานี ขามชัย	โรงพยาบาลมะเร็ิงชลบุรี
ดร.ภูษิต แจ่มศรี	นักวิชาการอิสระ
ดร.เพ่ง บัวหอม	เทศบาลตำบลบางเสร่
ดร.ปริญญญา สิริอิตตะกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

บรรณาธิการแถลง

วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2567) มีวัตถุประสงค์ในการจัดทำขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางให้คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา หรือผู้ที่มีความสนใจเผยแพร่ผลงานทางวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์และการเมือง ตลอดจนสาขาทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องสำหรับฉบับนี้กองบรรณาธิการได้คัดสรรบทความที่มีคุณภาพ จำนวน 9 บทความ โดยเริ่มที่ บทความเรื่องแรก เป็นภาษาต่างประเทศ เรื่อง **Profile of Motivated Social Workers: Evidence from the Philippines** By Rowena C. Alcoba Empirical evidences have shown the many antecedents that may increase or dampen the altruistic motive of government workers. This article investigates the public service motive of Filipino social workers and how their individual characteristics such as age, education, length of service, and pursuit of pay might affect motivated work. Employing quantitative method, the study used Eta squared to measure the association between variables and the effect size. Findings suggest that Filipino social workers are highly motivated to serve. Results also indicate that PSM is associated with both age and length of service, which can inform policy discussions to further improve the design and implementation of holistic intervention programs that will renew and increase the motivation to serve of aging and long-tenured employees. The non-association with pursuit of pay conforms with the autonomous perspective of PSM.

บทความที่ 2 เรื่อง การศึกษาและวิเคราะห์โครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐพงษ์ คันธรส ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศห์ เศรษฐกร ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัมฤตา สารธิวงศ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรวัฒน์ เมธาสุทธิรัตน์ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน” และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จในการดำเนินโครงการนวัตกรรม เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการประจำ และกลุ่มประชาชน เครือข่ายและภาคประชาสังคม จำนวน 39 คน ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบแยกแยะเนื้อหาสาระ การวิเคราะห์เนื้อหา และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการนวัตกรรมขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน (Waste To Wealth) ได้แก่ (1) การมีผู้นำที่มีความเข้มแข็ง และการทำงานเป็นทีม ผู้นำและผู้บริหารของเทศบาลตำบลทับมา มีความเข้มแข็งในการทำงาน (2) การมีภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่ (3) บริบทของชุมชน ฐานทรัพยากรท้องถิ่น และพื้นที่ในการ

พัฒนาความสำเร็จของโครงการนวัตกรรม (4) การมีระบบเทคโนโลยีดิจิทัล และการพัฒนาด้านระบบฐานข้อมูล และ (5) ความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ดั้งเดิม จากการดำเนินการพบปัญหาเรื่องความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่เนื่องจากอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายของประชากร และมีประชากรแฝงในพื้นที่เป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องสร้างการรับรู้และสร้างความสัมพันธ์ของในพื้นที่เพื่อดำเนินนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงปัญหาการพลัดเปลี่ยนบุคลากรของหน่วยงาน ซึ่งส่งผลต่อความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน

บทความที่ 3 เรื่อง แนวทางสหวิทยาการสำหรับการพัฒนานโยบายผู้สูงอายุ โดย รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยากร หวังมหพพร บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เข้าใจการศึกษานโยบายผู้สูงอายุตามแนวทางสหสาขาวิชา 2) สรุปรวมมุมมองสาขาต่าง ๆ ต่อการศึกษานโยบายสาธารณะ เช่น สาขาวิชาวิทยาการว่าด้วยผู้สูงอายุสาธารณสุข สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา และรัฐประศาสนศาสตร์ 3) ปัญหาอุปสรรคการศึกษานโยบายผู้สูงอายุตามแนวทางสหวิทยาการ และ 4) แนวทางในการส่งเสริมการศึกษาเรื่องผู้สูงอายุตามแนวทางสหวิทยาการ การศึกษาพบว่า 1) การทำงานร่วมกันข้ามสาขาวิชาและการบูรณาการมุมมองจากหลายสาขานั้นเป็นการสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุมและเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการพัฒนานโยบายที่มีประสิทธิผลและมีคุณภาพสำหรับผู้สูงอายุในสังคมในระยะยาว 2) สาขาที่ศึกษานโยบายสาธารณะ เช่น สาขาพฤฒาวิทยาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการสูงอายุที่ให้ข้อมูลที่ลึกซึ้งในแง่มุมต่าง ๆ เกี่ยวกับผลกระทบของการสูงอายุต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม 3) ปัญหาอุปสรรคที่ทำให้การศึกษานโยบายสหวิทยาการไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรในการพัฒนาและการดำเนินนโยบายผู้สูงอายุ อุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างผู้เชี่ยวชาญจากหลากหลายสาขา เช่น ความแตกต่างในมุมมอง อุปสรรคในการสื่อสาร ข้อจำกัดด้านทรัพยากร และ 4) การใช้แนวทางสหวิทยาการในการพัฒนานโยบายผู้สูงอายุนี้ยังเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการจัดการกับความซับซ้อนและความหลากหลายของผู้สูงอายุและนำไปสู่พัฒนานโยบายที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในอนาคต

บทความที่ 4 เรื่อง โครงสร้างกรุงเทพมหานครตามแนวทางการกระจายอำนาจ โดย นายสุรัชพรหมพันธุ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร.อนันต์ ธรรมชาลย์ อาจารย์ปณิพร ชมภูผิว นางสาวปนัดดา เย็นวนิช และ รองศาสตราจารย์ ดร.บรรพต วิรุณราช บทความเรื่องโครงสร้างกรุงเทพมหานครตามแนวทางการกระจายอำนาจ ผู้เขียนมีแนวคิดการนำเสนอการกระจายอำนาจที่เต็มรูปแบบ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น แต่ปัจจุบันการกระจายอำนาจผ่านการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยนั้นยังไม่เต็มรูปแบบ ซึ่งการปกครองท้องถิ่นประเทศไทยมี 2 รูปแบบ ได้แก่ การปกครองท้องถิ่นทั่วไป กับ การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร และพัทยา โดยบทความนี้จะนำเสนอรูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ คือ กรุงเทพมหานครที่มีโครงสร้างการบริหารจัดการแบบชั้นเดียว เน้นการรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ผู้ว่า

ราชการกรุงเทพมหานครที่มาจากการเลือกตั้ง และมีสถานิติบัญญัติมาจากการเลือกตั้งของแต่ละเขต ๆ ละ 1 คน และพื้นที่ 50 เขตของกรุงเทพมหานครนั้นมีข้าราชการประจำในทุกเขต การปฏิบัติภารกิจงานของเขตจะปฏิบัติตามรูปแบบราชการส่วนภูมิภาคเป็นส่วนใหญ่ การทำงานต้องเป็นไปตามนโยบายของผู้ว่า กรุงเทพมหานคร ซึ่งปัญหาที่ตามมา คือ ขาดโครงสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละเขตที่ควรเข้ามาในรูปแบบผู้บริหารระดับเขต และฝ่ายนิติบัญญัติระดับเขตที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในเขตนั้น หรือเพิ่มสภาพการเมืองให้มาจากตัวแทนประชาชนทุกสาขาวิชาชีพในแต่ละเขต โดยสภาพการเมืองจะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเรียกว่าเป็น การกระชับการมีส่วนร่วมให้เกิดการกระจายอำนาจเข้าสู่ทุกชุมชนนั่นเอง ซึ่งโครงสร้างระดับเขตดังกล่าวเรียกว่าโครงสร้างชั้นล่าง โดยบทความจะเปรียบเทียบให้เห็นถึงมหานครใหญ่ของโลก ได้แก่ มหานครนิวยอร์ก มหานครลอนดอน มหานครปารีส มหานครโตเกียว ที่มีโครงสร้างการบริหารแบบ 2 ชั้น มีเพียงกรุงเทพมหานครเท่านั้นที่มีโครงสร้างแบบชั้นบนชั้นเดียว ดังนั้น เพื่อเป็นการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ พุทธศักราช 2560 ในเรื่องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โครงสร้างการบริหารงานของกรุงเทพมหานครจึงต้องเต็มรูปแบบ เรียกว่าโครงสร้างการปกครองแบบ 2 ชั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยและสร้างความใกล้ชิดกับประชาชนภายในท้องถิ่น สนองต่อความต้องการที่หลากหลายของประชาชนในท้องถิ่น และเสริมสร้างให้เกิดการปกครองท้องถิ่นโดยประชาชน (Local-self Government) ให้มากที่สุดนั่นเอง

บทความที่ 5 เรื่อง การจัดการพื้นที่สาธารณะเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการใช้บริการของสตรีและกลุ่มเปราะบางอื่น กรณีศึกษา: การเปิดโอกาสให้สตรีและกลุ่มเปราะบางอื่นมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่สาธารณะให้เกิดความปลอดภัยของเทศบาลนครอุดรธานี โดย นางสาวกมลฉัตร ฉัตรไพฑูรย์ และ ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาส จังหวัดอุดรธานี ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ ศูนย์กลางหน่วยงานราชการ อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน เทศบาลนครอุดรธานี ได้รับรางวัลรางวัลการบริการภาครัฐแห่งชาติระดับดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2559 รางวัลที่ 1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปี พ.ศ. 2559 และรางวัลเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ยอดเยี่ยมระดับประเทศ ประจำปี พ.ศ. 2559 ประเภทเทศบาลขนาดใหญ่ รวมถึงมีโครงการในการสร้างความปลอดภัยให้กับประชาชน และโครงการสนับสนุนการมีส่วนร่วม แต่อย่างไรก็ตามจากการตรวจสอบข้อมูลในสำนักงานตำรวจจังหวัดอุดรธานี พบว่า สถิติการเกิดอาชญากรรม ฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เพศ และฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน มีจำนวน 159 คดี เป็นชาย 46 เป็นหญิง 87 มีลักษณะความผิดที่เกิดกับผู้หญิง ได้แก่ การทำร้ายร่างกาย 46 คดี ข่มขืนกระทำชำเรา/อนาจาร 16 คดี พรากรู้เวยาว 21 คดี ฆ่าโดยเจตนา 5 คดี และชิง/กรรโชกทรัพย์ 12 คดี และมีสถานที่เกิดเหตุเป็นที่สาธารณะ ซึ่งนี้เป็นเพียงข้อมูลที่ได้รับแจ้งเหตุ ไม่ได้ครอบคลุมกรณีที่ไม่ได้แจ้งเหตุด้านอาชญากรรม ด้านอุบัติเหตุ และด้านอุบัติเหตุที่ไม่ได้รับแจ้งความ ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการให้เกิด

ความปลอดภัยแก่ผู้ใช้บริการพื้นที่สาธารณะเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของคนหลายกลุ่ม และทุกภาคส่วน ซึ่งพื้นที่สาธารณะใช้ในการพักผ่อน การออกกำลังกาย ทางเดินเท้า จุดจอดรถ สนามเด็กเล่น ห้องน้ำสาธารณะ และพื้นที่การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน แต่อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะส่วนใหญ่เป็นไปตามข้อกำหนดตามกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พ.ร.บ.การขุดถนนสาธารณะ พ.ศ. 2558 รวมถึงกฎหมาย ข้อกำหนดที่ใช้บังคับในพื้นที่ด้วย ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการ ที่มีหน้าที่ดูแลพื้นที่สาธารณะปรับปรุงซ่อมแซม และส่งเสริมให้เกิดความพึงพอใจในการใช้พื้นที่สาธารณะ ซึ่งรวมถึงการได้รับความปลอดภัยจากการใช้พื้นที่ด้วย ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความร่วมมือระหว่างเทศบาลนครอุดรธานีกับสตรีและกลุ่มเปราะบางอื่นในการจัดการพื้นที่สาธารณะและการพัฒนาความร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการจัดการพื้นที่สาธารณะให้เกิดความปลอดภัยในอนาคตอย่างยั่งยืน

บทความที่ 6 เรื่อง การจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดย นายนิพนธ์ เขมมาโรทัย ดร.ธีระพงษ์ ฐิริปาณิก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยาภรณ์ จตุพรประสิทธิ์ วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก จังหวัดชลบุรี มีอยู่มากมายหลายกลุ่ม ซึ่งข้อมูลจากระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร รายงานว่ามีจำนวนวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก ปี พ.ศ. 2565 ทั้งหมด 18 แห่ง โดยส่วนใหญ่เป็นกิจการประเภทการผลิตสินค้า ทั้งการผลิตปัจจัยการผลิต การแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ของข้าวหรือของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ ผ้าทอและเสื้อผ้า ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกร ค้าขาย และกลุ่มแม่บ้านของข้าราชการทหารเรือที่ไม่อาชีพที่มีรายได้ประจำ รายได้ของสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จึงมาจากการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบของรายได้หลักหรือบางคนอาจเข้าร่วมกลุ่มเพื่อเป็นอาชีพเสริมในรูปแบบของรายได้รอง ดังนั้น เมื่อเกิดภาวะวิกฤตโควิด-19 ขึ้น อาจส่งผลร้ายให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น ไม่สามารถทนทานต่อกระแสภาวะวิกฤตนี้ไปได้และมีความเสี่ยงที่จะปิดกิจการลงในที่สุด หรือต้องปิดกิจการลงเป็นการชั่วคราวโดยยังไม่สามารถหาทางฟื้นตัวกลับมาได้ ในขณะที่เดียวกันกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ก็ไม่สามารถดำเนินกิจการได้ปกติตามเดิม ด้วยยอดขายที่มีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดภาวะวิกฤตโควิด-19 ด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขาดรายได้ในการจุนเจือครอบครัว และในที่สุดอาจนำไปสู่ปัญหาปากท้องของครอบครัว

บทความที่ 7 เรื่อง การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี โดย พระครูสาธิตกิตติญาณ ยศฐาสักดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกุล วงษ์กาฬสินธุ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลือชัย วงษ์ทอง ประเทศไทยในปัจจุบันมีความต้องการแรงงานในปริมาณที่สูง โดยเฉพาะแรงงานในภาคเกษตรกรรม, แรงงานก่อสร้าง และงานในระดับล่าง ซึ่งเป็นแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ ได้แก่ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา เป็นต้น

(ภาวะความต้องการแรงงานสูงของตลาดแรงงาน ซึ่งแรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานประเภทไร้ทักษะฝีมือ แรงงานต่างด้าวเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง แต่ตลาดแรงงานไทยไม่สามารถตอบสนองได้ จึงเกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานไทยอย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าว เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศทำให้มีความจำเป็นที่ต้องนำเข้าแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเป็นแรงงานทดแทน จังหวัดชลบุรีเป็นหนึ่งในจังหวัดที่รัฐบาลได้จัดทำ โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มีโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 5,175 โรงงาน แบ่งออกเป็นโรงงานขนาดเล็ก 4,420 โรงงาน โรงงานขนาดกลาง 595 โรงงาน โรงงานขนาดใหญ่ 160 โรงงาน ส่งผลให้จังหวัดชลบุรี มีแรงงานต่างด้าวทำงานภาคอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 138,510 คนแบ่งเป็นเพศชาย 78,747 คน เพศหญิง 59,763 คน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการนํานโยบายแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในจังหวัดชลบุรีไปปฏิบัติและมาตรการที่เกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร หน่วยงานหรือสถานประกอบการ ที่จะสามารถนำผลการศึกษานี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการนํานโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีต่อไปให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

บทความที่ 8 เรื่อง ประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดย **นายรัช ชันธประสิทธิ์** การจัดการเรียนการสอน หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพาในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ Field Experience in Political Science ได้มีลักษณะคำอธิบายรายวิชาคือ การเตรียมพัฒนาตัวผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งในด้านปัญญา แรงจูงใจ จิตสำนึก สาธารณะ ความรอบรู้ คุณธรรม และทักษะปฏิบัติ ในการทำงานเกี่ยวกับกิจสาธารณะ โดยอาศัยกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จและการทดลองปฏิบัติการโครงการเพื่อสร้างพื้นที่สาธารณะ ในปี พ.ศ. 2564 มีนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนก่อนจะสำเร็จการศึกษา จำนวน 323 คน และภาพรวมทั้งคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ที่ต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสาขาวิชาต่าง ๆ อีกกว่า 1,000 คน ถึงแม้ว่าคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์พยามจัดหน่วยงานชั่วคราวเพื่อบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มีความคล่องตัว รวมทั้งมีระเบียบและวิธีการให้ง่ายต่อการปฏิบัติแล้วก็ตาม แต่ในปีที่ผ่านมา ก็ยังประสบปัญหาการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแบบไม่เป็นระบบ การสื่อสารระหว่างสถานประกอบการและมหาวิทยาลัย มักมีความซับซ้อน นิสิตฝึกงานไม่ตรงกับความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาเท่าที่ควรและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสถานที่ฝึกงานระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตลอดจนความรู้พื้นฐานที่จะเข้ารับการฝึกประสบการณ์ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ การกำหนดรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มีความชัดเจน ตลอดจนการพัฒนาระบบและรูปแบบการฝึกงานให้สะดวกต่อการเข้าถึงของนิสิต จะทำให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์จะเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และสามารถลดสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติการ ฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ต่อไป

และบทความสุดท้ายของฉบับนี้ บทความที่ 9 ผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชน:
กรณีศึกษาชุมชนบ้านบน เทศบาลเมืองมาบตาพุด นายชนุตม์ หอมหวล และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุปราณี ธรรมพิทักษ์ จากการขยายตัวของนิคมอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของ บริบทในพื้นที่ ทำให้ส่งผลกระทบต่อพื้นที่นั้นๆ เป็นอย่างมาก เช่น เกิดการย้ายถิ่นฐานของภาคแรงงานจาก จังหวัดต่าง ๆ เข้ามาหางานและอาศัย ทำให้ความต้องการสาธารณูปโภคเกิดความไม่เพียงพอต่อคนในชุมชน มีการปรับเปลี่ยนจากชุมชนภาคเกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงมาเป็นภาคอุตสาหกรรม มีการใช้ที่ดินเพื่อพัฒนา อุตสาหกรรมเป็นวงกว้าง และต่อเนื่อง จำนวนการใช้ที่ดินเกี่ยวกับภาคเกษตรกรรมลดลง จากปัญหาดังกล่าว ทำให้การจัดสรรทรัพยากรไม่เพียงพอต่อความต้องการของคนในชุมชนและเกิดผลกระทบ เช่น น้ำประปา การคมนาคม การรักษาในโรงพยาบาล สิ่งแวดล้อม การศึกษา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการ เจริญเติบโตของนิคมอุตสาหกรรมนำมาซึ่งการส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้ให้แก่ ชุมชนในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมนำไปสู่การเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นและ ประเทศชาติ แต่จากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ผ่านมากลับพบว่า การเกิดขึ้นของนิคมอุตสาหกรรมมีทั้งผลกระทบ ทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อสังคมและชุมชนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ ด้านสังคม ที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น หากชุมชน โดยรอบนิคม อุตสาหกรรมไม่ได้รับการดูแลและป้องกันผลกระทบเชิงลบที่ได้รับจากการดำเนินธุรกิจของบริษัทฯ ในอุตสาหกรรม อาจเกิดความเสี่ยงที่จะสูญเสียความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งกับ ชุมชนและการต่อต้านจากชุมชนในการขยายธุรกิจของบริษัทฯ ในอนาคตตลอดจนกระทบต่อความเชื่อมั่น และการตัดสินใจของนักลงทุนได้

ขอขอบคุณอย่างสูง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนูรัตน์ อนันตนาธร

บรรณาธิการ

สารบัญ

1 - 15

บทที่ 1

Profile of Motivated Social Workers: Evidence from the Philippines

Rowena C. Alcoba

16 - 35

บทที่ 2

การศึกษาและวิเคราะห์โครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

Study and Analysis of the Innovation Project, “Waste, to Wealth” of Thap Ma

Municipality, Mueang Rayong District, Rayong Province

ณัฐพงษ์ กันทรส (Nattapong Kantaros)

วิศท์ เศรษฐกร (Wit Settakorn)

อัมฤตา สารธิวงศ์ (Amarita Santivong)

จิรวัดน์ เมธาสุทธีรัตน์ (Jirawat Metasuttirat)

36 - 52

บทที่ 3

แนวทางสหวิทยาการสำหรับการพัฒนานโยบายผู้สูงอายุ

Interdisciplinary Approaches to Elderly Policy Development

ปิยากร หวังมหาพร (Piyakorn Whangmahaporn)

บทที่ 4

โครงสร้างกรุงเทพมหานครตามแนวทางการกระจายอำนาจ

Bangkok Metropolitan for Full Decentralization

สุรชัย พรหมพันธุ์ (Surachai Phromphan)

อนันต์ ธรรมชาลัย (Anan Thamchalai)

ปิ่นพร ชมภูพิว (Pannaporn Chompoopiew)

ปนัดดา เย็นวนิช (Panadda Yenvanich)

บรรพต วิรุณราช (Banphot Wiroonratch)

บทที่ 5

การจัดการพื้นที่สาธารณะเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการใช้บริการของสตรีและ
กลุ่มเปราะบางอื่น กรณีศึกษา: การเปิดโอกาสให้สตรีและกลุ่มเปราะบางอื่นมีส่วนร่วมในการ
จัดการพื้นที่สาธารณะให้เกิดความปลอดภัยของเทศบาลนครอุดรธานี

Managing Public Spaces to Ensure Safety in Women's Use of Services

and Other Vulnerable Groups. Case Study: Providing Opportunities for Women and

Other Vulnerable Groups to Participate in Managing Public Spaces to Ensure Safety in

Udon Thani Municipality

กมลฉัตร ฉัตรไพฑูรย์ (Kamonchat Chatpaitoon)

สุกชัย ยาวะประภาส (Supachai Yavaprapas)

89 - 108

บทที่ 6

**การจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี
ในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19**

**Security Management of a Community Enterprise at Sattahip Sub-district, Sattahip
District, Chonburi Province During the Crisis of COVID 19 Pandemic**

นิพนธ์ เขมมากรโทย (Nibondh Khemakaro thai)

ธีระพงษ์ ภูริปานิก (Teerapong Puripanik)

ชยากรณ์ จตุรพรประสิทธิ์ (Chayaporn Chaturapornpracit)

109 - 131

บทที่ 7

การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี

Implementation of Foreign Labor Policies in Chonburi Province

พระครูสาธิตกิตติญาณ ยศฐาสักดิ์ (Phrakhrusatidkittiyān Yotthasak)

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์ (Sakul Wongkalasin)

ลือชัย วงษ์ทอง (Luechai Wongthong)

132 - 147

บทที่ 8

ประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**Efficiency of Professional Training Experience in Political Science, Department of
Political Science, Faculty of Political Science and Law, Burapha University**

รัช ขันธประสิทธิ์ (Touch Khanthaprasit)

บทที่ 9

**ผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านบน
เทศบาลเมืองมาบตาพุด**

**The Impacts of Industrial Estate Towards Community: A Case Study of Ban Bon
Community Map Ta Phut Town Municipality**

ชนุคม์ หอมหวล (Chanuch Homhuan)

สุปราณี ธรรมพิทักษ์ (Supranee Thammaphithak)

Profile of Motivated Social Workers: Evidence from the Philippines

Rowena C. Alcoba

Dr., Professor, National University Philippines

Corresponding author, E-mail address: rcalcoba@nu-lipa.edu.ph

Received: 14 June 2023

Revised: 3 July 2024

Accepted: 1 November 2024

Abstract

Empirical evidences have shown the many antecedents that may increase or dampen the altruistic motive of government workers. This article investigates the public service motive of Filipino social workers and how their individual characteristics such as age, education, length of service, and pursuit of pay might affect motivated work. Employing quantitative method, the study used Eta squared to measure the association between variables and the effect size. Findings suggest the high motivation of Filipino social workers to serve. Results also indicate that PSM is associated with both age and length of service. These insights can support policy initiatives to further improve the design and implementation of holistic intervention programs that will renew and increase the motivation to serve of aging and long-tenured employees. The non-association with pursuit of pay conforms with the autonomous perspective of PSM.

Keywords: Public Service Motivation, Filipino Social Workers, Pursuit of Pay

Introduction

Through the years, scholars have explored public service motivation (PSM) from a variety of perspectives. In their study of the motivation of frontline service workers in the Philippines, Alcoba and Phinaitrup (2020, p. 80) affirmed that as a predictor variable, “PSM influences and shapes behavior and outcomes of public employees” and that highly-motivated individuals tend to be more satisfied with their jobs and less susceptible to workplace stress. The positive effects of PSM were also found evident on the relationships between the likelihood to blow the whistle against erring officials and transformational

leadership (Caillier, 2013); the tendency to leave jobs and demands of work (Shim et al., 2017); the satisfaction with training and their perceived competence gains (Thaler et al., 2016); and the employee engagement, accountability, and work stress (De Simone et al., 2016; Kim, 2016; S. M. Park et al., 2016), among others.

Filipino social workers “have high level of public service motivation that translates to positive outcomes” (Alcoba & Phinaitrup, 2020, p. 81). As studies suggest, there is a positive correlation between motivation and job satisfaction, and a negative relationship with workplace stress (Alcoba & Phinaitrup, 2021). This implies that high-PSM social workers not only derive greater satisfaction from their roles but are also more resilient to stress. While it is noteworthy to have empirical data that validated the presence of PSM among Filipino social workers, it might also be significant to public administration practice to understand motivation and its antecedents. Understanding the association of individual characteristics with the altruistic motivation of social workers can help inform the interventions that are necessary for increasing, sustaining, or renewing their motivation to serve.

This study takes a closer look at the Filipino social workers and examines how their demographic characteristics, including age, length of service, education and pursuit of pay, could be associated to their motivation for public service. Many government employees tend to work in the same office until the retirement age of 65 (Diaz, 2019). It will be interesting to learn how age and length of service link to the PSM. On the other hand, studies found that the variables, education (Moynihan and Pandey, 2007) and aspiration for high salary (Tang, 2007), also matter in public service-oriented motives.

The study aims to examine 1) the level of public service motivation of respondents according to different PSM dimensions and 2) the extent of association of PSM with age, education, pursuit of pay, and length of service.

Social Work in the Philippines

Social work, as defined by the International Federation of Social Workers (IFSW), is a profession dedicated to social change, advocating for equality, social justice and human rights, and empowering individuals and communities to improve their well-being. “Utilising theories of human behaviour and social systems, social work intervenes at the points where people interact with their environments. Principles of human rights and social justice are fundamental to social work. (“Definition of Social Work,” 2000; Henrickson, 2013).

The local government units (LGUs) in the Philippines play a key role in addressing the needs of the people within their jurisdiction, especially through the social welfare programs. Social welfare employees, operating under the LGUs, implement a range of services aimed at enhancing the quality of life, including child welfare, family support, community development, and sustainability initiatives, specialized support for vulnerable groups like older adults, women, children, people with disabilities, and those facing mental health challenges ("Social Work in the Philippines Today," n.d.).

Being part of the municipal bureaucracy, Filipino social workers encounter problems and difficulties, including organizational politics brought on by the influence of mayors on local social welfare and development work and political patronage, and the lack of professional autonomy stemming from dependence on the mayor for funding (Yu, 2014). Social workers often contend with political influences, bureaucratic constraints, resource limitations, and policy shifts that complicate efforts and affect service delivery to communities. Despite the challenges, the study of Alcoba and Phinaitrup (2020) showed that respondent social workers in the Philippines are highly-motivated to serve which positively affects their commitment and satisfaction and buffers against burnout. These findings suggest that government organizations can significantly benefit from employees with high public service motivation (PSM).

Dimensions of Public Service Motivation

The public service motive (PSM) is considered as the “motivational force that induces individuals to perform meaningful public service” (Brewer and Selden 1998, 417). Empirical studies show that PSM represents an individual motivation to serve public interest rather than self-interest and is dominated by collective altruistic values. High-PSM individuals are usually characterized by benevolence and a desire to serve others and affect the community (Houston and Cartwright 2007, 89). Public service motivation has direct positive impact on individual behavior and outcomes, citing this as possible reason why people enjoy public service work and find meaning and purpose in doing good for others (Alcoba & Phinaitrup, 2020).

There are six sub-dimensions that consist PSM: “attraction to public policy making, commitment to the public interest, civic duty, social justice, self-sacrifice, and compassion” (Perry, 1996, p. 5). Kim (2009, p. 159) condensed this into more robust, four-dimension construct: “attraction to policy-making, commitment to public interest, compassion and self-sacrifice”. These dimensions are classified as either rational, norm-based or affective motives. Rational motives are about utility maximization, example of which is the motivation to satisfy personal interest in policy making (Kim, 2009). Norm-based motives are the aspiration for common good such as the commitment and loyalty to public duty (Perry, 1996). Affective

motives are about human emotions, such as compassion and self-sacrifice. People with this motivation find meaning and value in the joy and satisfaction of helping other people.

Antecedents of PSM

In a comprehensive review of non-Western PSM literatures published within a period of five years from 2015-2020, Mussagulova and van der Wal (2020) identified 22 antecedents employed in 83 empirical studies. Some of the most commonly-studied antecedents included leadership, work stress, ethical climate, and extrinsic motivators, among others. Of these, there was only one study pertaining to demographic characteristics of age, education and gender.

When Perry (1997) first introduced the concept of PSM as a unique attribute that sets public employees apart from private employees, he identified the different antecedents that could have caused it. He suggested that PSM could be a by-product of one's life experiences. A person's childhood, religious beliefs, and professional life inculcates a character of benevolence, compassion, selflessness, and empathy, among others. As a social construct and a response variable, experiences and upbringing are some of the factors that mold an individual to be more compassionate and selfless (Perry, 1997; Anderfuhren-Biget, 2012). The motivation to serve are also most likely to be associated with individual characteristics such as age, education, length of service and pursuit of pay (Camilleri, 2006; Midlarsky & Hannah, 1989; Kim, 2020; Chen and Hsieh, 2014). Although these variables have been often used as demographic control or mediating factors in different PSM studies, it is worth examining how they are associated with the public service motivation of Filipino social workers in the Philippines.

PSM, Age and Length of Service

Aging refers to the changes that an individual undergoes biologically, psychologically and socially over time which affect him at personal, organizational and societal levels (Kooij, Lange and Dijkers, 2007). This makes the conceptualization of age complex and multidimensional. The generativity theory (Erikson, 1963) suggests that as people age or become older, their desire to leave a positive impact on society and to guide and serve the next generation increases (Erikson 1963; McAdams 2001). This linear relationship between generativity concerns and age (Midlarsky & Hannah, 1989) may explain the PSM-age relationship. It could be anticipated that the public service-oriented motives will be developed as people

age. Looking at the PSM dimensions, some studies found that compassion was positively related with age (Camilleri, 2006; Liu et al., 2008), as well as the attraction to policy making dimension (Giauque et al., 2012; Ritz, 2009; Taylor, 2007).

Alternative perspectives on ageism, however, reported that older workers pale in comparison to younger ones in terms of performance, innovativeness, cognitive ability and engagement. They are perceived as “plateaued employees” (Guillen & Kunze, 2019; Rice, Near and Hunt, 1980; Shore & Goldberg, 2005) as their engagement and motivation reach a certain level of passivity after reaching a certain age. Job content plateau where “one’s job is experienced as routine, boring, and unchallenging” (Weber, Angerer and Muller, 2019) was related with age stereotyping and increasing retirement intentions. It was also found to have other deteriorating effects such as organizational disidentification, work disengagement and lower learning and development intentions (Weber, Angerer and Muller, 2019). The discussions on age and PSM links to the PSM-tenure relationship. As people get older and working in the same organization for a long time, the level of engagement and motivation to serve may not be the same as time goes by. This may eventually lead to frustration among public sector employees who encounter frequent reforms and conflicting orders from superiors (Desmarais & Gamassou, 2013). The length of service was found to be negatively associated with public service motivation (PSM), particularly concerning the attraction to policy-making (Moynihan and Pandey, 2007). This implies that PSM may decline as the number of years in service increases which could mean a number of things. It suggests that there might be a gap on effectively communicating and acknowledging the valuable contribution of employees to their organization, hence their eagerness to participate in policy making wanes. The authors suggested that their respondents who were health workers may feel discouraged over time as they see limited progress in solving the problems of poverty and inequality, inadequate health and other social issues. This feeling of fatigue for doing the same work over and over again could result to the gradual lesion of compassion and loss of interest and enthusiasm on helping others. While this may not be true in other work areas, employees who have worked for many years in public service, including those in the health care sector, social welfare, teachers, police officers and other people whose occupations are on serving and caring for others are exposed every day to these stressors and at risk of compassion fatigue (Cocker & Nerida, 2016).

Building on the above, it is hypothesized that:

H1: PSM is associated with age.

H2: PSM is associated with length of service.

PSM and Education

Education aims for people to actualize their social roles as beneficial and responsible members of society. Two of the three general functions of education in society are focused on values formation and the development of desirable behavior patterns into becoming better human beings (Türkkahraman, 2014). In the study of Turkish education, Dolgun and Dolgun (2018, p. 551) stated that “the teachers emphasised the importance of values education to be able to guide the children to good and right behaviors....”. The same study cited the findings of Powney (1995) of the values that are important for the students: kindness, honesty and respect, truthfulness, fairness, tolerance, self- control, self-discipline, and self-esteem. The formative experience an individual gets from education institutions shapes his or her character, beliefs and value system. This explains why Moynihan and Pandey (2007) predicted that education is, among all the socio-historical variables, the most powerful predictor of PSM. Related studies also found that the level of education and PSM are significantly related (Perry, 1996). Institutional socialization that comes with education, such as leadership experience, peer collaboration and volunteering positively influences PSM (Kim, 2020). These processes of institutional socialization that come with education cultivate PSM.

This leads to our second hypothesis:

H2: PSM is associated with education.

PSM and Pursuit of High Pay

Reflecting on Maslow's theory of needs, these two types of motivation, public service and high pay, are not totally dichotomic. The hierarchy of needs explains the patterns and stages through which motivation moves, whereas the fulfillment of basic needs leads to the satisfaction of higher-level needs. As the fulfillment of the pursuit for higher pay meets the basic physiological and safety needs, the individual moves to pursuing goals that are beyond himself. Hence, the motivation to serve others and the desire for money may not be disparate concepts after all, but step-by-step processes that complement each other. However, the argument based on the theory on the love of money points out that the desire for higher pay is not out of one's needs but actually is merely a want (Chen & Hsieh, 2014). Empirical evidences show that having money as motivator is incompatible with the altruistic values of PSM and can even lead to

unethical behavior (Tang, 2007). Ryan and Deci's (2000) self-determination theory argues on the contradicting relationship between PSM and the desire for external incentives. PSM is an autonomous type of motivation inherent to the person and is driven solely by the selfless desire to help and care for others. This autonomous motivation, however, may erode and get crowded-out by the desire for money (Frey & Osterloh, 2005). A study of South Korean civil servants suggests that the foundation for better work performance is extrinsic rewards such as pay increases. Although civil servants place more importance on meaningful work than higher pay, the author posits that the government must pay enough to hire civil servants with high levels of PSM

The study, therefore, hypothesizes that:

H4: PSM is associated with pursuit of pay.

Methodology

The research is designed to expand knowledge by empirically testing the relationships between defined variables among respondent local government social workers in the Philippines. To address the research questions, the study utilized perceptual data, which were gathered directly from the participants. Many scholars use the perceptual method because it is an effective and expedient way to obtain the respondent's views directly (Carlos & Rodrigues, 2015). Data on the respondents' level of motivation to serve the public, including their "attraction to policy-making, commitment to public interest, compassion and self-sacrifice" (Kim, 2009, p. 159), were collected using a self-reported survey.

The research sample was derived from the officers of the social workers development office in the seven provinces composing the MIMAROPA region in Southern Luzon, Philippines: Batangas, Laguna, Marinduque, Occidental Mindoro, Oriental Mindoro, Palawan, and Romblon. The selection of these provinces as the area of study was based on the commonalities in their demographic, economic, and social conditions, ensuring a more controlled and comparable analysis. The first five provinces are small island provinces and the last two are annexed to the island of Luzon. Despite the relative differences in economic development of some provinces, the demands for social welfare are generally the same, with many residents across these provinces still living below the poverty threshold levels.

The research survey was conducted in 2019. To reach the respondents in remote municipalities, the study used a multi-method data collection approach, ensuring broader coverage and participation. The

study employed online surveys, post-mail, and face-to-face interactions to accommodate various accessibility levels for the social welfare officers.

Out of a total population size of 144, the study achieved a high response rate of 85%, which indicates a good representation of the population. The respondents were social welfare officers at all levels of local government – city, municipal, and provincial. 119 valid responses were obtained after cleaning the data, providing a solid dataset for analysis.

A number of scales have been developed in the past to measure PSM taking into account statistical validity, theoretical dimensions, and international relevance. The original scale had six sub-dimensions consisting of 24-items (Perry, 1996). Kim (2011) developed a version which is more applicable internationally and is more relevant, specifically to the context of the Philippines. It was a 12-item construct that measures each of the four PSM components, with three items constituting every component. The full measurement construct can be found in the Appendix. The questionnaire was pretested and piloted to ensure ease of use and validity, achieving a Cronbach's alpha of .83 across all variables. This result indicated a high level of internal consistency and reliability. The pre-testing process helped the researchers to refine the instrument to make them more relevant and understandable within the context of social work.

Information on the personal characteristics of the respondents were collected, including age, years of service, education and pursuit of pay, in order to examine the association of these characteristics to each of the PSM dimensions using eta-squared. The statistical tool eta-squared is a "descriptive measure of the strength of association between independent and dependent variables in the sample" (Fay, K. & Boyd, M., 2010, p. 423). Eta-squared is commonly used in ANOVA and *t* test designs as an index of the proportion of variance attributed to one or more effects (Salkind, 2010).

Results and Discussion

Demographic Characteristics of the Respondents

Almost half (45%) of the respondents were 51-60 years of age, 13% were 61 years old and above, while the rest were aged 50 and below. 23% were 41-50 years old, 15% were 31-40 years old, and 4% were 30 years and below. Majority (44%) have been on long tenure in the organization, having worked for over 26 years. The rest of the respondents have worked for only 15 years of or less. 60% indicated that salary was important, 32% indicated said that it was extremely important, while 8% said that it was not important at all.

Descriptive Analysis of Variable

Table 1 shows the level of agreement of the respondents to each construct within the four PSM dimensions. The overall mean score is 4.33 indicating the respondents' agreement to the variables measured. At the dimension level, Attraction to Policy Making received the highest mean score of 4.67 suggesting that most respondents have strong interest in participating in public programs. The score for commitment to public interest was 4.47, Self-sacrifice was 4.23, and Compassion was 3.98.

Table 1. PSM Mean

Construct	Mean	SD	Level of Agreement
Attraction to Policy Making	4.67		Strongly Agree
Commitment to Public Interest	4.47		Agree
Compassion	3.98		Agree
Self-sacrifice	4.23		Agree
Overall Mean	4.33		Agree

Socio-demographic factors per dimension

The eta and eta-squared values in Table 2 show that age and length of service are significantly related with PSM, thereby accepting hypotheses 1 and 2. In particular, age has small effect to commitment to public service ($\eta^2 = .0658$), and small to medium effect to compassion ($\eta^2 = .1265$). Age is not associated with self-sacrifice nor with being attracted to policy making. Length of service has small to medium effect on attraction to public service ($\eta^2 = .1199$), and small effect on compassion ($\eta^2 = .0671$).

Results show that education and pursuit of pay do not have effect or association with any of the four PSM dimensions, thereby rejecting hypotheses 3 and 4.

Table 2. Eta Values of PSM Dimensions

DV: PSM Dimensions	Eta	Eta Squared	Interpretation
IV: Age			
Attraction	0.08695	0.0076	No Effect/No Association
Commitment	0.2565	0.0658	Small Effect
Compassion	0.35572	0.1265	Small to Medium Effect
Self Sacrifice	0.13324	0.0178	No Effect/No Association
IV: Length of Service			
Attraction	0.3462	0.1199	Small to Medium Effect
Commitment	0.17375	0.0302	No Effect/No Association
Compassion	0.25904	0.0671	Small Effect
Self Sacrifice	0.12523	0.0157	No Effect/No Association
IV: Education			
Attraction	0.13881	0.0193	No Effect/No Association
Commitment	0.13036	0.017	No Effect/No Association
Compassion	0.14466	0.0209	No Effect/No Association
Self Sacrifice	0.11255	0.0127	No Effect/No Association
IV: Pursuit of Pay			
Attraction	0.16059	0.0258	No Effect/No Association
Commitment	0.13739	0.0189	No Effect/No Association
Compassion	0.12811	0.0164	No Effect/No Association
Self Sacrifice	0.18017	0.0325	No Effect/No Association

Discussion

The novelty of this research study is that while many existing studies investigated cross-cutting population across a broad arena of public service (Van der Wal, 2015), this study offers a contextual view of a non-western setting, particularly in one of the primary agents of public service delivery, the social work. The results confirm existing empirical studies on the altruistic and autonomous nature of PSM.

Findings suggest that the Filipino social workers are highly motivated in doing public service. This may not come as a surprise anymore because only people with such altruistic motive can withstand the demands of the job of a social worker.

The association of commitment and compassion with age, as shown in the findings of this research, is important especially in the context of the Philippine government sector where there are many who choose to keep working until the mandatory retirement age of 65 to receive the maximum level of retirement benefits (Diaz, 2019). The demographic profile of respondents shows that more than 50% are 50 years old and above, and 43% have worked in the same organization for two decades or more. It is interesting to note that both age and length of service are particularly associated with the PSM sub-dimension compassion. These findings can provide insights to policy interventions and policy discussions to further improve the design and implementation of holistic intervention programs that will increase or renew the motivation to serve among aging and long-tenured employees. As employees age and accumulate years of service, their priorities, motivations, and engagement levels may shift, potentially impacting their commitment to public service values. Implementing intervention programs to manage the effects of age and tenure on public service motivation can benefit both the organization and the people it serves.

The non-association of pursuit of pay with any of the four PSM dimensions aligns with the autonomous perspective about PSM. It is in conformance with the self-determination theory explaining how PSM is inherent to the person and is driven by selfless desire (Ryan & Deci, 2000). However, while civil servants may value meaningful work than pay, it is still important to have an attractive salary offer to hire highly-motivated employees

Conclusion

This study offers valuable empirical evidence on the varying levels of public service motivation according to dimensions. Highest levels of PSM are attributed to commitment to public service and attraction to policy making. These findings suggest the importance of personal characteristics as explanatory elements of PSM. As it turned out, age and length of service are associated with the motivation to serve. Government agencies can investigate ways to renew and increase motivation in order to continue to benefit from their experienced and loyal employees. Intervention programs to help renew public service-oriented motives among social service workers even as they age can be in various forms, such as by providing opportunities to make their jobs more enjoyable with some measures of autonomy, control, and variations;

acknowledging their contribution to the organization and to society; and creating emotional connectedness in the workplace, among others.

Based on this preliminary study, it is recommended that further research be conducted to discover the dynamics of the relationship between PSM and other socio-demographic antecedents. A more specific and sectoral examination will help give a better and more in-depth understanding of public organizations and their employees.

Acknowledgement

This article is an extended paper, focusing on demographic profile as antecedents of motivation. The primary data were adapted from the following article:

Alcoba, R. C., & Phinaitrup, B. (2021). What Makes Government Workers Tick? Reinforcing Motivation through Workplace Trust to Attenuate Effects of Perceived Politics on Outcomes. *International Journal of Public Administration*, 46(4), 291–301.

References

- Alcoba, R. C., & Phinaitrup, B. (2020). In Search of the Holy Grail in Public Service: A Study on the Mediating Effect of Public Service Motivation on Organizational Politics and Outcomes. *International Journal of Public Administration*, 43(1), 73-83.
- Alcoba, R. C., & Phinaitrup, B. (2021). What Makes Government Workers Tick? Reinforcing Motivation through Workplace Trust to Attenuate Effects of Perceived Politics on Outcomes. *International Journal of Public Administration*, 46(4), 291-301.
- Anderfuhren-Biget, S. (2012). Profiles of Public Service-Motivated Civil Servants: Evidence from a Multicultural Country. *International Journal of Public Administration*, 35(1), 5-18.
- Caillier, J. G. (2013). Transformational Leadership and Whistle-Blowing Attitudes. *The American Review of Public Administration*, 45(4), 458-475.
- Camilleri, E. (2006). Towards Developing an Organisational Commitment - Public Service Motivation Model for the Maltese Public Service Employees. *Public Policy and Administration*, 21(1), 63-83.

- Carlos, V. S., & Rodrigues, R. G. (2015). Development and Validation of a Self-Reported Measure of Job Performance. *Social Indicators Research*, 126(1), 279-307.
- Chen, C., & Hsieh, C. (2014). Does Pursuing External Incentives Compromise Public Service Motivation? Comparing the effects of job security and high pay. *Public Management Review*, 17(8), 1190-1213.
- Cocker, F., & Joss, N. (2016). Compassion Fatigue among Healthcare, Emergency and Community Service Workers: A Systematic Review. *International journal of environmental research and public health*, 13(6), 618.
- Definition of Social Work*. (2000). Retrieved March 24, 2023, from https://socialpolicy.ucc.ie/ifsw_Definition_Of_Social_Work.htm
- De Simone, S., Cicotto, G., Pinna, R., & Giustiniano, L. (2016). Engaging public servants. *Management Decision*, 54(7), 1569-1594.
- Desmarais, C., & Gamassou, C. (2013). All motivated by public service? The links between hierarchical position and public service motivation. *International Review of Administrative Sciences*. 80(1), 131-150.
- Diaz. (2019). *Philippine Star*. Retrieved March 24, 2023, from <https://www.philstar.com/headlines/2019/12/22/1978935/house-oks-lower-optional-retirement-age-56>
- Dolgun, I. & Dolgun, T. (2018). Values Education. In: *Current Academic Studies in Education Sciences*. 545-554. IVPE.
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society* (2nd Ed.). New York: Norton.
- Fay, K., & Boyd, M. (Eds.) (2010). (*Vols. 1-0*). SAGE Publications, Inc.
- Figley, C. (1995). Compassion fatigue as secondary traumatic stress disorder: An overview, Bristol, UK.
- Frey, B. S., & Osterloh, M. (2005). Yes, Managers Should Be Paid Like Bureaucrats. *Journal of Management Inquiry*, 14(1), 96-111.
- Giauque, D., Anderfuhren-Biget, S., & Varone, F. (2012). Stress perception in public organizations. *Review of Public Personnel Administration*, 33(1), 58-83.
- Guillén, L. & Kunze, F. (2019). When age does not harm innovative behavior and perceptions of competence: Testing interdepartmental collaboration as a social buffer. *Human Resource Management*.
- Henrickson, M. (2013). Editorial. *British Journal of Social Work*, 43(7), 1253-1258.

- Houston, D. J., & Cartwright, K. E. (2007). Spirituality and Public Service. *Public Administration Review*, 67(1), 88-102.
- Kim, S. (2009). Revising Perry's Measurement Scale of Public Service Motivation. *The American Review of Public Administration*, 39(2), 149-163.
- Kim, S. (2011). Testing a revised measure of public service motivation: Reflective versus formative specification. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 21(3), 521-546.
- Kim, S. (2020). Education and Public Service Motivation: A Longitudinal Study of High School Graduates. *Public Administration Review*, 81(2), 260-272.
- Kooij, D., De Lange, D., & Dikkers, E. (2008). Older workers' motivation to continue to work: five meanings of age. A conceptual review. *Journal of Managerial Psychology*, 23, 364-394.
- Liu, B., Tang, N., & Zhu, X. (2008). Public service motivation and job satisfaction in China: An investigation of generalisability and instrumentality. *International Journal of Manpower*, 29(8), 684-698.
- Midlarsky, E., & Hannah, M. E. (1989). The generous elderly: Naturalistic studies of donations across the life span. *Psychology and Aging*, 4(3), 346-351.
- Moynihan, D. P., & Pandey, S. K. (2007). The Role of Organizations in Fostering Public Service Motivation. *Public Administration Review*, 67(1), 40-53.
- Rice, R., Near, J. and Hunt, R. (1980). The Job-Satisfaction/Life-Satisfaction Relationship: A Review of Empirical Research. *Basic and Applied Social Psychology*, 1, 37-64.
- OECD. (2005). *Ageing and Employment Policies*. OECD: The Netherlands.
- Park, S. M., Fabian, H., Dr Rick Vogel, D., & Kim, M. Y. (2016). Antecedents and outcomes of non-profit public service motivation in Korean NPOs. *International Journal of Manpower*, 37(5), 777-803.
- Perry, J. (1996). Measuring Public Service Motivation: An Assessment of Construct Reliability and Validity. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 6(1), 5-22.
- Perry, J. (1997). Antecedents of public service motivation. *Journal of public administration research and theory*, 7(2), 181-197.
- Powney, J. (1995). Understanding Values Education in the Primary School. The Scottish Council for Research in Education Research Report Series.

- Ritz, A. (2009), "Public service motivation and organizational performance in Swiss federal government", *International Review of Administrative Sciences*, 75(1), 53- 78.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54-67.
- Salkind, N. J. (2010). *Encyclopedia of research design* (Vols. 1-0). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.
- Shim, D. C., Park, H. H., & Eom, T. H. (2017). Street-level bureaucrats' turnover intention: does public service motivation matter? *International Review of Administrative Sciences*, 83(3), 563-582.
- Shore, L., Goldberg, C. (2005). *Age Discrimination in the Workplace. In Discrimination at Work*. Imprint Psychology Press.
- Social Work in the Philippines Today. (n.d.). Retrieved March 24, 2023, from https://academlib.com/2176/sociology/social_work_philippines_today#56
- Taylor, J. (2007) The Impact of Public Service Motives on Work Outcomes in Australia: A Comparative Multi-Dimensional Analysis. *Public Administration*, 85(4), 931-959.
- Thaler, J., Spraul, K., Helmig, B., & Franzke, H. (2016). Satisfaction with and Success of Employee Training from a Public Service Motivation Perspective. *International Journal of Public Administration*, 40(1), 1-11.
- Turkkahraman, M. (2014). Social Values and Value Education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 633-638.
- Van der Wal, Z. (2015). "All quiet on the non-Western front?" A review of public service motivation scholarship in non-Western contexts. *Asia Pacific Journal of Public Administration*, 37(2), 69-86.
- Weber, J., Angerer, P., & Müller, A. (2019). Individual consequences of age stereotypes on older workers: A systematic review. Individuelle Auswirkungen von Altersstereotypen auf ältere Beschäftigte: Ein systematisches Review. *Zeitschrift für Gerontologie und Geriatrie*, 52(Suppl 3), 188-205.

**การศึกษาและวิเคราะห์โครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน”
ของเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง**
**Study and Analysis of the Innovation Project, “Waste, to Wealth” of
Thap Ma Municipality, Mueang Rayong District, Rayong Province**

ณัฐพงษ์ คันทรส (Nattapong Kantaros)¹

วิศว์ เศรษฐกร (Wit Settakorn)²

อัมฤตา สารธิวงศ์ (Amarita Santivong)³

จิรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์ (Jirawat Metasuttirat)⁴

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Asst. Prof., Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง,

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

Asst. Prof. Dr., Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University,

Corresponding Author

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง,

ผู้มีส่วนสำคัญทางปัญญา

Asst. Prof., Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University,

Essentially Intellectual

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Asst. Prof. Dr., School of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University

E-mail: w_sattakorn@hotmail.com

Received: 17 June 2024

Revised: 17 November 2024

Accepted: 22 November 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน” และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการนวัตกรรม “ขยะ

มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จในการดำเนินโครงการนวัตกรรม เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญคัดเลือกรูปแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการประจำ และกลุ่มประชาชน เครือข่ายและภาคประชาสังคม จำนวน 39 คน ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบแยกแยะเนื้อหาสาระ การวิเคราะห์เนื้อหา และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการนวัตกรรมขยะมั่งคั่ง ยั่งยืน (Waste To Wealth) ได้แก่ (1) การมีผู้นำที่มีความเข้มแข็ง และการทำงานเป็นทีม ผู้นำและผู้บริหารของเทศบาลตำบลทับมามีความเข้มแข็งในการทำงาน (2) การมีภาคีเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่ (3) บริบทของชุมชน ฐานทรัพยากรท้องถิ่น และพื้นที่ในการพัฒนาความสำเร็จของโครงการนวัตกรรม (4) การมีระบบเทคโนโลยีดิจิทัล และการพัฒนาด้านระบบฐานข้อมูล และ (5) ความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ดั้งเดิม จากการดำเนินการพบปัญหาเรื่องความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่เนื่องจากอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายของประชากร และมีประชากรแฝงในพื้นที่เป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องสร้างการรับรู้และสร้างความสัมพันธ์ของในพื้นที่เพื่อดำเนินนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงปัญหาการพลัดเปลี่ยนบุคลากรของหน่วยงาน ซึ่งส่งผลต่อความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน, นวัตกรรมท้องถิ่น, เทศบาลตำบลทับมา

Abstract

This research aimed to explore and analyze the success factors in the implementation of the “Waste to Wealth” innovation project of Thap Ma Municipality, Mueang Rayong District, Rayong Province. Qualitative research methods were employed to extract the lessons learned on the success of the innovation project. Data were collected through in-depth interviews and focus group discussions among 39 key informants, selected by a purposive sampling method, including local government officials, civil servants, general public, networks and civil society. Structured interviews were administered as the research tool. Thematic analysis, content analysis, and triangulation were employed for data analysis. The research findings indicated that the success factors in the implementation of the “Waste to Wealth” innovation project included (1) strong leaders and teamwork, particularly the strength of the leaders and administrators of Thap Ma Subdistrict Municipality in their roles, (2) collaborative networks, involving the government and private sectors, and community stakeholders, (3) community context, local resources and area development for enhancing the success of the innovation project, (4) digital technology systems and database system

development, and (5) community cooperation, especially from local residents. Regarding the implementation of the innovation project, the problems with cooperation among local residents have been found. Since Thap Ma Municipality is located in the Eastern Economic Corridor, there is population movement and a large number of latent population in the area. Therefore, it is necessary to create awareness and build relationships among local residents in order to effectively implement the innovation project. The problem of employee turnover in the organization, which affects continuity of the implementation has also been recognized.

Keywords: Waste to Wealth, Local Innovation, Thap Ma Municipality

บทนำ

ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรม ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนานวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการทำงานเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ในการจัดทำบริการสาธารณะ (Public Service) ผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐในระดับท้องถิ่น และเครือข่ายภาคประชาชนที่เกิดความร่วมมือ (Collaboration) ในการทำงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในการบริหารการปกครองที่ดีในท้องถิ่น และเกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีได้ ภายหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับตัวอย่างยิ่ง โดยโจทย์ที่ท้าทายต่อการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันคือ การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นคือ การเติบโตของเมือง หรือการระเบิดของเมือง จากงานเขียนของ อรรถ กักพล (2559) ได้นำเสนออย่างน่าสนใจว่า การบริหารจัดการของเมืองที่มีการเติบโตจะเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากท้องถิ่นเป็นองค์กรที่อยู่กับประชาชน และมีหน้าที่สำคัญตามกฎหมายนั้นคือการให้บริการสาธารณะ เช่น การจัดการขยะ การจัดการพื้นที่ และการผังเมือง รวมทั้งทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของเมือง นั่นคือ ท้องถิ่นคือเมืองที่สำคัญในการเติบโตในเชิงพื้นที่ ฉะนั้นเมืองต้องสามารถรองรับการเติบโตได้อย่างสมดุลและรองรับกับการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างทันทั่วทั้ง

กลไกหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการสร้างนวัตกรรม และพัฒนาการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีบทบาทสำคัญได้แก่ การมอบรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) จากสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ สำนักราชบัณฑิต เพื่อผลักดันและส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี และมีนวัตกรรมในท้องถิ่นที่โดดเด่นและสอดคล้องกับการพัฒนาตามหลักธรรมาภิบาล และสามารถมีนวัตกรรมที่แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมของตนเอง เมื่อพิจารณากรณีศึกษาของเทศบาลตำบลทับมา ในช่วงปี

ตั้งแต่ พ.ศ. 2564 ได้ประสบปัญหาการขยายตัวของชุมชนเมืองระยองทำให้ตำบลทับมาเปลี่ยนจากชุมชนเกษตรกรรมเป็นชุมชนเมือง การเพิ่มขึ้นของสถานประกอบการและหมู่บ้านจัดสรร ประชากรที่ย้ายถิ่นฐานมาประกอบอาชีพในเมืองอุตสาหกรรมจังหวัดระยองส่งผลต่อปัญหาด้านการจัดการขยะของเทศบาลตำบลทับมา นอกจากนั้นยังเป็นผลจากการพัฒนาให้เป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ในการขับเคลื่อนการดำเนินการของเทศบาล และการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของเทศบาลโดยการวางแผน การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ชัดเจนแน่นอนโดยเหมาะสมกับสภาพและศักยภาพของพื้นที่ สอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน จากการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2565 พบว่า เทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ได้ดำเนินโครงการที่เป็นนวัตกรรม ในด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาเมือง ในโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน Waste To Wealth” ที่มีความโดดเด่น และเป็นเทศบาลที่ถูกจัดให้เป็นต้นแบบแห่งความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ในการบริหารจัดการที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2566) จากการดำเนินการดังกล่าวเทศบาลต้องสร้างการบริหารจัดการที่ดีเพื่อนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น และนำเสนอโครงการนวัตกรรมที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาหรือปัญหาสำคัญของท้องถิ่น นอกจากนี้โจทย์ใหญ่ และความท้าทายใหม่ของเทศบาลตำบลทับมาจึงอยู่ที่การพัฒนาในเชิงพื้นที่เพื่อรองรับการเติบโตจากเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

นอกจากนี้ เทศบาลตำบลทับมา ได้ดำเนินโครงการนวัตกรรมจนได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ 2565 ในประเภทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประเภทโดดเด่น จึงนับเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความน่าสนใจในการถอดบทเรียนความสำเร็จโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกลุ่มที่ได้รับรางวัลนั้นถือว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้นแบบที่มีการบริหารจัดการที่ดี และมีโครงการนวัตกรรมที่สามารถตอบโจทย์ความท้าทายและการดำเนินโครงการที่สอดคล้องกับการพัฒนาในเชิงพื้นที่ นอกจากนี้ยังเป็นโครงการที่สามารถบูรณาการในการดำเนินการได้กว้างขวางและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และประสบผลสำเร็จที่สามารถเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการและการดำเนินโครงการนวัตกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาในเชิงพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีลักษณะเป็นการถอดบทเรียนสำคัญในการดำเนินโครงการนวัตกรรมของเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ได้แก่ โครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน Waste To Wealth” เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการที่ดีของเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานด้านนวัตกรรมสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาเมืองของเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง โดยเป็นตัวแทนความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินโครงการนวัตกรรม รวมทั้งเป็นตัวแทนในการเผยแพร่การบริหารงานท้องถิ่นโดยใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยผลการวิจัยจะนำไปสู่องค์ความรู้ในการบริหารจัดการท้องถิ่น อันจะส่งผลดีต่อการดำเนินการด้านโครงการนวัตกรรม และการบริการสาธารณะต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

ทบทวนวรรณกรรม

การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีแนวทางจากหลักคิดทางการให้บริการสาธารณะที่หลากหลาย งานวิจัยของ ดำรงค์ วัฒนา (2544ก; 2544ข) ได้วิจัยเรื่อง ระบบบริหารจัดการท้องถิ่น นำเสนอว่า ภายหลักรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ประกาศใช้ ได้มีกระแสเรียกร้องให้มีการผลักดันเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นวาระสำคัญ และการแสวงหาองค์ความรู้และตัวแบบด้านการบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ปรับเปลี่ยนการทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการท้องถิ่นไทยไปสู่ระบบการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดี (Good Local Governance) เป็นแนวคิด ที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองภายในประเทศ และแนวคิดขององค์กรระหว่างประเทศที่เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาประเทศที่กำลังพัฒนา นอกจากนี้ งานเขียนของเดวิด ออร์บอร์น (Osborn, 1993) เรื่อง Reinventing Government ได้นำเสนอการปรับโฉมการทำงานระบบภาครัฐ โดยระบบราชการมีลักษณะของการแข่งขันการให้บริการสาธารณะ หรือขับเคลื่อนด้วยภารกิจมากกว่าขับเคลื่อนด้วยกฎระเบียบ นอกจากนี้อาจมีลักษณะของการแข่งขันการให้บริการสาธารณะ นอกจากนี้ การยกเครื่องรัฐบาลขึ้นมาใหม่ (Reinventing Government) ยังเป็นการเร่งให้เกิดการทำงานที่เร็วขึ้น การขับเคลื่อนโดยพันธกิจ เกิดการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และนำไปสู่การกระจายอำนาจที่สามารถสร้างผลงานหรือนวัตกรรมให้เกิดขึ้นได้ และมีประสิทธิภาพมากกว่าองค์กรที่มีลักษณะการรวมอำนาจ (Osborne & Gaebler, 1992)

แนวคิดการบริหารจัดการท้องถิ่น (Local Governance) จึงเป็นแนวคิดที่นำเสนอหลักการและแนวทางในการบริหารและจัดการด้านท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารจัดการในระดับท้องถิ่นมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการและความเป็นไปได้ของชุมชนและประชากรในพื้นที่ให้ได้เหมาะสม และมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีสู่การพัฒนาและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของท้องถิ่น แนวคิดนี้บ่งบอกถึงความสำคัญของการมีการบริหารจัดการในระดับท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพและความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์และความต้องการของชุมชน อีกทั้งการส่งอำนาจในการตัดสินใจและการบริหารระดับท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและเป้าหมายที่กำหนดไว้เป็นสิ่งสำคัญ (ชนเศรษฐ์ เจริญเมือง, 2551) ในขณะทำงานศึกษาด้านการบริหารจัดการท้องถิ่น (Local Governance) ของดำรง วัฒนา (2544ก; 2544ข) ได้นำเสนอว่า เป็นแนวคิดที่เน้นความสัมพันธ์ของระบบการบริหารจัดการที่ดี และมีการ

กระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น มีภาคประชาสังคม (Civil Society) ที่เข้มแข็ง หากรัฐบาลกลางมีระบบการบริหารจัดการที่กระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะทำให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง และมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนจากภาคประชาสังคม ในระยะหลังยังมีความพยายามอธิบายให้ชัดเจนจากงานของ พัทธี ลิโรส (2558) ที่ค่อยๆออกไปถึงเรื่องของการศึกษาเรื่องการจัดการปกครองในมิติของนโยบายและเครือข่ายการจัดการปกครอง นอกจากนี้

งานศึกษาของ อัครวิทย์ ศาสนพิทักษ์ และนพพล อัคราศ (2559) ได้อธิบายเชื่อมโยงต่อว่าเป็นการขยับไปอีกขั้นหนึ่งของการบริหารการปกครองที่เน้นเอาการจัดการภาครัฐแนวใหม่มาใช้และเป็นเป้าหมายที่ไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น และหากการขับเคลื่อนการบริหารงานท้องถิ่นภายใต้การอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็ทำให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาได้ในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และวัฒนธรรม (พระมหาอรุณ ปญญารุโณ และพระครูปลัดคณัฐพงศ์ ยโส, 2561) นอกจากนี้เชื่อมโยงจากแนวคิดการบริหารจัดการท้องถิ่นไปสู่การอธิบายแนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่มีฐานรากมาจากการบริหารการปกครองที่มุ่งเน้นความเป็นศูนย์กลางของประชาชน หลักการนี้รวมถึงการสร้างระบบการบริหารราชการที่มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบต่อประชาชน และมีการร่วมมือระหว่างท้องถิ่นกับประชาชน (อานวย บุญรัตนโมตรี, วัฒนา นนทจิต และธณกฤษ งามมีศรี, 2559; ไชยนันท์ ปัญญาศิริ, 2560) นอกจากนี้งานศึกษาของ ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ และอลงกต สารกาล (2560) ยังได้อธิบายในมิติของแนวคิดการบริหารจัดการปกครองท้องถิ่นบนฐานเครือข่ายความร่วมมือและการเป็นตัวแสดงในเครือข่ายความร่วมมือในการวางแผน ตัดสินใจ ลงมือปฏิบัติ แลกเปลี่ยน และระดมทรัพยากรมีการจัดโครงสร้างร่วมกัน มีเป้าหมายร่วมกัน ดังนั้น การบริหารจัดการท้องถิ่นจึงเป็นแนวคิดหนึ่งที่จะทำให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการพัฒนาและมีความสำเร็จในการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ดีได้

การบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกระทรวงมหาดไทย ได้มีการส่งเสริมให้มีการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนหรือจังหวัดสะอาด โดยส่งเสริมการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางโดยหลัก 3Rs คือ Reduce Reuse และ Recycle โดยสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพในการคัดเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562) อย่างไรก็ตามยังมีการบริหารจัดการขยะโดยนำขยะมาใช้ในการใช้งานผลิตภัณฑ์เดิมวงจร (Reuse) โดยการเชื่อมโยงกับการแพทย์และสุขภาพ เช่น การคัดแยกขยะพลาสติกเพื่อผลิตหมอนหลอดและผ้าเคลื่อนย้ายผู้ป่วย นวัตกรรมท่อหยอดทราย การแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle หรือ Upcycle) และการออกแบบผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตเพื่อให้เกิดของเสียน้อยที่สุด (Zero-Waste) โดยการบริหารจัดการดังกล่าวจะเปลี่ยนจากขยะมาเป็นการสินค้าและบริการสร้างมูลค่าให้แก่ชุมชน และท้องถิ่นได้เพิ่มมากขึ้น งานศึกษาของวรสุดา ขวัญสุวรรณ และสาทิณี วัฒนธกิจ (2563) ได้พบว่า การนำแนวคิด 3R มาปรับใช้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน และการออกแบบจากวัสดุเหลือทิ้งหรือขยะโดยการใช้ศิลปะสามารถเพิ่มมูลค่าและสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ให้แก่ชุมชนได้

นอกจากนี้ยังมีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยความสำเร็จของโครงการนวัตกรรมของท้องถิ่น ได้แก่ งานวิจัยของ จิรวัฒน์ เมธาสุทธีรัตน์ และคณะ (2566) พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของโครงการนวัตกรรม

ได้แก่ (1) ศักยภาพของบุคลากรและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับทีมงานในพื้นที่ (2) นโยบายของนายกเทศมนตรีที่ส่งเสริมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (3) การมีทรัพยากรทางการบริหารที่เพียงพอ (4) การออกแบบการทำงานร่วมกันอย่างยืดหยุ่น และ (5) การมีส่วนร่วมของประชาชน เครือข่ายและภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ รวมทั้งงานของปณิทัต นอขุนทด (2556) อธิบายว่า ปัจจัยที่สำคัญคือ ด้านการวางแผนที่มีผลต่อระบบการบริหารจัดการ ได้แก่ การจัดทำแผนปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ การประชาสัมพันธ์ถึงภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชน การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานตามแผนอย่างชัดเจน และงานวิจัยของ สุปัญญาดา สุนทรนนท์ (2565) พบว่าปัจจัยความสำเร็จด้านนวัตกรรม พบว่ามีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร เทศบาลที่ปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง 2) ผลสัมฤทธิ์ที่เห็นชัดเจนจากการเข้าร่วมโครงการ นวัตกรรมของประชาชน 3) ประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของผู้ปฏิบัติงาน และ 4) วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งงานวิจัยของณัฐชานันท์ วงศ์มูลิทธิกร (2563) ได้ทำการสำรวจนวัตกรรมการบริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่พบว่า บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นผู้มีบทบาทประสานงาน ผู้กระตุ้นสนับสนุนจูงใจ และมีบทบาทหลักในการดำเนินการให้เกิดนวัตกรรมซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารจัดการท้องถิ่นเชิงรุก และสามารถพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ และงานวิจัยของ กัลยาณี ชีระวงศ์ภิญโญ, นพดล ชีระวงศ์ภิญโญ และสาคร ปลื้มรัมย์ (2566) ได้นำเสนอนวัตกรรมทางสังคมในการจัดการและเพิ่มมูลค่าขยะในชุมชน โดยศึกษาในมิติของกฎหมาย พบว่า ประเทศไทยได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะหลายฉบับ แต่กฎหมายมักมุ่งในการจัดการขยะที่ปลายทาง มีลักษณะเป็นการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้กับรัฐและราชการส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะ ไม่ได้มีกฎหมายกำหนดให้ประชาชนมีการคัดแยกขยะต้นทาง ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะทางนวัตกรรมทางสังคมในด้านกฎหมายในการจัดการขยะในชุมชน โดยให้ท้องถิ่นออกมาตรการทางกฎหมายและส่งเสริมให้ครัวเรือนและสถานประกอบการในที่ท่องเที่ยวมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งตามประเภท

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) ที่มีลักษณะเป็นกรณีศึกษา (Case Study) โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเป็นการเลือกแบบเจาะจง จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและดำเนินโครงการนวัตกรรมของเทศบาลตำบลทับมา โดยมีกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม คือ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นจำนวน 11 คน พนักงานท้องถิ่นจำนวน 13 คน ประชาชนและเครือข่ายของโครงการนวัตกรรมจำนวน 15 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 39 คน เป็นผู้ที่สามารถมีความเข้าใจในโครงการนวัตกรรมของเทศบาลตำบลทับมา โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแบบบันทึกเพื่อใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับผลสำเร็จในการดำเนินโครงการนวัตกรรม สำหรับแบบสัมภาษณ์ใช้

สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อยเกี่ยวกับความสำเร็จของโครงการ และปัจจัยแห่งความสำเร็จของโครงการนวัตกรรม

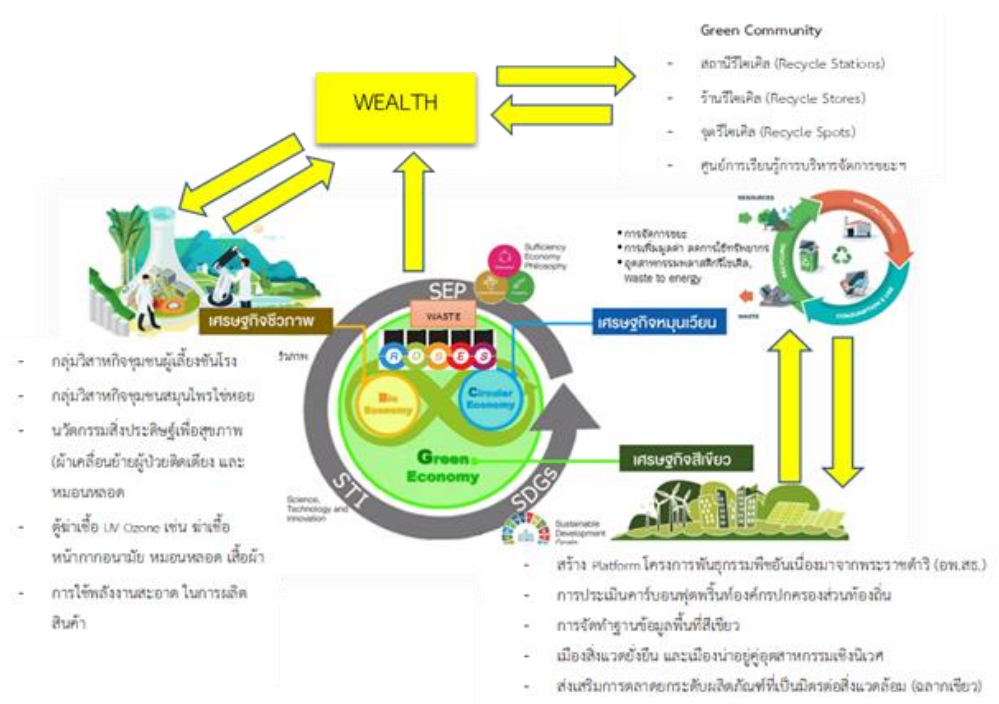
การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสำรวจและบันทึก เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลการบริหารและการดำเนินงาน โครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากนั้นทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และประชุมกลุ่มย่อย (Focusing Group) จาก 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและสมาชิกสภา กลุ่มพนักงานท้องถิ่น และกลุ่มประชาชนและเครือข่าย และการวิเคราะห์ข้อมูล เริ่มต้นด้วยการจัดระเบียบของข้อมูล การแสดงข้อมูล และการหาข้อสรุปเพื่อสามารถวิเคราะห์ภาพรวมตาม โดยการจัดระเบียบข้อมูล (Data Organization) โดยการจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา จากนั้นจึงวิเคราะห์ภาพรวมตามแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการอภิปรายปรากฏการณ์และสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัย นอกจากนี้การแสดงผลข้อมูล (Data Display) โดยการนำเสนอผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงและความเป็นเหตุเป็นผลของข้อมูล การหาข้อสรุปข้อมูล (Conclusion) ด้วยการตีความ (Interpretation) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

ผลสำเร็จของโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน Waste To Wealth”

การดำเนินโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน Waste To Wealth” ของเทศบาลตำบลทับมาได้นำขยะมาใช้ในการใช้งานผลิตภัณฑ์เดิมวงจร (Reuse) โดยการเชื่อมโยงกับการแพทย์และสุขภาพ เช่น การคัดแยกขยะพลาสติกเพื่อผลิตหมอนหลอดและผ้าเคลื่อนย้ายผู้ป่วย นวัตกรรมท่อหยอดทรายการแปรสภาพเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle หรือ Upcycle) เช่น การนำหน้ากากอนามัยที่ใช้แล้วมาทำวัสดุซับเสียง เพื่อแก้ไขปัญหาการกำจัดขยะติดเชื้อในภาพรวม และการออกแบบผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตเพื่อให้เกิดของเสียน้อยที่สุด (Zero-Waste) เช่น ผลิตภัณฑ์กำจัดลูกน้ำยุงลาย EM Ball บำบัดน้ำเสีย จากเปลือกไข่เปลือกหอย นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากภาคีภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่องค์กรบริหารส่วนจังหวัดระยอง ให้การสนับสนุนในการดำเนินงานกำจัดขยะมูลฝอยทั้งกำจัดขยะทั่วไป ขยะอันตราย และขยะติดเชื้อ รวมถึงการร่วมพัฒนาเครือข่ายขยะยืมในการร่วมรับซื้อขยะรีไซเคิล รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จ.ระยอง สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 13 สำนักงานสาธารณสุขระยอง และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ องค์ความรู้และสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ รวมถึงการร่วมติดตามประเมินผล นอกจากนี้ยังมีภาคประชาสังคม เช่น วัด โรงเรียน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นเครือข่ายที่ร่วมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ฯ โดยให้ใช้สถานที่จัดตั้งศูนย์ เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ หรือการขยายฐานความรู้แก่ประชาชน โดยมีเป้าหมายทุกครัวเรือนมีการบริหารจัดการขยะแบบครบวงจร สุดท้ายในหน่วยงานภาคเอกชน ตลาด ห้างสรรพสินค้า ได้ให้ความร่วมมือในการจัดตั้งจุดรองรับขยะอันตรายชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการรองรับขยะอันตราย ดำเนินโครงการตลาดปลอดโฟม เป็นต้นแบบสถานประกอบการสีเขียว และสนับสนุนกิจกรรมด้านการบริหารจัดการขยะ เช่น

รับซื้อขยะรีไซเคิล ลดการใช้โฟม ถุงพลาสติก ลดการสร้างขยะและไม่สนับสนุนเป็นแหล่งสร้างขยะในสถานประกอบการ

โครงการนวัตกรรม Waste to Wealth ใช้ “BCG Model” เป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ ได้คิดค้นนวัตกรรมใหม่และปรับเปลี่ยนจากบริบทเดิมโดยการค้นหาต้นทุนทางสังคม ทรัพยากรท้องถิ่น และแนวทางการพัฒนานวัตกรรมด้วยเทคโนโลยี เรียนรู้วิธีการถอดองค์ความรู้และเทคนิคการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลการบริหารจัดการโครงการนวัตกรรมแบบบูรณาการ

ที่มา: ณัฐพงษ์ คันทรศ และคณะ, 2566

ผลสำเร็จของโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน Waste To Wealth” มีผลสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ 1) การจัดการขยะแบบครบวงจรเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ต่อทอดทางเศรษฐกิจตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) 2) เทศบาลตำบลทับมาได้ดำเนินการต่อยอดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่มาจากขยะ เช่น สินค้า และการท่องเที่ยว 3) เทศบาลตำบลทับมาสามารถสร้างความมั่นคงด้านรายได้ให้กับครัวเรือน และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน และ 4) ชุมชนและประชาชนกลุ่มเปราะบางในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการนำขยะมาใช้ประโยชน์สำหรับดูแลผู้ป่วย สำหรับผลการดำเนินงานของโครงการนวัตกรรมมีผลสำเร็จและผลลัพธ์ที่สามารถอธิบายในด้านต่าง ๆ โดยละเอียดได้ดังนี้

1) เทศบาลตำบลทับมานำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ ตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) รวมปริมาณทั้งสิ้น 1,424.97 ตัน/ปี โดยได้แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ผ้าเคลื่อนย้ายผู้ป่วยติดเตียง หมอนหลอด ผลิตภัณฑ์กำจัดกลิ่นน้ำขุ่นลายสมุนไพร ไข่หอย ปูยไส้เดือน ปูอินทรีย์ชีวภาพ (EM Bal) วัสดุซับเสียงจากหน้ากากอนามัย โดยใช้เทคโนโลยีในการยกระดับผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เครื่องฆ่าเชื้อหน้ากากอนามัย เครื่องฆ่าเชื้อหมอนหลอด UV Ozone

2) เทศบาลตำบลทับมาสามารถลดงบประมาณในการบริหารจัดการขยะ จำนวน 1,909,459.80 บาท ต่อปี ตั้งแต่ขยะต้นทาง กลางทาง และปลายทาง ลดงบประมาณในการซื้อทรายกำจัดกลิ่นน้ำขุ่นลาย 400,000 บาท

3) โครงการนวัตกรรมช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ จัดการสิ่งแวดล้อม จากการส่งเสริมการสร้างกลุ่มอาชีพ ผ่านเส้นทางท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ด้านการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม จำนวน 21 แห่ง ครอบคลุม 8 ชุมชนเช่น การนำขยะไปแปรรูปทำปุ๋ย ทำน้ำหมักชีวภาพ ผลิตภัณฑ์ OTOP เกษตรอินทรีย์ การเลี้ยงชันโรง เป็นต้น

4) เทศบาลตำบลทับมาสามารถนำขยะที่เหลือใช้มาพัฒนาเป็นนวัตกรรมในการดูแลผู้ป่วยติดเตียง ได้รับการดูแลรักษาและฟื้นฟูด้วยนวัตกรรมผ้าร่วมและหมอนหลอด จำนวน 14 คน

5) โครงการนวัตกรรมช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ จัดการสิ่งแวดล้อม จากการส่งเสริมการสร้างกลุ่มอาชีพ เช่น การนำขยะไปแปรรูปทำปุ๋ย ทำน้ำหมักชีวภาพ สร้างมูลค่าจากขยะ “Waste to Wealth”

6) เทศบาลตำบลทับมาสามารถบูรณาการ ทุกภาคส่วน บ้าน วัด โรงเรียน และโรงงาน (สถานประกอบการ) ร่วมกันทุกกลุ่มเพื่อขยายผลสู่การท่องเที่ยวแบบวิถีพอเพียงก่อให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนสร้างรายได้แก่ประชาชนในชุมชนตามแนวทาง BCG: Bio Economy Circular Economy และ Green Economy)

7) เทศบาลตำบลทับมามีการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ เช่น ผ้าร่วมจากผ้าคลุมรถ เต็นท์ ร่มหลอด โดยการขอรับบริจาค มาทำผ้าเคลื่อนย้ายคนไข้ สำหรับพลิกตะแคงตัวและเคลื่อนย้ายหมอนหลอดใช้สำหรับรองปุ่มกระดูก ข้อพับ และก้นเตียงผู้ป่วย

เทศบาลตำบลทับมามีเครือข่ายการตรวจติดตามมลพิษทางน้ำ โดยการตรวจวัดคุณภาพน้ำอย่างง่าย การเลี้ยงหอยเพื่อตรวจวัดคุณภาพน้ำทางธรรมชาติ และมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงผึ้งชันโรงในการตรวจวัดคุณภาพอากาศทางธรรมชาติและเป็นตัวชี้วัดอาหารปลอดภัยในชุมชน จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถแสดงผลลัพธ์ที่สำเร็จจากการดำเนินโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน Waste To Wealth” ดังตัวอย่างตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงกลุ่มที่มีส่วนร่วม แผนโครงการ ตัวชี้วัด และเป้าหมายรายได้

กลุ่มการมีส่วนร่วม ตามอัตลักษณ์ เทศบาล	แผน/โครงการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย รายได้/ปี (บาท)
ถ้ามี	วัฒนธรรมมีชีวิต (เรื่องเล่า/ ของที่ระลึก) เป็นเอกลักษณ์เมือง	รายได้ของที่ระลึก /โลโก้ตำบลห้วย	24,719,625
เขา	เขาโบสถ์ หอคอยชมวิว/ สะพานแก้ว/ ป่าชุมชน	ท่องเที่ยว/ ลด คาร์บอน	21,900,000
	เขาตาเถียน อ่างเก็บน้ำ/ Mountain Sport ศูนย์นวัตกรรมออกกำลังกาย/ ห้วย Mini Marathon	การมีส่วนร่วม อนุรักษ์ แหล่งน้ำ/เพิ่มรายได้ ฐานข้อมูลทรัพยากร	
	เขาตาอินทร์ ศูนย์อาชาบำบัด กองพันทหาร ม้า	ช่วยเหลือกอบกู้ชีวิต	
คลอง	คลองห้วยมา จุดเขื่อน (คลองของเกษตร) ตลาดน้ำ	อนุรักษ์/ ลดน้ำเสีย	912,500
	คลองหนองโพรง ปลูกไม้ริมคลอง 4ค. คู- เค็ด-คม-คิม	ปรับปรุงทัศน	
	คลองจำรุง โครงการพื้นที่ชุ่มน้ำ Ramsar Site	เครือข่ายระดับโลก	

กลุ่มการมีส่วนร่วม ตามอัตลักษณ์ เทศบาล	แผน/โครงการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย รายได้/ปี (บาท)
	บึงบัว อนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ สร้างจุด ท่องเที่ยว	เพิ่มรายได้	
ครัวระยอง	ผักพื้นบ้าน/ Survey Data/ คุณค่าทาง โภชนาการ	แผนที่ทรัพยากรต้น น้ำ	8,250,000
	ผลไม้พื้นถิ่น/ Survey Data/ คุณค่าทาง โภชนาการ	แผนที่ทรัพยากรต้น น้ำ	
	ผลิตภัณฑ์พื้นเมือง/ สำรวจกลุ่ม/มาตรฐาน/ การตลาด	แผนที่ข้อมูลกลางน้ำ	
	ผู้ประกอบการอาหาร/ ร้านอาหาร/ ที่พัก/ แหล่งเรียนรู้	แผนที่ข้อมูลกลางน้ำ	
	ข้อมูลการจำหน่าย/ ขนส่ง/ แหล่งสั่งซื้อ	แผนที่ข้อมูลปลายน้ำ	
	I- Farm สวนเกษตรดิจิทัล/ สวนเกษตรคน เมือง	ใช้เทคโนโลยี	
	ปุ๋ย+น้ำหมัก อินทรีย์ มูลไส้เดือน/ ลดขยะ อินทรีย์	ลดก๊าซเรือนกระจก	
กลองยาว	อนุรักษ์ดนตรีไทย/ ประยุกต์ แร็ปกลอง ยาว/ อีปี่ฮือป	ปรับตามกระแঙ্গคม	1,945,000
App ทับมา	พัฒนา Plat form แผนที่ Ai/ แหล่งอาหาร/ สรรพคุณ	Smart City	

กลุ่มการมีส่วนร่วม ตามอัตลักษณ์ เทศบาล	แผน/โครงการ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย รายได้/ปี (บาท)
		ศูนย์การเรียนรู้การ จัดการขยะฯ	
	อาหาร/ ให้หลังงานเคลอริ์/ ช่วยลดก๊าซ เรือนกระจก		
รวมเป็นเงิน			57,327,125

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2566

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน Waste To Wealth”

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน Waste To Wealth” ได้แก่

1. การมีผู้นำที่มีความเข้มแข็ง และการทำงานเป็นทีม

ผู้นำและผู้บริหารของเทศบาลตำบลทับมามีความเข้มแข็งในการทำงาน เป็นผู้ที่มีความสามารถสูงในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ กล่าวคือ มีลักษณะการกำหนดเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน และสามารถกำหนดทิศทางในการดำเนินโครงการนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ สามารถประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ให้เข้ามาเป็นทีมงานเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีลักษณะการทำงานเป็นทีมงานและระบบการทำงานที่ดี มีภาคีเครือข่ายภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน มีร่วมกันทำงานในลักษณะความร่วมมือ (Collaboration) ตั้งแต่เริ่มต้นวางแผนร่วมกัน ในการกำหนดโครงการ การนำโครงการไปปฏิบัติ และการประเมินผลสำเร็จของโครงการนวัตกรรมในแต่ละกิจกรรมอย่างครอบคลุมในทุกมิติ

2. การมีภาคีเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่

ความร่วมมือขององค์กรภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานต่าง ๆ จัดเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรม ในการสร้างความพร้อมทั้งในด้านฐานทรัพยากร ทุนทางสังคม และการบริหารจัดการในพื้นที่ เครือข่ายความร่วมมือจากภาครัฐที่สำคัญ ได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, องค์กรโน้ะกะชะคะ

โกดาคอ (Nogezaka Glocal) ประเทศญี่ปุ่น และเทศบาลเมืองยูกาอาระ ประเทศญี่ปุ่น โดยองค์กรความร่วมมือแห่งประเทศญี่ปุ่น (Japan International Cooperation Agency หรือ JICA) ซึ่งได้ลงนามความร่วมมือ (MOU) ร่วมกันในการดูแลผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลทับมา ในส่วนของภาคประชาชน เกิดเครือข่ายในการสร้างอาชีพ และสร้างรายได้ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร่วมมือกันในการผลักดันโครงการนวัตกรรมให้ประสบผลสำเร็จ

3. บริบทของชุมชน ฐานทรัพยากรท้องถิ่น

พื้นที่ในการพัฒนาความสำเร็จของโครงการนวัตกรรมเกิดจากการค้นหาประเด็นปัญหาที่สำคัญ ที่ถูกต้องเพราะเป็นการแก้ไขที่สาเหตุหรือต้นตอของปัญหาของท้องถิ่น สืบเนื่องจากปัญหาที่สำคัญของเทศบาลตำบลทับมาทั้งสามปัญหา คือ (1) ปัญหาการจัดการขยะชุมชนเมือง เนื่องจากเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจพิเศษของภาคตะวันออก (ECC) (2) ปัญหาสังคมผู้สูงอายุและปัญหาสุขภาพ เนื่องจากในปัจจุบันมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจำนวนมาก และ (3) ปัญหาน้ำท่วมมีความเชื่อมโยงกันในแง่ของการจัดการกับปริมาณขยะจำนวนมาก และนำมาใช้ในการรีไซเคิล และการใช้ประโยชน์ให้แก่ผู้สูงอายุเป็นการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ และนอกจากนี้ยังทำให้เกิดวิสาหกิจชุมชน และปัญหาในการจัดการขยะในชุมชนเมืองเป็นปัญหาที่ต้องรับดำเนินการแก้ไข ปริมาณขยะจำนวนมากเนื่องจากเป็นเมืองที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ (EEC) การคิดค้นโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน Waste To Wealth” สามารถแก้ไขทั้งสามปัญหาอย่างบูรณาการกัน กล่าวคือสามารถสามารถลดปริมาณขยะ และนำขยะที่สามารถรีไซเคิลได้ไปใช้ประโยชน์ในหลากหลายด้าน เช่น การใช้ผลิตเป็นสินค้าของที่ระลึก การนำขยะไปผลิตเพื่อเป็นวัสดุสำหรับผู้ป่วย หรือผู้สูงอายุ รวมทั้งนำขยะไปสร้างอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ ภายใต้การทำงานอย่างเป็นระบบ จะเห็นได้ว่านอกจากสามารถแก้ไขปัญหได้แล้ว นวัตกรรมยังสามารถสร้างรายได้ทำให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์ในหลายด้านรวมถึงมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

4. การมีระบบเทคโนโลยีดิจิทัล และการพัฒนาด้านระบบฐานข้อมูล

เทศบาลตำบลทับมามีการใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัล มีการใช้ระบบจัดการฐานข้อมูลที่ดี เนื่องจากความสามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อ เพื่อนำไปแก้ปัญหา วางแผน และนำไปต่อยอดได้ รวมทั้งสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดให้ประชาชนเห็นภาพ และเข้าใจปัญหาของชุมชนในภาพรวมได้ง่าย และมีหลายหน่วยงานที่เข้าร่วมในการผลิตฐานข้อมูล และแอปพลิเคชันเพื่อใช้ในการดำเนินโครงการนวัตกรรม

5. ความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ดั้งเดิม

เทศบาลตำบลทับมาเป็นเทศบาลที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ (ECC) ซึ่งประชาชนในพื้นที่จะประกอบไปด้วยประชาชนในพื้นที่ดั้งเดิม กับประชาชนที่เป็นประชากรแฝงในการเข้ามาอาศัยในพื้นที่เพื่อทำงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ดั้งเดิมให้การสนับสนุนการดำเนินงานของเทศบาลในโครงการนวัตกรรมทุกด้านประชาชนยอมรับในโครงการนวัตกรรม และเข้าใจถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งทางด้านรายได้ ด้านการจัดการขยะ ด้านสุขภาพของประชาชนใน

พื้นที่ การมีส่วนร่วมของประชาชนจากหลายภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน วัด โรงเรียน ทำให้เกิดการพัฒนาแนวคิดการเป็นเมืองที่ปลอดภัยขยะ และประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญ และร่วมดำเนินการกับเทศบาลตำบลทับมาเป็นอย่างมากเนื่องจากสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพจากโครงการนวัตกรรมได้

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน Waste To Wealth”

การดำเนินโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน Waste To Wealth” ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง จำนวนประชากรแฝงในพื้นที่ กล่าวคือ เทศบาลตำบลทับมาเป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษซึ่งมีประชากรที่ย้ายถิ่นฐานเพื่อเข้ามาทำงานในพื้นที่จำนวนมาก ซึ่งทำให้เกิดหมู่บ้านจัดสรรได้สร้างขึ้นมา ส่งผลต่อความหลากหลายของประชาชนในพื้นที่ การสร้างความร่วมมือในการดำเนินโครงการประสบปัญหาด้านการสื่อสาร การรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยส่วนใหญ่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเข้าถึงการดำเนินงานของเทศบาลตำบลทับมาผ่านทางผู้ประกอบการ ประการที่สอง การขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญด้านระบบดิจิทัล ส่งผลต่อการบริหารจัดการโครงการ กล่าวคือ ปัญหาการพลัดเปลี่ยนบุคลากรของหน่วยงาน การโยกย้ายของผู้ปฏิบัติงาน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน บุคลากรใหม่จะต้องใช้เวลาในการเรียนรู้งานใหม่ ทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พบว่า นวัตกรรมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารจัดการโครงการนวัตกรรมการจัดการขยะในรูปแบบใหม่โดยการนำกระบวนการโรสเสส (ROSES) แบบครบวงจรมาใช้ในการดำเนินโครงการนวัตกรรม ซึ่งผ่านกระบวนการให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน สร้างจิตสำนึกและสร้างการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะจากครัวเรือน ผ่านนวัตกรรมกระบวนการจัดการขยะแนวทางใหม่เรียกว่า กระบวนการ "ROSES" จากนั้นนำความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะไปสู่การปฏิบัติโดยการสร้างเครือข่ายในโครงการขยะยืมเพื่อการจัดการขยะในชุมชนเพื่อสร้างการตระหนักในเด็กและเยาวชนให้รู้จักการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง เริ่มต้นจากกิจกรรมในชุมชนโดยการจัดสรรพื้นที่ในหมู่บ้านและโรงเรียนในพื้นที่เพื่อสร้างจุดรวบรวมขยะอันตรายในชุมชน จากนั้นสร้างกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเพื่อนำขยะอินทรีย์ไปใช้ประโยชน์ในการเกษตรในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างรายได้และลดต้นทุนให้แก่เกษตรกร

สำหรับปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการนวัตกรรมของเทศบาลประกอบไปด้วยปัจจัยสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) การมีผู้นำที่มีความเข้มแข็ง และการทำงานเป็นทีม (2) การมีภาคีเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่ (3) บริบทของชุมชน (4) การมีระบบเทคโนโลยี

ดิจิทัล และการพัฒนาฐานระบบฐานข้อมูล (5) ความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ดั้งเดิม ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน Waste To Wealth” มีประเด็นหลักอยู่ 2 ประการ ได้แก่ ประชากรแฝงในพื้นที่ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ร่วมกันกับทางเทศบาล และการขาดแคลนบุคลากรที่เกี่ยวข้องด้านระบบดิจิทัล เนื่องจากการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างด้านบุคลากรของเทศบาล

การอภิปรายผลการศึกษา ประเด็นแรกเมื่อพิจารณาผลการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการ ดำเนินโครงการนวัตกรรมของเทศบาลตำบลทับมา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จมีความเกี่ยวข้องกับ ปัจจัยภายใน ได้แก่ หน่วยงานที่ให้บริการสาธารณะ ได้แก่ เทศบาลตำบลทับมา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ ผู้บริหารที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย ทิศทางการดำเนินงาน ที่จะต้องมีภาวะผู้นำ และสามารถบูรณาการทำงาน ร่วมกันทั้งกับบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงปัจจัยภายนอกซึ่งเกี่ยวข้องกับบริบทของพื้นที่ การมี ส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญในการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ซึ่งแนวทางการ พัฒนาการดำเนินโครงการนวัตกรรมของเทศบาลตำบลทับมา ต้องมีการขับเคลื่อนผลักดันทั้งในส่วนของ ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน โครงสร้างการทำงาน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสร้าง ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย การมีระบบสารสนเทศที่เหมาะสม การดำเนินโครงการนวัตกรรมที่มีปัจจัยที่ เกี่ยวข้องควบคู่กันไปทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก เป็นแนวทางสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ โครงการนวัตกรรม

สำหรับความสอดคล้องกับงานวิจัยพบว่างานศึกษาของ อัครวินท์ ศาสนพิทักษ์ และนพพล อัคราศ (2559) ได้อธิบายเชื่อมโยงต่อว่าเป็นการขยับไปอีกขั้นหนึ่งของการบริหารการปกครองที่เน้น การจัดการภาครัฐแนวใหม่มาใช้และเป็นเป้าหมายที่ไปสู่การพัฒนานาท้องถื่น และหากการขับเคลื่อน การบริหารงานท้องถื่นภายใต้การอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็ทำให้ท้องถื่น สามารถพัฒนาได้ในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และวัฒนธรรม เพราะฉะนั้น เมื่อพิจารณาการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการนวัตกรรมที่มาจากนโยบายขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถื่น บทบาทที่สำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการนวัตกรรมนั้นจะไม่ใช่มีเพียงปัจจัยภายใน หน่วยงานเท่านั้นที่จะเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการนวัตกรรมให้ประสบความสำเร็จ แต่ต้องมี ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาคประชาชน ทั้งการมีส่วนร่วม และความเข้าใจเชิงบริบทพื้นที่ เป็นส่วนสำคัญ ประการหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จร่วมด้วย รวมถึงเมื่อพิจารณาหลักการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management - NPM) เป็นแนวคิดที่มีหลายแนวทางและองค์ประกอบที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและ ความคุ้มค่าในการบริหารจัดการภาครัฐ และการเน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-Centric) (Hood, 1991; Osborne & Gaebler, 1992; Peters, 1998)

นอกจากนั้น การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ให้ความสำคัญกับความต้องการของประชาชน และการบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในกระบวนการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและ

ความโปร่งใส เมื่อพิจารณาร่วมกันกับงานวิจัยนี้จะพบว่า การให้ความสำคัญกับประชาชนผู้รับบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้บริการร่วมกับการให้บริการสาธารณะ จะเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการให้บริการสาธารณะ ซึ่งเมื่อพิจารณาร่วมกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการนวัตกรรม มี 2 มิติหลักเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุปัญญา สุนทรนนท์ (2565) เรื่อง ปัจจัยความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รางวัล การบริหารจัดการที่ดี : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโพสะ จังหวัดอ่างทอง พบว่า ปัจจัยความสำเร็จด้าน การบริหารจัดการ 5 ประการ ได้แก่ (1) การมีนโยบายที่ชัดเจนและเข้มงวดในการตรวจสอบให้ มีการทำงานอย่างโปร่งใส (2) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรอย่างมืออาชีพและฝึกวินัยการทำงาน (3) ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสูงโดยเน้นการทำงานในเชิงรุก (4) มีกลยุทธ์ในการชักจูงให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วม และ (5) การสร้างจิตสำนึกในการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน 2) ปัจจัย ความสำเร็จด้านนวัตกรรม พบว่ามีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร เทศบาลที่ปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง (2) ผลสัมฤทธิ์ที่เห็นชัดเจนจากการเข้าร่วมโครงการ นวัตกรรมของประชาชน (3) ประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของผู้ปฏิบัติงาน และ (4) วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเมื่อพิจารณาผลการศึกษาก็จะพบว่า ปัจจัยความสำเร็จด้านนวัตกรรมในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว มีมิติที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร การมีส่วนร่วมของประชาชน และบริบทของท้องถิ่นที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และแสดงให้เห็นว่ามีมิติทางการบริหารของผู้บริหาร รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ถือว่ามีส่วนสำคัญในการดำเนินโครงการนวัตกรรมให้ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ยังพบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรวัดน์ เมธาสุทธิรัตน์ และคณะ (2566) ที่นำเสนอปัจจัยสำเร็จของนวัตกรรมในการบริหารจัดการท้องถิ่น ได้แก่ 1) ศักยภาพของบุคลากรและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับทีมงานในพื้นที่ 2) นโยบายของนายกเทศมนตรีที่ส่งเสริมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล 3) การมีทรัพยากรทางการบริหารที่เพียงพอ 4) การออกแบบการทำงานร่วมกันอย่างยืดหยุ่น และ 5) การมีส่วนร่วมของประชาชน เครือข่ายและภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่

เมื่อพิจารณาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการนวัตกรรม “ขยะ มั่งคั่ง ยั่งยืน Waste To Wealth” พบว่า การดำเนินงานดังกล่าวพบปัญหา และอุปสรรค ทั้งภายในและภายนอก ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และการมีประชากรแฝงในพื้นที่ซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วม และความร่วมมือในการทำงานร่วมกันกับทางเทศบาล ซึ่งเมื่อพิจารณากับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีการดำเนินโครงการนวัตกรรม พบว่า สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (2566) ได้รวบรวมต้นแบบความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 โดย นพพล อัครา และคณะ ได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของโครงการนวัตกรรม “การจัดการขยะอินทรีย์และสิ่งปฏิกูลครบวงจร เทศบาลเมืองสะเดา” พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของโครงการนวัตกรรมประกอบด้วยปัญหาและอุปสรรคทั้งภายในเทศบาลและภายนอก เช่นเดียวกัน

กล่าวคือ ปัญหาเชิงพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งส่งผลกระทบต่อปัญหาขยะ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับขีดจำกัดในการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลของเทศบาล

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเป็นแนวทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ รวมถึงการพิจารณารายละเอียดข้อมูลเชิงลึกของปัจจัยที่ค้นพบ เพื่อให้สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

2. การศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินโครงการนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเป็นแนวทางการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ โดยพิจารณาภารกิจด้านต่างๆ เนื่องจากการดำเนินโครงการนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหลากหลายด้าน การศึกษาภารกิจด้านต่าง ๆ จากกรณีศึกษาที่มีความหลากหลายจะเป็นประโยชน์ต่อข้อค้นพบทางวิชาการเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนเงินทุนการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้การดูแลของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และสาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ในปีงบประมาณ 2565 และได้รับข้อมูลวิจัยในโครงการนวัตกรรมจากคณะบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลักคือ คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลทับมา พนักงานท้องถิ่น ประชาชนและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผลการวิจัยประสบความสำเร็จด้วยดี คณะผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2562). *3Rs บันทึกความสำเร็จในการคัดแยกขยะ*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

กัลยาณี ชีระวงศ์ภิญโญ, นพดล ชีระวงศ์ภิญโญ และสาคร ปลื้มรัมย์. (2566). นวัตกรรมทางสังคมในการจัดการและเพิ่มมูลค่าขยะชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 6(2), 25-44.

จิรวัดน์ เมฆาสุทธิรัตน์, วิศว์ เศรษฐกร, ณัฐพงษ์ คันธรส และอัมฤตา สารธิวงศ์. (2566). นวัตกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยที่มีภาวะพึ่งพิงของเทศบาลตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน. *วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย*, 5(10), 35-50.

ไชนันท์ ปัญญาศิริ. (2560). กระบวนทัศน์การบริหารจัดการองค์การภาครัฐไทย: เปรียบเทียบการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) กับการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS). *สยามวิชาการ*, 18(1), 1-20.

ชนสวรรค์ เจริญเมือง. (2551). *การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่น ภาคแรก*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

ดำรงค์ วัฒนา. (2544ก). การบริหารจัดการท้องถิ่น (Local Governance). *วารสารดำรงราชานุภาพ*, 1(2), 37-56.

ดำรงค์ วัฒนา. (2544ข). *ระบบการบริหารจัดการท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ณัฐชนันท์ วงศ์มูลิทธิกร. (2563). นวัตกรรมการบริหารงานท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 3(4), 109-123.

ณัฐพงษ์ คันธรส, วิศว์ เศรษฐกร, อัมฤตา สารธิวงศ์, และจิรวัดน์ เมฆาสุทธิรัตน์. (2566). *ปัจจัยแห่งความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง*. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

ปณณทัต นอขุนทด. (2556). *ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

พระมหาอรุณ ปญญารุโณ และพระครูปลัดณัฐพงษ์ ยโส. (2561). การบริหารท้องถิ่นไทยภายใต้บริบทไทยแลนด์ 4.0: โอกาสและความท้าทาย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย*, 1(1), 1-18.

- วรสุตา ขวัญสุวรรณ และสาทิณี วัฒนกิจ. (2563). การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุเหลือทิ้งสู่ผลิตภัณฑ์
ออกแบบตกแต่งและแฟชั่น: ชุมชนต้นแบบเทศบาลเมืองเขารูปช้าง. สงขลา: มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). *ต้นแบบความสำเร็จ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. กรุงเทพฯ:
สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุปัญญา สุนทรนนท์. (2565). ปัจจัยความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลการบริหาร
จัดการที่ดี: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโพสะ จังหวัดอ่างทอง. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 9(5),
372-387.
- พัชร ลิธโรต. (2558). ใน เกษียร เตชะพีระ. *เปิดล่องนโยบายสาธารณะ: หลากมุมมองในการศึกษา นโยบาย
สาธารณะร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและสิ่งพิมพ์ คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อัศวินท์ ศาสนพิทักษ์ และนพพล อัครา. (2559) การบริหารปกครอง: แนวคิดและการพัฒนาสู่การ
ปกครองท้องถิ่น. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ*, 3(3), 63-70.
- อรทัย กักพล. (2559). *Urbanization* เมื่อ “เมือง” กลายเป็นโจทย์ของการบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่.
กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- อานวย บุญรัตน์ไมตรี, วัฒนา นนทจิต และธณกฤษ งามมีศรี. (2559). กระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหาร
ท้องถิ่น. *Thai Journal of Public Administration*, 14(2), 111-127.
- ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ และอลงกต สารกาล. (2560). ว่าด้วยแนวคิดการบริหารจัดการปกครองท้องถิ่นบนฐาน
เครือข่ายความร่วมมือ. *วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์*, 1(2), 82-103.

ภาษาอังกฤษ

- Hood, C. (1991). A Public Management for All Seasons?. *Public Administration*, 69(1), 3-19.
- Osborn, D., & Gaebler, T. (1992). *Reventing Government: How the entrepreneurial spirit is transforming
the public sector*. Addison-wesley.
- Osborn, D. (1993). Reinventing Government. *Public Productivity & Management Review*, 16(4), 349-356.
- Peters, B. G. (1998). Managing horizontal government: The politics of coordination. *Public
Administration Review*, 58(1), 25-35.

แนวทางสหวิทยาการสำหรับการพัฒนานโยบายผู้สูงอายุ Interdisciplinary Approaches to Elderly Policy Development

ปิยากร หวังมหภาพร (Piyakorn Whangmahaporn)

รองศาสตราจารย์ ดร., วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Assoc. Prof. Dr., Graduate College of Management, Sripatum University

E-mail: piyakorn.wh@spu.ac.th

Received: 16 December 2023

Revised: 31 January 2024

Accepted: 6 February 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เข้าใจการศึกษานโยบายผู้สูงอายุตามแนวทางสหสาขาวิชา 2) สรุปรวมมุมมองสาขาต่าง ๆ ต่อการศึกษานโยบายสาธารณะ เช่น สาขาวิชาวิทยาการว่าด้วยผู้สูงอายุ สาธารณสุข สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา และรัฐประศาสนศาสตร์ 3) ปัญหาอุปสรรคการศึกษานโยบายผู้สูงอายุตามแนวทางสหวิทยาการ และ 4) แนวทางในการส่งเสริมการศึกษาเรื่องผู้สูงอายุตามแนวทางสหวิทยาการ การศึกษาพบว่า 1) การทำงานร่วมกันข้ามสาขาวิชาและการบูรณาการมุมมองจากหลายสาขานั้นเป็นการสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุมและเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการพัฒนานโยบายที่มีประสิทธิผลและมีคุณภาพสำหรับผู้สูงอายุในสังคมในระยะยาว 2) สาขาที่ศึกษานโยบายสาธารณะ เช่น สาขาพัฒนาวิทยาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการสูงอายุที่ให้ข้อมูลที่ลึกซึ้งในแง่มุมต่าง ๆ เกี่ยวกับผลกระทบของการสูงอายุต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม 3) ปัญหาอุปสรรคที่ทำให้การศึกษานโยบายสหวิทยาการไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรในการพัฒนาและการดำเนินนโยบายผู้สูงอายุ อุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างผู้เชี่ยวชาญจากหลากหลายสาขา เช่น ความแตกต่างในมุมมอง อุปสรรคในการสื่อสาร ข้อจำกัดด้านทรัพยากร และ 4) การใช้แนวทางสหวิทยาการในการพัฒนานโยบายผู้สูงอายุนี้ยังเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการจัดการกับความซับซ้อนและความหลากหลายของผู้สูงอายุและนำไปสู่พัฒนานโยบายที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในอนาคต

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, แนวทางสหวิทยาการ, การพัฒนานโยบาย

Abstract

This academic article aims to: 1) Understand the study of elderly policy from an interdisciplinary perspective; 2) Examine the perspectives of various disciplines on public policy, such as gerontology, public health, sociology, economics, psychology, and public administration; 3) Identify the challenges and obstacles in studying elderly policy through an interdisciplinary approach; and 4) Develop strategies to promote the study of elderly issues using interdisciplinary approaches. The study finds that: 1) Cross-disciplinary collaboration and integrating perspectives from multiple fields create a comprehensive understanding and a strong foundation for developing effective and high-quality policies for the elderly in society over the long term; 2) Disciplines studying public policy, such as gerontology, provide deep insights into various aspects of the impacts of aging on individuals, families, communities, and society; 3) Challenges that hinder the advancement of interdisciplinary approaches in developing and implementing elderly policies include significant obstacles to effective collaboration among experts from different fields, such as differing perspectives, communication barriers, and resource constraints; and 4) Utilizing interdisciplinary approaches in developing elderly policies is an effective method for managing the complexities and diversity of aging, leading to the development of appropriate policies for the elderly in the future.

Keywords: Elderly, Interdisciplinary Approach, Policy Development

บทนำ

การศึกษานโยบายผู้สูงอายุโดยการวิเคราะห์นโยบายจากมุมมองของหลากหลายสาขาวิชา มีวัตถุประสงค์เพื่อเข้าใจความต้องการและความหลากหลายของผู้สูงอายุในสังคม การศึกษาดังกล่าวมุ่งเสนอแนวทางการพัฒนานโยบายที่เหมาะสมที่สุดสำหรับผู้สูงอายุในการเข้าถึงการดูแลสุขภาพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การศึกษาตามแนวทางสหวิทยาการนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากการบูรณาการข้อมูลเชิงลึก วิธีการและมุมมองจากหลายสาขาวิชา ทำให้มีข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสุขภาพ คุณภาพชีวิต และสภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ โดยใช้ความรู้จากสาขาต่าง ๆ เช่น สาธารณสุข สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา และรัฐประศาสนศาสตร์ (Minkler & Fuller-Thomson, 2005; Hebert, Brayne, & Spiegelhalter, 2013) แนวทางสหวิทยาการมุ่งสู่การพัฒนากลยุทธ์ที่รอบคอบตามหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อส่งเสริมสุขภาพ คุณภาพชีวิต และการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ผ่านการวิจัยและการทำงานร่วมกัน การนำมุมมองและทรัพยากรที่หลากหลายมาใช้ เพื่อพัฒนานโยบายที่นวัตกรรมและเหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุ (Institute of Medicine, 2008) นอกจากนี้ แนวทางสหวิทยาการ

ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนานโยบายที่มีพื้นฐานจากการวิจัยและข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการนำข้อมูลที่จากผลการวิจัยทางการแพทย์ การบริการสุขภาพ และสังคมศาสตร์ (Hebert et al., 2013) มาช่วยในการสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายที่ส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

งานเขียนที่ผ่านมาเกี่ยวกับแนวทางสหวิทยาการในการศึกษานโยบายผู้สูงอายุ พบงานเขียนเรื่องสหวิทยาการเพื่อการวิจัยและพัฒนา กับมุมมองในการพัฒนาการเมือง งานเขียนดังกล่าวชี้ว่า “ความสำคัญเรื่องความร่วมมือข้ามสาขาวิชาและการบูรณาการมุมมองที่หลากหลายทำให้เกิดการแสวงหาคำตอบที่สอดคล้องกับบริบทของสังคม ประโยชน์ของการศึกษาเชิงสหวิทยาการโดยการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ศาสตร์เดียวไม่สามารถให้คำอธิบายหรือคำตอบที่ชัดเจนได้” (สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2559) การบูรณาการสหวิทยาการสำหรับนโยบายผู้สูงอายุจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการกับความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุผ่านการส่งเสริมความร่วมมือข้ามสาขาวิชาจึงช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายสามารถพัฒนากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทความวิชาการเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทำความเข้าใจการศึกษานโยบายผู้สูงอายุตามแนวทางสหสาขาวิชาว่าคืออะไร มีความสำคัญอย่างไร 2) สำรวจมุมมองสาขาต่าง ๆ ที่ศึกษานโยบายสาธารณะ เช่น สาขาวิชาวิทยาการว่าด้วยผู้สูงอายุ สาธารณสุข สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา และรัฐประศาสนศาสตร์ 3) ปัญหาอุปสรรคการศึกษานโยบายผู้สูงอายุตามแนวทางสหวิทยาการ และ 4) แนวทางในการส่งเสริมการศึกษาเรื่องผู้สูงอายุตามแนวทางสหวิทยาการ การนำเสนอบทความวิชาการเรื่องนี้เริ่มจากการเสนอแนวคิดการศึกษานโยบายผู้สูงอายุตามแนวทางสหวิทยาการ ได้แก่ ความหมายและวัตถุประสงค์ ความสำคัญของการศึกษานโยบายผู้สูงอายุตามแนวทางสหวิทยาการ ตัวอย่างมุมมองการศึกษานโยบายผู้สูงอายุตามสาขาวิชาวิทยาการว่าด้วยผู้สูงอายุ สาธารณสุข สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา และรัฐประศาสนศาสตร์ ปัญหาอุปสรรคการศึกษานโยบายผู้สูงอายุในมุมมองสหวิทยาการและแนวทางสหวิทยาการสำหรับการพัฒนานโยบายผู้สูงอายุ ตามลำดับ

สหวิทยาการกับการพัฒนานโยบายผู้สูงอายุ

สหวิทยาการ: ความหมายและวัตถุประสงค์

การศึกษานโยบายผู้สูงอายุตามแนวทางสหวิทยาการเป็นกระบวนการทางวิชาการที่ใช้วิธีการและทฤษฎีจากหลายสาขาวิชา เพื่อศึกษาและทบทวนนโยบายที่มีผลต่อกลุ่มผู้สูงอายุในสังคม โดยการศึกษาเน้นการวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ การเข้าใจแนวโน้มและความต้องการของกลุ่มนี้ และการทบทวนนโยบายที่มีผลต่อชีวิตและการดูแลของผู้สูงอายุในสังคม ด้วยการใช้วิธีการสำรวจ การวิเคราะห์ การเปรียบเทียบและการวิจัยที่เหมาะสม การศึกษานี้ช่วยให้ผู้วิจัยและนักการเมืองเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุอย่างลึกซึ้ง ตัวอย่างนักวิชาการที่ศึกษานโยบายผู้สูงอายุตามแนวทางสหวิทยาการ เช่น Nancy Morrow-Howell เป็นนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในการศึกษานโยบายผู้สูงอายุ

ตามแนวทางสหวิทยาการ เน้นการสำรวจและการวิเคราะห์นโยบายที่มีผลต่อชีวิตและการดูแลของกลุ่มผู้สูงอายุในสังคม โดยการใช้วิธีการที่เชื่อถือได้และการนำเสนอข้อมูลที่มาจากหลากหลายแหล่ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและรวมถึงผลกระทบของนโยบายต่าง ๆ ที่มีต่อผู้สูงอายุและสังคมที่ให้บริการเขาได้แบบองค์รวม การศึกษานโยบายผู้สูงอายุตามแนวทางสหวิทยาการของ Morrow-Howell มีผลทำให้เกิดการพัฒนานโยบายที่มีคุณภาพและมีผลต่อชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ผลงานทางวิชาการดังกล่าวถูกนำไปใช้ในการตัดสินใจทางนโยบายสาธารณะและการพัฒนาโปรแกรมการดูแลผู้สูงอายุในหลายประเทศ

การศึกษานโยบายผู้สูงอายุตามแนวทางสหวิทยาการ (Minkler & Fuller-Thomson., 2005; Hebert et al., 2013) มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานะปัจจุบันและความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุในสังคม ทราบถึงปัญหาและความสำคัญของนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเพื่อพัฒนานโยบายที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุในด้านการเข้าถึงการดูแลสุขภาพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจที่มีเหตุผลและเชื่อถือได้เกี่ยวกับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ดังนั้น การศึกษานโยบายผู้สูงอายุตามแนวทางสหวิทยาการจึงเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการเสนอแนะนโยบายที่เหมาะสมและมีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมอย่างยั่งยืน

สหวิทยาการ: ความสำคัญ

การศึกษานโยบายต่อผู้สูงอายุแบบสหวิทยาการมีความสำคัญเนื่องจากมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางนโยบาย การร่วมมือแบบสหวิทยาการมีบทบาทหลายด้าน ดังต่อไปนี้

1. เกิดความเข้าใจที่ครอบคลุม การทำงานร่วมกันแบบสหวิทยาการช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ครอบคลุมเกี่ยวกับความท้าทายในหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับการสูงอายุ เป็นการรวมข้อมูลจากหลายสาขาวิชา เช่น สาธารณสุข สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ การวางแผนเมือง จิตวิทยา และการจัดการด้านการดูแลสุขภาพ รัฐประศาสนศาสตร์ ผู้กำหนดนโยบายจะมีความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประชากรสูงอายุจากมุมมองด้านต่าง ๆ

2. ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรม การทำงานร่วมกันแบบสหวิทยาการส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนานโยบายที่ตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของประชากรสูงอายุ ผ่านการใช้ประโยชน์จากความรู้และมุมมองของสาขาวิชาต่าง ๆ ผู้กำหนดนโยบายสามารถพัฒนาแนวทางใหม่ในการให้บริการด้านการดูแลสุขภาพ การสนับสนุนทางสังคม ที่อยู่อาศัย การขนส่ง และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมกับความต้องการและความชอบเฉพาะตัวของผู้สูงอายุ

3. เป็นการพัฒนานโยบายจากข้อมูลเชิงประจักษ์ ความร่วมมือแบบสหวิทยาการส่งเสริมการพัฒนานโยบายตามหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากผลการวิจัยจากสาขาที่หลากหลาย ผ่านการสังเคราะห์หลักฐานจากการศึกษา เช่น ระบาดวิทยา การวิจัยบริการด้านสุขภาพ การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ

และการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผู้กำหนดนโยบายสามารถริเริ่มและประเมินผลลัพธ์ของโครงการ ทำให้ได้โครงการที่สนับสนุนคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ผู้สูงอายุ

4. เป็นการทำงานร่วมกันข้ามภาคส่วน การทำงานร่วมกันแบบสหวิทยาการเป็นการอำนวยความสะดวกในการทำงานร่วมกันข้ามภาคส่วนระหว่างนักวิจัย ผู้กำหนดนโยบาย ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ องค์กรชุมชน และผู้สูงอายุเอง ด้วยการส่งเสริมการพูดคุยและความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ผู้กำหนดนโยบายสามารถใช้ประโยชน์จากมุมมอง ความเชี่ยวชาญ และทรัพยากรที่หลากหลายเพื่อพัฒนานโยบายที่ครอบคลุม และเท่าเทียมเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้สูงอายุ

5. เป็นการพัฒนาเสริมสร้างขีดความสามารถ ความร่วมมือแบบสหวิทยาการสร้างขีดความสามารถในการวิจัย การพัฒนานโยบายและการนำไปปฏิบัติในด้านนโยบายผู้สูงอายุ ผู้กำหนดนโยบายสามารถเพิ่มความสามารถในการรับมือกับความท้าทายด้านนโยบาย มีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย และพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้สูงอายุ

ดังนั้น การทำงานร่วมกันแบบสหวิชาชีพทางสาขาวิชาจึงมีความสำคัญในการกำหนดแนวทางนโยบายผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมความเข้าใจที่ครอบคลุมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ส่งเสริมนวัตกรรมในการพัฒนานโยบาย สนับสนุนการตัดสินใจตามหลักฐานเชิงประจักษ์ อำนวยความสะดวกในการทำงานร่วมกันข้ามภาคส่วน และสร้างขีดความสามารถสำหรับการวิจัยและการดำเนินนโยบาย

มุมมองจากสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อการพัฒนานโยบายผู้สูงอายุ

1. สาขาพัฒนาวิทยา

สาขาพัฒนาวิทยาหรือ Gerontology เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการสูงอายุที่ให้ข้อมูลที่ลึกซึ้งในแง่มุมต่าง ๆ เกี่ยวกับผลกระทบของการสูงอายุต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม (Hooyman & Kiyak, 2011) เป็นการศึกษาศาสตร์ที่หลากหลาย เช่น ชีววิทยา จิตวิทยา สังคมวิทยา สาธารณสุข เศรษฐศาสตร์ และการจัดการด้านการดูแลสุขภาพ ซึ่งช่วยในการเข้าใจมิติทางชีววิทยา จิตวิทยา สังคม และเศรษฐกิจของการสูงอายุ

การศึกษาลักษณะทางชีวภาพของการสูงอายุ เป็นการศึกษากระบวนการทางชีววิทยา รวมถึงความชราของเซลล์ ปัจจัยทางพันธุกรรม และการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาเมื่อมีอายุมากขึ้น เพื่อทำความเข้าใจกลไกพื้นฐานของการสูงอายุและพัฒนามาตรการเพื่อส่งเสริมการสูงอายุอย่างมีสุขภาพดี (Masoro & Austad, 2010) การศึกษาจิตวิทยาต่อการสูงอายุ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ สุขภาพจิต และความเป็นอยู่ที่ดีทางอารมณ์ เพื่อทำความเข้าใจการเชื่อมโยงทางสติปัญญา การสูญเสียความทรงจำ ความซึมเศร้า ความวิตกกังวล และปัจจัยทางจิตวิทยาอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอิสระของผู้สูงอายุ (Schaie & Willis, 2010) ด้านมิติทางสังคมของการสูงอายุ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพลวัตของครอบครัว เครือข่ายการสนับสนุนทางสังคม การดูแล ที่อยู่อาศัยและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อทำความเข้าใจบริบท

ทางสังคมที่เกิดการสูงอายุ และพัฒนานโยบายและโปรแกรมเพื่อสนับสนุนการรวมตัวทางสังคมและการมีส่วนร่วม (Bengtson & Settersten, 2016)

การศึกษามิติทางเศรษฐกิจในการสูงอายุ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ รวมถึงการวางแผนการเกษียณอายุ การเงินด้านการดูแลสุขภาพ การดูแลระยะยาว และการมีส่วนร่วมของแรงงานในการแก้ไขความท้าทายทางเศรษฐกิจที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญ (Johnson, 2011) นอกจากนี้ สาขาวิชาวิทยาการว่าด้วยผู้สูงอายุ ยังให้ความสนใจการจัดการด้านการดูแลสุขภาพและนโยบายในผู้สูงอายุ เพื่อปรับปรุงผลลัพธ์ด้านการดูแลสุขภาพและตอบสนองความต้องการด้านการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุ (Knickman & Snell, 2002)

สรุปได้ว่า การศึกษาสาขาพัฒนาวิทยา ให้ความสำคัญกับการบูรณาการศาสตร์ที่หลากหลาย เช่น ชีววิทยา จิตวิทยา สังคมวิทยา สาธารณสุข เศรษฐศาสตร์ และการจัดการด้านการดูแลสุขภาพ เพื่อช่วยในการเข้าใจมิติทางชีววิทยา จิตวิทยา สังคม และเศรษฐกิจของการสูงอายุ เพื่อช่วยในการพัฒนานโยบายและมาตรการต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

2. สาขาสาธารณสุข

การศึกษาด้านสาธารณสุขในการดูแลผู้สูงอายุมีความสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมสุขภาพ ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีการดำเนินการและมีกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่ดีขึ้น การศึกษาด้านสาธารณสุข จึงเป็นการศึกษาเรื่องระบาดวิทยา การดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน การส่งเสริมสุขภาพ การจัดการโรคเรื้อรัง เป็นต้น

การวิจัยทางระบาดวิทยาเป็นการศึกษาแนวโน้มและการแพร่กระจายของโรคในกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อเข้าใจความเสี่ยงและการระบาดของโรคต่าง ๆ ที่พบได้ในกลุ่มผู้สูงอายุ (Marengoni et al., 2011) การวิจัยนี้ช่วยให้ผู้บริหารนโยบายเข้าใจถึงความรุนแรงของปัญหา เช่น โรคหัวใจ โรคเบาหวาน โรคเมะเร็ง และภาวะสมองเสื่อมที่พบได้มากในกลุ่มผู้สูงอายุ

การศึกษาด้านการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน เป็นการศึกษาเพื่อลดความเสี่ยงของโรคเรื้อรังและความพิการในกลุ่มผู้สูงอายุ (Petersen et al., 2016) เน้นการตรวจคัดกรองสุขภาพ การให้วัคซีน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพและการให้การศึกษาที่เน้นการดูแลสุขภาพ เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับโรคเรื้อรังที่พบได้ในกลุ่มผู้สูงอายุ เช่นเดียวกับการศึกษาเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ เป็นการพัฒนาโครงการที่มุ่งเน้นไปที่ผู้สูงอายุและส่งเสริมการมีสุขภาพดีตลอดช่วงอายุ เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพ การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพจิตและการมีส่วนร่วมทางสังคมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

นอกจากนี้สาขาสาธารณสุขยังให้ความสำคัญกับการสนับสนุนนโยบายสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น เมืองและชุมชนที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ (World Health Organization, 2007) โดยให้ความสำคัญกับการปรับปรุงสภาพแวดล้อม เช่น การขนส่ง ที่อยู่อาศัย การเข้าถึงการรักษาพยาบาล

และบริการทางสังคม เพื่อส่งเสริมการสูงวัยอย่างมีสุขภาพดีและเสริมสร้างความเข้าใจในชุมชน รวมทั้ง การศึกษาการจัดการ โรคเรื้อรัง เน้นการจัดการโรค การป้องกันภาวะแทรกซ้อนจากโรคและเพิ่ม ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ด้านสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุ (Boyd et al., 2012) สาขาสาธารณสุขยังให้ ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการรักษาพยาบาลและทรัพยากรด้านสุขภาพให้ เท่าเทียมกันสำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในชุมชนที่มีการเข้าถึงที่ยากลำบาก (National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, 2016) มุ่งเน้นด้านสาธารณสุขเพื่อลดความแตกต่างในการเข้าถึง การรักษาพยาบาล แก้ไขปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ

สรุปแนวทางการศึกษาด้านสาธารณสุขมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพ ความเป็นอยู่ และ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยการตอบสนองต่อความต้องการทางสุขภาพที่หลากหลายของกลุ่มผู้สูงอายุและ การสนับสนุนนโยบายที่สนับสนุนการสูงวัยอย่างมีสุขภาพดี การมีการดำเนินงานด้านสาธารณสุข มีความสำคัญต่อการพัฒนาและการดำเนินนโยบายในกลุ่มผู้สูงอายุ

3. สาขาสังคมวิทยา

มุมมองทางสังคมวิทยาเกี่ยวกับการสูงวัย เป็นการนำเสนอข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับมิติทางสังคม ของการสูงวัย รวมถึงบทบาท ความสัมพันธ์ และประสบการณ์ของผู้สูงอายุในระบบสังคมที่หลากหลาย (Bengtson & Settersten, 2016) การศึกษาในสาขานี้มุ่งเน้นการประเมินถึงการปรับตัวของการสูงวัยใน โครงสร้างสังคม พฤติกรรมทางวัฒนธรรม และสถาบันสังคม เพื่อให้เข้าใจความเสี่ยงและโอกาสที่ผู้สูงอายุ จะประสบ

การศึกษาในสาขาสังคมวิทยา เช่น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพทางสังคม เป็นมุมมอง ทางสังคมวิทยานี้เน้นการทบทวนความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพทางสังคมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับ ผลลัพธ์ทางสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ (Berkman et al., 2014) การศึกษานี้จะสำรวจว่าสถานะ ทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษา การจ้างงาน ที่อยู่อาศัย และการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพมีผลต่อสุขภาพ และโอกาสในชีวิตของผู้สูงอายุ การศึกษาการสังคมวิทยามองสภาพการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวและ การดูแลระหว่างผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว การศึกษานี้มองรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรุ่น บทบาท ในการดูแล เครือข่ายการสนับสนุน และผลของการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุ สังคมวิทยายังเน้นความสำคัญของเครือข่ายทางสังคมและระบบการสนับสนุนทางสังคมใน การส่งเสริมสุขภาพและความสามารถในการฟื้นตัวของผู้สูงอายุ (Antonucci & Akiyama, 2019) การศึกษานี้ การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของเครือข่ายทางสังคม และการสนับสนุนทางสังคมต่อสุขภาพและ ความสามารถในการฟื้นตัวของผู้สูงอายุ

นอกจากนั้นสาขาสังคมวิทยายังทำการสำรวจการพิสูจน์อายุและภาพลักษณ์เกี่ยวกับความชรา รวมถึงความเชื่อและการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ (Levy, 2009) การศึกษานี้มองผลกระทบของความชราต่อสุขภาพ โอกาสในการจ้างงาน การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพและการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยวิเคราะห์

การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้สูงอายุ รวมถึงการอาสาสมัครในกิจกรรมทางสังคม (Wang & Hsiao, 2019) ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญ รวมทั้งสาขาสังคมวิทยายังสนใจการวิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงและเหตุการณ์ต่าง ๆ ต่อผู้สูงอายุ

จากทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่ามุมมองทางสังคมวิทยาเกี่ยวกับผู้สูงอายุช่วยให้เข้าใจและมีมุมมองที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของผู้สูงอายุในสังคม ซึ่งช่วยให้สามารถเสนอนโยบาย และที่สนับสนุนสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

4. สาขาเศรษฐศาสตร์

มุมมองจากมิติของสาขาเศรษฐศาสตร์ต่อการพัฒนานโยบายผู้สูงอายุ เป็นการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ ผลผลิตภายในประเทศและผลกระทบทางสังคมของผู้สูงอายุ การเข้าใจแง่มุมเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนานโยบายและการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและ โอกาสที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในสังคม

ตัวอย่างการศึกษาในมุมมองเศรษฐศาสตร์ เช่น การศึกษาการวางแผนเกษียณอายุรวมถึงระบบบำนาญ และความมั่นคงทางการเงินในวัยหลังเกษียณ (Johnson, 2011) ในการศึกษาจะสำรวจพฤติกรรมการออมสำหรับการเกษียณอายุ ความคุ้มครองทางการเงินสำหรับการเกษียณอายุ และความเพียงพอของรายได้ในผู้สูงอายุ รวมถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการเพิ่มขึ้นของอายุหลังเกษียณและการเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงาน การศึกษาเศรษฐศาสตร์ยังสำรวจกลไกการเงินที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพและระบบการดูแลระยะยาวสำหรับกลุ่มคนสูงอายุ (Rice et al., 2011) การวิเคราะห์จะตรวจสอบค่าใช้จ่ายสำหรับการดูแลสุขภาพ การคุ้มครองทางประกันภัย ค่าใช้จ่ายที่ต้องรับผิดชอบเองและรายจ่ายของรัฐในด้านดูแลสุขภาพและดูแลระยะยาวสำหรับกลุ่มคนสูงอายุ

การศึกษาเศรษฐศาสตร์ยังวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการเปลี่ยนแปลงทางประชากร และการเลี้ยงของผู้สูงอายุในตลาดแรงงาน การเข้าถึงทรัพยากรและนโยบายสาธารณะ ในการวิเคราะห์จะตรวจสอบผลกระทบของอัตราการเจริญพันธุ์ที่ลดลงและอายุขัยที่เพิ่มขึ้นต่อการเติบโตเศรษฐกิจ ผลผลิต และการใช้จ่ายของรัฐบาล การศึกษาเศรษฐศาสตร์จะประเมินประสบการณ์ในตลาดแรงงานของผู้สูงอายุ โอกาสในการจ้างงาน การเลือกปฏิบัติด้านอายุ และนโยบายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพนักงานและผลิตภาพในชีวิตหลังเกษียณ (Schafer & Mousaid, 2019)

นอกจากนั้น การศึกษาเศรษฐศาสตร์จะวิเคราะห์การโอนทรัพย์สินระหว่างรุ่น ระบบประกันสังคม และความยั่งยืนของโครงการบำนาญ (Lee & Mason, 2011) การวิเคราะห์จะสำรวจการกระจายทรัพยากรระหว่างรุ่น ภาระทางการเงินของรุ่นใหม่เพื่อสนับสนุนกลุ่มคนสูงอายุ และการออกแบบนโยบายประกันสังคมที่เพิ่มความมั่นคงทางรายได้สำหรับกลุ่มคนสูงอายุ การศึกษา

เศรษฐศาสตร์จะสำรวจความแตกต่างทางเศรษฐกิจและความไม่เท่าเทียมในกลุ่มคนสูงอายุ รวมถึงความแตกต่างในรายได้ ความมั่งคั่ง การศึกษา และการเข้าถึงทรัพยากร (O'Rand & Henretta, 2011)

ด้วยการทำความเข้าใจเกี่ยวกับมิติเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ผู้กำหนดนโยบายสามารถพัฒนานโยบายและโครงการที่สนับสนุนความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมทางสังคม และความเป็นอยู่ที่ดีของกลุ่มคนสูงอายุได้อย่างเหมาะสมและเป็นประสิทธิภาพในชุมชนโดยรวม

5. สาขาผังเมือง

การขยายตัวของเมืองและผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากการเจริญเติบโตของพื้นที่เมืองและชุมชนเพิ่มขึ้นพร้อม ๆ กับอายุเฉลี่ยที่สูงขึ้น จึงเกิดความท้าทายและโอกาสที่เกี่ยวข้องกับด้านที่อยู่อาศัย ระบบการเดินทาง การดูแลสุขภาพ บริการสังคม และโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน การมีจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นในเมืองต่าง ๆ ทำให้เกิดความท้าทายในการซื้อที่อยู่อาศัย การเข้าถึง และความเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

สาขาผังเมืองเป็นการศึกษาการขยายตัวของเมืองที่มีผลต่อความพร้อมและคุณภาพของที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ มีผลกระทบต่อการจ่ายที่อยู่อาศัย การเข้าถึง และการออกแบบที่เหมาะสมต่อวัย การศึกษา ยังเป็นการศึกษาการขยายตัวของเมืองมีผลต่อระบบการเดินทางและตัวเลือกในการเคลื่อนย้ายของผู้สูงอายุ ซึ่งอาจมีอุปสรรคในการเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐานทางเดินเท้า และรูปแบบการขนส่งทางเลือก ศึกษาการขยายตัวของเมืองส่งผลต่อการเข้าถึงและบริการด้านการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีผลกระทบต่อการให้บริการด้านการดูแลสุขภาพ ความพร้อมของผู้ให้บริการ และความแตกต่างด้านการดูแลสุขภาพ

นอกจากนั้นสาขาผังเมืองยังศึกษา ผลกระทบการขยายตัวของเมืองต่อการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุซึ่งอาจเผชิญกับความโดดเดี่ยวทางสังคม ความเหงา และศึกษาถึงการส่งเสริมการพัฒนาเมืองและชุมชนที่เหมาะสมต่อวัยเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ดังนั้นการขยายตัวของเมืองและผู้สูงอายุเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงและมีผลกระทบต่อด้านต่าง ๆ ของสังคมและเศรษฐกิจ การตอบสนองและการจัดการกับความต้องการและความท้าทายที่เฉพาะตัวของผู้สูงอายุในสภาพแวดล้อมในเมือง ผู้กำหนดนโยบาย นักวางผังเมือง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนจะสามารถสร้างเมืองและชุมชนที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุซึ่งสนับสนุนการสูงวัยอย่างมีสุขภาพดีและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทุกคนได้

6. สาขารัฐประศาสนศาสตร์

การศึกษาด้านรัฐประศาสนศาสตร์ในมิติของผู้สูงอายุครอบคลุมการพัฒนานโยบาย การดำเนินโครงการ การจัดสรรทรัพยากร การกำกับดูแล และความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ โดยการศึกษาให้ความสำคัญเรื่องนโยบายสวัสดิการสังคม การปฏิรูปการดูแลสุขภาพ แผนบำนาญ และโปรแกรมการดูแลระยะยาวที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ (Estes & Binney, 2016) การทำงานร่วมกันระหว่าง

ผู้บริหารรัฐบาล ผู้กำหนดนโยบาย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และองค์กรชุมชนจะช่วยสร้างนโยบายที่สนับสนุนการสูงวัยที่มีสุขภาพดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

การศึกษามุ่งให้ความสำคัญกับการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณเพื่อสนับสนุนบริการโครงการ และนวัตกรรมสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงการลงทุนในด้านการดูแลสุขภาพ บริการสังคม ที่อยู่อาศัย การขนส่ง และโครงสร้างพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ (Binstock & George, 2018)

นอกจากนั้น สาขารัฐประศาสนศาสตร์ให้ความสนใจศึกษาการส่งมอบบริการและจัดการโครงการที่สนับสนุนผู้สูงอายุที่ระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติ รวมถึงการประสานงานบริการด้านการดูแลสุขภาพ การดูแลที่บ้านและในชุมชน การสนับสนุนผู้ดูแล การป้องกันการล่วงละเมิดในผู้สูงอายุ และโครงการการทำงานสำหรับผู้สูงอายุ (Kerstetter & Connelly, 2014) ความร่วมมือระหว่างรัฐบาล ผู้ให้บริการด้านสุขภาพ นักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัคร และองค์กรชุมชนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้มั่นใจว่าบริการมีคุณภาพและเข้าถึงได้สำหรับผู้สูงอายุ รัฐประศาสนศาสตร์ศึกษาโครงสร้างการบริหารราชการและการกำกับดูแลเพื่อการปกป้องสิทธิ ศักดิ์ศรี และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การออกระเบียบในการกำกับดูแล (Johnson & Sossin, 2017) เพื่อให้มั่นใจว่าการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย โปรแกรม และบริการตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุมีความโปร่งใสและเป็นธรรม

รวมทั้งให้ความสำคัญกับการศึกษาเรื่องความร่วมมือระหว่างภาคส่วนในการจัดการกับความท้าทายรวมถึงการสร้างความร่วมมือในระบบการดูแลสุขภาพ สถาบันการศึกษา องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และกลุ่มชุมชน เพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ความเชี่ยวชาญ และนวัตกรรมในการส่งเสริมการสูงวัยอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้รัฐประศาสนศาสตร์ยังให้ความสำคัญกับการประเมินนโยบายและการปรับตัวเพื่อประเมินผลกระทบ ประสิทธิภาพและการประเมินโครงการเพื่อวัดความคืบหน้า (Wenger, 2016) และนำผลที่ได้จากการประเมินเป็นแนวทางการตัดสินใจปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนโยบาย

โดยสรุป สาขารัฐประศาสนศาสตร์เกี่ยวข้องกับการพัฒนานโยบายผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การวิเคราะห์นโยบาย การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การจัดสรรทรัพยากร การดำเนินโครงการ และการประเมินนโยบาย ผู้บริหารภาครัฐสามารถใช้ประโยชน์จากสาขานี้ในการพัฒนานโยบายและแผนงานที่ครอบคลุมและอิงหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งจะช่วยยกระดับความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ปัญหาอุปสรรคแนวทางสหวิทยาการสำหรับการพัฒนานโยบายผู้สูงอายุ

การพัฒนานโยบายสำหรับผู้สูงอายุตามแนวทางสหวิทยาการมีความสำคัญ เนื่องจากมนุษย์แต่ละคนมีความต้องการและสภาพความเป็นอยู่ที่หลากหลาย การสร้างนโยบายที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับความต้องการและสภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุโดยใช้แนวทางสหวิทยาการสามารถช่วยให้การพัฒนานโยบายนั้นมีประสิทธิภาพและเหมาะสมมากขึ้น

การพัฒนานโยบายจะประสบความสำเร็จในการนำไปใช้งานอยู่ที่การทำงานร่วมกันข้ามสาขาวิชาอย่างเป็นระบบ อาจเป็นที่ท้าทายเนื่องจากความแตกต่างในมุมมองและวิธีการดำเนินงานของแต่ละสาขา อาทิเช่น มุมมองทางสังคมวิทยาอาจมีการสนับสนุนนโยบายที่ต่างจากมุมมองทางเศรษฐศาสตร์หรือสาขาอื่น ๆ นอกจากนี้ ความซับซ้อนและความหลากหลายของปัจจัยที่มีผลต่อนโยบายอาจทำให้การปรับปรุงนโยบายเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและยากลำบาก ดังนั้น การพัฒนานโยบายที่สำเร็จในการใช้แนวทางสหวิทยาการอาจต้องมีการพิจารณาและการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอในระหว่างกระบวนการโดยใช้ความเข้าใจที่ครอบคลุมและการสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งจากมุมมองหลายสาขาวิชาเพื่อให้ได้นโยบายที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับผู้สูงอายุในสังคมในระยะยาว

ปัญหาอุปสรรคที่ทำให้การศึกษาตามแนวทางสหวิทยาการไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรในการพัฒนาและการดำเนินนโยบายสำหรับผู้สูงอายุ อุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างผู้เชี่ยวชาญจากหลากหลายสาขา เช่น ความแตกต่างในมุมมอง อุปสรรคในการสื่อสาร ข้อจำกัดด้านทรัพยากร และปัจจัยทางสถาบัน ดังนี้

1. ขอบเขตทางวิชาชีพที่จำกัดการทำงานร่วมกันและการบูรณาการข้ามสาขา (Repko, 2012) โดยผู้เชี่ยวชาญอาจคุ้นเคยกับการทำงานภายในกรอบของตนเอง ซึ่งอาจขัดขวางการแบ่งปันความรู้ ความเชี่ยวชาญ และวิธีการข้ามสาขาวิชา

2. อุปสรรคด้านการสื่อสารและภาษา การทำงานร่วมกันแบบสหวิทยาการที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการสื่อสารที่ชัดเจน ข้อจำกัดอาจเกิดจากภาษาระหว่างผู้เชี่ยวชาญจากสาขาวิชาที่แตกต่างกัน (Klein, 2008) อย่างไรก็ตาม อุปสรรคในการสื่อสาร รวมถึงศัพท์เฉพาะ คำศัพท์เฉพาะ และรูปแบบการสื่อสารที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสาขาวิชา สามารถขัดขวางการสื่อสารและความเข้าใจที่มีประสิทธิภาพนำไปสู่การตีความที่ผิดและเกิดความขัดแย้งได้

3. วิธีการและแนวทางที่ต่างกัน ผู้เชี่ยวชาญจากสาขาวิชาที่ต่างกันมักจะใช้วิธีการ ทฤษฎี และแนวทางที่ต่างกันในการแก้ปัญหา ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งหรือความเข้าใจผิดในระหว่างการทำงานร่วมกันแบบสหวิทยาการ (Klein, 2008) การบูรณาการวิธีการที่หลากหลายและการปรับมุมมองที่ขัดแย้งกันต้องอาศัยความยืดหยุ่น ความเปิดกว้าง และความเต็มใจที่จะประนีประนอมระหว่างสมาชิกในทีมแบบสหวิทยาการ

4. ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการแข่งขัน การศึกษาแบบสหวิทยาการอาจเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากร รวมถึงการจำกัดด้านเงินทุน ข้อจำกัดด้านเวลา และการแข่งขันกัน ซึ่งอาจขัดขวางการทำงานร่วมกัน (Repko, 2012) การแข่งขันแย่งชิงทรัพยากรและการยอมรับระหว่างสาขาวิชาอาจสร้างความตึงเครียดและการแย่งชิงอำนาจภายในทีมสหวิทยาการ

5. ข้อจำกัดโครงสร้างองค์การและการบริหาร โครงสร้างและกระบวนการราชการอาจเป็นอุปสรรคต่อการทำงานร่วมกันแบบสหวิทยาการ รวมถึงขอบเขตที่เข้มงวดของแผนก ระบบการให้รางวัล

ทางวิชาการ และอุปสรรคด้านการบริหาร (Klein, 2008) บรรทัดฐานและวัฒนธรรมของสถาบันที่ทำให้ความสำคัญกับความเชี่ยวชาญทางวินัยมากกว่าการบูรณาการแบบสหวิทยาการอาจขัดขวางการพัฒนาและการดำเนินการตามแนวทางสหวิทยาการ

6. ความท้าทายด้านความเป็นผู้นำและการประสานงาน การทำงานร่วมกันแบบสหวิทยาการที่มีประสิทธิผลจำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำ การประสานงาน และการอำนวยความสะดวกที่มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีม นวัตกรรมและการแก้ปัญหาร่วมกัน (Klein, 2008) อย่างไรก็ตาม การหมั่นเวียนของผู้นำ การขาดกลไกการประสานงานอาจเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของการพัฒนานโยบายตามแนวทางสหวิทยาการ

โดยสรุป การจัดการกับความท้าทายและอุปสรรคต่อแนวทางสหวิทยาการในการพัฒนานโยบายผู้สูงอายุจำเป็นต้องตระหนักถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานร่วมกันข้ามสาขาวิชา ด้วยการส่งเสริมวัฒนธรรมการเปิดกว้าง การทำงานร่วมกัน และการเคารพซึ่งกันและกัน เพื่อให้การพัฒนานโยบายผู้สูงอายุแบบสหวิทยาการสามารถใช้ประโยชน์จากมุมมองที่หลากหลาย และนวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

แนวทางสหวิทยาการสำหรับการพัฒนานโยบายผู้สูงอายุ

การจัดการกับความท้าทายและอุปสรรคในการใช้แนวทางสหวิทยาการเพื่อพัฒนานโยบายผู้สูงอายุ มีแนวทางแก้ไขเพื่อให้การศึกษาตามแนวทางสหวิทยาการมีความเหมาะสมในการนำไปพัฒนานโยบายผู้สูงอายุ เช่น

การสร้างพื้นที่เพื่อการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสาขาวิชาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาในการพัฒนานโยบายและแนวทางสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อลดข้อจำกัดการทำงานภายใต้แนวทางวินัยและขอบเขตของสาขาวิชาซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญ เช่น การสร้างเครือข่ายสหวิทยาการ ชุมชน การปฏิบัติ และแพลตฟอร์มการทำงานร่วมกัน การผสมผสานโปรแกรมการฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนาวิชาชีพแบบสหวิทยาการเข้าด้วยกัน สามารถทำให้ผู้ประกอบอาชีพมีทักษะ ความสามารถ และมุมมองที่จำเป็นสำหรับการทำงานร่วมกันแบบสหวิทยาการ การสื่อสารชัดเจนและการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายระหว่างผู้เชี่ยวชาญจากสาขาวิชาที่แตกต่างกัน เพื่อป้องกันความขัดแย้งและการตีความที่ผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการทำงานร่วมกัน เช่น การส่งเสริมให้มีชมรมวารสารสหวิทยาการเป็นเวทีสำหรับการแบ่งปันผลการวิจัย อภิปรายการแนวโน้มที่เกิดขึ้น และสำรวจมุมมองแบบสหวิทยาการในประเด็นสำคัญ

การสร้างความยืดหยุ่นและความเปิดกว้างต่อวิธีการและแนวทาง โดยการยอมรับและการปรับตัวต่อวิธีการและแนวทางที่แตกต่างจากสาขาวิชาอื่น ๆ เป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยในการทำงานร่วมกันแบบสหวิทยาการ การให้สิ่งจูงใจ การยอมรับ และรางวัลสำหรับการทำงานร่วมกัน

แบบสหวิทยาการ และการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการมอบทรัพยากรทางการเงินและเวลาอย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์สำหรับโครงการสหวิทยาการเพื่อสนับสนุนการพัฒนานโยบายที่มีประสิทธิภาพสำหรับผู้สูงอายุ ที่สำคัญคือการสร้างสภาพแวดล้อมที่เสริมสร้างความเป็นผู้นำและการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพสำหรับโครงการสหวิทยาการซึ่งจะช่วยให้การพัฒนานโยบายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อผู้สูงอายุและสังคมโดยรวม

สรุปและอภิปรายผล

แนวทางสหวิทยาการในการศึกษา นโยบายผู้สูงอายุมีความสำคัญในการให้มุมมองที่หลากหลายและครอบคลุมมากขึ้น โดยนำความรู้จากหลายสาขาวิชามารวมกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนของผู้สูงอายุ เช่น สาธารณสุข จิตวิทยา สังคมวิทยา และเศรษฐศาสตร์ ผลที่ได้คือการพัฒนานโยบายที่เหมาะสมและครอบคลุมความต้องการที่หลากหลายของกลุ่มผู้สูงอายุในสังคม การมีส่วนร่วมของสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น พยาธิวิทยา จิตวิทยา และเศรษฐศาสตร์ ต่างมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนานโยบายผู้สูงอายุ โดยการให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการสูงอายุทั้งในด้านชีวภาพ จิตใจ และสังคม ซึ่งช่วยให้เกิดนโยบายที่สนับสนุนการมีชีวิตที่มีคุณภาพในระยะยาว การทำงานร่วมกันระหว่างสาขาวิชาและภาคส่วนต่าง ๆ เช่น นักวิจัย ผู้กำหนดนโยบาย และองค์กรชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นโยบายและโครงการที่พัฒนาขึ้นนั้นครอบคลุมและตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้สูงอายุ การใช้หลักฐานเชิงประจักษ์จากหลากหลายสาขาวิชาทำให้เกิดนวัตกรรมในการพัฒนานโยบายที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม การทำงานแบบสหวิทยาการยังช่วยส่งเสริมการตัดสินใจเชิงนโยบายที่มีพื้นฐานจากข้อมูลที่เชื่อถือได้และเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุในสังคม แนวทางสหวิทยาการในการพัฒนานโยบายผู้สูงอายุมีประเด็นในการอภิปรายดังนี้

1. การบูรณาการแนวคิดจากหลากหลายสาขาวิชา การพัฒนานโยบายที่มีประสิทธิภาพสำหรับผู้สูงอายุจำเป็นต้องนำเอามุมมองและความเชี่ยวชาญจากหลายสาขาวิชามาใช้ร่วมกัน เช่น การแพทย์ สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และจิตวิทยา เพราะผู้สูงอายุเผชิญกับปัญหาหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น การดูแลสุขภาพ ปัญหาทางเศรษฐกิจ หรือความโดดเดี่ยวทางสังคม การศึกษาผู้สูงอายุในแง่มุมเหล่านี้ช่วยให้เกิดนโยบายที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะกลุ่ม

2. ความท้าทายในการทำงานแบบสหวิทยาการ การทำงานร่วมกันระหว่างนักวิชาการจากสาขาวิชาต่าง ๆ นั้น มีทั้งข้อดีและข้อท้าทาย ข้อดี คือ ช่วยสร้างความเข้าใจที่กว้างขวางเกี่ยวกับปัญหาผู้สูงอายุ แต่ข้อท้าทายสำคัญ คือ การบูรณาการความรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งบางครั้งอาจเกิดการขัดแย้งในแนวคิด วิธีการ หรือการให้คุณค่าต่อปัญหา การทำให้การทำงานแบบสหวิทยาการเป็นไปอย่างราบรื่นต้องอาศัยความเปิดกว้างและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

3. การพัฒนานโยบายที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ การศึกษาตามแนวทางสหวิทยาการไม่ได้หมายถึงเพียงการรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังควรเน้นการให้ผู้สูงอายุเองมีบทบาทในการเสนอความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายด้วย ความเข้าใจจากมุมมองของผู้สูงอายุโดยตรงจะช่วยให้นโยบายที่พัฒนาออกมาเป็นนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการจริงและเพิ่มความมีส่วนร่วมในกระบวนการทางสังคม

4. การพัฒนาเทคโนโลยีและการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ การใช้เทคโนโลยีและการประยุกต์ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นสิ่งที่สำคัญในกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบาย แนวทางสหวิทยาการสามารถใช้ข้อมูลจากหลากหลายแหล่งในการประเมินความต้องการของผู้สูงอายุ การพัฒนาโปรแกรมการดูแลที่ใช้ข้อมูลจากการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ การแพทย์ และสังคมศาสตร์ช่วยให้นโยบายมีความน่าเชื่อถือและปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

5. ความยั่งยืนของนโยบาย นโยบายที่ได้รับการพัฒนาตามแนวทางสหวิทยาการมีแนวโน้มที่จะสร้างความยั่งยืน เนื่องจากพิจารณาปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลต่อผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือสุขภาพ การบูรณาการแนวคิดเหล่านี้ช่วยให้สามารถออกแบบนโยบายที่ไม่เพียงแต่แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แต่ยังส่งเสริมคุณภาพชีวิตในระยะยาว

แนวทางสหวิทยาการในการพัฒนานโยบายผู้สูงอายุเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนของผู้สูงอายุในสังคมปัจจุบัน แนวทางนี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของนโยบายให้สามารถรองรับความต้องการที่หลากหลายและครอบคลุมมิติหลายด้าน เช่น การดูแลสุขภาพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม และการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม การนำแนวทางสหวิทยาการไปใช้ยังคงต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การสื่อสารและประสานงานระหว่างสาขาวิชาที่แตกต่างกัน รวมถึงความจำเป็นในการบูรณาการข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้สูงอายุ การจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอในการสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้แนวทางนี้ประสบความสำเร็จ แนวทางสหวิทยาการในการศึกษานโยบายผู้สูงอายุจึงเป็นแนวทางที่ควรได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการวิจัยและการนำไปปฏิบัติในเชิงนโยบาย เพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปของกลุ่มผู้สูงอายุในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ความสำคัญของการบูรณาการแนวทางสหสาขาวิชาในการศึกษานโยบายผู้สูงอายุการทำงานร่วมกันระหว่างสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น พฤติวิทยา สาธารณสุข เศรษฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ ช่วยสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุมเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความซับซ้อนของการสูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

2. อุปสรรคและแนวทางการส่งเสริมการศึกษาตามแนวทางสหสาขาวิชาการศึกษาและพัฒนา นโยบายผู้สูงอายุตามแนวทางสหวิทยาการเผชิญกับอุปสรรคสำคัญ เช่น ความแตกต่างในมุมมอง อุปสรรคด้านการสื่อสาร และข้อจำกัดด้านทรัพยากร อย่างไรก็ตาม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การพัฒนากลไกแลกเปลี่ยนความรู้ และการลงทุนในทรัพยากรสนับสนุนจะช่วยส่งเสริมการศึกษาในแนวทางนี้ให้ก้าวหน้ามากขึ้นในอนาคต

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

สมบัติ ชำรงชัยวงศ์. (2559). สหวิทยาการเพื่อการวิจัยและพัฒนา กับมุมมองในการพัฒนาการเมือง. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 3(1), 35-48.

ภาษาอังกฤษ

Antonucci, T. C., & Akiyama, H. (2019). *Social networks in aging societies: Elderly people in Japan and the United States*. Berlin: Springer.

Bengtson, V. L., & Settersten, R. A. (Eds.). (2016). *Handbook of theories of aging*. New York: Springer Publishing Company.

Berkman, L. F., Kawachi, I., & Glymour, M. M. (2014). *Social epidemiology*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press.

Binstock, R. H., & George, L. K. (Eds.). (2018). *Handbook of aging and the social sciences*. Cambridge, Massachusetts, USA.: Academic Press.

Boyd, C. M., Fortin, M., & Future of Primary Care Working Group. (2012). Future of multimorbidity research: How should understanding of multimorbidity inform health system design?. *Public Health Reviews*, 32(2), 451-474.

Estes, C. L., & Binney, E. A. (2016). The biopsychosocial perspective and social policy: The state of knowledge and methods of inquiry. In *Handbook of Social Gerontology* (pp. 107-127). Berlin: Springer.

Hebert, R., Brayne, C., & Spiegelhalter, D. (2013). Incidence of dementia in the oldest old: the 3-City study. *Neurology*, 80(15), 1371-1378.

Hooyman, N. R., & Kiyak, H. A. (2011). *Social gerontology: A multidisciplinary perspective*. Boston, Massachusetts: Pearson Education.

Institute of Medicine. (2008). *Retooling for an Aging America: Building the Health Care Workforce*. Washington, D.C.: National Academies Press.

- Johnson, R. W. (2011). *The economic impact of aging populations*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Johnson, S., & Sossin, L. (Eds.). (2017). *Aging + Communication + Technologies: Connecting the Generations*. Abingdon, United Kingdom: Routledge.
- Kerstetter, W. A., & Connelly, T. W. (Eds.). (2014). *Aging in the 21st Century: A Developmental Perspective*. Berlin: Springer.
- Klein, J. T. (2008). Evaluation of interdisciplinary and transdisciplinary research: A literature review. *American Journal of Preventive Medicine*, 35(2), S116-S123.
- Knickman, J. R., & Snell, E. K. (2002). The 2030 problem: Caring for aging baby boomers. *Health Services Research*, 37(4), 849-884.
- Lee, R., & Mason, A. (2011). *Population aging and the generational economy: A global perspective*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Levy, B. R. (2009). Stereotype embodiment: A psychosocial approach to aging. *Current Directions in Psychological Science*, 18(6), 332-336.
- Marengoni, A., Angleman, S., Melis, R., Mangialasche, F., Karp, A., Garmen, A., ... & Fratiglioni, L. (2011). Aging with multimorbidity: A systematic review of the literature. *Ageing Research Reviews*, 10(4), 430-439.
- Masoro, E. J., & Austad, S. N. (2010). *Handbook of the biology of aging*. Cambridge, Massachusetts: Academic Press.
- Minkler, M., & Fuller-Thomson, E. (Eds.). (2005). *Interdisciplinary perspectives on aging in the era of globalization*. London: Routledge.
- National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. (2016). *Accounting for social risk factors in Medicare payment*. Washington, D.C.: National Academies Press.
- O'Rand, A. M., & Henretta, J. C. (2011). *Age and inequality: Diverse pathways through later life*. London: Routledge.
- Petersen, R. C., Lopez, O., Armstrong, M. J., Getchius, T. S., Ganguli, M., Gloss, D., ... & Sager, M. A. (2016). Practice guideline update summary: Mild cognitive impairment: Report of the Guideline Development, Dissemination, and Implementation Subcommittee of the American Academy of Neurology. *Neurology*, 90(3), 126-135.
- Repko, A. F. (2012). *Interdisciplinary research: Process and theory*. California, USA: Sage Publications.

- Rice, D. P., Fineman, N., & Miller, L. S. (2011). Economic implications of increased longevity in the United States. *Annual Review of Public Health*, 32, 35-56.
- Schafer, M. H., & Mousaid, S. (2019). Older workers, new jobs? Employment prospects and policies for an aging labor force in the US and Germany. *Journal of Aging & Social Policy*, 31(1), 57-78.
- Schaie, K. W., & Willis, S. L. (Eds.). (2010). *Handbook of the psychology of aging*. Cambridge, Massachusetts: Academic Press.
- Wang, L., & Hsiao, Y. (2019). Older adults' volunteering and well-being: A study of a volunteer-friendly community. *Journal of Applied Gerontology*, 38(10), 1445-1470.
- Wenger, G. C. (2016). The global aging preparedness index. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 71(2), 205-214.
- World Health Organization. (2007). *Global age-friendly cities: A guide*. Geneva, Switzerland: World Health Organization.

โครงสร้างกรุงเทพมหานครตามแนวทางการกระจายอำนาจ

Bangkok Metropolitan for Full Decentralization

สุรัชย์ พรหมพันธุ์ (Surachai Phromphan)¹

อนันต์ ธรรมชาลัย (Anan Thamchalai)²

ปณพร ชมภูผิว (Pannaporn Chompoopiew)³

ปนัดดา เย็นวนิช (Panadda Yenvanich)⁴

บรรพต วิรุณราช (Banphot Wiroonratch)⁵

¹ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาเอก, ² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., ³ อาจารย์ประจำสาขา, ⁴ ฝ่ายสนับสนุนวิชาการ, ⁵ รองศาสตราจารย์, ดร., สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Doctoral program students, Assistant Professor, Dr., Lecturer, Academic Support Division, Associate

Professor, Dr., Department of Public Administration, Faculty of Political Science,

North Bangkok University

E-mail: dr.p1559@gmail.com

Received: 26 September 2023

Revised: 29 October 2024

Accepted: 7 November 2024

บทคัดย่อ

บทความเรื่องโครงสร้างกรุงเทพมหานครตามแนวทางการกระจายอำนาจ ผู้เขียนมีแนวคิดการนำเสนอการกระจายอำนาจที่เต็มรูปแบบ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการกระจายอำนาจท้องถิ่น แต่ปัจจุบันการกระจายอำนาจผ่านการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยนั้นยังไม่เต็มรูปแบบ ซึ่งการปกครองท้องถิ่นประเทศไทยมี 2 รูปแบบ ได้แก่ การปกครองท้องถิ่นทั่วไป และการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร และพัทยา โดยบทความนี้จะนำเสนอรูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ คือ กรุงเทพมหานครที่มีโครงสร้างการบริหารจัดการแบบชั้นเดียว เน้นการรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่มาจากการเลือกตั้ง และมีสถานิติบัญญัติมาจากการเลือกตั้งของแต่ละเขต ๆ ละ 1 คน และพื้นที่ 50 เขตของกรุงเทพมหานครนั้นมีข้าราชการประจำในทุกเขต การปฏิบัติการกิจงานของเขตจะปฏิบัติตามรูปแบบราชการส่วนภูมิภาคเป็นส่วนใหญ่ การทำงานต้องเป็นไปตามนโยบายของผู้ว่ากรุงเทพมหานคร ซึ่งปัญหาที่ตามมา คือ ขาดโครงสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละเขตที่ควรเข้ามาในรูปแบบผู้บริหารระดับ

เขต และฝ่ายนิติบัญญัติระดับเขตที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในเขตนั้น หรือเพิ่มสภาพเมืองให้มาจากตัวแทนประชาชนทุกสาขาวิชาชีพในแต่ละเขต โดยสภาพเมืองจะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเรียกว่าเป็นการกระชับการมีส่วนร่วมให้เกิดการกระจายอำนาจเข้าสู่ทุกชุมชนนั่นเอง ซึ่งโครงสร้างระดับเขตดังกล่าวเรียกว่าโครงสร้างชั้นล่าง โดยบทความจะเปรียบเทียบให้เห็นถึงมหานครใหญ่ของโลก ได้แก่ มหานครนิวยอร์ก มหานครลอนดอน มหานครปารีส มหานครโตเกียว ที่มีโครงสร้างการบริหารแบบ 2 ชั้น มีเพียงกรุงเทพมหานครเท่านั้นที่มีโครงสร้างแบบชั้นบนชั้นเดียว ดังนั้น เพื่อเป็นการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ พุทธศักราช 2560 ในเรื่องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โครงสร้างการบริหารงานของกรุงเทพมหานครจึงต้องเต็มรูปแบบ เรียกว่าโครงสร้างการปกครองแบบ 2 ชั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยและสร้างความใกล้ชิดกับประชาชนภายในท้องถิ่น สนองต่อความต้องการที่หลากหลายของประชาชนในท้องถิ่น และเสริมสร้างให้เกิดการปกครองท้องถิ่นโดยประชาชน (Local-self Government) ให้มากที่สุดนั่นเอง

คำสำคัญ: กรุงเทพมหานคร, การกระจายอำนาจ, การปกครองท้องถิ่น

Abstract

In this article concerning on Bangkok Metropolitan for full Decentralization. The author's idea is to present full decentralization. The new Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2017, places importance on the decentralization of power to local areas. But at present, decentralization through local government in Thailand is not yet complete. There are 2 types of local government in Thailand: general local government with special forms of local government consisting of Bangkok and Pattaya. This article will present a special form of local government, Bangkok, which has a single-tier administrative structure. Emphasis on centralizing power in the elected Governor of Bangkok. And there is a legislative council elected by each district, 1 person, and the 50 districts of Bangkok have civil servants stationed in every district. The performance of missions in the district will follow the regional government model for the most part. Work must be in accordance with the policies of the Governor of Bangkok. The problem that follows is There is a lack of public participation structures in each district that should come in the form of district level administrators. and the district level legislature that is elected by the people in that district. or add a citizens' council made up of representatives of people from all walks of life in each area. The Citizens Council will act as an advisor, which is called a strengthening of participation to decentralize power into every community. Such district-level structures are called ground-level structures. The article will compare the world's major cities, including New York City, London City, Paris City, and Tokyo City. With a two-

tier administrative structure, only Bangkok has a single-tier administrative structure. Therefore, in order to comply with the new Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2017, regarding the decentralization of power to local areas. The administrative structure of Bangkok must therefore be full. It is called a two-tiered governance structure to enable the development of democracy and build closeness with the people within the local area. Responding to the diverse needs of local people and strengthen local government by the people (Local-Self Government) as much as possible.

Keywords: Bangkok Metropolitan, Decentralization, Local Government

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีพัฒนาการของรูปแบบการกระจายอำนาจที่มากขึ้น ซึ่งการกระจายอำนาจนั้น หมายถึง การได้รับถ่ายโอนหน้าที่ อำนาจ และความรับผิดชอบ ตลอดจนต้องมีอิสระจากการตัดสินใจจากส่วนกลางหรือศูนย์รวมอำนาจ ที่สามารถสร้างความมุ่งมั่นให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ทัวถึง และเท่าเทียม ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเป็นการกระจายด้านความต้องการที่แท้จริงของประชาชนจากการที่อดีตถูกเพิกเฉยจากส่วนกลาง ซึ่งส่วนกลางมักมองปัญหาในท้องถิ่นจากมุมมองของผู้ที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ ไม่เข้าใจวิถีของท้องถิ่นว่าต้องการอะไร ส่วนกลางจึงไม่สามารถแก้ปัญหาที่เหมาะสมให้กับท้องถิ่นได้

ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ พุทธศักราช 2560 ที่ให้ความสำคัญในเรื่องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และให้มีการจัดการปกครองท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเอง ซึ่งกรุงเทพมหานคร (กทม.) ปัจจุบันนั้น เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ และมีความสำคัญในฐานะเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยที่ได้รับการสถาปนาเป็นเมืองหลวง เมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2535 และมีประกาศให้ใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 กำหนดให้กรุงเทพมหานครเป็นทบวงการเมือง มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น หลังจากนั้นมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ได้กำหนดโครงสร้างการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร ให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ และยังมีการปรับปรุงแก้ไขต่อมาอีก 4 ครั้ง (พ.ศ. 2534 พ.ศ. 2539 พ.ศ. 2542 และ พ.ศ. 2550) ซึ่งเป็นการแก้ไขย่อยในระดับรายละเอียดของบางมาตรา แต่หลักการรูปแบบและโครงสร้างการบริหารของกรุงเทพมหานคร ยังคงเดิม โดยเฉพาะแต่ละเขตนั้นจะมีสำนักงานเขต ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ต้องบริการกับประชาชนในระดับพื้นที่โดยตรง การปฏิบัติการกิจงานของเขตจะอิงรูปแบบราชการส่วนภูมิภาคเป็นส่วนใหญ่ โดยจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติกรุงเทพมหานครมาตรา พ.ศ. 2528 มาตรา 69 (1) (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2558) ที่กำหนดให้ผู้อำนวยการเขตมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ

จึงเรียกว่าได้ว่ากรุงเทพมหานครนั้น ยังคงดำรงสถานะภาพการทำงานแบบเดิม (Status Quo) เพียงแต่เปลี่ยนบทบาทเป็นชื่อของราชการส่วนท้องถิ่น ดังนั้น งานของสำนักงานเขตจึงไม่ได้จึงเป็นงานในรูปแบบเดิม ๆ ที่ตั้งรับเพื่อรอให้บริการในการแก้ปัญหาเสียมากกว่าขาดการเน้นการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่โดยตรง การปฏิบัติงานนั้นต้องทำงานให้เป็นไปตามนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีปลัดกรุงเทพมหานครเป็นผู้บังคับบัญชาและควบคุมโดยตรง และโครงสร้างงานจะเห็นว่าถูกเน้นไปทำงานบริการสาธารณะเชิงมหภาคเสียมากกว่า เรียกได้ว่าเป็นการออกแบบโครงสร้างระดับเดียว โดยอำนาจนั้นจะไปรวมศูนย์ยังอยู่ที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่เป็นข้าราชการเมืองมาจากการเลือกตั้ง จึงทำให้กรุงเทพมหานครกลายเป็นองค์กรนิติบุคคลเดี่ยวที่มีขนาดใหญ่และใหญ่เกินไป มีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมพื้นที่ (Greater Coverage of Territory Sovereignty) มากเกินไป และช่วงการควบคุมนั้นกว้างเกินไป ทำให้ขาดความคล่องตัว จึงเป็นผลทำให้การบริหารในระดับพื้นที่ขาดประสิทธิภาพ การให้บริการจึงไม่สามารถตอบสนอง และส่งผลกระทบต่อการจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะให้แก่ประชาชน ดังนั้น การปฏิบัติงานของกรุงเทพมหานครในรูปแบบโครงสร้างศูนย์รวมอำนาจดังกล่าว จึงไม่ส่งเสริมและสนับสนุนภาระกิจในระดับพื้นที่ เพราะขาดการกระจายบริการไปยังชุมชน ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะในเชิงบริหารที่แตกต่างกันได้ ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของท้องถิ่นนั้นถือเป็นโจทย์ที่สำคัญ เป็นเจตนารมณ์ที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหลายฉบับ ซึ่งต้องแปลงให้เป็นการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

การกระจายอำนาจและรูปแบบเมืองมหานครของโลก

ความหมายและรูปแบบของการกระจายอำนาจ

แนวคิดพื้นฐานที่เปรียบเสมือนกับกรอบความคิดใหญ่ในการจัดระบบการปกครองท้องถิ่นนั้นก็คือ แนวคิดที่ว่าด้วย “การกระจายอำนาจ” (Decentralization) แนวคิดและความหมายของการกระจายอำนาจนี้ แม้ดูเหมือนจะเป็นแนวคิดที่รับรู้และเข้าใจกันอยู่แต่หากสำรวจถึงคำอธิบายและการให้นิยามความหมายต่อคำดังกล่าว กลับมิได้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหากแต่มีความแตกต่างหลากหลายอยู่ค่อนข้างมาก อีกทั้งยังถูกใช้หรือกล่าวถึงในหลากหลายบริบท หรือแม้กระทั่งการใช้ภายใต้บริบทเดียวกันก็ยังคงมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ดังนั้น ในเบื้องต้นนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสำรวจถึงคำอธิบายและการให้ความหมายของคำดังกล่าว ตลอดจนกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อลดความสับสนที่อาจจะเกิดขึ้นได้

คำว่า Decentralization นั้น มาจากคำว่า de คือ ยุติหรือเลิก รวมกับคำว่า Centralization คือ การรวมศูนย์ ฉะนั้น คำว่า Decentralization ในความหมายที่ถูกต้องคือ คำว่า “ยุติการรวมศูนย์” ซึ่งหากใช้ในศัพท์ทางการบริหารราชการแผ่นดิน ก็คือยุติรัฐรวมศูนย์นั่นเอง แต่ที่ผ่านมารากลับไปใช้คำว่า “การกระจายอำนาจ” ซึ่งไม่ตรงกับความหมายที่แท้จริง เพราะถ้าใช้คำว่ากระจายก็จะหมายถึง “การให้” หรือ “หยิบยื่นให้” หรือ “แล้วแต่จะให้” ซึ่งตรงข้ามกับคำว่า “คืน” (ที่ไปเอาของเขามา) หรือ “ยุติ” และยังมีคำว่า “อำนาจ”

เข้าด้วยแล้ว ยิ่งคลาดเคลื่อนเพราะบางประเภทของ Decentralization ไม่เกี่ยวข้องกับอำนาจเลย (ชานาญ จันทรเรือง, 2549) การกระจายอำนาจหรือการยุติรัฐรวมศูนย์ (Decentralization) คือ การถ่ายโอนอำนาจหน้าที่หรือความรับผิดชอบทางการบริหารในการกิจสาธารณะจากรัฐบาลกลางสู่ระดับล่างหรือองค์กรอิสระที่เสมือนรัฐบาลและ/หรือองค์กรเอกชน หรือการกระจายอำนาจ คือ การมุ่งให้รัฐบาลท้องถิ่นมีอำนาจและมีอิสระทั้งในทางการเมือง และการบริหาร โดยแบ่งอำนาจและความรับผิดชอบของรัฐ และท้องถิ่นภายใต้กรอบการจัดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นโดยให้น้ำหนักระหว่างการรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) ที่มุ่งให้อำนาจและความรับผิดชอบกับรัฐบาลกลาง (วุฒิสาร ดันไชย, 2560) การกระจายอำนาจจะยังำถึงการจักระบบการปกครองท้องถิ่น ที่มุ่งกระจายอำนาจลงไปสู่พื้นที่ในระดับย่อย (Subregion) และลดบทบาทการควบคุมสั่งการโดยตรงจากส่วนกลางในมิติต่าง ๆ หรือถ้าพิจารณาในทางบริหารจะเกี่ยวข้องกับการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ (Authority) การดำเนินภารกิจของตัวแทน (Agency) รัฐบาลกลางไปสู่ตัวแทนที่ “ใกล้ชิด” กับสาธารณะ (Turner, 1999) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการกระจายอำนาจถูกนิยามในฐานะกระบวนการที่รัฐบาลกลาง (Central Government) ได้ ถ่ายโอนอำนาจและกลไกในรูปแบบต่าง ๆ สู่รัฐบาลในระดับต่ำกว่าระดับชาติ(Subnational Government) เพื่อให้ทันกับการปรับตัวตามสภาพเงื่อนไขเฉพาะของท้องถิ่น (Saito, 2011)

วุฒิสาร ดันไชย (2560) ได้ให้ความหมายการปกครองท้องถิ่นว่า การปกครองที่รัฐกลางหรือส่วนกลางได้กระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่มีสิทธิตามกฎหมาย มีพื้นที่และประชาชนเป็นของตนเอง

สอดคล้องกับ Alan (2002) กล่าวว่า “ประเทศที่มีระดับการกระจายอำนาจสูง มักปกครองตามระบอบเสรีประชาธิปไตย และเป็นประเทศที่มีอาณาเขตกว้างขวาง ที่ต้องอาศัยการพัฒนาโครงสร้างการปกครองแบบกระจายอำนาจ เพื่อให้เกิดการปกครองที่มีประสิทธิภาพ”

สำหรับการปกครองท้องถิ่นนั้น ถือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่ามันมีความเกี่ยวข้องกันมีส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่น เกิดความรับผิดชอบ และวางแผนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัยอันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด

รูปแบบของหน่วยงานปกครองท้องถิ่น

หน่วยการปกครองท้องถิ่น จะมีความหลากหลายในการจัดองค์กรสรุปได้ว่ามีหน่วยการปกครองท้องถิ่น 3 รูปแบบ คือ

1. หน่วยการปกครองท้องถิ่นประเภทมหานคร ได้แก่การบริหารมหานครต่าง ๆ อาทิ โตเกียว นิวยอร์ก ลอนดอน ปารีส กทม. ฯลฯ
2. หน่วยการปกครองท้องถิ่นของชุมชนที่เป็นเมือง อาทิ เทศบาล หรือ County

3. หน่วยการปกครองท้องถิ่นของชุมชนขนาดเล็ก/ ชุมชนชนบท อาทิ Village ของสหรัฐอเมริกา หรือ อบต. ของไทย

สำหรับประเทศไทยนั้น มีรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป จัดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการจัดตั้งขึ้น โดยมี ลักษณะหรือองค์ประกอบที่มีความคล้ายคลึงกันทั่วประเทศ ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปของประเทศไทยจะมีอยู่ด้วยกัน 3 ประเภท (ชัยญพัทธ์ ฐริพิณสินธ์, 2565) ได้แก่

1.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มีโครงสร้างการบริหาร คือ สภาพองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแล

1.2 เทศบาล มีโครงสร้างการบริหาร คือ สภาพเทศบาลและนายกเทศมนตรี โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแล (โดยแบ่งออกเป็นเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล)

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีโครงสร้างการบริหาร คือ สภาพองค์การบริหารส่วนตำบล และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยมีนายอำเภอเป็นผู้กำกับดูแล

2. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จัดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีลักษณะ หรือ องค์ประกอบบางประการแตกต่างไปจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่ว ๆ ไป ความแตกต่างนี้ สืบเนื่องมาจากลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นนั้น ๆ เอง เช่น เป็นท้องถิ่นที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจมาก มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น หรือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของประเทศไทยมีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท ได้แก่

2.1 กรุงเทพมหานคร (กทม.) มีโครงสร้างการบริหาร คือ สภากรุงเทพมหานคร (ส.ก.) และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

2.2 เมืองพัทยา มีโครงสร้างการบริหาร คือ สภาเมืองพัทยาและนายกเมืองพัทยา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	รูปแบบทั่วไป		รูปแบบพิเศษ
ชั้นบน (Upper Tier)	องค์การบริหารส่วนจังหวัด		กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา
ชั้นล่าง (Lower Tier)	เทศบาล (ตำบล, เมือง, นคร)	องค์การบริหารส่วนตำบล	

ภาพที่ 1 ระบบการปกครองท้องถิ่นแบบสองชั้น (Two Tier System) ของประเทศไทย

การปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับมหานครของโลก

ลักษณะของมหานครจะมีอาณาเขตที่เป็นเมืองมารวมกัน โดยมีการขยายตัวจากเมือง ๆ หนึ่งไปสู่ชานเมืองและขยายตัวออกไปอีก เกิดเป็นเทศบาลทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่เป็นบริเวณติดต่อกันไปจนดูไม่ออกว่าตรงไหนเป็นเขตเมือง เขตนคร เขตเทศบาล หากพิจารณาในการปกครองท้องถิ่น เขตชุมชนเหล่านี้ประกอบด้วย หน่วยการปกครองท้องถิ่นประเภทต่าง ๆ ซับซ้อนมากมาย หลาย ๆ สิบหน่วย การบริหารมีความยุ่งยากซับซ้อนเหลือล้น มีข้อพิพาททะเลาะเบาะแว้งกันอยู่เป็นปกติ จำนวนประชากรในเขตมหานครจึงย่อมจะต้องมีมากกว่าเขตอื่น การประกอบอาชีพส่วนใหญ่จะเป็นการค้า การอุตสาหกรรม ช่างฝีมือและลูกจ้าง กล่าวกันว่าประชากรในเขตมหานครมีการศึกษาดีกว่าประชากรที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคอื่น ๆ ทั้งมักจะเป็นประชากรที่ร่ำรวยมั่งคั่งกว่าประชากรในชุมชนอื่นด้วย ลักษณะของนครหลวงในด้านเขตพื้นที่นี้ไม่มีการกำหนดแน่นอนว่าจะมีจำนวนเท่าใด เป็นแต่แบ่งถึงลักษณะที่มีเมืองเป็นศูนย์กลางเมืองหนึ่ง และมีเมืองอื่น ๆ ประกอบกันโดยลักษณะของเมืองคล้ายคลึงกัน และด้านประชากรก็เน้นที่สภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพที่เหมือน ๆ กัน และอยู่อาศัยอย่างหนาแน่นมีจำนวนมากกว่าเขตอื่น ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับอาณาเขตของที่อยู่อาศัย ส่วนในด้านการปกครองนั้น นอกจากจะครอบคลุมหน่วยการปกครองหลายหน่วยและหลายประเภทแล้ว มหานครยังเป็นศูนย์กลางทางการเมือง เป็นศูนย์รวมอำนาจทางการเมือง เนื่องจากเป็นสถานที่ตั้งทำการของรัฐบาลแห่งชาติ เป็นสถานที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคการเมือง นอกจากนี้บางมหานครยังเป็นสถานที่ตั้งขององค์การระหว่างประเทศที่สำคัญ ๆ อีกด้วย และการจัดระบบการปกครองท้องถิ่นระดับมหานครในหลาย ๆ มหานครจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีระบบการปกครองท้องถิ่นแบบสองชั้น (Two Tier System)

แนวคิดและสภาพธรรมชาติเมืองระดับมหานคร

คำว่า Metropolis เป็นรากศัพท์เดิมของกรีก มีความหมายว่า Mother หรือ Parent City เดิมจึงหมายถึงชั้นของเมืองต่าง ๆ ในระยะต่อมา จึงได้ถูกนำไปใช้กับเขตชุมชนใหญ่และเขตชุมชนที่มีความเจริญ เช่น Paris, London, New York (ไพบูลย์ ช่างเรือน, 2522) ลักษณะของมหานครเป็นปรากฏการณ์หลายแง่หลายมุม อาจจะมองเป็นระบบการปกครองหรือองค์กรทางสังคม หรือหน่วยทางเศรษฐกิจหรือแหล่งรวมของ ผู้คน หรืออาจเป็นเพียงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เขตหนึ่งเท่านั้นซึ่งมุมมองต่าง ๆ ก็จะขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ ความสนใจ และวัตถุประสงค์ของแต่ละบุคคล

ลักษณะของการปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับมหานครโดยทั่วไป

ลักษณะทางการปกครองพื้นที่และประชากร ซึ่งลักษณะสำคัญของมหานครนั้นจะต้องมีขนาดใหญ่ โดยตามปกติแล้วในเขตมหานครจะประกอบด้วยเมืองหลายเมือง และมีศูนย์กลางอย่างน้อยหนึ่งเมือง เพราะฉะนั้นแล้วจำนวนประชากรในมหานครก็ต้องมีจำนวนมาก เนื่องจากมีการอพยพเข้ามาหาแหล่งทำงาน หรืออพยพเข้ามาอยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่น นอกจากมหานครจะมีขนาดใหญ่แล้ว ลักษณะที่

สำคัญของมหานครอีกประการหนึ่ง คือ จะต้องเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ คำว่า ศูนย์กลาง จึงหมายถึงจุดรวมทางสังคม การเมือง และทางเศรษฐกิจ (สมจิต สุคนธสวัสดิ์, 2513)

การจัดระบบการปกครองท้องถิ่นในระดับมหานคร วิธีการตามระบบการปกครองสองระดับนี้ ได้รับความนิยอย่างกว้างขวาง ได้แก่ Federation การจัดตั้งหน่วยการปกครองขึ้นอีกระดับหนึ่ง มีอาณาเขต ครอบคลุมพื้นที่มหานครทั้งหมด และได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่าง ๆ หลายประการ การปกครองรูปแบบนี้มีผลดีคือ เป็นวิธีการสะดวกทางการเมือง และสามารถจะรวมอำนาจการปกครองไว้ บางส่วน และได้ประโยชน์จากการกระจายอำนาจ ในขณะเดียวกันก็เสนอผู้ออกเสียงเลือกตั้ง (Voter) ในท้องถิ่น มักจะเห็นว่าแผนงานต่าง ๆ ที่ปรากฏออกมา มักจะมีความยุ่งยากสลับซับซ้อนเกินกว่าจะเข้าใจ ระบบที่มีการปกครองสองระดับ เป็นวิธีแก้ปัญหามหานครที่นำเอาระบบการปกครองเขตต่าง ๆ ที่จำเป็น และได้ผลในทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาและจัดความยุ่งยากเกี่ยวกับการครอบคลุมพื้นที่หน่วย การปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ ของมหานคร

สำหรับองค์ประกอบธรรมชาติเบื้องต้นของมหานครนั้น มีประเด็นสำคัญ (อุดม ทุมโฆสิต, 2525) ดังนี้

1. มีสถานะเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมสำคัญของประเทศ เช่น ศูนย์กลางทางการเมือง การปกครอง ศูนย์กลางทางธุรกิจ ศูนย์กลางความมั่งคั่ง ศูนย์กลางการจ้างงาน ศูนย์กลางสารสนเทศ และ ศูนย์กลางผลประโยชน์และโอกาสต่าง ๆ เป็นอาทิ ความเป็นศูนย์กลางดังกล่าวรวมไปถึงปัญหาทั้งหลายของประเทศจะไหลมารวมศูนย์กันที่มหานครด้วย

2. เป็นประตูของประเทศที่เปิดไปสู่นานาชาติที่มีสัมพันธไมตรีต่อกัน ทำให้มหานครมีฐานะเป็นจุดศูนย์กลาง (Hub) ของนานาชาติด้วยในที่สุด

3. มหานครเป็นศูนย์กลางของผลประโยชน์ มีความหนาแน่นคับคั่ง และมีความรวดเร็วในการเปลี่ยนแปลงมากเป็นพิเศษในทุกมิติของเมือง การเปลี่ยนแปลงที่รีบเร่งและความหนาแน่นคับคั่งนี้ เกิดจากการแข่งขันแย่งชิง และนำไปสู่ความขัดแย้ง เสื่อมโทรมตามมามากมาย ซึ่งหากแก้ไขไม่ทันการ ก็จะทำให้ย่ำแย่ให้เกิดความเสื่อมโทรมในที่สุด

4. มหานครเป็นศูนย์รวมแห่งปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาจราจร ปัญหามลพิษ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสลัม ปัญหาคนเร่ร่อนจรจัด โสเภณี และปัญหาอันเนื่องมาจากการเรียกร้องชุมนุมที่ละเมิด กฎหมายต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมจรรยา เป็นต้น

เปรียบเทียบลักษณะต่าง ๆ ของ 5 มหานครของโลก

เมืองมหานครในประเทศที่พัฒนาแล้วจะพัฒนาการของรูปแบบการกระจายอำนาจ โดยมี โครงสร้างการปกครองที่เป็นตัวอย่างในการเปรียบเทียบ ได้แก่

1. มหานครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา (จุฑารัตน์ บางยี่ขัน, 2550)

การปกครองท้องถิ่นมหานครนิวยอร์ก รัฐธรรมนูญแห่งรัฐนิวยอร์กกำหนดให้มีองค์กรนิติบัญญัติที่มาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย สำหรับมณฑลเมืองและหมู่บ้านต่าง ๆ องค์กรนิติบัญญัติเหล่านี้ได้รับอำนาจในการออกกฎหมายท้องถิ่นตามความจำเป็นเพื่อให้บริการแก่พลเมืองของตน และปฏิบัติตามพันธกรณีต่าง ๆ เขตการปกครองของรัฐนิวยอร์กจึงเป็นหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลที่ให้บริการในท้องถิ่นในรัฐนิวยอร์ก รัฐแบ่งออกเป็นเมืองมณฑล เรียกว่า “เมือง” และหมู่บ้าน (เขตเลือกตั้งเดียวห้าเขตของนครนิวยอร์กมีเขตแดนเดียวกับมณฑล) รูปแบบเป็นองค์กรเทศบาล โดยสภานิติบัญญัติแห่งรัฐนิวยอร์กภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งรัฐนิวยอร์กเป็นหน่วยงานเดียวที่สามารถสร้างหน่วยงานของรัฐในรัฐ มีรัฐบาลของตัวเองบางครั้งไม่มีพนักงานที่ได้รับค่าจ้างที่ให้บริการในท้องถิ่น ศูนย์ของประชากรที่ไม่ได้จัดตั้งและมีรัฐบาลท้องถิ่นหรือไม่มีบริการจะกำหนดให้ชุมชนไม่ว่าจะเป็นเทศบาลถูกกำหนดให้เป็นเมือง หรือหมู่บ้าน ไม่ได้กำหนดโดยประชากรหรือพื้นที่ แต่ในรูปแบบของรัฐบาลที่เลือกโดยผู้อยู่อาศัยและได้รับอนุมัติจากนิวยอร์กสภานิติบัญญัติ การที่มณฑลและเทศบาลที่รวมเข้าด้วยกันในรัฐนิวยอร์ก ทำให้การบริการแก่ผู้อยู่อาศัย และควบคุมคุณภาพได้ดี

การจัดโครงสร้างการปกครองชั้นบน เรียกว่า มหานครนิวยอร์ก การจัดหน่วยปกครองชั้นล่าง เรียกว่า เขตการปกครอง (Borough) มหานครนิวยอร์ก ฐานะเสมือนจังหวัดท้องถิ่นของมลรัฐ Borough ฐานะเสมือนเทศบาล ภายใต้จังหวัด ท้องถิ่นแต่ละ Borough จะประกอบด้วยเขต ชุมชนที่เรียกว่า (Community District) รองรับว่าเป็นหน่วยปกครองท้องถิ่นระดับชุมชน และประชาชนชุมชน ที่มาจากการเลือกตั้ง

2. มหานครลอนดอน ประเทศอังกฤษ (พจนานัลย์ ไชยรังสี, 2550)

เขตมหานครลอนดอน การจัดโครงสร้างในส่วนนี้จะเป็นแบบสองชั้น ในส่วนโครงสร้างชั้นล่างจะมีหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่เรียกว่า สภาเขตแห่งลอนดอนจำนวน 32 แห่ง รวมกับสหการนครลอนดอนอีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งสิ้น 33 แห่ง ในขณะที่ส่วนของโครงสร้างชั้นบนจะมีสำนักบริหารมหานครลอนดอนซึ่งจะมีพื้นที่การบริหารครอบคลุมมหานครลอนดอนทั้งหมด

- โครงสร้างระดับบน เป็นการบริหารของเทศบาลกรุงลอนดอน มีนายกเทศมนตรีเทศบาลกรุงลอนดอนทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในกรุงลอนดอน ส่วนฝ่ายนิติบัญญัติ คือ สภาเทศบาลกรุงลอนดอน มีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในกรุงลอนดอน

- โครงสร้างในระดับล่าง จะประกอบไปด้วยเทศบาลนครลอนดอน และเทศบาลต่าง ๆ (London Boroughs) เฉพาะเทศบาลนครลอนดอน เรียกว่า นายกเทศมนตรีเทศบาลนครลอนดอน ส่วนเทศบาลต่าง ๆ เรียกว่า นายกเทศมนตรี หรือประธานสภาเทศบาล

3. มหานครปารีส ประเทศฝรั่งเศส (จุฬารัตน์ บางยี่ขัน, 2550)

โครงสร้างในระดับบนของมหานครปารีส จะประกอบด้วยฝ่ายบริหาร คือ ผู้ว่าราชการจังหวัดปารีส หรืออาจจะเรียกว่าผู้ว่าราชการกรุงปารีส ซึ่งมาจากการแต่งตั้งและเป็นตัวแทนของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และฝ่ายนิติบัญญัติ คือ สภาจังหวัดหรือสภาจังหวัดปารีส

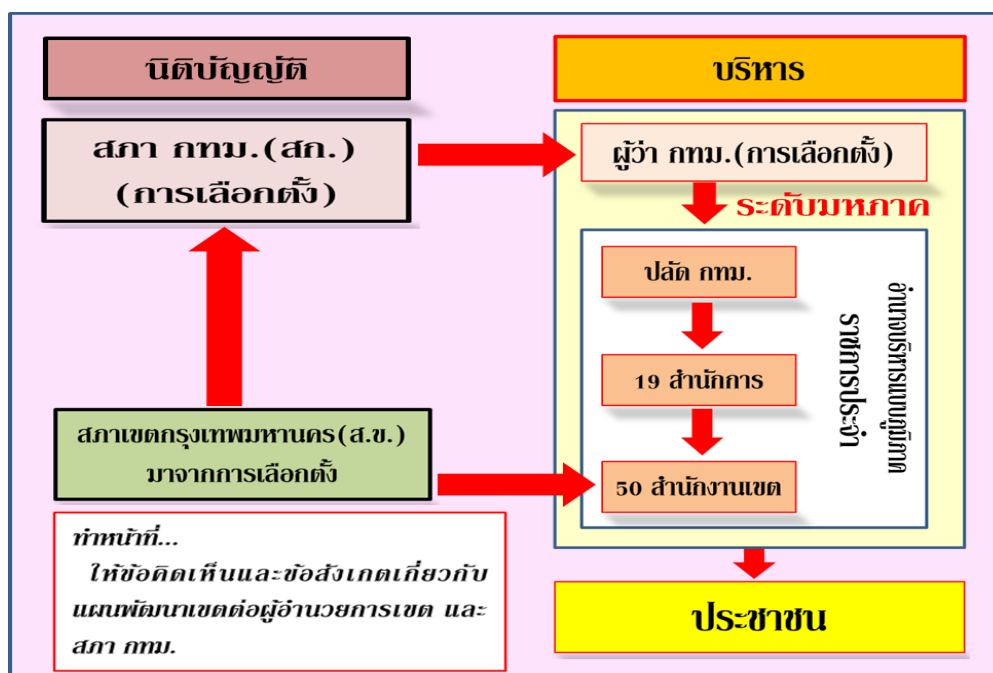
โครงสร้างในระดับล่างของประเทศฝรั่งเศสจะประกอบด้วยนายกเทศมนตรี กับสภาเทศบาล โดยนายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยอ้อมกล่าวคือ มาจากสมาชิกสภาเทศบาลเลือกตั้งกันเองว่า จะให้ใครดำรงตำแหน่งเป็นนายกเทศมนตรี เพื่อทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร นอกจากนี้จะมีฝ่ายนิติบัญญัติเรียกว่า สภาเทศบาล ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลมาจากการ เลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตเทศบาล ซึ่งจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลจะมากน้อยเพียงใด ก็เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายของการบริหารท้องถิ่นของประเทศฝรั่งเศส

4. มหานครโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น (กองพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น, 2556)

สำหรับโครงสร้างในระดับบนเป็นการบริหารของจังหวัด โตเกียวหรือกรุงโตเกียว โดยแบ่งเป็นฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติหรือสภาจังหวัด หัวหน้าฝ่ายบริหารของจังหวัดโตเกียว คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในท้องถิ่น ส่วนฝ่ายนิติบัญญัติ คือ สภาเทศบาลจังหวัดมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนเช่นเดียวกัน โดยจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรในจังหวัดดังกล่าว

โครงสร้างในระดับล่างจะแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน คือ พื้นที่ชั้นใน และพื้นที่ชั้นนอก ซึ่งพื้นที่ชั้นในก็จะประกอบด้วยเทศบาล นคร โตเกียว และเทศบาลนครต่าง ๆ มีการแบ่งโครงสร้างออกเป็นฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ เช่นเดียวกันกับ โครงสร้างระดับบน ซึ่งหัวหน้าฝ่ายบริหาร คือ นายกเทศมนตรีนครโตเกียวมาจากการ เลือกตั้งของประชาชนโดยตรง และสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรงเช่นเดียวกัน สำหรับพื้นที่ชั้นนอก จะมีการเลือกตั้งแต่เฉพาะสภาเทศบาลเท่านั้น ส่วนการบริหารงานของพื้นที่ชั้นนอกจะยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของกรุงโตเกียว

5. กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

ภาพที่ 2 ปัจจุบันรูปแบบโครงสร้างกรุงเทพมหานครชั้นเดียว

กรุงเทพมหานครมีรูปแบบเน้นไปในด้านลักษณะผสมผสานระหว่างรูปแบบการกระจายอำนาจที่เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นและการปกครองส่วนภูมิภาค เป็นโครงสร้าง 1 ชั้น โดยฝ่ายบริหาร ได้แก่ ผู้ว่ากรุงเทพมหานครมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ สภากรุงเทพมหานครที่มาจากการเลือกตั้งโดยเป็นตัวแทนเขตละ 1 คน โดยในเขตการปกครองของกรุงเทพมหานครนั้นประกอบด้วย 50 เขต สำหรับในแต่ละเขตจะมีข้าราชการประจำที่ขึ้นตรงต่อส่วนกลาง ได้แก่ ผู้ว่ากรุงเทพมหานคร

แผนภูมิการเปรียบเทียบลักษณะเมืองมหานครในลักษณะโครงสร้างการปกครองแบบสองชั้นจะมีบริบทที่สำคัญ ดังนี้

การจัดโครงสร้างการปกครองของมหานครเมืองใหญ่ของโลก

ภาพที่ 3 เปรียบเทียบลักษณะต่าง ๆ ของ 5 มหานครของโลก

ลักษณะทั่วไปของท้องถิ่นชั้นบน มีประเด็นน่าสนใจดังนี้

1. องค์กรชั้นบนจะเป็นองค์กรขนาดใหญ่ มีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมพื้นที่ (Greater Coverage of Territory Sovereignty) และเป็นกลไกหลักในการบริหารการปกครองให้สอดคล้องกับเป้าหมายของรัฐและประชาชนในพื้นที่ทั้งหมด แต่สำหรับอำนาจหน้าที่ด้านการกิจต้องมีน้อยเท่าที่จำเป็น Lesser Coverage of Functional Sovereignty) เพราะหน้าที่ใด ท้องถิ่นชั้นล่างสามารถทำได้ ควรมอบให้ท้องถิ่นชั้นล่างเป็นผู้รับผิดชอบ

2. การบริหารมหานครจะบริหารโดยมีองค์คณะ (Executive Board or City Beard) หรือไม่กี่ได้ แต่ทีมบริหารจะประกอบด้วยผู้บริหารสูงสุด 1 คน (Mayor or Governor) เป็นหัวหน้าทีม นอกจากนั้นจะมีระดับรองลงไปตามจำนวนที่เหมาะสม (4-40 คน) การจัดอำนาจหน้าที่ของผู้บริหาร แต่ละคนมีลักษณะยืดหยุ่นขึ้นกับความเหมาะสม สำหรับที่มาของผู้บริหารอาจมาจากการเลือกตั้งทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ และมีวาระตามวาระการเลือกตั้ง (4-6 ปี)

3. ทุกมหานครมีฝ่ายนิติบัญญัติ มีหน้าที่ในการออกข้อบังคับของท้องถิ่น กลั่นกรอง ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร สมาชิกสภาไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับรูปแบบความเหมาะสมของแต่ละประเทศ ที่มาของสมาชิกส่วนใหญ่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน บางแห่งมาโดยตำแหน่ง (เช่น จากท้องถิ่นระดับรองลงไป) และบางแห่งมาจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วย

4. อำนาจหน้าที่ขององค์กรระดับบนของมหานคร จะมีฐานะเป็นทั้งจังหวัดภูมิภาค (เป็นตัวแทนของรัฐ) และเป็นของท้องถิ่นควบคู่กันไป

ดังนั้น การจัดโครงสร้างระหว่างรัฐกับมหานครและการจัดโครงสร้างระหว่างมหานครระดับบนและระดับล่าง จึงมีความสำคัญ

ลักษณะทั่วไปของท้องถิ่นชั้นล่าง มีประเด็นน่าสนใจดังนี้

1. มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น แต่อนุมานได้ว่า มีฐานะเป็นเทศบาลนคร (Cities or Grand Municipalities) (ข) มีขนาดพื้นที่และจำนวนประชากรแตกต่างกันใหญ่บ้างเล็กบ้าง เช่น Borough ของมหานครนิวยอร์ก จัดให้เป็นท้องถิ่นระดับล่างขนาดใหญ่โดยให้มีขนาดพื้นที่ถึง 157.2 ตารางกิโลเมตร และมีประชากรโดยเฉลี่ยถึง 1.7 ล้านคน ซึ่งขนาดประชากร 1.7 ล้านคน นี้ถือว่าใหญ่มาก ดังนั้น Borough ของนิวยอร์กจึงมีหน่วยการปกครองถึงท้องถิ่นถึงชุมชนระดับล่างลงไปอีกเรียก Community District ซึ่งชุมชนท้องถิ่นดังกล่าวนี้มีกฎหมายรองรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของ Borough ส่วน London Borough มีพื้นที่ใกล้เคียงกัน (คือ 144.2 ตารางกิโลเมตร) แต่มีประชากรเฉลี่ยเพียง 227,636 คน และภายในเขต London Borough ก็มีเขตย่อย ๆ ลงไป คือ Districts และ Neighborhoods เช่นกัน สรุปได้โดยรวมแล้วขนาดของหน่วยปกครองท้องถิ่นระดับล่างของมหานครควรมีขนาดพื้นที่อย่างน้อย 100 ตารางกิโลเมตร และมีประชากรอย่างน้อย 200,000 คนขึ้นไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ

2. ลักษณะของฝ่ายบริหาร อาจมาจากการเลือกตั้งทางตรง (เช่น Borough President ของมหานครนิวยอร์ก และเขตการปกครองพิเศษ (Special Wards) ของมหานครโตเกียว) หรือมาจากการเลือกตั้งทางอ้อม (เช่น Ford Mayor ของ City of London) ก็ได้ขึ้นกับวัฒนธรรมและความเหมาะสมของแต่ละประเทศ มีข้อสังเกตที่สำคัญว่า ฝ่ายบริหารของท้องถิ่นชั้นล่างมีลักษณะเป็นทีม ประกอบด้วย ผู้บริหารสูงสุด และมีรองผู้บริหารสูงสุดตามจำนวนที่เหมาะสมของประเทศ

3. ลักษณะของฝ่ายนิติบัญญัติ มีลักษณะแตกต่างกันไป เช่น ของมหานครนิวยอร์ก ทำหน้าที่เป็น Borough Board ด้วย โดยมีกรรมการเป็นแบบไตรภาคี คือ (ก) มาจากการเลือกตั้ง (ข) มาจากการแต่งตั้งของ Borough President (ค) มาโดยตำแหน่ง คือ ประธานคณะกรรมการชุมชน (Chairperson of Community Boards) ส่วนของมหานครโตเกียว สมาชิกสภาทั้งหมดมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน

4. อำนาจหน้าที่ของหน่วยปกครองท้องถิ่นระดับล่าง ส่วนใหญ่มีภารกิจสำคัญในการให้บริการแก่ประชาชนในเขตพื้นที่ โดยได้จัดแบ่งความรับผิดชอบและความร่วมมือกับท้องถิ่นระดับบน และท้องถิ่นใกล้เคียงเอาไว้ชัดเจน นอกจากนั้น การดำเนินงานในระดับพื้นที่จะให้ความสำคัญสูงแก่การมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย แต่ละท้องถิ่นมีลักษณะโดดเด่นแตกต่างกัน

บทบาทกรุงเทพมหานครกับแนวทางการกระจายอำนาจที่แท้จริง

สำหรับกรุงเทพมหานครนั้นเป็นมหานครขนาดใหญ่มาก มีขอบเขตความรับผิดชอบมาก เพราะไม่มีท้องถิ่นระดับล่างมาช่วยแบ่งเบาภาระ ดังนั้น กลไกการทำงานทางการปกครองของกรุงเทพมหานครจึงขึ้นกับข้าราชการประจำมากกว่าข้าราชการการเมืองที่มาจากประชาชน และเป็นชีวิตว่ารูปแบบโครงสร้างการทำงานยังมิได้เป็นไปตามเจตนารมณ์การปกครองท้องถิ่นโดยสมบูรณ์ กรุงเทพมหานครจึงมีรูปแบบที่แตกต่างจากมหานครอื่น คือ มีรูปแบบการรวมศูนย์อำนาจทางปกครอง

โดยอำนาจทางปกครองทั้งหมด รวมศูนย์อยู่ที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครใช้อำนาจผ่านระบบราชการขนาดใหญ่ในการนำนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครไปสู่การปฏิบัติอีกทอดหนึ่ง การออกแบบให้หน่วยปกครองมีโครงสร้างแบบรวมศูนย์เช่นนี้ ทำให้กรุงเทพมหานครจำเป็นต้องมีระบบราชการขนาดใหญ่รองรับเพื่อจัดทำบริการต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน รูปแบบระบบงานเช่นนี้ ประสิทธิภาพของงานจะต่ำเนื่องจากระบบราชการมีกฎระเบียบกฎเกณฑ์มาก และข้าราชการย่อมจะต้องยึดถือระเบียบเป็นเป้าหมายของการปฏิบัติมากกว่าการยึดถือการสนองตอบความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ ผลก็คือในที่สุดข้าราชการจะยึดถือระเบียบกฎเกณฑ์เป็นเป้าหมายสูงสุดในการปฏิบัติ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของงานจะตกต่ำ ความพึงพอใจของประชาชนก็จะตามไปด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ความคาดหวังของประชาชนต่อกระบวนการปกครองท้องถิ่นจะลดลงเรื่อย ๆ นั่นหมายความว่าประชาชนจะไม่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการปกครองของกรุงเทพมหานคร ทำให้เกิดความเฉื่อยชาทางการเมืองการปกครอง อันจะนำไปสู่ความไม่ศรัทธาในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยโดยรวมด้วย

ปัจจุบัน ด้วยสภาพของกรุงเทพมหานครที่ถูกรุมเร้าด้วยปัญหาต่าง ๆ มากมาย อาทิเช่น ปัญหารถจราจร ปัญหามลพิษ ปัญหาการจัดการขยะ ปัญหาผังเมือง และอื่น ๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนถึงจุดอ่อน หรือข้อจำกัดของรูปแบบกรุงเทพมหานครว่าทำไมการกระจายอำนาจทางการบริหารที่เต็มรูปแบบเป็นคำตอบได้ (อรทัย กึกผล, 2557) ดังนี้

1. ปัญหาการรวมศูนย์อำนาจ

กรุงเทพมหานครมีพื้นที่กว้างใหญ่กว่า 1,500 ตารางกิโลเมตร หากแต่โครงสร้างการบริหารที่เป็นอยู่มีลักษณะรวมศูนย์อยู่ที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและปลัดกรุงเทพมหานคร การขาดการมอบอำนาจอย่างเหมาะสมและพอเพียงในระดับเขต ส่งผลให้การบริการและการแก้ปัญหาแก่ประชาชนในระดับพื้นที่ไม่ทันต่อเหตุการณ์

2. ปัญหาความไม่เพียงพอของอำนาจหน้าที่

ถึงแม้กรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายจำนวนมาก หากแต่ให้อำนาจไว้น้อยไม่เพียงพอให้สามารถแก้ไขปัญหา ประกอบกับกรุงเทพมหานครมีลักษณะความเป็นเมืองสูง ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งประชาชนมีมาตรฐานและความต้องการ บริการสาธารณะที่ซับซ้อนขึ้น ส่งผลให้อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ไม่เพียงพอในการจัดบริการสนองความต้องการแก่ประชาชน อาทิเช่น บริการสาธารณสุขปโภค ไฟฟ้า น้ำประปา หรือขนส่งมวลชนที่อยู่นอกขอบเขตอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

นอกจากนั้น ความสามารถในการจัดการปัญหาของกรุงเทพมหานครยังมีข้อจำกัดจากการขาดบูรณาการของอำนาจหน้าที่ ด้วยเหตุที่กรุงเทพมหานครไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการจัดการอำนาจ การจัดการปัญหาหนึ่ง ๆ จึงถูกแบ่งไว้หลายหน่วยงาน (Functional Fragmentation) จนทำให้กรุงเทพมหานครไม่สามารถจัดการปัญหาได้เพียงลำพัง เช่น การจราจรมีหน่วยงานรับผิดชอบจำนวนมาก เช่น องค์การขนส่ง

มวลชน ดูและระบบขนส่งมวลชน สำนักงานตำรวจ ดูและบบจราจร กรมการขนส่ง ดูและการจดทะเบียนรถ กรุงเทพมหานครทำหน้าที่เพียงด้านวิศวกรรมจราจร จัดเส้น ป้ายและสัญญาณต่าง ๆ

3. ปัญหาความสัมพันธ์กับประชาชน

เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีพื้นที่รับผิดชอบกว้างขวางมาก องค์กรมีขนาดใหญ่โต ประกอบกับสภาพความเป็นสังคมเมือง ส่งผลให้ขาดความใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารกับประชาชน โดยเฉพาะผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครกับการบริหารกรุงเทพมหานครในรูปแบบปัจจุบันที่ยังให้ความสำคัญกับการเลือกตั้ง ขาดกลไกอย่างเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานโดยตรง ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกรุงเทพมหานครและประชาชนในการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อประชาชน

4. ปัญหาทางด้านการเมือง

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นที่กรุงเทพมหานครมีฐานะเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย และการที่รัฐบาลมีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ทำให้การทำงานของกรุงเทพมหานครและรัฐบาลเกี่ยวพันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมทั้งการเมืองในระดับท้องถิ่นอย่างกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการเมืองระดับชาติ การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเป็นสนามแข่งขันที่ได้รับความนิยมสูง มีพรรคการเมืองและกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ร่วมในการเลือกตั้ง ลักษณะดังกล่าวส่งผลให้เกิดการก้าวถอยการทำงานระหว่างกรุงเทพมหานครและรัฐบาล ดังจะเห็นว่าในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีโครงการจำนวนมากซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานครดำเนินการโดยรัฐบาล การบริหารงานของกรุงเทพมหานครขาดความอิสระ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาคือต้องใช้งบประมาณจำนวนมากต้องได้รับความสนับสนุนจากรัฐบาล ซึ่งหากผู้บริหารกรุงเทพมหานครและรัฐบาลมาจากต่างพรรคการเมืองอาจมีปัญหาในการสนับสนุนและประสานงาน

5. ปัญหาโครงสร้างการบริหารงานของกรุงเทพมหานคร

ถือเป็นปัญหาใหญ่สำหรับโครงสร้างการบริหารงานของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีพื้นที่การบริหารงานครอบคลุมทั้งหมดของกรุงเทพมหานคร ทำให้สะท้อนภาพปัญหาในอีกหลาย ๆ ด้วยกัน อาทิ เช่น ปัญหาโครงสร้างของระบบราชการที่มีข้าราชการ และลูกจ้างเป็นจำนวนมาก แต่อัตราค่าตอบแทนและสวัสดิการไม่ได้เทียบเท่ากับภาคเอกชน ในขณะที่ความเจริญและค่าครองชีพในกรุงเทพมหานครมีอัตราที่สูง เนื่องจากเป็นศูนย์รวมความเจริญและทันสมัยต่าง ๆ จึงทำให้การทำงานไม่เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเท่าที่ควร แต่ค่าตอบแทนยังคงอิงระบบราชการอยู่เช่นเดิม

นอกจากนี้ ปัญหาทางด้านโครงสร้างของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะในระดับชั้นบนเอง กล่าวคือ ฝ่ายบริหารที่มีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และฝ่ายนิติบัญญัติที่มีสภากรุงเทพมหานคร ซึ่งจะต้องมีการคานอำนาจซึ่งกันและกัน แต่ในทางปฏิบัติแล้วมีอาจสามารถทำได้อย่างแท้จริง อาทิเช่น ประธานสภากรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภากรุงเทพมหานครให้เป็นไปตามข้อบังคับของสภากรุงเทพมหานครเท่านั้น ไม่มีสิทธิให้คุณให้โทษให้โทษแก่ข้าราชการประจำเหมือนผู้ว่าราชการ

กรุงเทพมหานคร ในขณะที่เลขานุการสภากรุงเทพมหานครเองก็เป็นข้าราชการกรุงเทพมหานคร ดังนั้น โครงสร้างของสภากรุงเทพมหานครจึงมีแต่รูปแบบตามกฎหมายเข้ามาคานอำนาจฝ่ายบริหารของ สภากรุงเทพมหานคร เพื่อพิจารณาอนุมัติข้อบัญญัติ การตั้งกระทู้เพื่อถามฝ่ายบริหาร และเสนอญัตติต่อ สภากรุงเทพมหานครเพื่อลงมติให้ฝ่ายบริหารปฏิบัติเท่านั้น แม้แต่กระทู้ที่ให้ฝ่ายบริหารตอบ ฝ่ายบริหาร อาจจะไม่ตอบตามที่มีการตั้งกระทู้ถามก็ได้ หรือญัตติของสภากรุงเทพมหานครที่ให้ฝ่ายบริหารปฏิบัติ ฝ่ายบริหาร อาจไม่ปฏิบัติก็ได้ โครงสร้างของสภากรุงเทพมหานครจึงไม่มีอำนาจเด็ดขาดในการคานอำนาจกับ ฝ่ายบริหาร เพื่อตรวจสอบการบริหารได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น โครงสร้างการบริหารกรุงเทพมหานครที่มีระบบชั้นเดียวดังกล่าวปัจจุบัน ยังคงต้องเผชิญ กับปัญหาการขาดความสมดุลในการถ่วงดุลไม่มีที่สิ้นสุดอย่างแน่นอน เพราะกรุงเทพมหานครเองที่ไม่มี โครงสร้างระดับล่างที่เปิดโอกาสให้ประชาชนระดับล่างเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการบริหารและนิติบัญญัติ ซึ่งประชาชนในโครงสร้างระดับล่างโดยเฉพาะในเขตต่าง ๆ จึงไม่สามารถที่จะคาดหวังได้ว่าประสิทธิภาพ ในการบริการต่อสาธารณะจะเกิดขึ้นจริงแก่ประชาชน เพราะผู้บริหารระดับเขตนั้นทำงานตอบโจทย์ต่อ นโยบายผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นหลัก และสามารถมีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งการโยกย้ายไปอยู่ หน่วยงานอื่นต่างเขตได้ตลอดเวลา ซึ่งต่างจากหลาย ๆ เมืองมหานครของโลกที่มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งด้านการบริหารและนิติบัญญัติ ที่ความมีประสิทธิภาพของการบริหารระดับล่างมีระบบการถ่วงดุลของฝ่าย นิติบัญญัติระดับล่าง รวมทั้งสามารถวัดได้โดยประชาชนในเขตของตนเอง

สรุป

ดังนั้น โครงสร้างกรุงเทพมหานครตามแนวทางการกระจายอำนาจปัจจุบันนั้น สรุปได้ว่าไม่ได้ เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 อย่างแท้จริง โดยรัฐธรรมนูญ 2560 ได้วางกรอบสนับสนุนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการปกครองตนเอง และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การนำหลักการไปปฏิบัติยังมีข้อจำกัดจากโครงสร้างรัฐแบบรวม ศูนย์อำนาจที่ฝังรากลึกในระบบราชการไทย ซึ่งเป็นผลมาจากวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม การเมืองแบบอุปถัมภ์ แต่ขณะเดียวกันในบริบทของมหานครสมัยใหม่ต้องการความยืดหยุ่นและ การตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างรวดเร็ว การปฏิรูปโครงสร้างกรุงเทพมหานครจึงจำเป็นต้อง ดำเนินการในสองระดับควบคู่กัน คือ การปรับโครงสร้างองค์กรให้เป็นระบบสองชั้นที่มีการกระจายอำนาจ ทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ และการปฏิรูประบบราชการและวัฒนธรรมการบริหารแบบรวมศูนย์ โดยต้อง ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สร้างกลไกถ่วงดุลอำนาจ พัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของประชาชน และ เสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาสังคมในระดับท้องถิ่น การดำเนินการดังกล่าวจะช่วยให้การกระจาย อำนาจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและความต้องการ

ของประชาชนในพื้นที่ โดยมีประเด็นสำคัญในบริบทการมีส่วนร่วมในมิติของประชาชนที่เป็นหัวใจสำคัญของการกระจายอำนาจ ดังนี้

1. โครงสร้างกรุงเทพมหานครไม่ตอบโจทย์ต่อการมีส่วนร่วม

ถึงแม้ว่ากรุงเทพมหานครจะเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ แต่เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านโครงสร้างการบริหารงานกรุงเทพมหานครแล้วจะพบว่า ไม่เป็นตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยเฉพาะฐานเมืองของกรุงเทพมหานครที่ประกอบด้วย 50 เขต ที่โครงสร้างไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนในเขตเข้ามามีบทบาททบทวนในการบริหารจัดการภายในเขต โดยตรงที่ผ่านการเลือกตั้ง และไม่มีสถานิติบัญญัติของเขต จึงไม่ตอบสนองต่อหลักการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

2. ขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับเขต

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ยังไม่เป็นไปตามหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพราะมีโครงสร้างในการเลือกผู้บริหารกรุงเทพมหานครชั้นเดียวในระดับบน สำหรับระดับล่างซึ่งประกอบด้วย 50 เขต ที่เป็นฐานเมืองของกรุงเทพมหานคร ยังเป็นภารกิจของข้าราชการประจำที่เป็นผู้บริหารที่ไม่ได้มาจากประชาชน การทำงานต้องรายงานต่อผู้บังคับบัญชาระดับสูง ได้แก่ ปลัดกรุงเทพมหานคร ดังนั้น การแก้ปัญหาในเขตจึงทำให้ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ฝ่ายบริหารควรมาจากการเลือกตั้ง ดังเช่นทุกจังหวัดในประเทศไทยที่มีเทศบาล และ อบต. เข้ามาเป็นผู้บริหารในพื้นที่ระดับล่าง

3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะของประชาชนมีข้อจำกัด

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนั้น ถือเป็นหัวใจของการปกครองแบบประชาธิปไตย สำหรับการเปิดช่องทางให้ประชาชนในกรุงเทพมหานครได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ให้ประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินกิจกรรม และร่วมติดตามตรวจสอบ มีลักษณะการดำเนินงานทั้งในรูปแบบบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคมและองค์กร อาสาสมัครในรูปแบบต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้นั้น เรียกได้ว่าปัจจัยเหล่านี้ยังเป็นข้อจำกัด เพราะโครงสร้างการบริหารงานเขตยังเป็นภารกิจหลักของข้าราชการประจำเขต จึงทำให้เกิดช่องว่างไม่มีพื้นที่เพียงพอที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในเขตนั้น ๆ มีส่วนร่วมโดยเฉพาะกิจกรรมสาธารณะซึ่งประชาชนในเขตนั้น ๆ ต้องมีส่วนได้รับโดยตรง

4. ความไม่สมดุลในระบบการบริการสาธารณะของกรุงเทพมหานคร

ที่ภาระงานหลักของผู้ว่ากรุงเทพมหานครอยู่ที่การตอบโต้ต่อโครงการมหาคมากกว่า การบริการสาธารณะในโครงการระดับเขตที่มีปัญหาที่แตกต่างกันเฉพาะพื้นที่ รวมทั้งถูกมองเป็นภาระงานรอง เพราะมีข้าราชการระดับเขตเป็นผู้บริหารอยู่แล้ว และเพราะความที่กรุงเทพมหานครมีสถานะเป็นเมืองหลวง และเป็นศูนย์กลางของประเทสนั้น จึงทำให้มีทัศนคติในมุมมองภาระงานของกรุงเทพมหานครว่า ภารกิจหลักเป็นเชิงมหาคเสียมากกว่า จนทำให้ความสำคัญในสัดส่วนงานและงบประมาณที่ต้องใช้ บริการสาธารณะต่อชุมชนในเขตต่าง ๆ กลายเป็นปัจจัยรองที่ถูกลดความสำคัญลง

จากประเด็นปัญหาสำคัญ 4 ประการของกรุงเทพมหานครที่กล่าวถึงข้างต้น เรียกว่าเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบ แนวทางในการปรับโครงสร้างการบริหารงานกรุงเทพมหานครจึงต้องให้ความสำคัญต่อโครงสร้างการกระจายอำนาจเป็นสำคัญ นั่นหมายถึงโครงสร้างของกรุงเทพมหานครต้องกำหนดให้เป็นแบบสองชั้น (Two-tier System) ซึ่งจะเป็นไปตามแนวทางเดียวกับเมืองมหานครของโลกที่ได้เปรียบเทียบ ได้แก่ มหานครนิวยอร์ก มหานครลอนดอน มหานครปารีส และมหานครโตเกียว ซึ่งมหานครของโลกนั้นจะมีโครงสร้างเป็นแบบสองชั้น (Two-Tier System) ตามแนวทางการกระจายอำนาจของประเทศ

ดังนั้น แนวทางกำหนดรูปแบบโครงสร้างกรุงเทพมหานครเป็นแบบสองชั้น (Two-tier System) จะเป็นการกระจายอำนาจในการบริการสาธารณะ ดังนี้

1. โครงสร้างชั้นบน (Upper Tier) จะเป็นโครงการระดับมหาค

ยังเป็นรูปแบบเดิม คือ ฝ่ายบริหารได้แก่ ผู้ว่ากรุงเทพมหานคร และด้านนิติบัญญัติที่มาจากการเลือกตั้ง ได้แก่ สภากรุงเทพมหานครมาจากการเลือกตั้ง 50 เขต ๆ ละ 1 คน และยังคงสภาพสำนักงานต่าง ๆ

2. โครงสร้างชั้นล่าง (Lower Tier) จะเป็นโครงสร้างแบบจุลภาค

เขตต่าง ๆ ซึ่งเทียบเท่ากับเทศบาลนครนั้นประกอบด้วยด้านบริหาร คือ นายกเขตมาจากการเลือกตั้ง และโครงสร้างการบริหารในระดับเขตสามารถแบ่งสัดส่วนพื้นที่เป็น 4 พื้นที่ย่อย เพื่อให้เกิดการกระจายการบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานโดยตรงต่อประชาชนอย่างทั่วถึง และสามารถพัฒนาชุมชนภายในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด สำหรับด้านนิติบัญญัติ มีสภาเขต/นคร มาจากการเลือกตั้ง โดยสภาเขต/นคร ประกอบด้วยสมาชิกสภาเขต/นคร และเพื่อให้เกิดการกระชับในการมีส่วนร่วมมากขึ้น จึงต้องกำหนดให้มีสภาพลเมืองเป็นสภาที่ปรึกษาเพื่อมาสนับสนุนงานบริการในเขต/นครให้มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาโครงสร้างกรุงเทพมหานครตามแนวทางการกระจายอำนาจนั้น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานของกรุงเทพมหานครตามข้อเสนอแนะ นอกจากจะทำให้ประชาชนกรุงเทพมหานครทั้งหมดได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้นแล้ว รูปแบบของโครงสร้างการปกครองท้องถิ่นก็มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยและสร้างความใกล้ชิดกับประชาชนภายในท้องถิ่นด้วย รวมทั้งเสริมสร้างและสนับสนุนให้ประชาชนภายในท้องถิ่นได้ก้าวเข้ามามีบทบาทร่วมกับ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการท้องถิ่น (Local Governance) เพื่อสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของประชาชนในท้องถิ่น และเสริมสร้างให้เกิดการปกครองท้องถิ่นโดยประชาชน (Local-self Government) ให้มากที่สุดนั่นเอง

จากการศึกษาโครงสร้างกรุงเทพมหานครตามแนวทางการกระจายอำนาจพบว่า การเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานของกรุงเทพมหานครจากระบบชั้นเดียวเป็นระบบสองชั้นตามข้อเสนอแนะ สอดคล้องกับแนวคิดของ Alan (2002) ที่ชี้ว่าประเทศที่มีระดับการกระจายอำนาจสูงมักปกครองตามระบอบเสรีประชาธิปไตย และเป็นประเทศที่มีอาณาเขตกว้างขวางที่ต้องอาศัยการพัฒนาโครงสร้างการปกครองแบบกระจายอำนาจเพื่อให้เกิดการปกครองที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Turner (1999) ที่มองว่าการกระจายอำนาจเกี่ยวข้องกับการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ไปสู่ตัวแทนที่ “ใกล้ชิด” กับสาธารณะ และการวิเคราะห์ได้พบข้อเสนอใหม่ทางวิชาการว่า โครงสร้างที่เหมาะสมสำหรับกรุงเทพมหานครในปัจจุบันและอนาคตควรเป็นระบบสองชั้นที่มีการกระจายอำนาจแนวดิ่ง (Vertical Decentralization) ผสมผสานกับการกระจายอำนาจแนวราบ (Horizontal Decentralization) กล่าวคือ นอกจากจะมีการถ่ายโอนอำนาจจากโครงสร้างชั้นบนลงสู่เขตแล้ว ยังต้องมีการกระจายอำนาจในแนวราบภายในเขตเองด้วย โดยแบ่งพื้นที่เขตออกเป็น 4 ส่วนย่อยตามลักษณะภูมิสังคม มีคณะกรรมการชุมชนย่อยที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในแต่ละส่วน และมีสภาพเมืองที่ประกอบด้วยตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งข้อค้นพบนี้ขยายของค์ความรู้จากงานของ Saito (2011) ที่มองการกระจายอำนาจในฐานะกระบวนการถ่ายโอนอำนาจจากรัฐบาลกลางสู่ระดับท้องถิ่น โดยเสนอว่าการกระจายอำนาจที่มีประสิทธิภาพสำหรับมหานครขนาดใหญ่ต้องดำเนินการทั้งในแนวดิ่งและแนวราบควบคู่กัน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงในทุกระดับ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นที่ยั่งยืน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กองพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น. (2556). *โครงสร้างการปกครองมหานครโตเกียว*. กรุงเทพฯ: กองพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น.
- จุฑารัตน์ บางยี่ขัน. (2550). *การเมืองในสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชำนาญ จันทรเรือง. (2549). *การกระจายอำนาจที่แท้จริงเป็นอย่างไร*. กรุงเทพฯ: ประชาไทย.
- ธัญญพัทธ์ ภูริพิณสนันท์. (2565). การกระจายอำนาจกับการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. *วารสาร มจร บาลีศึกษายุทธ โสภปริตรสน*, 8(1), 85-100.

สุรัชย์ พรหมพันธุ์, อนันต์ ธรรมชาลย์, ปัทมพร ชมภูผิว, ปนัดดา เย็นวนิช และบรรพต วิรุณราช

พจนาลัย ไชยรังสี. (2550). *การเมืองและการปกครองในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528. (2558, 31 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 102 ตอนที่ 115 ฉบับพิเศษ หน้า 14.

ไพบูลย์ ช่างเรียน. (2522). *การปกครองมหานคร: เปรียบเทียบระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา*. ม.ป.ท.

วุฒิสาร ตันไชย. (2560). การกระจายอำนาจเพื่อยกระดับประชาธิปไตยและเสริมสร้างความเป็นธรรม. *วารสารนวัตกรรมสังคม*, 1(1), 30-57.

สมจิต สุคนธสวัสดิ์. (2513). นครหลวง. *วารสารรัฐศาสตร์นิเทศ*, 5(3), 30-31.

อรทัย ก๊กผล. (2557). *สารานุกรมการปกครองท้องถิ่นไทย หมวดที่ 3 พัฒนาการและรูปแบบการปกครองท้องถิ่นไทย ลำดับที่ 5 เรื่อง กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

อุดม ทุมโฆสิต. (2525). *ธรรมชาติเบื้องต้นของมหานคร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผู้อ่าน.

ภาษาอังกฤษ

Alan, G. (2002). Local governance: Politics below the nation-state. In *Politics: An Introduction*, Barrie Axford, et al (ed.). London: Routledge.

Saito, F. (2011). Decentralization. In Mark Bevir (Ed.), *The SAGE handbook of governance* (pp. 484-500), The SAGE Handbook of Governance.

Turner, M. (1999). Central-local relations: Themes and issues. In Turner, mark (Ed.), *Central-local relations in Asia-Pacific: Convergence or divergence?*. (pp. 1-18). Hampshire: Palgrave.

การจัดการพื้นที่สาธารณะเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการใช้บริการของสตรีและ
กลุ่มเปราะบางอื่น กรณีศึกษา: การเปิดโอกาสให้สตรีและกลุ่มเปราะบางอื่นมีส่วนร่วม
ในการจัดการพื้นที่สาธารณะให้เกิดความปลอดภัยของเทศบาลนครอุดรธานี

**Managing Public Spaces to Ensure Safety in Women's Use of Services
and Other Vulnerable Groups. Case Study: Providing Opportunities for
Women and Other Vulnerable Groups to Participate in Managing Public
Spaces to Ensure Safety in Udon Thani Municipality**

กมลฉัตร ฉัตรไพฑูรย์ (Kamonchat Chatpaitoon)¹

ศุภชัย ยาวะประภาษ (Supachai Yavaprapas)²

¹ นิสิต ปร.ค., สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต

Ph.D. Candidate, Department of Public Administration, Rungsit University

² ศาสตราจารย์, ดร.ศุภชัย ยาวะประภาษ, สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ,

มหาวิทยาลัยรังสิต, อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

Asst. Prof., Dr., Faculty of Education, Burapha University, Advisor

E-mail: kamonchatc@gmail.com

Received: 1 October 2024

Revised: 19 November 2024

Accepted: 19 November 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความร่วมมือระหว่างเทศบาลนครอุดรธานีกับสตรี เด็ก ผู้สูงอายุ และกลุ่มเปราะบางในการจัดการความปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะระหว่างปี พ.ศ. 2555 ถึง พ.ศ. 2566 และ (2) ศึกษาการพัฒนาความร่วมมือนี้ การศึกษาเชิงคุณภาพนี้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคล จำนวน 40 รายจากหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น ภาคเอกชน และองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่ สาธารณะ

ผลการวิจัยพบว่า ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา เทศบาลนครอุดรธานีได้ยกระดับความปลอดภัยของพื้นที่ สาธารณะสำหรับสตรี เด็ก ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ผ่านมาตรการต่าง ๆ ดังนี้ (1) ดำเนินนโยบายการพัฒนา

เมืองที่เน้นความปลอดภัย (2) การซ่อมแซมและปรับปรุงถนนและทางเท้า (3) ติดตั้งแสงสว่างและกล้องวงจรปิด (4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านแผนท้องถิ่นและชุมชน และ (5) ผสมผสานมาตรการด้านความปลอดภัยไว้ในข้อบัญญัติ โดยอำนวยความสะดวกในการมีส่วนร่วมผ่านวิทยุชุมชน การประชุม โทรศัพท์ จดหมาย และสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีการขยายช่องทางออนไลน์อีกด้วย สำหรับการมีส่วนร่วมในอนาคต เทศบาลควรพิจารณาเพิ่มค่าเดินทางและค่าตอบแทน การแบ่งแยกผู้เข้าร่วมในการประชุม ให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการมีส่วนร่วม การอนุญาตให้ผู้พิการทำหน้าที่ในคณะกรรมการ และจัดการกิจกรรมกลุ่มพิเศษและการประชุมออนไลน์

คำสำคัญ: พื้นที่สาธารณะ,สตรีและกลุ่มเปราะบางอื่น, การเปิดโอกาส, ความปลอดภัย

Abstract

This research aims to (1) study the collaboration between the Udon Thani Municipality and women, children, the elderly, and vulnerable groups in managing public space safety from 2012 to 2023, and (2) investigate the development of this collaboration. This qualitative study involves in-depth interviews with 40 individuals from local government, the private sector, and community organizations involved in public space management.

The findings reveal that, over the past five years, the Udon Thani Municipality has enhanced the safety of public spaces for women, children, the elderly, and persons with disabilities through several measures: (1) implementing urban development policies focused on safety, (2) repairing and improving roads and sidewalks, (3) installing lighting and cameras, (4) promoting community participation via local and community plans, and (5) incorporating safety measures into ordinances, with participation facilitated through community radio, meetings, telephones, letters, and community councils. Additionally, there has been an expansion into online channels. For future participation, the municipality should consider increasing travel allowances and compensation, segregating participants in meetings, educating about the benefits of participation, allowing disabled individuals to serve on committees, and managing special group activities and online meetings.

Keywords: Public Space, Women and Vulnerable Groups, Collaboration, Udon Thani Municipality.

บทนำ

ประเทศไทยได้ร่วมข้อตกลง “การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)” โดยในปัจจุบันตั้งเป้าหมายตามที่ต่างประเทศกำลังให้ความสำคัญและมุ่งเน้นที่จะพัฒนา คือ เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนยั่งยืน (Make Cities and Human Settlements Inclusive, Safe, Resilient and Sustainable) ในประเด็นที่ 11.7 คือ จัดให้มีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ปลอดภัยครอบคลุมและเข้าถึงได้ โดยถ้วนหน้าโดยเฉพาะสตรี เด็ก และคนชรา (ไพรัช พิบูลย์รุ่งโรจน์ และคณะ, 2560)

จังหวัดอุดรธานี ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ ศูนย์กลางหน่วยงานราชการ อนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง เชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน จังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่ประมาณ 11,730 ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีพื้นที่มากเป็นอันดับที่ 4 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและมีพื้นที่มากเป็นลำดับที่ 11 ของประเทศไทย มีเทศบาลนครอยู่ในความดูแล 6 หน่วย และมีการปกครองหน่วยการปกครองจังหวัดอุดรธานี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 20 อำเภอ 156 ตำบล และ 1,891 หมู่บ้าน (ทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล) (แผนพัฒนาท้องถิ่น, 2566) การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 3 แห่ง เทศบาลตำบล 67 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 109 โดยที่ได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลนครอุดรธานี เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2538 มีประชากรตามทะเบียนบ้านจำนวนรวม 131,585 คน ซึ่งเป็นเพศชายจำนวน 63,215 คน และเพศหญิง จำนวน 67,101 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 58,826 ครัวเรือน (ข้อมูล ณ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2561) ซึ่งเทศบาลนครอุดรธานี ได้รับรางวัลรางวัล การบริการภาครัฐแห่งชาติระดับดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2559 รางวัลที่ 1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปี พ.ศ. 2559 และรางวัลเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ยอดเยี่ยมระดับประเทศ ประจำปี พ.ศ. 2559 ประเภทเทศบาลขนาดใหญ่ รวมถึงมีโครงการในการสร้างความปลอดภัยให้กับประชาชน และโครงการสนับสนุนการมีส่วนร่วม แต่อย่างไรก็ตามจากการตรวจสอบข้อมูลในสำนักงานตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานี พบว่า สถิติการเกิดอาชญากรรมฐานความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เพศ และฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน มีจำนวน 159 คดี เป็นชาย 46 เป็นหญิง 87 มีลักษณะความผิดที่เกิดกับผู้หญิง ได้แก่ การทำร้ายร่างกาย 46 คดี ข่มขืนกระทำชำเรา/อนาจาร 16 คดี พรากผู้เยาว์ 21 คดี ฆ่าโดยเจตนา 5 คดี และชิง/กรรโชกทรัพย์ 12 คดี และมีสถานที่เกิดเหตุเป็นที่สาธารณะ ซึ่งนี้เป็นเพียงข้อมูลที่ได้รับแจ้งเหตุ ไม่ได้ครอบคลุมกรณีที่ไม่ได้แจ้งเหตุด้านอาชญากรรม ด้านอุบัติเหตุ และด้านอุบัติเหตุที่ไม่ได้รับแจ้งความ (สถานีตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานี, 2566, สัมภาษณ์)

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้ใช้บริการพื้นที่สาธารณะเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของคนหลายกลุ่ม และทุกภาคส่วน ซึ่งพื้นที่สาธารณะใช้ในการพักผ่อน การออกกำลังกาย ทางเดินเท้า จุดจอดรถ สนามเด็กเล่น ห้องน้ำสาธารณะ และพื้นที่การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน แต่อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะส่วนใหญ่เป็นไปตาม

ข้อกำหนดตามกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 รวมถึงกฎหมาย ข้อกำหนดที่ใช้บังคับในพื้นที่ด้วย ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการ ที่มีหน้าที่ดูแลพื้นที่สาธารณะปรับปรุงซ่อมแซม และส่งเสริมให้เกิดความพึงพอใจในการใช้พื้นที่สาธารณะ ซึ่งรวมถึงการได้รับความปลอดภัยจากการใช้พื้นที่ด้วย ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความร่วมมือระหว่างเทศบาลนครอุดรธานีกับสตรีและกลุ่มเปราะบางอื่นในการจัดการพื้นที่สาธารณะและการพัฒนาความร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการจัดการพื้นที่สาธารณะให้เกิดความปลอดภัยในอนาคตอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความร่วมมือระหว่างเทศบาลนครอุดรธานีและกลุ่มสตรี เด็ก คนชรา และกลุ่มเปราะบาง
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือระหว่างเทศบาลนครอุดรธานีและกลุ่มสตรี เด็ก คนชรา และกลุ่มเปราะบาง

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่กรอบแนวคิดในการดำเนินการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs)

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) เป็นการพัฒนามีคนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถในการตอบสนองคนรุ่นหลัง (ภิกษุศักดิ์ กัลยาณมิตร, 2558, หน้า 19-22) รวมถึงเป็นการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาอันเกิดจากการพัฒนาของทุกภูมิภาคที่มุ่งเน้นจะพัฒนาให้เกิดความเจริญ ความก้าวหน้า และการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง โดยประเทศไทยได้ลงนามและมีคำมั่นร่วมกันในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2558 เป้าหมายดังกล่าวเป็นการสานต่อเป้าหมาย การพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) ที่หมดอายุลงในปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2557) โดยในปัจจุบัน (2566) เป้าหมายที่ต่างประเทศกำลังให้ความสำคัญและมุ่งเน้นที่จะพัฒนา คือ เป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนยั่งยืน (Make Cities and Human Settlements Inclusive, Safe, Resilient and Sustainable) ในประเด็นที่ 11.7 คือ การให้มีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ปลอดภัย ครอบคลุมและเข้าถึงได้โดยถ้วนหน้าโดยเฉพาะ สตรี เด็ก และคนชรา ทั้งนี้ รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) มีนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน เป็นคณะกรรมการหลักในการขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 3 คณะ ได้แก่ 1) รับผิดชอบการ บูรณาการการดำเนินงานและจัดลำดับความสำคัญในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 2) รับผิดชอบการจัดทำรายงานผลการ

ดำเนินงานตามเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน และ 3) ปรับปรุงกลไกมาตรการด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และกฎหมาย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะ

ตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 11 เป้าหมายย่อยที่ 11.7 การจัดให้มีการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ปลอดภัยครอบคลุมและเข้าถึงได้โดยถ้วนหน้า โดยเฉพาะสตรี เด็ก คนชรา และคนพิการ ในทุกส่วนของการพัฒนาจำเป็นต้องจะมีคนเข้าไปมีส่วนร่วมและต้องได้รับการยอมรับ รวมถึงการกำหนดนโยบายสำหรับการป้องกัน ค้ำครอง การออกแบบการจัดการพื้นที่สาธารณะ และความร่วมมือในระดับท้องถิ่น จึงจะสามารถบรรลุเป้าหมายข้างต้นอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งชุมชน กงทุนพัฒนา และภาวณิ เอี่ยมตระกูล (2561) พบว่า พื้นที่สาธารณะเมืองของไทยสามารถแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มประเภทที่มีบริบทที่ต่างแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อบทบาทและการใช้งานของพื้นที่ คือ (1) พื้นที่สาธารณะในย่านเมือง (2) พื้นที่สาธารณะในศูนย์กลางชุมชน (3) พื้นที่สาธารณะในย่านเมืองเก่า (4) พื้นที่สาธารณะที่เป็นพื้นที่โล่ง และ (5) พื้นที่สาธารณะศูนย์กลางชุมชนเมือง ซึ่งแต่ละประเภทจะมีประโยชน์ทุกประเภท โดยทุกวันนี้ชีวิตสาธารณะมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกันระหว่างความเป็น สาธารณะและความเป็นส่วนตัวบนพื้นที่สาธารณะด้วยหลักเกณฑ์ 3 ส่วน ได้แก่ การเข้าถึง ตัวแทน และผลประโยชน์ (ศุภชัย ชัยจันทร์ และณรงพน ไล่ประกอบทรัพย์, 2559) นอกจากนี้อรทัย คุณะดิลก (2563) ได้กล่าวว่า พื้นที่สาธารณะ มีความสำคัญต่อชีวิตของผู้คนในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม วัฒนธรรม และรวมไปถึงด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งแวดล้อมภายในเมือง เพราะพื้นที่สาธารณะมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเมืองเป็นอย่างมาก และสรุปการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะไม่สามารถดำเนินการเพียงองค์กรผู้มีส่วนอำนาจรับผิดชอบเพียงองค์กรเดียว แต่ต้องร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ ซึ่งการประสานงานระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน โดยมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะที่เกี่ยวกับความปลอดภัยไว้หลากหลาย โดยวัชรวิระ ขนานแข็ง และสืบพงศ์ สุขสม (2565) พบว่าพื้นที่สาธารณะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองที่ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิตและรองรับความต้องการที่หลากหลายการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องและเหมาะสมจึงจำเป็นเพื่อให้ผู้สูงอายุใช้พื้นที่ได้อย่างปลอดภัย นอกจากนี้ ภาวณิ โสระเวช (2565) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความปลอดภัยให้ชุมชนว่า การเสริมสร้างความปลอดภัยให้ชุมชนโดยใช้กรอบแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (WHO) เกี่ยวกับโครงการ “ชุมชนปลอดภัย (Safety Community)” ที่มุ่งเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชุมชน ลดความเสี่ยงและปัญหาความไม่ปลอดภัยนั่นเอง

แนวคิดตามแนวทางการจัดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service: NPS)

การจัดการบริการสาธารณะแนวใหม่ เป็นแนวคิดที่เน้นค่านิยมประชาธิปไตย ประชาธิปไตย ความเป็นพลเมือง และผลประโยชน์สาธารณะ โดยในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นต้องการให้ผู้อยู่ในท้องถิ่นสนใจ หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาแนวคิดการจัดการบริการสาธารณะแนวใหม่ เพื่อเสริมสร้างการดำเนินการในพื้นที่สาธารณะเพื่อให้

เกิดความปลอดภัย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาการจัดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (NPS) ซึ่งตามแนวคิดนี้จะให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริการจัดการของภาครัฐ การเปิดกว้างและเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐ และภาคประชาชน การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง การมุ่งเน้นความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดผลต่อความเป็นประชาธิปไตย การได้ประโยชน์ต่อสาธารณะ เน้นการเป็นพลเมืองมากกว่าการมองประชาชนเป็นลูกค้า ซึ่งการจัดการบริการสาธารณะแนวใหม่ เป็นการมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะให้ปลอดภัยในการใช้บริการของสตรีและกลุ่มเปราะบางอื่น โดยมุ่งให้เกิดจากแนวคิดและวิธีการของคนในชุมชนเอง ส่งเสริมการทำงานของทุกภาคส่วน โดยยึดหลักการทำงานการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและภาคประชาชน โดยเน้นการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมของประชาชน การเน้นประชาธิปไตยให้ทุกเพศ ทุกวัย ได้มีสิทธิในการออกเสียงในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้มีการเกิดความยั่งยืนและต่อเนื่อง ตามแนวทางของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) (สุรัชย์ เลียงบุญเลิศชัย, 2558)

นิยามศัพท์

พื้นที่สาธารณะ หมายถึง พื้นที่ที่อยู่ในเขตและการดูแล บำรุงรักษาของเทศบาลนครอุดรธานี ประกอบด้วย สวนสาธารณะหนองประจักษ์ศิลปาคม สวนสาธารณะหนองสิม สวนสาธารณะทุ่งศรีเมือง ทางฟุตบอลสำหรับเดิน ตลาดเทศบาล และจุดจอดรถประจำทาง พื้นที่สาธารณะเหล่านี้เป็นพื้นที่ที่ประชาชนทั่วไป รวมทั้งสตรีและกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ มักไปใช้บริการอยู่เสมอ

พื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัย หมายถึง พื้นที่ทางกายภาพที่กำหนดขอบเขตไว้แน่นอน สามารถเข้าถึงได้ และมีกลุ่มคนใช้งานหลากหลาย โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ รวมถึงมาตรการต่าง ๆ ในการส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการรู้สึกปลอดภัย

กลุ่มเปราะบางอื่น หมายถึง กลุ่มประชากรที่ต้องได้รับการดูแลทางด้านร่างกาย อยู่ในภาวะร่างกายที่อ่อนแอ มีปัญหาสุขภาพ มีภาวะที่ไม่พร้อมในการตัดสินใจ หรือผู้ที่มีข้อจำกัดในเรื่องการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้อย่างปลอดภัย ได้แก่ เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี คนพิการ คนชราที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ทั้งที่เป็นเพศหญิงและเพศชาย สำหรับสตรีที่ไม่ใช่เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี คนพิการ คนชราที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ก็ถือว่าเป็นกลุ่มเปราะบางเช่นกัน

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล กลุ่มคน หรือตัวแทนที่ได้เข้าร่วมในการจัดทำกิจกรรมที่เทศบาลนครอุดรธานี จัดขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้แจ้งข้อมูล หรือ แสดงความคิดเห็นสะท้อนถึงความต้องการ และปัญหาในแต่ละชุมชน

การเปิดโอกาส หมายถึง ช่องทาง วิธีการที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมระหว่างเทศบาลนครอุดรธานี กับสตรีและกลุ่มเปราะบางอื่น ในการจัดการพื้นที่สาธารณะให้เกิดความปลอดภัย

การบริการสาธารณะแนวใหม่ หมายถึง การเปิดกว้างและเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม และภาคประชาชนผู้รับบริการ ทุกเพศ ทุกวัย จะต้องมีส่วนร่วมในการคิด เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

การพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาเมืองและชุมชนอย่างยั่งยืน ครอบคลุมถึงเรื่อง ปลอดภัย การยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และการเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะและเข้าถึงพื้นที่สาธารณะสีเขียวที่ปลอดภัยได้อย่างทั่วถึง

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ อาศัยการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการศึกษาการวิเคราะห์ถึงการจัดการพื้นที่สาธารณะเพื่อให้เกิดความปลอดภัยของสตรีและกลุ่มเปราะบางอื่น ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ได้แก่ สวนสาธารณะหนองประจักษ์ศิลปาคม สวนสาธารณะหนองสิม สวนสาธารณะทุ่งศรีเมืองทางเท้า สำหรับเดิน ตลาดเทศบาล และจุดจอดรถประจำทาง ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2566 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2567

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคลากรเทศบาลนครอุดรธานี สถานีตำรวจนครบาลเมืองอุดรธานี ข้าราชการในจังหวัดอุดรธานี สมาคมสตรีอุดรธานี ตัวแทนผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี สมาคมผู้สูงอายุจังหวัดอุดรธานี สมาคมคนพิการจังหวัดอุดรธานี ครูและนักเรียนโรงเรียนอุดรพิทยานุกูล มูลนิธิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure) ที่ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์เชิงลึก และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่อง ตามหลักของ Methor Triangulation เป็นวิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ของข้อมูลที่ตีแบบหนึ่ง (Supaporn, 2007, pp. 163-169) ซึ่งหมายถึง การตรวจสอบความถูกต้องหรือความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ผู้วิจัย และวิธีวิจัย อย่างน้อย 3 รูปแบบหรือมากกว่า เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและความแตกต่าง กันของข้อมูลที่ได้มา

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและแนะนำจำนวน 2 ท่าน หากมีข้อโต้แย้งจะนำเสนอต่อท่านผู้เชี่ยวชาญรายที่ 3 ต่อไป อีกทั้งผู้วิจัยดำเนินการเสนอพิจารณาจริยธรรมของคณะกรรมการสำนักงานการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยรังสิตตามหลักจริยธรรมการวิจัย เพื่อปกป้องข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในกรณีไม่มีข้อโต้แย้ง ผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบ ด้วยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งจะทำการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริงและตอบปัญหาการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านข้อมูล โดยการตรวจสอบจากเอกสารของเทศบาลนครอุดรธานี ได้แก่

1.1 ข้อมูลที่นำมาศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะ ได้แก่ ขนาด รูปผังบริเวณ การปรับปรุง และพัฒนาพื้นที่ ในเขตเทศบาลนครอุดรธานีให้ถูกต้องตรงกับข้อมูลที่ได้จากฐานข้อมูลของจังหวัดอุดรธานี ฐานข้อมูลของเทศบาลอุดรธานี และฐานข้อมูลจากรายงานประจำปีของสำนักงานโยธาธิการจังหวัดอุดรธานี

1.2 ข้อมูลด้านจำนวนประชากร ได้จากข้อมูลจากสำนักงานสถิติของจังหวัดอุดรธานี ถูกต้องตรงกับข้อมูลรายงานแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลนครอุดรธานี

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมในพื้นที่สวนสาธารณะในช่วงเวลาเดียวกัน โดยการสอบถามจากผู้ใช้พื้นที่หรือผู้อยู่อาศัยรอบบริเวณพื้นที่สาธารณะ และเอกสารรายงานผลการดำเนินงานของเทศบาลนครอุดรธานี

1.4 เปรียบเทียบมุมมองและความคิดเห็นของผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่สาธารณะในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะของเทศบาลนครอุดรธานี การให้มุมมองของแต่ละคนเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยในการใช้พื้นที่สาธารณะของสตรีและกลุ่มเปราะบางอื่น

2. ด้านผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูล โดยการสอบถามและสังเกตจากผู้ร่วมใช้พื้นที่สาธารณะ

2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่พบในพื้นที่สาธารณะโดยสอบถามจากผู้ใช้พื้นที่หลาย ๆ คน มีความเหมือนกัน

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้ส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ จากหลายกลุ่มอาชีพและชุมชน มีความเหมือนกันไม่แตกต่างกัน ในประเด็นเดียวกัน จากงานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้อง

2.3 ข้อมูลความต้องการของผู้ใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อให้เกิดความปลอดภัยของหลาย ๆ คน ต่างเวลากัน มีความเหมือนกัน จากงานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้อง

2.4 ข้อมูลเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของกลุ่มสตรีและกลุ่มเปราะบางอื่น ที่เกิดจากการเข้าใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันและทำให้เกิดอุบัติเหตุ หรือการให้ความเห็นของพื้นที่เสี่ยง มีความเหมือนกันไม่แตกต่างกัน จากงานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้อง

3. ด้านผู้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ข้อมูลที่เก็บได้ของผู้วิจัย เพื่อสำรวจพื้นที่สาธารณะ สภาพทางกายภาพ และปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและความไม่ปลอดภัย เปรียบเทียบกับคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งจากผู้ใช้พื้นที่ ดำรงในหน้าที่ สตรีและกลุ่มเปราะบางอื่น รวมถึงเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครอุดรธานี

3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการสังเกตของผู้วิจัย เกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยของสตรีและกลุ่มเปราะบางอื่น ในลักษณะของการใช้งาน อุปกรณ์ เครื่องออกกำลังกาย พื้นที่ทางเดิน ตลาด และสวนสาธารณะ ถูกต้องตรงกันกับการสังเกตและสถิติ รายงานการเกิดเหตุในพื้นที่สาธารณะ กับคำสัมภาษณ์ผู้ให้บริการในพื้นที่สาธารณะ

4. ด้านการทบทวนข้อมูล

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัยให้กับผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่สาธารณะ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในเทศบาลนครอุดรธานี เพื่อตรวจสอบข้อมูลว่าตรงกับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

4.2 นำข้อมูลผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดโอกาสและข้อค้นพบ ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการ นักพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครอุดรธานี เพื่อแสดงความคิดเห็น เสนอแนะเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ รวมถึงแก้ไขในส่วนที่ไม่ถูกต้อง

5. ด้านวิธีการเก็บข้อมูล

5.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับการพบอาชญากรรม สภาพพื้นที่ การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาสวนสาธารณะให้เกิดความปลอดภัยของสตรีและกลุ่มเปราะบางอื่นของเทศบาลนครอุดรธานี เปรียบเทียบกับ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต เพื่อคุณลักษณะและความสอดคล้องของข้อมูล ได้แก่ การทำกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ ความปลอดภัยในการใช้พื้นที่

6. ด้านทฤษฎี

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยการค้นพบเรื่องการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อความปลอดภัยของสตรีและ กลุ่มเปราะบางอื่นนั้นสามารถเข้าใจข้อคำถาม ข้อค้นพบ และการตีความต่างตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การพัฒนาที่ยั่งยืน พื้นที่สาธารณะ ความปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะ การบริการ สาธารณะแนวใหม่ นำไปสู่การเพิ่มการเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมพร้อมอภิปราย และอธิบาย ความสอดคล้องในแต่ละประเด็น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ศึกษาและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 กลุ่ม จำนวน 40 คน ประกอบด้วย (1) บุคลากรเทศบาลนครอุดรธานี (2) ตำรวจใน สถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี (3) ข้าราชการ (4) นายกสมาคมตรีอุดรธานี (5) ตัวแทนผู้นำชุมชนในเขต เทศบาลนครอุดรธานี (6) นายกสมาคมผู้สูงอายุ จังหวัดอุดรธานี (7) นายกสมาคมคนพิการจังหวัดอุดรธานี (8) ครูและนักเรียนโรงเรียนอุดรพิทยานุกูล และ (9) มูลนิธิ/หน่วยกุ๊กกักเงิน โดยคัดเลือกจากผู้ให้ ความร่วมมือ สมารถใจ และมีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะ ด้วยการพูดคุยแบบเป็น กันเอง ไม่เป็นทางการ เพื่อให้ได้ความจริง ความรู้ และการดำเนินการจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์นำมาถอดเสียง และบันทึกเป็น ข้อความโดยนำข้อความจากการสัมภาษณ์ มาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียง เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้อง กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการบรรยาย (Descriptive) ตีความ (Interpretation) สกัดเนื้อหาสาระ (Content Message) จากการสื่อความหมายของผู้ให้ข้อมูลทั้งทางตรง (Manifested) และทางอ้อม (Latent)

และสรุปใจความและเรียบเรียง ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษากรณีจากข้อสรุปย่อย ๆ ไปสู่ข้อสรุปใหญ่ เพื่อนำไปสู่การเขียนรายงาน การอธิบาย หรือบรรยายเชิงวิเคราะห์ (Analytic Descriptive) ในลักษณะของการเล่าเรื่อง (Narrative) ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อตอบคำถามและวัตถุประสงค์ของวิจัย ทั้งนี้จะเชื่อมโยงกลับไปที่กรอบแนวคิดการวิจัยที่นำเสนอในหัวข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อมุ่งหาคำตอบ การจัดการพื้นที่สาธารณะ การเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา (ตั้งแต่ พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2565) รวมถึงการแสดงความคิดเห็นและคำตอบเพื่อนำไปสู่การส่งเสริมให้มีการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของสตรีและกลุ่มเปราะบางอื่น โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้ (1) นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทป จดบันทึกรวมประเด็นสำคัญ (2) จัดกลุ่มข้อมูลเชื่อมโยงแนวคิดต่าง ๆ ให้เป็นเหตุเป็นผล (3) เขียนข้อค้นพบอย่างละเอียด พร้อมยกตัวอย่างคำพูดที่สำคัญประกอบการบรรยายเพื่อให้มีความชัดเจนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และ (4) อภิปรายผล โดยนำวรรณกรรมที่ได้ทบทวนมาอ้างอิงตามลำดับ

ผลการศึกษา

1. เทศบาลนครอุดรธานีมีการร่วมมือกันกับสตรีและกลุ่มเปราะบางอื่น โดยเทศบาลนครได้มีเปิดโอกาสโดยการพัฒนาช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงบริการและฐานข้อมูล เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและทราบถึงความต้องการของประชาชนแล้วก็ตาม ยังพบว่า ผู้ใช้บริการยังมีข้อติดขัดในเรื่องความปลอดภัยและความสะดวกในการใช้บริการสำหรับสตรีและกลุ่ม เปราะบางอื่น ได้แก่ การมีกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มคนไร้บ้านมาใช้พื้นที่สาธารณะในช่วงเวลากลางวัน การที่มีสิ่งกีดขวางตามแนวริมถนนและบนฟุตบาท ความปลอดภัยของสนามเด็กเล่น การปรับปรุงพื้นที่ทางลาดสำหรับผู้พิการ ยังคงไม่ได้มาตรฐาน ตามหลัก Universal Design เนื่องจากระดับความลาดเอียงน้อยไป รวมถึงการไม่มีอักษรเบล เพื่อบอกตำแหน่ง สถานที่ และจุดอันตรายสำหรับผู้พิการทางสายตา แม้ว่าเทศบาลนครอุดรธานี มีโครงการ “Smart Safety Zone” ซึ่งเป็นโครงการที่มีอุปกรณ์แจ้งเหตุฉุกเฉิน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องระงับเหตุให้ได้ อย่างรวมนั้น แต่ปรากฏว่ามีผู้ใช้ประโยชน์น้อยและไม่รู้วิธีการใช้ ซึ่งเป็นการความรู้และข่าวสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่อประชาชนที่ใช้พื้นที่สาธารณะอย่างต่อเนื่องและชัดเจน ทั้งนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 - 2566 เทศบาลนครอุดรธานี และกลุ่มสตรี เด็ก คนชรา และคนพิการ ได้ร่วมมือกันในการจัดการพื้นที่สาธารณะเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการใช้บริการ โดยเทศบาลนครอุดรธานีเปิดโอกาสผ่านช่องทางที่เทศบาลนครอุดรธานีเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม ได้แก่ การได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งกำหนดให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนเข้าไปร่วมในกระบวนการ ทำประชาคมในระดับชุมชน และระดับเทศบาล ทั้งนี้ในระบบสารสนเทศ ประชาชนสามารถมีโอกาสในการร่วมแสดงความคิดเห็น สะท้อนปัญหา

ต่าง ๆ ผ่าน Facebook Line Tiktok สถานีวิทยุชุมชน สถานีวิทยุของจังหวัด เสียงตามสาย ศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร

2. แนวทางการพัฒนาความร่วมมือ เทศบาลนครอุดรธานี ควรจัดให้มีปัจจัยอื่น ๆ เช่น ค่าเดินทาง ค่าตอบแทน การจัดให้มีการเปลี่ยนลักษณะการประชุมเป็น Online เพื่อรองรับการมีตัวตน หรือการมีส่วนร่วมสามารถเกิดได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ การจัดบริการรถรับ – ส่ง ในการเดินทาง รวมถึงการจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อเปิดโอกาสให้แต่ละกลุ่มได้พูดคุย แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ สร้างสัมพันธภาพที่ดีเป็นต้น โดยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดโอกาสของเทศบาลนครอุดรธานีในเรื่องความร่วมมือกับกลุ่มสตรีและกลุ่มเปราะบางอื่น ควรเน้นย้ำและให้ความสำคัญกับผู้ที่ใช้บริการในพื้นที่สาธารณะผ่านกระบวนการจัดกิจกรรม หรือการให้รางวัล การรณรงค์ให้เข้าใจเกี่ยวกับผลดีของการมีส่วนร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็นเสนอแนวทางต่าง ๆ การส่งเสริมสนับสนุนให้สตรีและกลุ่มเปราะบางได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการในแต่ละคณะ โดยเฉพาะการดำเนินการตรวจรับงาน หรือวัสดุอุปกรณ์ที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่มเปราะบางแต่ละประเภท ซึ่งการมุ่งเน้นเพื่อให้ความสำคัญ ตระหนักถึงการเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะในฐานะบุคคลมากกว่าการส่งตัวแทน

สรุปผลการวิจัย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 – 2566 เทศบาลนครอุดรธานีและกลุ่มสตรี เด็ก คนชรา และกลุ่มเปราะบาง มีความร่วมมือในการจัดการพื้นที่สาธารณะเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการใช้บริการ โดยผ่านกระบวนการจัดทำแผน ตั้งแต่แผนชุมชน แผนหมู่บ้าน ซึ่งเกิดจากความต้องการในการแก้ไขปัญหาในแต่ละชุมชน และหมู่บ้าน รวบรวมเข้าสู่กระบวนการจัดทำประชาคมและนำเสนอคณะกรรมการแผนของเทศบาล นครอุดรธานี จัดทำเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งยังมีความร่วมมือที่เน้นการร่วมมือของทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ เอกชน และตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ คือ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน กลุ่ม อสม. ในรูปแบบของสภาพลเมือง นอกจากนี้ ยังมีช่องทางที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ได้แก่ Facebook Line Tiktok สถานีวิทยุชุมชน สถานีวิทยุของจังหวัด เสียงตามสาย ศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้เกิดความปลอดภัย โดยเฉพาะการปรับปรุง แก้ไข การสร้างทางเท้าสำหรับผู้พิการ การเพิ่มแสงสว่าง การเพิ่มกล้องวงจรปิด และแนวทางการพัฒนาความร่วมมือระหว่างเทศบาลนครอุดรธานีและกลุ่มสตรี เด็กคนชรา และกลุ่มเปราะบาง ในการจัดการพื้นที่สาธารณะเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการใช้บริการมากขึ้น โดยการเปิดโอกาสผู้พิการเข้าร่วมเป็นคณะทำงานในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การให้ค่าตอบแทน ค่าเดินทาง ค่าอาหาร และยังต้องสนับสนุนให้สมาคม มูลนิธิเพิ่มช่องทางการประชุม Online การจัดรถรับส่ง การส่งตัวแทนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจรับงาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะให้เกิดความปลอดภัยสำหรับผู้บริหาร โดยเฉพาะสตรีและกลุ่มเปราะบางอื่นของเทศบาลนครอุดรธานี ดำเนินการโดยมีการปรับปรุง ซ่อมแซม ก่อสร้างพื้นที่สาธารณะให้อยู่ในสภาพการใช้งานและมีภูมิทัศน์ที่แตกต่างกันเรื่อยมาในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา ซึ่งผู้วิจัยพบว่ามีความเปลี่ยนแปลงที่จะพัฒนาสาธารณะให้เกิดความปลอดภัย ได้แก่ การเพิ่มกล้องวงจรปิด การเพิ่มแสงสว่าง การปรับปรุงพื้นที่ทางขึ้นลงของผู้พิการ การปรับปรุงทางเท้าให้เหมาะสำหรับผู้บกพร่องทางสายตา โดยใช้หลักทางสถาปัตยกรรมสากลดำเนินการ ดังที่ได้ปรากฏสภาพพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ สวนสาธารณะหนองประจักษ์ศิลปาคม สวนสาธารณะหนองสิม สวนสาธารณะทุ่งศรีเมือง ทางฟุตบอลสำหรับเดิน ตลาดเทศบาล และจุดจอดรถประจำทาง มีการปรับปรุงในเชิงกายภาพ ได้แก่ อุปกรณ์ส่องแสงสว่าง การติดตั้งกล้องวงจรปิด การเปลี่ยนทางเดินให้มีจุดสัมผัสสำหรับผู้พิการทางสายตา อีกทั้งในการค้นคว้าเอกสารพบว่ามีกระบวนการในแผนพัฒนาท้องถิ่นหลายโครงการที่ดำเนินการในพื้นที่ต่อเนื่องจากโครงการเดิม ได้แก่ การติดตั้งนวัตกรรมระบบแอปพลิเคชันเชื่อมต่อโครงข่ายระบบกล้องวงจรปิดเพื่อเกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้บริการในทุกพื้นที่ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศิริลักษณ์ ไทยเจริญ และคณะ (2565) พบว่า นวัตกรรมนี้เป็นแอปพลิเคชันรายงานเหตุการณ์อุบัติเหตุทางถนนได้อย่างรวดเร็ว ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้แอปพลิเคชัน พบว่า ผู้ใช้งานส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการใช้ในระดั้มากที่สุด (ร้อยละ 95.38) ผลกระทบด้านการลดการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากการบาดเจ็บจากการจราจรทางถนน พบผู้เสียชีวิตปีละ 9 ราย ซึ่งลดลงร้อยละ 62.5 ต่อปี และผู้บาดเจ็บเฉลี่ยเดือนละ 40 ราย ซึ่งลดลงร้อยละ 71.43 ต่อเดือน ซึ่งความปลอดภัยของผู้มาใช้พื้นที่สาธารณะนั้นจะแตกต่างกัน โดยผู้วิจัยพบว่า การป้องกันความปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะของกลุ่มผู้ใช้บริการ ยังขาดในส่วนของการอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมให้เกิดความปลอดภัยสตรี และกลุ่มเปราะบางอื่นสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วชิระ ขนานแจ้ง และสิบพงศ์ สุขสม (2565) พบว่า พื้นที่สาธารณะเป็นองค์ประกอบสำคัญของเมืองที่ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิตและรองรับความต้องการที่หลากหลาย การปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องและเหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ผู้สูงอายุใช้พื้นที่ได้อย่างปลอดภัย นอกจากนี้เทศบาลนครอุดรธานี ยังดำเนินการในส่วนที่สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มุ่งเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการ โดยสนับสนุนและดำเนินการให้มีการประชุมในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชน ระดับหมู่บ้าน และแนวทางการจัดการบริการสาธารณะแนวใหม่ ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยนำข้อเสนอต่าง ๆ ที่เกิดจากความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยผ่านกระบวนการจัดทำแผนผ่านตัวแทนผู้นำชุมชน นำเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาแผนส่งต่อไปยังสภาท้องถิ่น เพื่อพิจารณาไปสู่การปฏิบัติ โดยบรรจุในเทศบัญญัติของเทศบาลนครรังสิต เพื่อจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินการ โดยผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า ในเรื่องของแผนพัฒนาท้องถิ่นที่กำหนดระยะเวลา 5 ปี หรือแผนพัฒนาท้องถิ่นประจำปีนั้น สามารถเพิ่มเติม ตัดทอน แก้ไขได้ตลอด และยังมีการกำหนดหัวระยะเวลาในการปรับปรุงแผนไว้อีกด้วย

2. การเปิดโอกาสในการร่วมพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อให้เกิดความปลอดภัยของเทศบาลนครอุดรธานีของสตรีและกลุ่มเปราะบางอื่น จากการศึกษาพบว่า การเพิ่มช่องทางต่าง ๆ เป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการสื่อสารทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร ส่งผลทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่รวดเร็ว และตรงตามความต้องการ โดยการเปิดโอกาสนั้นผ่านกระบวนการจัดทำแผนต่าง ๆ ได้แก่ การทำแผนชุมชน แผนหมู่บ้าน รวบรวมปัญหาและความต้องการมาผ่านกระบวนการจัดทำประชาคม นอกจากนี้เทศบาลนครอุดรธานี ยังเพิ่มในส่วนของคณะกรรมการสภาพลเมือง ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการจัดการบริการสาธารณะแนวใหม่ เน้นคำนึงถึงประชาธิปไตยและความเป็นพลเมืองที่กำหนดให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีตัวแทนของแต่ละชุมชนที่สังเคราะห์วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการต่าง ๆ เข้าสู่การพิจารณาตามแนวทางประชาธิปไตยในช่วงการนำเสนอเท่านั้น ซึ่งเมื่อพิจารณาตามทฤษฎีการมีส่วนร่วม 8 ระดับของ Amstein (1969) นั้น มีกระบวนการที่เทศบาลนครอุดรธานีส่งเสริมให้มีส่วนร่วมนั้นมีหลายระดับ แต่มีข้อจำกัดไม่สามารถทำได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้วยระเบียบกฎหมายที่ไม่ให้อำนาจในการดำเนินการ ในลักษณะที่กำหนดให้การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ต้องผ่านคณะกรรมการแผนที่ไม่มีกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ นอกจากสตรี และยังคงไปผูกโยงกับแผนยุทธศาสตร์และแผนจังหวัด จึงไม่สามารถปฏิบัติงานตามแนวทางการแก้ปัญหาของตนเองได้ต้องดำเนินการในภาพรวม ไม่สามารถเน้นหรือดำเนินการในแต่ละกลุ่มได้ทั้งหมด ต้องพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความเร่งด่วน ความจำเป็น หรือแม้แต่จะมีการกำหนดตัวแทนให้มีบทบาทในรูปสภาพลเมืองแล้วก็ตาม ทั้งนี้กลุ่มประชาชนที่เดือนร้อนมีช่องทางที่จะประสานเทศบาลนครอุดรธานีทางสารสนเทศ เช่น Facebook, Line, Tiktok เป็นต้น และที่เทศบาลนครต้องเพิ่ม คือ การเชิญชวนเพื่อให้เกิดความร่วมมือปรึกษาหารือในวิธีการต่าง ๆ ของผู้มีอำนาจในการตัดสินใจกำหนดนโยบายอย่างเป็นอิสระ และการกระจายอำนาจให้ภาครัฐ ผ่านการทำงานร่วมกันแบบหุ้นส่วน มีการวางแผนตัดสินใจและรับผิดชอบร่วมกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของอรทัย คุณะดิลก (2563) เกี่ยวกับแนวทางสู่การบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะของประชาชนอย่างมีศักยภาพควรเริ่มต้นตั้งแต่การออกแบบพื้นที่สาธารณะอย่างมีส่วนร่วมเพราะนั่นคือ จุดเริ่มต้นของการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และในแง่ขององค์กรเครือข่ายที่สามารถแสดงความคิดเห็นต่อกันได้จะเป็นส่วนช่วยในการขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกความเป็นเจ้าของในพื้นที่สาธารณะจะเป็นปัจจัยที่สร้างความตระหนักถึงความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดเป็นกลไกในการส่งเสริม แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะผ่านกระบวนการที่ส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีศักยภาพ และนำปัจจัยเหล่านี้มาสู่การกำหนดต้นแบบการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างมีส่วนร่วมของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1. การจัดทำนโยบายเพื่อรณรงค์และให้ความสำคัญกับการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่สาธารณะ โดยแบ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจปัญหา และความต้องการซึ่งแต่ละกลุ่มย่อมไม่เหมือนกัน
2. การจัดทำนโยบายโดยมุ่งเน้นส่งเสริมความปลอดภัยในประเด็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้พื้นที่สาธารณะให้เป็นกลุ่มงานระดับยุทธศาสตร์
3. การจัดนโยบายการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมเชิงรับให้เป็นเชิงรุก ด้วยการเข้าไปร่วมการประชุมของกลุ่มองค์กรสมาคมต่าง ๆ ที่มีการรวมตัวกัน เช่น สมาคมผู้พิการ สมาคมผู้สูงอายุ กลุ่มสาระของเด็กและเยาวชน
4. การจัดทำนโยบายการจัดการความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและการบริหารจัดการภาครัฐ แนวใหม่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สนใจและขยายโอกาสให้เกิดกลุ่มใหม่ ๆ ในการมีส่วนร่วมแต่ละกิจกรรม

ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติ

1. การดำเนินการปรับยุทธศาสตร์ด้านบริการสังคม ให้เป็นการส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์แบบไขว้ระหว่างกลุ่มและชุมชน เป็นกลุ่มย่อยชุมชนที่ใกล้เคียงกัน เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ ช่วยเหลือและร่วมกิจกรรมของการดำเนินการในการปฏิบัติงาน
2. การศึกษาออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกับสตรีและกลุ่มเปราะบางอื่น ตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนและผู้มีทักษะความรู้เฉพาะทาง เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้เพิ่มมากขึ้น เช่น การสร้างห้องน้ำขนาดของที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเปราะบางอื่น การสร้างร้านอุปกรณ์ที่จำเป็นในที่สาธารณะ เช่น อุปกรณ์พุดที่สามารถตอบเป็นเสียงได้ อุปกรณ์แสดงสัญญาณลักษณะการแจ้งเตือนที่แตะแล้วส่งเสียงได้ หรือแสดงภาพพร้อมเสียง

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการเปิดโอกาสในเชิงเปรียบเทียบระหว่าง 2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นไป เพื่อสามารถนำบทเรียนแต่ละที่มาปรับประยุกต์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ซึ่งจะแสดงให้เห็นผลชัดในด้านปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินการทั้งด้านนโยบาย และการปฏิบัติงาน
2. ควรศึกษาประเมินผลการปฏิบัติงาน เมื่อเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อให้เกิดความปลอดภัยเป็นไปได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด
3. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการเปิดโอกาสการจัดการพื้นที่สาธารณะเพื่อให้เกิดความปลอดภัยกับกลุ่มอื่น ๆ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ชมพูนุท คงพูนพิณ และภาวิณี เอี่ยมตระกูล. (2561). การเปลี่ยนผ่านบทบาทพื้นที่สาธารณะของประเทศ
ไทย. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล.*, 26(1), 30-40.
- ไพรัช พิบูลย์รุ่งโรจน์ และคณะ. (2560). *สำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย
และทางเลือกมาตรการทางเศรษฐศาสตร์สังคม และกฎหมาย*” เป้าหมายที่ 8. กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ภาวิณี โสระเวช. (2565). *ประชากรกับการพัฒนากลยุทธ์ชุมชนสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างเสริมชุมชน
ปลอดภัย (Safety Community) ในพื้นที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม*. กรุงเทพฯ:
ราชภัฏสวนสุนันทา.
- ภิกค์ศักดิ์ ถัลยาณมิตร. (2558). การพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศกลุ่มนอร์ดิก. *วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*. 4(2), 19-22.
- วัชรินทร์ ขนานแจ้ง และสืบพงศ์ สุขสม. (2565). นโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการ
บริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*,
7(4).
- ศุภชัย ชัยจันทร์ และณรงพน ไถ่ประกอบทรัพย์. (2559). แนวคิดสาธารณะของพื้นที่สาธารณะในเมือง.
วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 15(2), 72-205.
- ศิริลักษณ์ ไทยเจริญ, สุรชาติ โกยคุ้ย และณัฐพิมล ณ นคร. (2565). นวัตกรรมป้องกันการบาดเจ็บจาก
การจราจรทางถนน: แอปพลิเคชัน NST CCTV Alarm 4 U. *วารสารวิชาการสังคมมนุษย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 12(1), 1-15.
- สถานีตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานี. (2566). สัมภาษณ์.
- สุรัชย์ เลียงบุญเลิศชัย. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนกับหลักประชาธิปไตยในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ:
วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ.
- อรทัย คุณะดิลก. (2563). *แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างมีส่วนร่วมในเมือง กรณีศึกษา
สวนสาธารณะและพื้นที่ได้สะพานพระราม 8 กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม, สหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม, บัณฑิต
วิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Arnstein, S. (1969). A Ladder of Community Participation. *Journal of the American Institute of Planners*,
35, 216-224.

กมลนัทร ฉัตรไพฑูรย์ และศุภชัย ยาวะประภา

Supaporn, S. (2007). *Qualitative research in Physical Education and Sports* [In Thai]. Bangkok: Limited Partnership Samlada.

การจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี
ในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19

Security Management of a Community Enterprise at Sattahip Sub-district, Sattahip
District, Chonburi Province During the Crisis of COVID 19 Pandemic

นิพนธ์ เขมวกโรทัย (Nibondh Khemakaro thai)¹

ธีระพงษ์ ภูริปานิก (Teerapong Puripanik)²

ชยากรณ์ จตุรพรประสิทธิ์ (Chayaporn Chaturapornprakit)^{3*}

¹²³ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

^{3*}Corresponding author, Assistant Professor, Faculty of Political Science and Law, Burapha University

E-mail: chayapon@go.buu.ac.th

Received: 21 August 2024

Revised: 27 November 2024

Accepted: 2 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อศึกษาการจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก จังหวัดชลบุรี จำนวน 283 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาได้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงเส้น (Linear Coefficient Correlation, r) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีระดับการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยรวมนั้นมีค่าเฉลี่ยระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ปัจจัย โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านผู้นำกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.00) รองลงมาคือด้านการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.83) ด้านบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 3.78) ด้านการจัดการ (ค่าเฉลี่ย 3.70) และด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.43) ตามลำดับ และมีระดับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน โดยรวมนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.90) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านความยั่งยืน (ค่าเฉลี่ย 4.19) รองลงมาคือด้านการขยายต่อ/การพัฒนา (ค่าเฉลี่ย 3.92) และด้าน

ความเข้มแข็ง (ค่าเฉลี่ย 3.60) ตามลำดับ และ 2) การจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 ในภาพรวม มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงในระดับสูง ($r=0.724$) เมื่อพิจารณาตัวแปรย่อยจะพบว่ามี ความสัมพันธ์สูง 4 ตัวแปรโดยสามารถเรียงจากลำดับมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านบัญชีและการเงิน ($r=0.650$) ด้านการจัดการ ($r=0.595$) และด้านการผลิต ($r=0.551$) และมีความสัมพันธ์ปานกลาง จำนวน 1 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการตลาด ($r=0.418$)

คำสำคัญ: การจัดการความมั่นคง, วิสาหกิจชุมชน, วิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19

Abstract

The research on security management during the Covid-19 pandemic of the community enterprise in Sattahip, Chonburi, Thailand aimed to study the security management of the community enterprise and the factors that are related to security management of the community enterprise in Sattahip, Chonburi. The sample group of the study consisted of 283 members of community enterprise in Sattahip, Chonburi. The data analysis was conducted with the descriptive statistic included frequency, percentage, mean and standard deviation. The hypothesis testing was conducted via the Linear Coefficient Correlation (r) method.

The research found that 1) the level of community business management members of the community enterprise during Covid-19 pandemic was overall a high level ($\bar{X} = 3.75$). The level of management in each of the 5 variables was also at high level, ranking from highest to lowest as follows: group leadership ($\bar{X} = 4.00$), production ($\bar{X} = 3.83$), accounting and finance ($\bar{X} = 3.78$), management ($\bar{X} = 3.70$), marketing ($\bar{X} = 3.43$). The level of security of the community enterprise was also overall high level, ranking from highest to lowest as follows: sustainability ($\bar{X} = 4.19$), expansion/development ($\bar{X} = 3.92$) and strength ($\bar{X} = 3.60$).

2) The management of community business enterprise during the Covid-19 pandemic overall was correlated to the security of the community enterprise at a high level. ($r=0.724$). The level of correlation in following 4 variables was also at a high level, ranking from highest to lowest as follows: accounting and finance ($r=0.650$), management ($r=0.595$), group leadership ($r=0.590$) and production ($r=0.551$). Marketing was the only medium level ($r=0.418$)

Keywords: Security Management, Community Enterprise, Covid-19 Pandemic

บทนำ

วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบเศรษฐกิจในระดับล่าง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยความหมายของวิสาหกิจชุมชนนั้น หมายถึง การดำเนินกิจกรรมเชิงธุรกิจขนาดเล็กหรือเล็กมาก (Small or Micro Enterprise) ที่ดำเนินการร่วมกันแบบกิจกรรมรวมหมู่หรือกิจกรรมร่วม (Collective Action) โดยสมาชิกของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง กิจกรรมที่ดำเนินการนั้นมักจะเกิดขึ้นขึ้นมาในแต่ละชุมชน และอาจมีรากฐานมาจากกิจกรรมดั้งเดิมที่มีการทำและสืบทอดกันมาอย่างยาวนานจนเรียกได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของชุมชนก็ได้ แล้วนำมาพัฒนาต่อยอด ขยายกิจการทั้งในด้านการผลิตและการตลาดเพื่อยกระดับการพึ่งตนเองและเพิ่มรายได้แก่คนในชุมชน (วุฒิสาร ตันไชย และคณะ, 2558) หลักการการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนนั้นมุ่งเน้นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อจากตลาดและเป็นการจัดการระบบการผลิตและบริโภคที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาของคนในชุมชนทุกคน และเพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งสามารถที่จะสร้างคุณประโยชน์ทางเศรษฐกิจทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ จึงได้มีการได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างเป็นรูปธรรมเมื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งภายในและภายนอกประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และมีการพัฒนาแบบยั่งยืน (สุนิสา ละวรรณวงษ์ และ นรินทร์ สังข์รักษา, 2558) ซึ่งแนวคิดวิสาหกิจชุมชนเป็นสายป่านในการยกระดับอีกขั้นของการผลิตเชิงธุรกิจชุมชน (ทศพร แก้วขวัญไกร, 2560)

ในช่วง - ปีที่ผ่านมาสถานการณ์โควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และเป็นปัจจัยสำคัญที่กำลังเร่งให้เศรษฐกิจเข้าสู่วิกฤติเศรษฐกิจ ที่จะส่งผลกระทบต่อเงินไปจนถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกมิติ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนก็ตกอยู่ภายใต้ผลกระทบที่เป็นภัยคุกคามมาจากวิกฤตการณ์โควิด-19 อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นเดียวกัน วิสาหกิจชุมชนหลายแห่งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือเป็นแหล่งศึกษาดูงาน มีจำนวนลูกค้าเข้ามาเยี่ยมชมหรือจำนวนคนที่เข้ามาอบรมศึกษาดูงานลดลง บางแห่งได้ปิดตัวลงตามนโยบายของรัฐบาล การปิดกิจการของวิสาหกิจชุมชน หมายถึงภาระหนี้ของชาวบ้านที่เพิ่มขึ้นด้วย ปัญหาเศรษฐกิจในระดับครัวเรือนและชุมชนนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ ดังนั้นการหาแนวทางให้วิสาหกิจชุมชนได้พัฒนาความสามารถในการอยู่รอดจึงมีความสำคัญต่อทั้งประชาชนชุมชน และประเทศชาติ (ทักษิญา สง่าโยธิน, 2560)

วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก จังหวัดชลบุรี มีอยู่มากมายหลายกลุ่ม ซึ่งข้อมูลจากระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (2548) รายงานว่ามีจำนวนวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก ปี พ.ศ. 2565 ทั้งหมด 18 แห่ง โดยส่วนใหญ่เป็นกิจการประเภทการ

ผลิตสินค้า ทั้งการผลิตปัจจัยการผลิต การแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร ของข้าวหรือของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ ผ้าทอและเสื้อผ้า ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกร ค้าขาย และกลุ่มแม่บ้านของข้าราชการทหารเรือที่ไม่อาชีพที่มีรายได้ประจำ รายได้ของสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จึงมาจากการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบของรายได้หลัก หรือบางคนอาจเข้าร่วมกลุ่มเพื่อเป็นอาชีพเสริมในรูปแบบของรายได้รอง ดังนั้น เมื่อเกิดภาวะวิกฤตโควิด-19 ขึ้น อาจส่งผลร้ายให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น ไม่สามารถทนทานต่อกระแสภาวะวิกฤตนี้ไปได้และมีความเสี่ยงที่จะปิดกิจการลงในที่สุด หรือต้องปิดกิจการลงเป็นการชั่วคราวโดยยังไม่สามารถหาทางฟื้นตัวกลับมาได้ ในขณะเดียวกันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนก็ไม่สามารถดำเนินกิจการได้ปกติตามเดิม ด้วยยอดขายที่มีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดภาวะวิกฤตโควิด-19 ด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขาดรายได้ในการจุนเจือครอบครัว และในที่สุดอาจนำไปสู่ปัญหาปากท้องของครอบครัว

คำถามวิจัย วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี มีการจัดการความมั่นคงอย่างไรในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 และปัจจัยอะไรบ้างที่สามารถจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด - 19

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยศึกษาการจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี โดยประชากรเชิงปริมาณเป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 18 กลุ่ม ในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี จำนวนทั้งหมด 283 ราย ตามข้อมูลจากระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่มีโครงสร้างเป็นคำถามปลายปิด มีคำตอบให้เลือก และคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบคำถามระบุคำตอบ ซึ่งแบ่งคำถามเป็น 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check list) ตามระดับการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal scale) และ การวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal scale) ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยภายในองค์กรของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check list) ตามระดับการวัดข้อมูลประเภทนามบัญญัติ (Nominal scale) และ การวัดข้อมูลประเภทเรียงลำดับ (Ordinal scale) ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกองค์กรของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤติโควิด-19 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดย โดยการหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) แบบ Cronbach's Alpha ได้ค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.91

ในการศึกษาเชิงปริมาณใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) และสถิติวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงเส้น (Linear Coefficient Correlation, r) ประกอบด้วย ตัวแปรต่าง ๆ มีที่มาจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีดังนี้

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ

การจัดการคือ กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมที่กลุ่มบุคคลในองค์กรร่วมกันทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้ 5 ขั้นตอนประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การจัดการองค์กร 3) การบังคับบัญชาสั่งการ 4) การประสานงาน และ 5) การควบคุม ซึ่งความสำคัญของการจัดการ กระบวนการหรือการจัดการ มีความสำคัญต่อองค์กรธุรกิจเพราะทุกขั้นตอนมีผลต่อความสำเร็จที่จะทำให้เกิดผลกำไร และช่วยให้องค์กรธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้ นอกจากนี้กระบวนการจัดการยังเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องรู้จักนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เนื่องจากแต่ละองค์กรมีปัจจัยความสำเร็จที่แตกต่างกัน

แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise)

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการหรือกิจการของชุมชนแบบพึ่งพาตนเองที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้าหรือให้บริการอื่น ๆ โดยการใช้ความรู้ ความสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน โดยวิสาหกิจชุมชนมีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ คือ 1) ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ 2) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน 3) ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน 4) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล 5) ดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบ 6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ 7) มีการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนเป้าหมาย

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร (2556) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสามารถวิเคราะห์ออกมาได้เป็น 3 ปัจจัย ดังนี้

1) ทรัพยากรทางการบริหารกลุ่มวิสาหกิจ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการวางกฎระเบียบ การแบ่งบทบาท การระดมทุน การแบ่งปันผลประโยชน์ ความเสียสละ ความสามัคคี ความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัว การดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง คุณภาพสินค้า การบริหาร การตลาด ภาวะผู้นำ และการเครือข่ายวิสาหกิจ

2) ทรัพยากรทางการบริหารชุมชน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน วัฒนธรรมและประเพณี โครงสร้างประชากร การพัฒนาคนรุ่นใหม่ ทรัพยากรภายในชุมชน การจ้างงานในชุมชนและรายได้ การมีส่วนร่วมของชุมชน การมีตลาดรองรับ ตลอดจนการยอมรับของชุมชน

3) ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง นโยบายรัฐ เครือข่ายภาคี กลไกทางการตลาด และการคมนาคม เป็นต้น

การบริหารจัดการภาครัฐในการส่งเสริมความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน

ในยุคของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ที่มุ่งแก้ปัญหาความยากจนให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ทำให้เกิดวิสาหกิจชุมชนขึ้นและได้มีการจัดทำโครงการ “นโยบายเศรษฐกิจรากหญ้าและหลักประกันสังคม” ขึ้น โดยกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขึ้นใหม่และรักษาการเติบโตทางเศรษฐกิจไว้ เน้นความสมดุลของเศรษฐกิจในระดับฐานราก สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนผู้ประกอบการรายย่อย แทนการสนับสนุนผู้ประกอบการรายใหญ่เพื่อสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชนโดยเฉพาะในชนบทที่ห่างไกล เพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพทำให้ชุมชนเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งนโยบายดังกล่าวก็ยังคงสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีแนวทางในการบริหารจัดการภาครัฐ ในการส่งเสริมความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน (อนูรัตน์ อนันตนาธร, 2562) ได้แก่

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ได้กำหนดให้คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ต้องทำการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1. ให้มีการจดทะเบียนรับรองสถานะของวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
2. จัดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เป็นเอกภาพ โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด และคณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน
3. ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน หรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร
4. ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้แล้วอย่างต่อเนื่องรวมถึงการให้ความรู้และการสนับสนุนในการ

ประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงขึ้นตามความพร้อมและความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน

5. ให้คณะกรรมการให้การสนับสนุนในการจัดตั้งการประกอบการการตลาดรวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือภาครัฐกิจหรืออุตสาหกรรมอื่นเพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน ในกรณีที่วิสาหกิจชุมชนประสงค์จะรวมตัวกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือดำเนินการจัดตั้งเป็นองค์กรธุรกิจใด ๆ

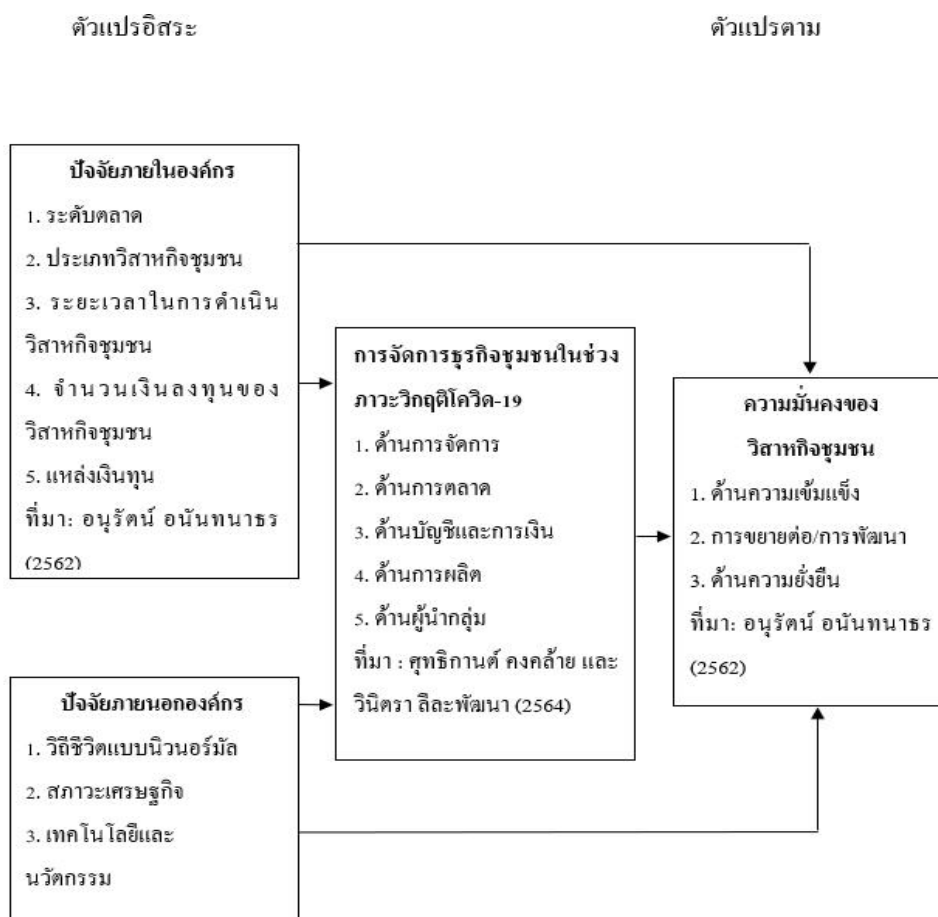
6. ให้คณะกรรมการส่งเสริมการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์และการรับรองเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดส่วนประกอบวิธีการผลิตคุณภาพหรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้าหรือการรับรองเกี่ยวกับสภาพคุณภาพชนิดหรือคุณลักษณะอื่นใดของบริการเพื่อให้สินค้าหรือบริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นที่เชื่อถือรวมทั้งปลอดภัยต่อผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการ

แนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เป็นหลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ก็คือการยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 - 11 และ ยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม โดย การพัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อย ขนาดเล็กและขนาดกลาง วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจ เพื่อสังคมเพื่อขยายฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความครอบคลุมมากขึ้น เป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาและส่งเสริมสังคมผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการที่ผลิตได้และขายเป็น

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนกรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2560 - 2564 กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทยมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพโดยสนับสนุนให้มีการจัดทำและใช้ประโยชน์ จากข้อมูลสารสนเทศศึกษาวิเคราะห์วิจัยจัดทำยุทธศาสตร์ชุมชนตลอดจนการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนจุดเน้นการดำเนินงานที่สำคัญของกรมการพัฒนาชุมชนตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนกรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2560 - 2564 คือ การทำให้เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจของหน่วยงานที่จะต้องพัฒนาการบริหารจัดการชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืนและสร้างระบบกลไกและกิจกรรมทางเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อบูชาเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ “เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ภายในปี 2564” โดยมีจุดเน้นการดำเนินงานที่สำคัญตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน (อนรรักษ์ อนันตนานทร, 2562) ดังนี้ 1) สร้างสรรค์ชุมชนให้พึ่งตนเองได้ 2) ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้ขยายตัว 3) เสริมสร้างทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร วิสาหกิจชุมชน และการบริหารจัดการภาครัฐในการส่งเสริมความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนผู้วิจัยสร้างเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษาการจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน ในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19

สมมติฐานการวิจัย

- ปัจจัยภายในและภายนอกองค์กรมีความสัมพันธ์กับการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤติโควิด-19
- ปัจจัยภายในและภายนอกองค์กรมีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน
- การจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤติโควิด-19มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล

จากข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 283 คน พบว่า สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 68.90 โดยมีอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 56.89 มีการศึกษต่ำกว่าระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 80.58 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.70 และมีระยะเวลาการทำงานในวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้เป็นเวลา 8 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.80

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาการจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบล สัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19

1) ผลการศึกษาปัจจัยภายในองค์กรของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีระดับตลาดของวิสาหกิจชุมชนขึ้นก้าวหน้า คิดเป็นร้อยละ 52.65 เป็นวิสาหกิจชุมชนประเภทการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 38.87 มีระยะเวลาในการดำเนินวิสาหกิจชุมชน 8 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.09 มีจำนวนเงินลงทุนวิสาหกิจชุมชนไม่เกิน 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 80.57 และมีแหล่งเงินทุนเป็นเงินทุนตัวเอง คิดเป็นร้อยละ 89.75

2) ผลการศึกษาปัจจัยภายนอกองค์กรของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับปัจจัยภายนอกองค์กร โดยรวมนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ปัจจัย โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ วิธีชีวิตแบบนิวนอร์มัล ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.76) รองลงมาคือสภาวะเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.70) และเทคโนโลยีและนวัตกรรม ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.55) ตามลำดับ

3) ผลการศึกษาการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤติโควิด-19 พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยรวมนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ปัจจัย โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านผู้นำกลุ่ม ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.78) รองลงมาคือด้านการผลิต ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.72) ด้านบัญชีและการเงิน ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.73) ด้านการจัดการ ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.65) และด้านการตลาด ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.73) ตามลำดับ

4) ผลการศึกษาความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระดับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน โดยรวมนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านความยั่งยืน ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.62) รองลงมาคือด้านการขยายต่อ/การพัฒนา ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.59) และด้านความเข้มแข็ง ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.68) ตามลำดับ

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ในภาวะวิกฤตโควิด-19

1) ทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยภายในองค์กรในภาพรวม มีความสัมพันธ์กับการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 ในระดับปานกลาง ($r = 0.273$) เมื่อพิจารณาตัวแปรย่อยจะพบว่ามีความสัมพันธ์ปานกลาง จำนวน 2 ตัวแปร โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ระดับตลาดของวิสาหกิจชุมชน ($r = 0.427$) และแหล่งเงินทุน ($r = 0.262$) ตามลำดับ และ มีความสัมพันธ์ต่ำ จำนวน 3 ตัวแปร โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ จำนวนเงินลงทุนของวิสาหกิจชุมชน ($r = 0.226$) ประเภทวิสาหกิจชุมชน ($r = 0.176$) และระยะเวลาในการดำเนินวิสาหกิจชุมชน ($r = 0.052$) ตามลำดับ

2) ปัจจัยภายนอกองค์กรในภาพรวม มีความสัมพันธ์กับการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 ในระดับสูง ($r = 0.533$) เมื่อพิจารณาตัวแปรย่อยจะพบว่า ตัวแปรย่อยทั้ง 3 ตัวแปร มีระดับความสัมพันธ์แตกต่างกัน โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมมีความสัมพันธ์สูง ($r = 0.615$) วิถีชีวิตแบบนิวนอร์มัลมีความสัมพันธ์ปานกลาง ($r = 0.271$) และสถานะเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ต่ำ ($r = 0.237$) ตามลำดับ

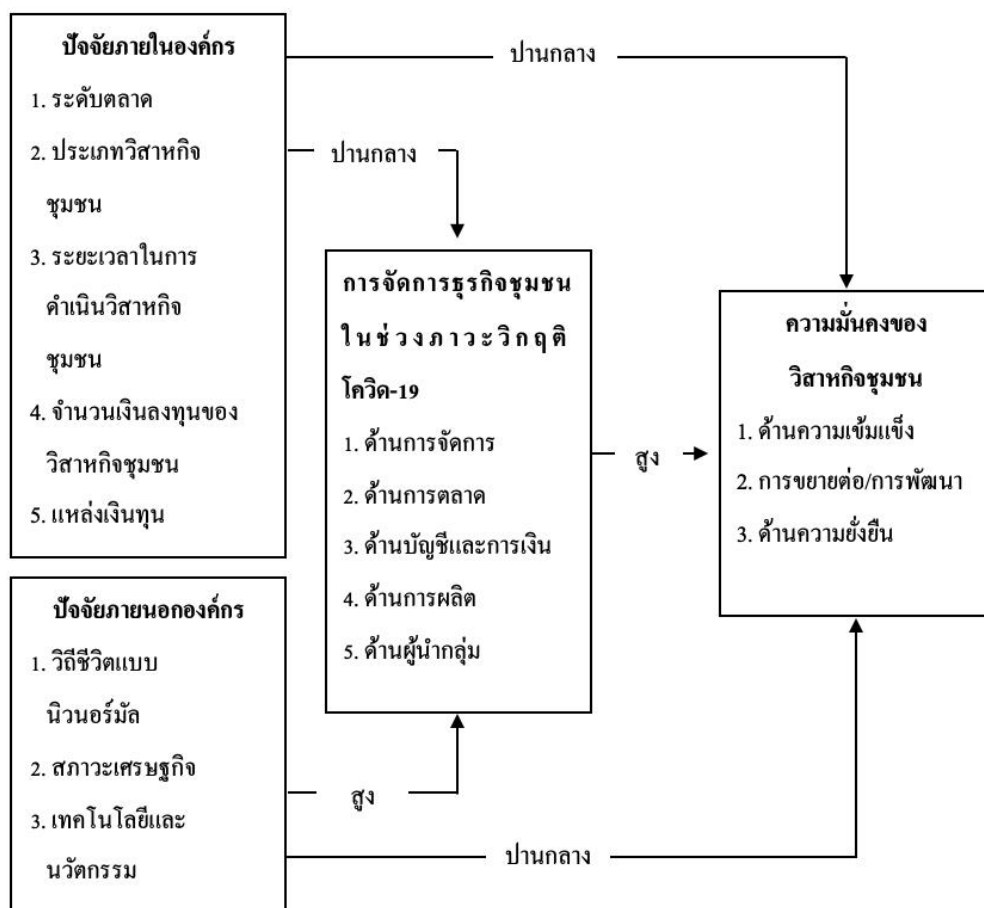
3) ปัจจัยภายในองค์กรในภาพรวม มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน ในระดับปานกลาง ($r = 0.425$) เมื่อพิจารณาตัวแปรย่อยจะพบว่ามีความสัมพันธ์ปานกลาง จำนวน 3 ตัวแปร โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ระดับตลาดของวิสาหกิจชุมชน ($r = 0.435$) จำนวนเงินลงทุนของวิสาหกิจชุมชน ($r = 0.341$) และระยะเวลาในการดำเนินวิสาหกิจชุมชน ($r = 0.297$) ตามลำดับ และมีความสัมพันธ์ต่ำ จำนวน 2 ตัวแปร โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ แหล่งเงินทุน ($r = 0.234$) และประเภทวิสาหกิจชุมชน ($r = 0.187$) ตามลำดับ

ปัจจัยภายนอกองค์กรในภาพรวม มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง ($r = 0.328$) เมื่อพิจารณาตัวแปรย่อยจะพบว่า มีความสัมพันธ์ปานกลาง จำนวน 1 ตัวแปร ได้แก่ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ($r = 0.362$) และมีความสัมพันธ์ต่ำ จำนวน 2 ตัวแปร โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ วิถีชีวิตแบบนิวนอร์มัล ($r = 0.218$) และสถานะเศรษฐกิจ ($r = 0.110$) ตามลำดับ

ส่วนการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 ในภาพรวม มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในระดับสูง ($r = 0.724$) เมื่อพิจารณาตัวแปรย่อยจะพบว่ามีความสัมพันธ์สูงถึงจำนวน 4 ตัวแปร แปร โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านบัญชีและการเงิน ($r = 0.650$) ด้านการจัดการ ($r = 0.595$) ด้านผู้นำกลุ่ม ($r = 0.590$) และด้านการผลิต ($r = 0.551$) ตามลำดับ และมีความสัมพันธ์ปานกลาง จำนวน 1 ตัวแปร ได้แก่ด้านการตลาด ($r = 0.418$)

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในภาพรวม

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลตามปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 283 คน พบว่า สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 51 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาไม่ถึงปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท มีระยะเวลาการทำงานในวิสาหกิจชุมชนมาเกือบ 10 ปี แสดงให้เห็นว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนโดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ที่มีการก่อตั้งรวมกลุ่ม หรือเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาอย่างยาวนาน เมื่อพิจารณาจากอายุและระยะเวลาการทำงานในวิสาหกิจชุมชนจะพบว่า ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกดั้งเดิม ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยส่วนใหญ่ที่มีการ

จัดตั้งขึ้นในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ซึ่งจะสอดคล้องกับผลการศึกษาปัจจัยภายในองค์กร ในลำดับต่อไป

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากผลการศึกษาปัจจัยภายในองค์กร พบว่า วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ส่วนใหญ่มีระดับตลาดของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในขั้นก้าวหน้า สามารถส่งออกผลิตภัณฑ์สู่ตลาดใหญ่ได้มีลักษณะเฉพาะตัว มีสูตรเด็ดเคล็ดลับหรือคุณภาพในระดับมาตรฐาน สามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้ ส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจชุมชนประเภทการเกษตร ที่มีระยะเวลาในการดำเนินการมาเกือบ 10 ปี และมีการลงทุนจากเงินทุนของตนเอง แสดงให้เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีความเข้มแข็ง

ผลการศึกษานอกองค์กร พบว่า วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี โดยรวมและในรายด้านทุกด้านนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพงษ์ ยิ่งยง และคณะ (2565) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อของลูกค้าและแนวโน้มของธุรกิจหลังโควิด-19 ภายใต้การตลาดแบบความปกติถัดไป ผลการวิจัยพบว่า ระหว่างการเกิดวิกฤตการระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้เกิดความเสียหายที่รุนแรงไปทั่วโลก ไม่เฉพาะแต่เรื่องการเจ็บป่วยและเสียชีวิตของผู้คนเท่านั้น แต่การป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 โดยมาตรการของทางภาครัฐ ส่งผลกระทบต่อการหยุดชะงักด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้าในภาคธุรกิจต่าง ๆ รวมไปถึงแนวโน้มทางการตลาดใหม่ ที่เกิดขึ้นก่อนระหว่างและหลังวิกฤตการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในยุคการตลาดแบบความปกติถัดไป สามารถสรุปออกมาเป็นวิวัฒนาการของแนวโน้มทางการตลาดในช่วงวิกฤตการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19 โดยในช่วงก่อนการระบาดของไวรัสโควิด-19 ผู้ประกอบการและลูกค้าทำการซื้อขายกันโดยพบปะใกล้ชิด รวมถึงสัมผัสกันโดยมีตัวกลางคือเงินสด ให้ความสำคัญกับการซื้อสินค้าหรือใช้บริการโดยตนเอง และมีการปรับตัวโดยการซื้อสินค้าผ่านทางออนไลน์มากขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงการสัมผัสโดยตรงในช่วงของการระบาดของไวรัสโควิด-19

ผลการศึกษาการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤติโควิด-19 พบว่า วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี โดยรวมและในรายด้านทุกด้านนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ McKee et al. (1989) ที่ได้กล่าวว่า กระบวนการที่ผู้ประกอบการใช้ในการประมวลข้อมูลต่าง ๆ จากสภาพแวดล้อมภายนอกและใช้ข้อมูลดังกล่าวเพื่อปรับตัวการปรับตัวมีความเกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การแข่งขัน และการวางกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ไม่มีผู้ประกอบการใดที่สามารถอยู่รอดได้ตลอดโดยไม่มีการปรับตัวผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งระดับของการปรับตัวขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ การปรับตัวมีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจหลาย ๆ มิติ และสอดคล้องกับ ปาริชาติ คุณปลื้ม (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การปรับตัวของธุรกิจหลังยุค COVID-19 ผลการศึกษาพบว่าประสบการณ์ที่ได้รับจากการระบาดของโควิด-19 จะทำให้คนเกิดเรียนรู้ที่จะปรับตัวเป็นแนวปฏิบัติใหม่ (New Normal) เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ในปัจจุบันและ

อนาคต ผู้บริโภคจะเน้นสินค้าที่มีความคุ้มค่า ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดมากกว่าสินค้าที่มีแต่ความสวยงาม ธุรกิจที่ไม่นำเทคโนโลยีเข้ามาผสมผสานจะค่อยๆ หายไป จะเกิดธุรกิจใหม่พร้อมไอเดียใหม่ที่ท้าทายและตอบโจทย์ผู้บริโภค การก้าวข้ามผ่านแนวปฏิบัติเดิม ๆ จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ธุรกิจในรูปแบบใหม่ ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

ในส่วนของการศึกษาความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสัทหีบ อำเภอสัทหีบ จังหวัดชลบุรี โดยรวมและในรายด้านทุกด้านนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร (2556) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้น ได้แก่ 1) ทรัพยากรทางการบริหารกลุ่มวิสาหกิจ คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการวางแผน การแบ่งบทบาท การระดมทุน การแบ่งปันผลประโยชน์ ความเสียสละ ความสามัคคี ความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัว การดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง คุณภาพสินค้า การบริหารตลาด ภาวะผู้นำ และการเครือข่ายวิสาหกิจ และ 2) ทรัพยากรทางการบริหารชุมชน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน วัฒนธรรม และประเพณี โครงสร้างประชากร การพัฒนาคนรุ่นใหม่ ทรัพยากรภายในชุมชน การจ้างงานในชุมชนและรายได้ การมีส่วนร่วมของชุมชน การมีตลาดรองรับ ตลอดจนการยอมรับของชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของชมภูณัฐ จันนุ้ย และพินิจ ลาภธนานนท์ (2562) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนบนพื้นฐานความอยู่รอดและพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นจากปัจจัยหลัก 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) ผู้นำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ต้องมีภาวะผู้นำ คุณธรรม และเป็นที่ยอมรับของสมาชิก (2) สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ต้องมีเวลาให้กับการทำกิจกรรมหรือการดำเนินงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ และ (3) การมีส่วนร่วมและเรียนรู้ร่วมกันในงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม โดยทั้งนี้ ความสำเร็จที่แท้จริงคือการกำหนดเป้าหมายและความต้องการของกลุ่มขึ้นมาอย่างชัดเจน นั่นคือ “เพื่อความอยู่รอดและสามารถพึ่งพาตนเองได้”

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกองค์กรกับการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยภายในองค์กรในภาพรวม มีความสัมพันธ์ปานกลางกับการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 โดยตัวแปรย่อยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ต่ำ ได้แก่ จำนวนเงินลงทุนของวิสาหกิจชุมชน ประเภทวิสาหกิจชุมชน และระยะเวลาในการดำเนินวิสาหกิจชุมชน แสดงให้เห็นว่าปัจจัยภายในองค์กรของวิสาหกิจชุมชนมีความสัมพันธ์กับการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 ในระดับปานกลางและค่อนข้างต่ำ แต่ปัจจัยภายนอกองค์กรกลับมีความสัมพันธ์สูงกับการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 โดยเฉพาะตัวแปรย่อยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีและนวัตกรรมมีความสัมพันธ์กับการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤต โควิด-19 เป็นอย่างมาก ในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 การบริหารจัดการธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีและนวัตกรรม จำเป็นต้องใช้สมาร์ทโฟนหรืออุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพื่อใช้งานแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ในการทำงาน มีการใช้การ

ติดต่อสื่อสารหรือประชุมกันผ่านช่องทางออนไลน์เป็นหลัก รวมไปถึงการให้ความสำคัญกับสถานะหรือตัวตนและให้ความสนใจกับการตลาดในโลกออนไลน์มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของทงศักดิ์ แสงสว่างวัฒนะ และคณะ (2563) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “New Normal” วิถีชีวิตใหม่และการปรับตัวของคนไทยหลังโควิด-19: การงาน การเรียน และธุรกิจ ผลการวิจัยพบว่า การใช้ชีวิตภายใต้สถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในประเทศไทยที่จะปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนไทยที่แตกต่างไปจากอดีต ทั้งด้านการงาน ด้านการเรียน และด้านธุรกิจเป็นสิ่งที่จะทำให้มีการทวนกระแสโลกาภิวัตน์ จะมีความเข้มข้นมากขึ้น สังคมจะก้าวเข้าสู่ระบบดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อให้ทันพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป วิฤตต์ไวรัสโควิด-19 ครั้งนี้ จะไม่ใช่โรคระบาดครั้งใหญ่ที่สุด และจะไม่ใช่ครั้งสุดท้ายที่คนทั่วโลกจะพบเจอ แต่ทว่า นับจากนี้ไป จะมีโรคระบาดเพิ่มมากขึ้น บ่อยครั้งมากขึ้นอีกเรื่อย ๆ และจะมีการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสอีกจำนวนมาก และเมื่อเกิดภาวะวิกฤตไวรัสระบาดซ้ำขึ้นอีกครั้ง การปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับโลกก็จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภชัย เหมือนโพธิ์ (2565) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการปรับตัวของกลุ่มธุรกิจบริการเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมวิถีชีวิตใหม่ New Normal ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการปรับตัวของกลุ่มธุรกิจบริการ เพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมวิถีชีวิตใหม่ คำนึงถึงสถานการณ์ปัจจุบันที่ธุรกิจกำลังเผชิญอยู่ และในการปรับตัวของธุรกิจ ผู้ประกอบการควรศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ประกอบการ/ผู้ผลิต เพื่อสามารถนำข้อมูลมาปรับใช้ในการปรับตัวของธุรกิจ และเกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยในสถานการณ์ปัจจุบันผู้ประกอบการ/ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเรื่อง นวัตกรรมและการและเทคโนโลยี โลจิสติกส์ โมเดลธุรกิจ และกลยุทธ์ทางการตลาดที่เน้นการสร้างสรรค์และนำเสนอสิ่งที่มีคุณค่า เพื่อนำไปสู่วิถีชีวิตถัดไป (Next Normal)

ผลการศึกษาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกองค์กรกับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยภายในองค์กรในภาพรวม มีความสัมพันธ์ปานกลางกับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน โดยตัวแปรย่อยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ปานกลาง แสดงให้เห็นว่าปัจจัยภายในองค์กรของวิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยภายนอกองค์กรในภาพรวม มีความสัมพันธ์ปานกลางกับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน โดยตัวแปรย่อยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ต่ำ ได้แก่ วิถีชีวิตแบบนิวนอร์มัล และสถานะเศรษฐกิจแสดงให้เห็นว่าปัจจัยภายในองค์กรของวิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน ในระดับปานกลางและค่อนข้างต่ำ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาตัวแปรสถานะเศรษฐกิจในปัจจัยภายนอกแล้ว จะพบว่ามีมีความสัมพันธ์ต่ำทั้งกับการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 และความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน อาจเป็นเพราะแม้ว่าในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 ในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จะได้รับผลกระทบจากสภาพเศรษฐกิจทำให้วิสาหกิจชุมชนดำเนินกิจการยากลำบาก แต่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนโดยส่วนใหญ่มีอาชีพหลักเป็นข้าราชการทหารเรือ ข้าราชการบำนาญ รวมไปถึงกลุ่มภริยาหรือแม่บ้านทหารเรือซึ่งมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจพอสมควรในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 เนื่องจากไม่ขาดรายได้ในส่วนนี้อาชีพหลักไป

เหมือนดังเช่นอาชีพอื่น ๆ นอกจากนี้ในพื้นที่ยังมีหน่วยงานราชการมากมายทั้งส่วนราชการกองทัพเรือ ส่วนราชการภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ให้การสนับสนุนตลาดหรือพื้นที่จำหน่ายสินค้า เช่น ตลาดนัดในส่วนราชการของกองทัพเรือ ตลาดนัดสินค้าเกษตรหน้าอำเภอสตึก หรือพื้นที่จำหน่ายสินค้ากลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเนื่องจากว่าพื้นที่นี้ประชากรโดยส่วนใหญ่เป็นข้าราชการทหารเรือ มีความมั่นคงทางอาชีพ จึงได้ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจน้อยกว่าที่อื่น ระบบเศรษฐกิจจึงอาจไม่ได้รับผลกระทบรุนแรงเท่าพื้นที่อื่น ๆ จึงอาจกล่าวได้ว่าแม้พื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี จะได้รับผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจ แต่ด้วยความพิเศษของพื้นที่ทหารเรือ ที่มีลักษณะความเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง จึงทำให้สภาวะเศรษฐกิจในพื้นที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 และความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนนั่นเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของวัชร ขาวสังข์ (2564) ที่ทำได้ทำการศึกษาเรื่องกระบวนการจัดการกลุ่มเพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ ของวิสาหกิจชุมชนตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ในสถานการณ์โควิด-19 ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมธุรกิจมีความสำคัญในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ในภาพรวมมีความสำคัญในการดำเนินงานของกลุ่มในระดับมากที่สุด และปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจมีความสำคัญในการดำเนินงานของกลุ่มมากที่สุด

ผลการศึกษาการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 กับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า การจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์สูงกับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน โดยแปรย่อยทั้งหมดส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์สูงถึงจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านบัญชีและการเงิน ด้านการจัดการด้านผู้นำกลุ่ม และด้านการผลิต และความสัมพันธ์ปานกลาง จำนวน 1 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการตลาด แสดงให้เห็นว่าการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของของนฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และชเนตติ พุ่มพฤษย์ (2565) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องทางรอดและแนวทางการปรับตัวของวิสาหกิจชุมชนแนววิถีใหม่หลังวิกฤติ COVID-19 ของไทย ผลการวิจัยพบว่าแนวทางสำคัญสู่การปรับตัวที่สำคัญให้กับวิสาหกิจชุมชนแนววิถีใหม่หลังวิกฤติ COVID-19 ของไทย ได้แก่ การจัดการรวมกลุ่มกันในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน มุ่งผลิตสินค้าที่แปลกใหม่ การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่เชื่อมโยงกับวิสาหกิจชุมชน มุ่งพัฒนาสินค้าจากเกษตรกรในชุมชนที่เชื่อมโยงไปสู่ภาคการผลิตสินค้าภาคอื่นๆ เน้นการจ้างงานจากคนในท้องถิ่นและเน้นเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน การสร้างวิถีใหม่ในการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนของชุมชน มุ่งสร้างวิถีใหม่ในการบริหารจัดการวิสาหกิจของชุมชนการตรวจคัดกรองกลุ่มเสี่ยงที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านกระบวนการผลิต การเพิ่มสมรรถนะด้านการบริหารและจัดการพลังงานวิสาหกิจชุมชน มุ่งพัฒนาสมรรถนะการผลิตพลังงานใช้ในท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้นจากเดิมสร้างมาตรการการลดการใช้พลังงานสิ้นเปลือง และการจัดการความรู้วิสาหกิจชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิสาหกิจชุมชน ให้ความรู้แก่พลเมืองและชุมชนในการเข้าถึงระบบการเงิน สอดคล้อง

กับงานวิจัยของวัลลี พุทโสม (2564) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุของความสามารถในการปรับตัวกับผลการดำเนินงานและความอยู่รอดของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็กในสถานการณ์โควิด-19 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการปรับตัวมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจและความอยู่รอดของธุรกิจ ผลการดำเนินงานของธุรกิจมีอิทธิพลทางตรงต่อความอยู่รอดของธุรกิจ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิกานต์ คงคล้าย และวินิตรา ลีละพัฒนา (2564) ที่ทำได้ทำการศึกษาเรื่องการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจชุมชนในภาวะวิกฤต (Covid-19): กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองทุ่งควาวัด ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อและทัศนคติของเจ้าของธุรกิจหรือผู้นำกลุ่มมีความสำคัญในการช่วยบริหารจัดการปัจจัยต่าง ๆ ให้สมดุลโดยเฉพาะในช่วงที่เกิดภาวะวิกฤตโควิด-19

จากการอภิปรายผลในข้างต้นนั้น เราจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยหลายฉบับ โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่าบริบทที่เกิดขึ้นกับการจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 นั้น ยังคงมีบริบทเช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลงกับงานวิจัยที่ผ่านมาที่วิสาหกิจชุมชนหรือธุรกิจชุมชนจะต้องปรับตัวและดำเนินการต่อไปในช่วงโควิด-19 ให้ได้ โดยมีปัจจัยหลายอย่างที่ใกล้เคียงกัน อาจมีความแตกต่างกันบ้างในเรื่องของพื้นที่ที่มีบริบทแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามการจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนหรือธุรกิจชุมชนในงานวิจัยหลายฉบับ มีสิ่งสำคัญที่เหมือนกันนั่นก็คือการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุรัตน์ อนันทนาธร (2562) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า วิสาหกิจชุมชนที่มีความมั่นคงส่วนใหญ่มีการบริหารจัดการที่ยึดแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิสาหกิจชุมชนที่ไม่ประสบความสำเร็จและขาดความมั่นคงในการดำเนินกิจการส่วนใหญ่แล้วจะมีการบริหารที่ขาดการคำนึงศักยภาพและขีดความสามารถของตน ขาดความพอประมาณ ขาดการวางแผน การวิเคราะห์สถานการณ์และการตัดสินใจที่ไม่มีเหตุผล ไม่มีภูมิคุ้มกัน โดยเฉพาะการสะสมเงินออมและการพัฒนาความรู้ นอกจากนี้ปัญหาเร่งด่วนของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องการวางแผน หลายแห่งไม่มีการวางแผนในการบริหารกิจการ บริหารตามสถานการณ์ทำให้มีความเสี่ยงและไม่มีแผนรองรับในสถานการณ์ที่คาดคิด

สรุปและข้อเสนอแนะ

จึงสามารถสรุปสุดท้ายได้ว่า วิสาหกิจชุมชนนั้นเกิดจากการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบอยู่แล้ว การจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 ที่มีรากฐานมาจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้เพื่อรับมือกับสถานการณ์โควิด-19 จึงความสัมพันธ์สูงกับความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนด้วยนั่นเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรส่งเสริมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความสมดุลและมีความมั่นคงสามารถดำรงอยู่ได้ในกระแสโลกาภิวัตน์

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนหรือธุรกิจชุมชนในการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 รวมถึงภาวะวิกฤตอื่นที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยจากการศึกษาพบว่าปัจจัยภายนอกมีความสัมพันธ์สูงกับการจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 และ การจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 ก็มีความสัมพันธ์สูงต่อความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน โดยการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้สามารถกำหนดแผนกลยุทธ์องค์กร การบริหารองค์กร การฝึกความเป็นผู้ประกอบการ พฤติกรรมภาวะผู้นำ ซึ่งจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่ม สามารถยืนหยัดได้ด้วยตัวเอง ลดการพึ่งพาจากภาครัฐและหน่วยงาน เนื่องจากภาวะวิกฤตมีผลกระทบเป็นวงกว้าง การช่วยเหลือจึงอาจมีความล่าช้า

1.2 ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนหรือธุรกิจชุมชนและประชาชนใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้อย่างเป็นรูปธรรม และสนับสนุนชุดความรู้ที่เหมาะสมกับธุรกิจชุมชนหรือพื้นที่ผู้ได้รับผลกระทบ โดยสอดคล้องกับบริบทชุมชน เป็นการเสริมจุดเด่น และพัฒนาจุดด้อยให้ดีขึ้น เพื่อให้สามารถปรับตัวและดำรงอยู่ได้ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ปัจจัยภายนอก

2.1.1 วิถีชีวิตแบบนิวนอร์มัล ควรส่งเสริมสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ความเข้าใจกระแสของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อปรับการบริหารจัดการให้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่กำลังก้าวผ่านวิถีชีวิตแบบนิวนอร์มัล (New Normal) เข้าสู่ยุค Next Normal

2.1.2 สภาวะเศรษฐกิจ ควรส่งเสริมการอุดหนุนสินค้าจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และจัดตั้งภาคีเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมทั้งสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่มีความต้องการทำงานในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2.1.3 เทคโนโลยีและนวัตกรรม ควรส่งเสริมสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่อำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันและการดำเนินงานของกลุ่ม เช่น การประชุมออนไลน์ การตลาดออนไลน์ การใช้แพลตฟอร์มหรือแอปพลิเคชันในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ตราสินค้า หรือการโฆษณา ซึ่งจะสามารถสื่ออัตลักษณ์ของกลุ่มได้ดีกว่าการจ้างออกแบบ เป็นต้น

2.2 การจัดการธุรกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19

2.2.1 ด้านการจัดการองค์กร ควรส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีแผนการดำเนินงานกลุ่มที่ชัดเจนโดยมาจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการวางแผนพัฒนากลุ่ม โดยมีการณรงค์เชิงบังคับ อาจใช้เป็นเงื่อนไขในการขอรับการสนับสนุนต่าง ๆ จากภาครัฐ โดยต้องติดตามการจัดการองค์กรของกลุ่มอย่างใกล้ชิด มีการลงพื้นที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอยู่เสมอ

2.2.2 ด้านการตลาด ควรส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการจัดทำตลาดออนไลน์อย่างจริงจัง รวมถึงจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าแบบถาวรให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ปลุกฝังวิสาหกิจชุมชนให้มองการตลาดแบบก้าวหน้า

2.2.3 ด้านบัญชีและการเงิน ควรส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ในการจัดการเงินและบัญชี และสร้างมาตรการความโปร่งใสของบัญชี พร้อมทั้งจัดตั้งกองทุนสวัสดิการของกลุ่มเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสมาชิก โดยจัดให้มีการประกวดและมอบรางวัลแก่กลุ่มที่มีความโปร่งใสและจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก

2.2.4 ด้านการผลิต ควรส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความรู้ในการบริหารจัดการวัตถุดิบในพื้นที่สำหรับการผลิตให้เพียงพอ สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีการดึงดูดความสนใจต่อผู้บริโภคในยุคใหม่

2.2.5 ด้านผู้นำกลุ่ม ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้ประกอบการแก่ผู้นำของกลุ่ม รวมถึงคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารจัดการองค์กร และฝึกอบรมผู้นำกลุ่มให้มีความรู้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมในการดำเนินงานกลุ่มภายใต้วิถีชีวิตแบบใหม่ และรับมือกับวิกฤตต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

3.1 ในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไปควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความลุ่มลึกและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3.2 ควรศึกษาการจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนในช่วงภาวะวิกฤตต่าง ๆ ในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ครอบคลุมและต่อยอด และควรศึกษาพื้นที่ที่มีบริบทของพื้นที่หรือชุมชนที่มีความใกล้เคียงกับพื้นที่ตำบล สัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ด้วยเพื่อเป็นการศึกษาเปรียบเทียบต่อไป

3.3 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการธุรกิจชุมชน เพื่อให้การศึกษารoundต่อไปมีตัวแปรต่อการจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2548). *วิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

ชมภูนุท จันทน์ และพนิจ ลาภชนานนท์. (2562). ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนบนพื้นฐานความอยู่รอดและพอเพียง. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 14(1), 67 – 78.

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2556). *การจัดการและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน*. สงขลา: สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- นฤมล อนุสรณ์พัฒน์ และชเนตติ พุ่มพฤษย์. (2565). ทางรอดและแนวทางการปรับตัวของวิสาหกิจชุมชน แนววิถีใหม่หลังวิกฤติ COVID-19 ของไทย. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 9(1), 1-19.
- ปาริชาติ คุณปลื้ม. (2563). การปรับตัวของธุรกิจหลังยุค COVID-19. *วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย*, 12(2), 99-110.
- วัชร ขาวสังข์. (2564). กระบวนการจัดการกลุ่มเพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ ของวิสาหกิจชุมชน ตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ในสถานการณ์โควิด 19. รายงานวิจัยได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณบำรุงการศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- วัลลี พุทโสม. (2564). แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุของความสามารถในการปรับตัวกับผลการดำเนินงานและความอยู่รอดของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็กในสถานการณ์โควิด-19. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 15(2), 129 – 144.
- วุฒิสาร ตันไชย และคณะ. (2558). การศึกษาวิจัยการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน. เอกสารประกอบการสัมมนาการเมืองการปกครองไทย 2558 เรื่องพลเมืองและชุมชน พลังเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย. วันที่ 20-21 สิงหาคม 2558. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ศุทธิกานต์ คงคล้าย และวินิตรา ถิละพัฒนา. (2564). การปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจชุมชนในภาวะวิกฤติโควิด (Covid-19): กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์กล้วยหอมทองทุ่งกวัด. ใน บทความวิจัยในการประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 9 เรื่อง “การยกระดับงานวิจัยสู่นวัตกรรม”. (หน้า 761-779).
- ศุภชัย เหมือนโพธิ์. (2565). รูปแบบการปรับตัวของกลุ่มธุรกิจบริการเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมวิถีชีวิตใหม่ New normal. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(1), 89-104.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.).
- สุนิสา ละวรรณวงษ์ และนรินทร์ สังข์รักษา. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์ของวิสาหกิจ ชุมชนอัญมณีและเครื่องประดับ จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อการแข่งขันทางการค้าสู่ประชาคมอาเซียน. *วารสาร Verdian E-Journal. Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 8(1), 1192-1211.
- ทองศักดิ์ แสงสว่างวัฒนะ และคณะ. (2563). “New Normal” วิถีชีวิตใหม่และการปรับตัวของคนไทยหลังโควิด-19: การงาน การเรียน และธุรกิจ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 4(3), 371-386.

นิพนธ์ เขมมาโรทัย ชีระพงษ์ ภูริปาณิก และ ชยาภรณ์ จตุรพรประสิทธิ์

ทศพร แก้วขวัญไกร. (2560). ทางรอดเศรษฐกิจด้วยแนวทางวิสาหกิจชุมชน. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 9(2), 33-50.

ทักษิญา สง่าโยธิน. (2560). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน. *วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์*, 12(2), 12 – 25.

ธราพงศ์ ลิ้มสุทธิวันภูมิ. (2558). บทบาทของภาครัฐก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมโรงแรมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *คุญพิณพนธ์ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อนูรัตน์ อนันทนาธร. (2562). การจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *โครงการวิจัยประเภทงบประมาณเงินรายได้ (เงินอุดหนุนจากรัฐบาล) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ภาษาอังกฤษ

McKee, D. O., Varadarajan, P. R. & Pride, W. M. (1989). Strategic adaptability and firm performance : market-contingent perspective. *Journal of Marketing*, 53(3), 21-35.

การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี

Implementation of Foreign Labor Policies in Chonburi Province

พระครูสาธิตกิตติญาณ ยศฐาสักดิ์ (Phrakhrusatidkittiyān Yotthasak)¹

สกุล วงษ์กาฬสินธุ์ (Sakul Wongkalasin)²

ลือชัย วงษ์ทอง (Luechai Wongthong)³

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

E-mail: kokkai6952@gmail.com

Received: 1 October 2024

Revised: 19 November 2024

Accepted: 19 November 2024

บทคัดย่อ

ในการศึกษาเรื่อง “การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี” วัตถุประสงค์ของการวิจัย 1. เพื่อศึกษาการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี 2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี และ 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาในการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ใช้วิธีการกำหนดขอบเขตของพื้นที่ (Purposive) วิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) และเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรใช้สถิติ Correlation โดยการอธิบายเชิงพรรณนาความสัมพันธ์ (r) ผลการศึกษาพบว่า

1. การศึกษาการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี พบว่า นโยบายแรงงานต่างด้าวในอำนาจหน้าที่ของกลุ่มงานความมั่นคงในหน้าที่การกิจของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน โดยถือได้ว่ารัฐบาลมีความพยายามที่จะกำหนดนโยบายให้ดีขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาซึ่งภาครัฐอาจมองในประเด็นความมั่นคง แต่นโยบายนี้มีผลดีต่อด้านอื่น ๆ ด้วยทั้งด้านนายจ้างและลูกจ้างการนำนโยบายไปปฏิบัติคงใช้กับแรงงานทั้งหมด และภาพรวมการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีโดยเจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อยู่ในระดับมาก

2. การศึกษาพบว่า ปัญหาอุปสรรคการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับนโยบายแรงงานต่างด้าวให้ประชาชนทราบและเข้าใจยังมีน้อยมาก จึงทำให้ประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถื่น และผู้ประกอบการยังขาดความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมาย กฎระเบียบ คำสั่งต่างๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและหน่วยงานมีหน้าที่เกี่ยวข้องจึงทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคในการบูรณาการร่วมกันกับผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถื่น ทำให้การทำงานร่วมกันไม่สอดคล้องไปคนละทิศคนละทาง ผู้นำการปฏิบัติไม่กล้าตัดสินใจเมื่อเจออุปสรรคซึ่งเป็นความไม่เหมาะสมของนโยบาย เพราะจังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่ความเข้มของการปฏิบัติในเรื่องของการป้องกันปราบปรามแรงงานต่างด้าว และ 3. การศึกษาพบว่า แนวทางการไปปฏิบัติตามนโยบายต้องกำหนดให้ชัดเจน ครอบคลุม แนวนอน และเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานนำไปสู่การปฏิบัติได้เห็นผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ไม่ก่อให้เกิดความสับสนต่อการปฏิบัติงานตามนโยบายแรงงานต่างด้าวให้ชัดเจน และต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนาควรปรับปรุงนโยบายแรงงานต่างด้าวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ควรอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ต้องปฏิบัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ควรมีภาคีเครือข่ายในการทำงานร่วมกันโดยผู้กำหนดนโยบาย ควรกำหนดให้มีความชัดเจนและควรมีการผ่อนผันเนื่องจากจังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่มีการใช้แรงงานในภาคงานอุตสาหกรรม งานก่อสร้าง งานบริการ และภาคงานเกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก ซึ่งนโยบายบางอย่างใช้ได้เฉพาะบางพื้นที่เท่านั้น ควรมีการกำหนดนโยบายตามพื้นที่ให้เกิดความเหมาะสม

คำสำคัญ: นโยบายแรงงานต่างด้าว, ไปสู่การปฏิบัติ, จังหวัดชลบุรี

Abstract

The study titled "Implementation of Foreign Labor Policies in Chonburi Province" aims to achieve three primary objectives which are 1) to examine the implementation of foreign labor policies in Chonburi Province, 2) to investigate the obstacles and challenges in the implementation of these policies in Chonburi Province, and 3) to explore developmental approaches for the implementation of foreign labor policies in Chonburi Province. The researcher employed a mixed-methods approach, integrating both qualitative and quantitative research methodologies. The study uses purposive sampling for defining the research area and applied content analysis for qualitative data, while quantitative data were analyzed using descriptive statistics and correlation analysis to explain variable relationships (r).

1. The findings revealed that the foreign labor policies fall under the jurisdiction of the security division of the Department of Provincial Administration, Ministry of Interior. These policies aim to maintain public order and internal security. Although the government's focus might be on security, the policies positively impact employers and employees. The overall implementation of these policies in Chonburi

Province was found to be at a high level. 2. The study found that there was minimal public awareness and understanding of foreign labor policies due to inadequate dissemination efforts, particularly involving local community leaders and officials. This lack of knowledge and understanding among the public, community leaders, and entrepreneurs hindered effective policy implementation. Moreover, the lack of integration and coordination among relevant authorities led to inconsistent and uncoordinated efforts. Decision-making obstacles faced by policy implementers further complicated the situation, highlighting the inadequacy of the policies in a province with stringent measures against illegal foreign labor. And 3. The study suggests that policies need to be clearly defined, comprehensive, and capable of practical implementation without causing confusion among implementers. The policies should be consistent and adaptable to changing circumstances. Training for officials on their duties and relevant laws is essential. A collaborative network among policymakers and clear, flexible guidelines are recommended due to Chonburi's significant reliance on foreign labor in various sectors such as industry, construction, services, and agriculture. Policies should be area-specific to ensure suitability and effectiveness.

Keywords: Foreign Labor Policy, Implementation, Chonburi Province

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยในปัจจุบันมีความต้องการแรงงานในปริมาณที่สูง โดยเฉพาะแรงงานในภาคเกษตรกรรม, แรงงานก่อสร้าง และงานในระดับล่าง ซึ่งเป็นแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ ได้แก่ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชา เป็นต้น (กองแผนงานและสารสนเทศ กรมจัดหางาน กระทรวงแรงงาน, 2566) ภาวะความต้องการแรงงานสูงของตลาดแรงงาน ซึ่งแรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานประเภทไร้ทักษะฝีมือ แรงงานต่างด้าวเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง แต่ตลาดแรงงานไทยไม่สามารถตอบสนองได้ จึงเกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานไทยอย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าว เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศทำให้มีความจำเป็นที่ต้องนำเข้าแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเป็นแรงงานทดแทน (ปิยาณี กปิตถย์, 2562)

จังหวัดชลบุรีเป็นหนึ่งในจังหวัดที่รัฐบาลได้จัดทำ โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มีโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 5,175 โรงงาน แบ่งออกเป็นโรงงานขนาดเล็ก 4,420 โรงงาน โรงงานขนาดกลาง 595 โรงงาน โรงงานขนาดใหญ่ 160 โรงงาน ส่งผลให้จังหวัดชลบุรี มีแรงงานต่างด้าวทำงานภาคอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 138,510 คนแบ่งเป็นเพศชาย 78,747 คน เพศหญิง 59,763 คน (สำนักบริหาร

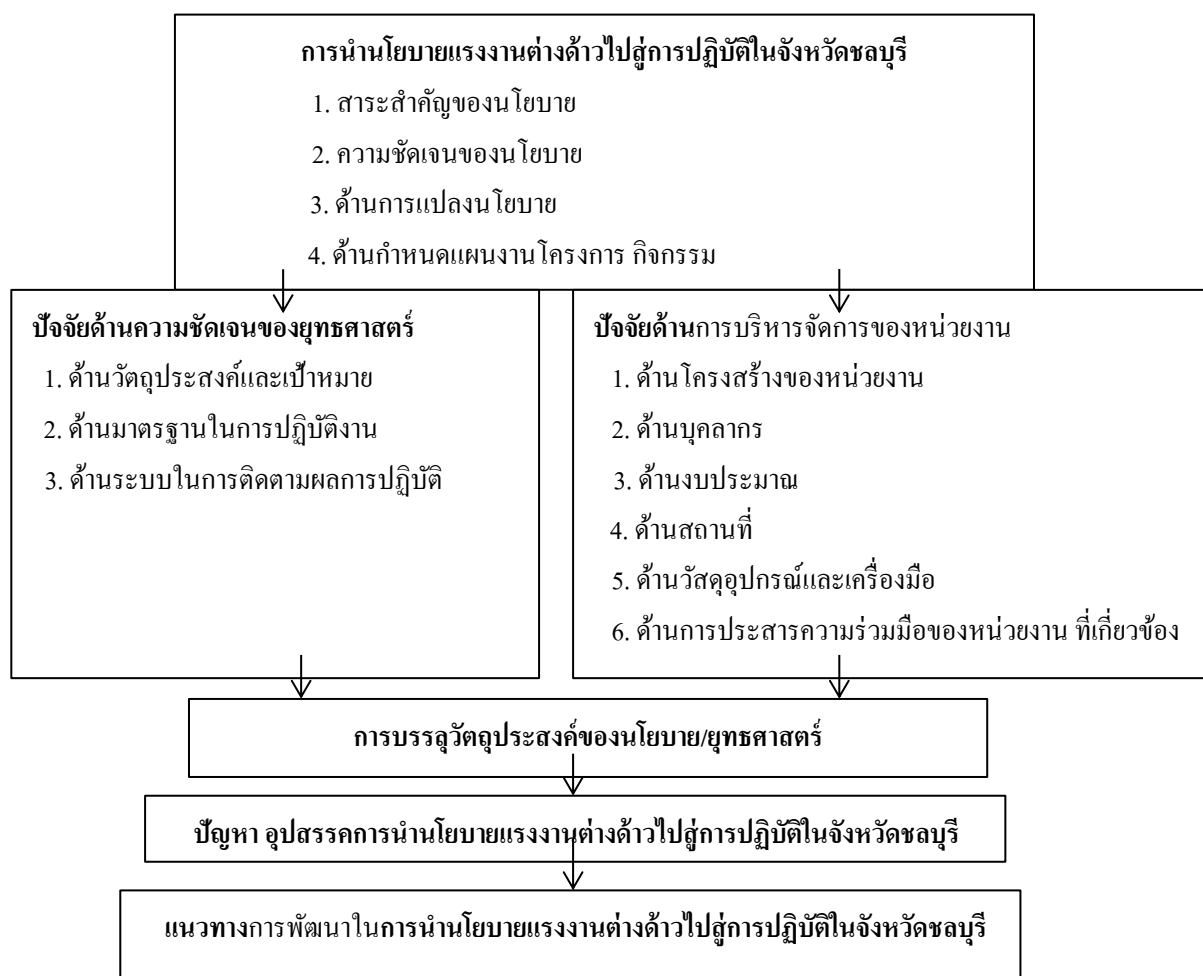
แรงงานต่างด้าว, 2565) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในจังหวัดชลบุรีไปปฏิบัติและมาตรการที่เกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรหน่วยงานหรือสถานประกอบการ ที่จะสามารถนำผลการศึกษานี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีต่อไปให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาในการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed method) แบบแผนแบบสามเส้า (Triangulation design) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้นำแนวคิดตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติของสโตนการของแวนมิเตอร์และแวนฮอร์น (Van Meter & Van Hon, 1976) ตัวแบบทฤษฎีเชิงบูรณาการและตัวแบบทางด้านการจัดการของวรเดช จันทรศร (2552) โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ได้ศึกษาการนำนโยบายด้านแรงงานต่างด้าวของประเทศทั้งมติดคณะรัฐมนตรี นโยบายรัฐบาล และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำไปสู่ นโยบายมาตรการด้านการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในจังหวัดชลบุรีซึ่งคณะกรรมการจัดระบบแรงงานต่างด้าวจังหวัดชลบุรี เป็นกลไกในการขับเคลื่อนในพื้นที่ในประเด็นกระบวนการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติของหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องการบรรลุเป้าหมาย และปัญหาอุปสรรคจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ทบทวนวรรณกรรม (แนวคิด ทฤษฎี)

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะ คือ กิจกรรมหรือสิ่งที่รัฐบาลเลือกจะทำหรือไม่กระทำของรัฐบาลเพื่อสังคมส่วนรวมบนพื้นฐานหลักกฎหมาย เพื่อชี้นำให้มีกิจกรรมกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีการวางแผน การจัดทำโครงการ วิธีการบริหารหรือกระบวนการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบาย ซึ่งนโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตทางการเมืองเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ดังนั้นประชาชนสามารถแสดงออกซึ่งความต้องการของพวกเขาผ่านกลไกทางการเมืองต่าง ๆ เช่น ระบบราชการ นักการเมือง ความต้องการดังกล่าวจะถูกนำเข้าสู่ระบบการเมืองไปเป็นนโยบายสาธารณะ เมื่อมีการนำนโยบายไปปฏิบัติและได้ผลตามเป้าหมายประสงค์ ก็จะทำให้ประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2. แนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ

แนวคิดดังกล่าวข้างต้นได้อธิบายถึงการนำนโยบายของรัฐบาลแปลงไปสู่การปฏิบัติที่มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จหลายปัจจัยหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญคือ “ด้านความชัดเจนของนโยบาย” สรุปด้านความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของนโยบาย/ยุทธศาสตร์ หมายถึง นโยบายมีความชัดเจน ยุทธศาสตร์มีความชัดเจน นโยบายที่กำหนดจากรัฐบาล ยุทธศาสตร์ที่กำหนดจากรัฐบาล การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy implementation) เป็นการศึกษาว่าองค์กร บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถนำและกระตุ้นให้ทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่ทั้งหมดถูกนำมาใช้ในทางที่จะสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในนโยบายนั้นๆ ได้มากน้อยแค่ไหนเพียงใด หรืออาจกล่าวได้ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของความสามารถที่จะผลักดันให้การทำงานของกลไกที่สำคัญทั้งหมดสามารถบรรลุผลตามนโยบายที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ หรือเพื่อที่จะหาคำตอบว่าทำไมจึงเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น ควรจะหาแนวทางหรือกลยุทธ์อะไรเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบายและการปฏิบัติให้ นโยบายแผนงาน หรือโครงการประสบความสำเร็จ

3. การนำนโยบายการบริหารจัดการคนต่างด้าวมาปฏิบัติ

การบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว โดยได้ออกประกาศกระทรวงแรงงานเรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขออนุญาตทำงานและการอนุญาตให้ทำงาน ตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 โดยกลุ่มที่ไม่มีเอกสารใด ๆ แสดงตน เช่น หนังสือเดินทาง ใบอนุญาตทำงาน หรือเคยมีเอกสารแต่เอกสารหมดอายุ และปัจจุบันยังคงทำงานอยู่กับนายจ้างในประเทศไทยนั้นให้สามารถทำงานได้ต่อไปด้วยการจัดตั้งศูนย์รับแจ้งการทำงานของคนต่างด้าวขึ้นเพื่อให้ นายจ้างยื่นแบบคำขอจ้างคนต่างด้าวได้ที่ศูนย์รับแจ้งฯ ซึ่งได้อำนวยความสะดวกให้กับนายจ้างในการดำเนินการหลายช่องทางคือ นายจ้างยื่นเอง ให้ผู้อื่นยื่นแทน หรือยื่นทางอินเทอร์เน็ตได้โดยไม่ต้องพาแรงงานต่างด้าวมาด้วย โดยใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของนายจ้าง สำเนาหนังสือจดทะเบียนนิติบุคคลเฉพาะหน้าแรกกรณีนายจ้างเป็นนิติบุคคล รูปถ่ายแรงงานต่างด้าว และแบบคำขอจ้างคนต่างด้าว การบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว โดยการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการแปลงนโยบายที่ได้มีการกำหนดไว้ในลักษณะที่เป็นนามธรรมให้มีความเป็นรูปธรรม เพื่อให้มีความสอดคล้องระหว่างการวางแผนกับปัจจัยที่แวดล้อมต่าง ๆ ภายใต้อิทธิพลของทรัพยากร/สิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเป็นไปในลักษณะของแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่มีกระบวนการที่คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของนโยบายที่กำหนดไว้ กล่าวโดยสรุป การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง แนวทางดำเนินการของรัฐบาลที่ได้มีการกำหนดวิธีดำเนินงานไว้ในลักษณะโครงการ/กิจกรรม ซึ่งขึ้นอยู่กับกระบวนการวางแผนที่มีความเฉพาะเจาะจงเหมาะสมกับกิจกรรมนั้น ๆ และผลของ การดำเนินการจะต้องมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับนโยบายนี้ และนโยบายอื่น

4.ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลือชัย วงษ์ทอง (2555) งานวิจัยเรื่อง การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอแม่สอดของกล่าวว่า พระราชกำหนดการบริหารจัดการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2561 และแนวทางการปฏิบัติงานของกระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวง กลาโหม โดยกระทรวงมหาดไทยอาศัยอำนาจมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 รับรองการเข้าเมืองของแรงงานชาวกัมพูชาและอนุญาตทำงาน ตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการทำงานคนต่างด้าว พ.ศ. 2551

สรุป ด้านสาระสำคัญของนโยบาย/ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง หมายถึง นโยบายที่สำคัญมีเนื้อหาสาระที่ให้รายละเอียด พันธกิจ ที่กำหนดมาของนโยบาย/ยุทธศาสตร์สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้ วิสัยทัศน์ ด้านความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของนโยบาย/ยุทธศาสตร์ หมายถึง นโยบายมีความชัดเจน ยุทธศาสตร์มีความชัดเจน นโยบายที่กำหนดจากรัฐบาล ยุทธศาสตร์ที่กำหนดจากรัฐบาล ชัชวาล ภูทอง, จักรชัย ลือประเสริฐสิทธิ์ และลือชัย วงษ์ทอง (2563). การศึกษาเรื่อง “การแปลงนโยบายการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ในภาคเกษตรกรรม ตามแนวชายแดน ไทย-กัมพูชาจังหวัดสระแก้วตามตรา 64 แห่งพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พุทธศักราช 2560 ไปสู่การปฏิบัติ” ผลการศึกษาพบว่า ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีความยืดหยุ่น และความเชื่อมโยงกันในนโยบายในแต่ละระดับ นโยบายการจัดการแรงงานต่างด้าว ตามตรา 64 มีมาตรการในการปฏิบัติที่ชัดเจน มีวัตถุประสงค์ของมาตรการในการปฏิบัติอย่างชัดเจน มีวัตถุประสงค์ของมาตรการในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับพื้นที่จังหวัดสระแก้วในการจัดการแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานของนโยบายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งการนำนโยบายแรงงานต่างด้าว สัญชาติกัมพูชาไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดสระแก้วเป็นไปตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการทำงานของคนต่างด้าวพุทธศักราช 2560

ปิยาณี กปิตถัย (2562) การศึกษาเรื่อง “การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวสัญชาติกัมพูชาไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว” ผลการศึกษา 1. ผลการศึกษานำนโยบายแรงงานต่างด้าวสัญชาติกัมพูชาไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว พบว่า สาระสำคัญของนโยบาย/ ยุทธศาสตร์ รัฐบาลไทยต้องการใช้แรงงานต่างด้าวเข้ามาจดทะเบียนให้ถูกต้อง เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ประกอบการ สถานประกอบการและแรงงานต่างด้าวเอง และแนวทางการปฏิบัติงานของกระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงกลาโหมซึ่งมีแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนมากขึ้นแต่แนวทางปฏิบัติยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยสามารถสรุปแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้ดังนี้

1. การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ 1) สาระสำคัญของนโยบายที่เกี่ยวข้อง 2) ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของนโยบาย 3) ด้านการแปลงนโยบาย และ 4) ด้านการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม

2. ปัจจัยความชัดเจนของยุทธศาสตร์แรงงานต่างด้าว ได้แก่ 1) ด้านวัตถุประสงค์และเป้าหมาย 2) ด้านมาตรฐานในการปฏิบัติงาน และ 3) ด้านระบบในการติดตามผลการปฏิบัติงาน
3. ปัจจัยการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติ ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างของหน่วยงาน 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านงบประมาณ 4) ด้านสถานที่ 5) ด้านวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือ และ 6) ด้านการประสานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ต่อการบรรลุเป้าประสงค์ของนโยบาย/ยุทธศาสตร์
5. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวในจังหวัดชลบุรีไปปฏิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย (1) ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี (2) นายอำเภอเมืองชลบุรี (3) หัวหน้าหน่วยความมั่นคงจังหวัดชลบุรี (4) นายกเทศมนตรีเมืองชลบุรี (5) ผู้กำกับตำรวจภูธรเมืองชลบุรี (6) ผู้กำกับตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดชลบุรี (7) ผู้บังคับการหน่วย จก.ทบ. จังหวัดชลบุรี (8) จัดหางานจังหวัดชลบุรี (9) กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (10) สาธารณสุขจังหวัดชลบุรี และ (11) ผู้ประกอบการ

ประชากร

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายภารกิจของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้แบบโควต้า (Quota Sampling) ซึ่งใช้วิธีการกำหนดขอบเขตของพื้นที่(Purposive)เป็นการศึกษาเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายภารกิจของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย (1) เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองชลบุรี (2) เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดชลบุรี (3) เจ้าหน้าที่หน่วย จก.ทบ. จังหวัดชลบุรี (4) เจ้าหน้าที่จัดหางานจังหวัดชลบุรี (5) เจ้าหน้าที่กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม ซึ่งใช้วิธีการกำหนดขอบเขตของพื้นที่ (Purposive) เลือกตัวอย่างโดยการเปิดตาราง Taro Yamane ความคลาดเคลื่อน 5%กลุ่มตัวอย่างและประชากรที่ใช้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ (ลือชัย วงษ์ทอง, 2561) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเก็บข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา(Descriptive statistics) โดยใช้สถิติ ความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ(Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการบรรยายเชิงพรรณนาของตัวแปร และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรใช้สถิติ Correlation ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และอธิบายเชิงพรรณนาความสัมพันธ์ (r) (ลือชัย วงษ์ทอง, 2561)

ผลการศึกษา

1. การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี

1. หน่วยงานราชการระดับผู้บริหาร ประกอบด้วย (1) ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี (2) นายอำเภอเมืองชลบุรี (3) หัวหน้าหน่วยความมั่นคงจังหวัดชลบุรี (4) นายกเทศมนตรีเมืองชลบุรี (5) ผู้กำกับตำรวจภูธรเมืองชลบุรี (6) ผู้กำกับตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดชลบุรี (7) ผู้บังคับการหน่วย จก.ทบ. จังหวัดชลบุรี (8) จัดหางานจังหวัดชลบุรี (9) กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน และ(10) สาธารณสุขจังหวัดชลบุรี

2. ผู้ประกอบการ ประกอบด้วย (1) โรงงานอุตสาหกรรม (2) บริษัท /ห้าง และ (3) ร้านค้า 3.หน่วยงานราชการระดับผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย (1) เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองชลบุรี (2) เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดชลบุรี (3) เจ้าหน้าที่หน่วย จก.ทบ. จังหวัดชลบุรี (4) เจ้าหน้าที่จัดหางานจังหวัดชลบุรี (5) เจ้าหน้าที่กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

หน่วยงานราชการ	ผู้ประกอบการ	ผู้ปฏิบัติ
จากหน่วยงานราชการผลการศึกษาศึกษาการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีพบว่า นโยบายแรงงานต่างด้าวในอำนาจหน้าที่ของกลุ่มงานความมั่นคงในหน้าที่ภารกิจของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน เช่น การลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย เข้ามาในประเทศไทยโดยการ	จากผู้ประกอบการผลการศึกษาการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี พบว่า โดยถือได้ว่ารัฐบาลมีความพยายามที่จะกำหนดนโยบายให้ดีขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาซึ่งภาครัฐอาจมองในประเด็นความมั่นคง แต่่นโยบายนี้มีผลดีต่อด้านอื่น ๆ ด้วย ทั้งด้านนายจ้างและลูกจ้างการนำนโยบายไปปฏิบัติคงใช้กับแรงงานทั้งหมดเช่นในภาพรวมที่	โดยภาพรวมการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีโดยเจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก

หน่วยงานราชการ	ผู้ประกอบการ	ผู้ปฏิบัติ
ผลักดัน การส่งเสริมสนับสนุนนโยบายของกระทรวงแรงงานในการตรวจสอบร่วมกัน ตรวจสอบแรงงานต่างด้าวให้เป็นแรงงานถูกต้องตามกฎหมาย และทำงานที่ถูกประเภท การตัดสินใจนำนโยบายที่ได้กระทำไว้ไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ และเป็นการทำงานภายใต้กฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติหรือคำสั่งของฝ่ายบริหาร	อ้างว่ามีถูกกฎหมายสามล้านกว่า ไม่อย่างนั้นจะเป็นช่องโหว่ นโยบายยังไม่มี ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของนโยบาย/ยุทธศาสตร์ยุทธศาสตร์ EEC และเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา นโยบายดังกล่าว เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์เพื่อรองรับการนั้น ความชัดเจนจึงมีมากขึ้นเพราะว่าจังหวัดชลบุรีต้องควรทำการแจ้งตัวเลขแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ จังหวัดชลบุรีถ้ามีจำแนกชัดเจนระหว่างถูกกฎหมายกับผิดกฎหมายจะดีมาก รัฐบาลไทยต้องการใช้แรงงานต่างด้าวเข้ามาจดทะเบียนตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ 33/2560 ตราพระราชกำหนด การบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พุทธศักราช 2560 เมื่อ 17 มิถุนายน พุทธศักราช 2560 และมีผลบังคับใช้หลังจากที่ได้ประกาศ ซึ่งในมาตรา 64 แห่งพระราชกำหนดการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว พุทธศักราช 2560	

ผลการศึกษาด้านสาระสำคัญของนโยบายที่เกี่ยวข้องพบว่าโดยภาพรวมด้านสาระสำคัญของนโยบายที่เกี่ยวข้องโดยเจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายชื่อได้ดังนี้

นโยบายมีเนื้อหาสาระที่ให้รายละเอียดที่สำคัญไว้เพื่อสามารถนำไปปฏิบัติได้ พบว่า เจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นอันดับที่ 1

จากหน่วยงานราชการผลการศึกษาคความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของนโยบาย/ยุทธศาสตร์พบว่า วัตถุประสงค์ของนโยบายที่กำหนดไว้มีความชัดเจน มีแนวทางในการดำเนินงาน วิธีการที่สามารถปฏิบัติได้ อย่างเป็นรูปธรรม

จากผู้ประกอบการผลการศึกษาคความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของนโยบาย/ยุทธศาสตร์ พบว่า มีความมั่นคง มีระบบการตรวจสอบติดตามบุคคลได้ในระดับหนึ่งสามารถยืนยันตัวตนได้ในระดับหนึ่ง เป็นมาตรการป้องปรามการก่ออาชญากรรมได้

ผลการศึกษาด้านความชัดเจนของนโยบาย พบว่า โดยภาพรวมด้านความชัดเจนของนโยบาย โดยเจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายชื่อได้ดังนี้

นโยบายมีความชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้พบว่า เจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1

จากหน่วยงานราชการผลการศึกษาคการแปลงนโยบาย พบว่า ได้รับแจ้งนโยบายฯ จากราชการส่วนกลางให้ดำเนินการและตอบสนอง โดยทางจังหวัดจะแจ้งไปทางอำเภอ โดยมีหนังสือคู่มือเพื่อปฏิบัติให้ ถูกต้อง

จากผู้ประกอบการผลการศึกษาคการแปลงนโยบาย/ยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติพบว่า

เป็นไปตามครรลอง ระบบราชการ ซึ่งหมายถึงความเอาจริงเอาจังและเอาการเอางานของหัวหน้าหน่วย และผู้ปฏิบัติ

ผลการศึกษาด้านการแปลงนโยบาย พบว่า โดยภาพรวมด้านการแปลงนโยบายโดยเจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายชื่อได้ดังนี้

นโยบายสามารถทำการปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่เพื่อสามารถนำไปปฏิบัติได้ พบว่า เจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1

จากหน่วยงานราชการผลการศึกษาคมีการจัดทำแผนการปฏิบัติการโครงการ กิจกรรม ระยะเวลาที่ ดำเนินการผู้รับผิดชอบ งบประมาณ เพื่อขับเคลื่อนให้โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้บรรลุเป้าหมาย โดยแผนงานโครงการ ดำเนินงานตามราชการส่วนกลาง

ผลการศึกษาด้านการกำหนดแผนงานโครงการ กิจกรรมพบว่าโดยภาพรวมด้านการกำหนดแผนงานโครงการ กิจกรรมโดยเจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายชื่อได้ ดังนี้

หน่วยงานของท่านสามารถนำนโยบายไปวางแผนไปสู่การปฏิบัติได้พบว่า เจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1

ปัจจัยความชัดเจนของยุทธศาสตร์แรงงานต่างด้าว

จากหน่วยงานราชการผลการศึกษปัจจัยความชัดเจนของยุทธศาสตร์แรงงานต่างด้าว พบว่า นโยบายแรงงานต่างด้าวมีความชัดเจนในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวที่ดีขึ้น ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน

จากผู้ประกอบการผลการศึกษปัจจัยความชัดเจนของยุทธศาสตร์แรงงานต่างด้าว พบว่า ยุทธศาสตร์ขาดความชัดเจน ขาดความเป็นเอกภาพทำให้ นโยบายขาดความน่าเชื่อถือ

ผลการศึกษปัจจัยความชัดเจนของยุทธศาสตร์แรงงานต่างด้าว พบว่า โดยภาพรวมปัจจัยความชัดเจนของยุทธศาสตร์แรงงานต่างด้าวโดยเจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายชื่อได้ดังนี้

ด้านระบบในการติดตามผลการปฏิบัติงาน พบว่า เจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1

จากหน่วยงานราชการผลการศึกษาด้านวัตถุประสงค์และเป้าหมาย พบว่า ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายและแผนยุทธศาสตร์แรงงานต่างด้าววัตถุประสงค์ นั้นจะต้องชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

ผลการศึกษผลการศึกษาด้านวัตถุประสงค์และเป้าหมายพบว่าโดยภาพรวมด้านวัตถุประสงค์และเป้าหมายโดยเจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายชื่อได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์มีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้พบว่า เจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1

จากหน่วยงานราชการผลการศึกษาด้านมาตรฐานในการปฏิบัติงาน พบว่า ผลการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติ ต้องเป็นเกณฑ์ที่น่าพอใจ หรืออยู่ในระดับที่ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ทำได้

ผลการศึกษาด้านมาตรฐานในการปฏิบัติงานพบว่าโดยภาพรวมด้านมาตรฐานในการปฏิบัติงานโดยเจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายชื่อได้ดังนี้

หน่วยงานท่านได้มีการสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในมาตรฐานของการปฏิบัติงานให้ได้ตามแผนงานที่ได้รับมอบหมายพบว่า เจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1

จากหน่วยงานราชการผลการศึกษาด้านระบบในการติดตามผลการปฏิบัติงาน พบว่ามีการรายงานผลการปฏิบัติจากอำเภอเป็นประจำทุกเดือน เพื่อรายงานผลให้ราชการส่วนกลาง และผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรีทราบเป็นประจำ

ผลการศึกษาด้านระบบในการติดตามผลการปฏิบัติงานพบว่าโดยภาพรวมด้านระบบในการติดตามผลการปฏิบัติงานโดยเจ้าหน้าที่ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายชื่อได้ดังนี้

หน่วยงานท่านได้มีระบบในการติดตามผลการปฏิบัติงานควบคุมแรงงานต่างด้าวอย่างมีประสิทธิภาพพบว่า เจ้าหน้าที่ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1

ปัจจัยการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติ

จากหน่วยงานราชการผลการศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติพบว่า นโยบายแรงงานต่างด้าวที่นำไปปฏิบัติ จะมีการบูรณาการหน่วยงานทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้อง และเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายได้ออกปฏิบัติงานร่วมกัน

จากผู้ประกอบการผลการศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติพบว่า ด้านนายจ้างสามารถจ้างลูกจ้างได้อย่างถูกต้องกฎหมายและมีเงื่อนไขการทำงานควบคุมลูกจ้างมากขึ้น เช่นรู้ประวัติมีข้อมูลลูกจ้างบ้างทำให้ลูกจ้างเกรงกลัวที่จะกระทำผิดต่อนายจ้าง

ผลการศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติพบว่าโดยภาพรวมปัจจัยการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติโดยเจ้าหน้าที่ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายชื่อได้ดังนี้

ผลการศึกษาด้านโครงสร้างของหน่วยงาน พบว่าโดยภาพรวมด้านโครงสร้างของหน่วยงานโดยเจ้าหน้าที่ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1

จากหน่วยงานราชการผลการศึกษาด้านโครงสร้างของหน่วยงาน พบว่า โครงสร้างขององค์กรไม่ซับซ้อน มีการจัดลำดับสายการบังคับบัญชา มีการกำหนดบทบาทหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจนในด้านแรงงานต่างด้าว

ผลการศึกษาด้านโครงสร้างของหน่วยงาน พบว่าโดยภาพรวมด้านโครงสร้างของหน่วยงานโดยเจ้าหน้าที่ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายชื่อได้ดังนี้

โครงสร้างในการปฏิบัติงานตามนโยบายแรงงานต่างด้าวช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยงานท่าน พบว่า เจ้าหน้าที่ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1

จากหน่วยงานราชการผลการศึกษาด้านบุคลากรพบว่า เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน สามารถดำเนินงานตามแนวทางการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวได้เป็นอย่างดีมีการจัดอัตรากำลัง

ผลการศึกษาด้านบุคลากร พบว่า โดยภาพรวมด้านบุคลากรโดยเจ้าหน้าที่ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายชื่อได้ดังนี้

บุคลากรในหน่วยงานท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายด้านแรงงานต่างด้าวอย่างถูกต้อง พบว่า เจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1

จากหน่วยงานราชการผลการศึกษาด้านงบประมาณ พบว่า งบประมาณมีจำนวนจำกัดการใช้จ่ายงบประมาณเป็นไปตามแผนงานได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากราชการส่วนกลางตามโครงการ

ผลการศึกษาด้านงบประมาณ พบว่า โดยภาพรวมด้านงบประมาณโดยเจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายชื่อได้ดังนี้

คณะกรรมการในจังหวัดที่เกี่ยวข้องจัดสรรงบประมาณตามนโยบายได้อย่างเหมาะสม พบว่า เจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1

จากหน่วยงานราชการผลการศึกษาด้านสถานที่ พบว่า มีความพร้อมทันสมัย มีความปลอดภัย สะดวก และเหมาะสมทั้งในด้านเจ้าหน้าที่ มีความพร้อมในการปฏิบัติงานและการให้บริการผู้มารับบริการ

ผลการศึกษาด้านสถานที่พบว่าโดยภาพรวมด้านสถานที่โดยเจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายชื่อได้ดังนี้

การตั้งจุดตรวจ ป้อมกันด้านแรงงานในพื้นที่รับผิดชอบของท่านมีความเหมาะสมพบว่า เจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1

จากหน่วยงานราชการผลการศึกษาด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ พบว่า มีวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ มีความทันสมัย เหมาะสมสำหรับเจ้าหน้าที่และผู้มารับบริการ วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเพียงพอต่อการใช้ปฏิบัติงาน

ผลการศึกษาด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือพบว่าโดยภาพรวมด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือโดยเจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายชื่อได้ดังนี้

วัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานตามนโยบายมีเพียงพอพบว่า เจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1

จากหน่วยงานราชการผลการศึกษาด้านการประสานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการประสานความร่วมมือโดยบูรณาการทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ร่วมปฏิบัติภารกิจให้มีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาด้านการประสานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่าโดยภาพรวมด้านการประสานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายชื่อได้ดังนี้

หน่วยงานของท่านมีศักยภาพในการประสานงานกับประชาชนที่จะให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวเพื่อการปฏิบัติงานด้านแรงงานต่างด้าวพบว่า เจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ต่อการบรรลุเป้าประสงค์ของนโยบาย/ยุทธศาสตร์

จากหน่วยงานราชการผลการศึกษการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ต่อการบรรลุเป้าประสงค์ของนโยบาย/ยุทธศาสตร์ พบว่า เจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนต้องมีการบูรณาการร่วมกันในการออกปฏิบัติงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามยุทธศาสตร์และนโยบายของทางราชการ ซึ่งได้ทำการปฏิบัติตามนโยบายอย่างเคร่งครัด

จากผู้ประกอบการผลการศึกษการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ต่อการบรรลุเป้าประสงค์ของนโยบาย/ยุทธศาสตร์ พบว่า ผู้ประกอบการมีทัศนคติเชิงลบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากการมุ่งแต่จะให้บรรลุเป้าประสงค์ของนโยบาย/ยุทธศาสตร์

ผลการศึกษาด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ต่อการบรรลุเป้าประสงค์ของนโยบาย/ยุทธศาสตร์ พบว่า โดยภาพรวมด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ต่อการบรรลุเป้าประสงค์ของนโยบาย/ยุทธศาสตร์ โดยเจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายชื่อได้ดังนี้

หน่วยงานของท่านได้นำนโยบาย/ยุทธศาสตร์ไปกำหนดในการส่งเสริมสนับสนุนอัตรากำลังคนให้เพียงพอ เพื่อการปฏิบัติงานในพื้นที่พบว่า เจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับที่ 1

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีกับปัจจัยความชัดเจนของนโยบายแรงงานต่างด้าวพบว่า โดยภาพรวมการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีมีความ สัมพันธ์กับปัจจัยความชัดเจนของนโยบายแรงงานต่างด้าว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีกับปัจจัยการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติพบว่า โดยภาพรวมการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีมีความ สัมพันธ์กับปัจจัยการบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ต่อการบรรลุเป้าประสงค์ของนโยบาย/ยุทธศาสตร์พบว่า โดยภาพรวมการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีมีความ สัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ต่อการบรรลุเป้าประสงค์ของนโยบาย/ยุทธศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาในการนํานโยบายแรงงานต่างด้าวในจังหวัดชลบุรีไปปฏิบัติ

หน่วยงานราชการ	ผู้ประกอบการ	ผู้ปฏิบัติ
ในการประชาสัมพันธ์นโยบายแรงงานต่างด้าวให้ประชาชนทราบและเข้าใจ โดยการลงพื้นที่และบูรณาการเข้ากับผู้นำท้องชุมชนและผู้นำท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์ยังมีน้อยมาก จึงทำให้ประชาชน ผู้นำท้องชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้ประกอบการ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมาย กฎระเบียบ คำสั่งต่างๆ	ปัญหาและอุปสรรคการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี พบว่าการกำหนดนโยบายการบริหารแรงงานต่างด้าวยังไม่มีความชัดเจนและต่อเนื่อง จึงทำให้การกำหนดนโยบายการบริหารแรงงานต่างด้าวยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศและการนำนโยบายไปปฏิบัติกระทำได้น้อยเนื่องจากปัจจัยข้อจำกัดของภาครัฐเอง ปัจจัยด้านองค์กรผู้ปฏิบัติและปัจจัยด้านองค์กรที่เกี่ยวข้อง	ความไม่เหมาะสมของนโยบายเพราะ จังหวัดชลบุรี เป็นพื้นที่ความเข้มของการปฏิบัติในเรื่องของการป้องกันปราบปรามแรงงานจึงใช้ไม่ได้ในพื้นที่ จังหวัดชลบุรีการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีสามารถปฏิบัติได้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามนโยบาย ไม่เป็นไปตามนโยบาย เนื่องจากมีความขาดแคลนด้านกำลังพล และงบประมาณที่ได้รับที่จะช่วยสนับสนุนให้การปฏิบัติงานป้องกันปราบปรามแรงงานต่างด้าว ใช้งบประมาณปกติของหน่วยงานซึ่งไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน โดยหน่วยงานมีความสามารถปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายตามนโยบาย โดยเจ้าหน้าที่ทุกท่านก็ปฏิบัติงานเต็มความสามารถ แต่กำลังพลของหน่วยมีน้อยมาก และกำลังพลเจ้าหน้าที่ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากประชาชน

3. แนวทางการพัฒนาในการนำนโยบาย/แผนยุทธศาสตร์แรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัด ชลบุรี

หน่วยงานราชการ	ผู้ประกอบการ	ผู้ปฏิบัติ
การแก้ไขปัญหาแรงงานใน จังหวัดชลบุรีควรให้เป็นอำนาจ ของจังหวัดชลบุรี ในการ พิจารณาดำเนินการใช้แรงงานใน ภาคงานอุตสาหกรรม งาน ก่อสร้าง งานบริการ และภาคงาน เกษตรกรรม เพื่อให้เหมาะสมกับ ในพื้นที่ตามสภาพความเป็นจริง โดยคำนึงถึงปัญหา ผู้ประกอบการ ความสัมพันธ์อัน ดีระหว่างประเทศ และได้มีการ ประสานความร่วมมือจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จังหวัดชลบุรี และควรจะส่งชุด ชุมชนมวลชนสัมพันธ์ ไปทำ ความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ ที่ว่าแรงงานผิดกฎหมายจะเข้ามา สร้างปัญหาอย่างไรบ้าง ประชาชน จะได้ช่วยเป็นหูเป็นตาให้กับ เจ้าหน้าที่ การได้รับงบประมาณสนับสนุน มีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานที่ จะช่วยสนับสนุนให้การ ปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ตาม นโยบายที่ได้กำหนดไว้	ควรมีการผ่อนผันเนื่องจาก จังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่มีการใช้ แรงงานในภาคงานอุตสาหกรรม งานก่อสร้าง งานบริการ และภาค งานเกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก ซึ่งนโยบายบางอย่างใช้ได้ เฉพาะบางพื้นที่เท่านั้น ควรมีการ กำหนดนโยบายตามพื้นที่ให้เกิด ความเหมาะสม เช่น ผู้ประกอบ โรงงานอุตสาหกรรม งาน ก่อสร้าง งานบริการ และภาคงาน เกษตรกรรมเยอะแต่แรงงานมี น้อย	เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการอบรมมาได้มี ความเข้าใจพอสมควร แต่ควรมี การอบรมให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ เกี่ยวกับกฎหมายแรงงานต่างด้าว อย่างชัดเจนเพื่อการนำนโยบาย แรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติใน พื้นที่จังหวัดชลบุรี ซึ่งในการ ปฏิบัติหน้าที่การนำนโยบาย แรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติใน พื้นที่จังหวัดชลบุรียังขาดกำลัง พลในการปฏิบัติเพราะกำลังพลมี น้อย จึงควรให้มีอัตรากำลัง เจ้าหน้าที่ให้มากกว่านี้จึงจะทำ ให้ประสบความสำเร็จและบรรลุ ตามวัตถุประสงค์ตามนโยบายที่ ได้กำหนดไว้

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. เพื่อศึกษาการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี

ผลการศึกษาการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีพบว่านโยบายแรงงานต่างด้าวในอำนาจหน้าที่ของกลุ่มงานความมั่นคงในหน้าที่ภารกิจของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน โดยถือได้ว่ารัฐบาลมีความพยายามที่จะกำหนดนโยบายให้ดีเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งภาครัฐอาจมองในประเด็นความมั่นคง แต่่นโยบายนี้มีผลดีต่อด้านอื่น ๆ ด้วย ทั้งด้านนายจ้างและลูกจ้างการนำนโยบายไปปฏิบัติคงใช้กับแรงงานทั้งหมดและโดยภาพรวมการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีโดยเจ้าหน้าที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อยู่ในระดับมากโดยมีความสอดคล้องกับแนวคิดตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติของสโตนคัลการของ Van Meter and Van Hon (1976) และตัวแบบทางด้านการจัดการและตัวแบบทฤษฎีเชิงบูรณาการของวรเชษฐา จันทรศร (2552) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวข้างต้นได้อธิบายถึงการนำนโยบายของรัฐบาลแปลงไปสู่การปฏิบัติมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จหลายปัจจัยหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญคือ “ด้านความชัดเจนของนโยบาย” และซึ่งแนวคิดดังกล่าวข้างต้นได้อธิบายถึงการนำนโยบายของรัฐบาลแปลงไปสู่การปฏิบัติมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จหลายปัจจัยหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญคือ “ด้านด้านการจัดการของหน่วยงาน”ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของซึ่งมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของชัชวาล ภูทอง, จักรชัย ลือประเสริฐสิทธิ์ และ ลือชัย วรณทอง (2563) การศึกษาเรื่อง “การแปลงนโยบายการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ในภาคเกษตรกรรม ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาจังหวัดสระแก้วตามมาตรา 64 แห่งพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พุทธศักราช 2560 ไปสู่การปฏิบัติ”ผลการศึกษา พบว่าด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีความยืดหยุ่น และความเชื่อมโยงกันนโยบายในแต่ละระดับ นโยบายการจัดการแรงงานต่างด้าว มาตรา 64 มีมาตรการในการปฏิบัติที่ชัดเจน มีวัตถุประสงค์ของมาตรการในการปฏิบัติอย่างชัดเจน มีวัตถุประสงค์ของมาตรการในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับพื้นที่จังหวัดสระแก้วในการจัดการแรงงานต่างด้าว ตามมาตรฐานของนโยบายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวสู่ชาติกัมพูชาไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดสระแก้วเป็นไปตามพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พุทธศักราช 2560 แต่ผลการศึกษาเจ้าหน้าที่ผู้นำนโยบายการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในภาคเกษตรกรรม ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาจังหวัดสระแก้วไปปฏิบัติ พบว่า นโยบายยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร เนื่องจากมีการอนุโลมในเรื่องของแรงงานที่เข้ามา แต่แนวทางปฏิบัติที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อย ๆ ทำให้การปฏิบัติงานไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้การนำนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดสระแก้วมีปัญหาในการปฏิบัติมากมายซึ่งส่งผลให้ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะว่าเมื่อได้รับนโยบายมาแล้วก็ปฏิบัติได้ไม่เต็มที่และงานวิจัยของลือชัย วรณทอง (2555) เรื่องการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวสู่ชาติกัมพูชาไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอแม่สอด กล่าวว่า พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2561 และแนวทางการปฏิบัติงานของกระทรวง

แรงงาน กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงกลาโหม โดยกระทรวงมหาดไทยอาศัยอำนาจมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 รับรองการเข้าเมืองของแรงงานชาวกัมพูชาและอนุญาตทำงานตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการทำงานคนต่างด้าว พ.ศ. 2551

2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี

ผลการศึกษาพบว่า มีการประชาสัมพันธ์นโยบายแรงงานต่างด้าวให้ประชาชนทราบและเข้าใจ โดยการลงพื้นที่ และบูรณาการเข้ากับผู้นำท้องชุมชนและผู้นำท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์ยังมีน้อยมาก จึงทำให้ประชาชน ผู้นำท้องชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้ประกอบการ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมาย กฎระเบียบ คำสั่งต่าง ๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและหน่วยงานมีหน้าที่เกี่ยวข้องขาดการบูรณาการร่วมกัน ทำให้การทำงานร่วมกันไม่สอดคล้องไปคนละทิศคนละทาง ผู้นำการปฏิบัติไม่กล้าตัดสินใจเมื่อเจออุปสรรค ซึ่งเป็นความไม่เหมาะสมของนโยบาย เพราะ จังหวัดชลบุรี เป็นพื้นที่ความเข้มของการปฏิบัติในเรื่องของการป้องกันปราบปรามแรงงานจึงใช้ไม่ได้ในพื้นที่จังหวัดชลบุรีการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปสู่การปฏิบัติในจังหวัดชลบุรีสามารถปฏิบัติได้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามนโยบาย ไม่เป็นไปตามนโยบายเนื่องจากมีความขาดแคลนด้านกำลังพลและงบประมาณที่ได้รับที่จะช่วยสนับสนุนให้การปฏิบัติงานป้องกันปราบปรามแรงงานต่างด้าว ใช้งบประมาณปกติของหน่วยงานซึ่งไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิดตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติของสโตนคอร์ทการของ Van Meter and Van Hon (1976) ตัวแบบทางด้านการจัดการและตัวแบบทฤษฎีเชิงบูรณาการของวอร์เคซ จันทรศร (2552) ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของปิยาณี กปิตถย์ (2562) การศึกษาเรื่อง “การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวสัญชาติกัมพูชาไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว” ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค พบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถกระทำได้ปานกลาง เนื่องจากแนวปฏิบัติที่ยังไม่เป็นไปตามทิศทางเดียวกัน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้จัดประชุมแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน ความไม่เพียงพอของอัตรากำลังพลในการปฏิบัติงานและงบประมาณที่ได้รับที่จะช่วยสนับสนุนให้การปฏิบัติงานป้องกันปราบปรามแรงงานต่างด้าวไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน อีกทั้งเกิดจากนโยบายมีการปรับเปลี่ยนไม่ต่อเนื่อง อีกทั้งผู้ประกอบการมีทัศนคติเชิงลบต่อนโยบายฯ และความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของลือชัย วงษ์ทอง (2555) เรื่องการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอแม่สอด ผลการศึกษา พบว่าข้อขัดข้องหรือความไม่สะดวกต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการตามแนวนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของชัชวาล ภูทอง, จักรชัย ลือประเสริฐสิทธิ์ และลือชัย วงษ์ทอง (2563) การศึกษาเรื่อง “การแปลงนโยบายการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ในภาคเกษตรกรรม ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาจังหวัดสระแก้วตามมาตรา 64 แห่งพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พุทธศักราช 2560 ไปสู่การปฏิบัติ” ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาระดับนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถกระทำได้ปานกลาง เนื่องจากแนวปฏิบัติที่ยังไม่เป็นไปตามทิศทางเดียวกันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้จัดประชุมแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน แต่ถ้าหากกำหนดแนวทางปฏิบัติงานที่ชัดเจน

นโยบายจะมีประสิทธิภาพเป็นอย่างดี และปัญหาระดับเชิงปฏิบัติแนวทางการปฏิบัติงานที่ยังไม่เป็นไปตามทิศทางเดียวกันของแต่ละจังหวัดและแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งควรมีการอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวอย่างสม่ำเสมอ คือ ข้อจำกัดอุปสรรคในการปฏิบัติตามนโยบาย ยังขาดข้าราชการในการควบคุมดูแลการนํานโยบายไปปฏิบัติ เนื่องจากแนวปฏิบัติที่ยังไม่เป็นไปตามทิศทางเดียวกัน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาในการนํานโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี

ผลการศึกษาพบว่า กำหนดนโยบายต้องกำหนดให้ชัดเจน ครอบคลุม เน้นอน และนำไปสู่การปฏิบัติได้เห็นผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ไม่ก่อให้เกิดความสับสนต่อผู้ปฏิบัติงานควรกำหนดนโยบายแรงงานต่างด้าวให้ชัดเจน และต่อเนื่อง ควรปรับปรุงนโยบายแรงงานต่างด้าวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ควรอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ต้องปฏิบัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ควรมีภาคีเครือข่ายในการทำงานร่วมกันโดยผู้กำหนดนโยบาย ควรกำหนดให้มีความชัดเจน มีความสอดคล้อง และครอบคลุมการปฏิบัติงานสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมได้จริง และในการปฏิบัติหน้าที่การนํานโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชลบุรียังขาดกำลังพลในการปฏิบัติเพราะกำลังพลมีน้อย จึงควรให้มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ให้มากกว่านี้จึงจะทำให้ประสบความสำเร็จและบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้และควรมีการผ่อนผันเนื่องจากจังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่มีการใช้แรงงานในภาคงานอุตสาหกรรม งานก่อสร้าง งานบริการ และภาคงานเกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก ซึ่งนโยบายฯบางอย่างใช้ได้เฉพาะบางพื้นที่เท่านั้น ควรมีการกำหนดนโยบายตามพื้นที่ให้เกิดความเหมาะสมเช่น ผู้ประกอบโรงงานอุตสาหกรรม งานก่อสร้าง งานบริการ และภาคงานเกษตรกรรมเยอะแต่แรงงานมีน้อย โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิดตัวแบบการนํานโยบายไปปฏิบัติของสหองค์การของ Van Meter and Van Hon (1976) และตัวแบบทางด้านการจัดการและตัวแบบทฤษฎีเชิงบูรณาการของวรเดช จันทรศร (2552) ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของชัชวาล ภูทอง, จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์ และลือชัย วงษ์ทอง (2563) การศึกษาเรื่อง “การแปลงนโยบายการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ในภาคเกษตรกรรม ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสระแก้วตามมาตรา 64 แห่งพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พุทธศักราช 2560 ไปสู่การปฏิบัติ” ผลการศึกษา พบว่าเสนอแนะการนํานโยบายแรงงานต่างด้าวสัญชาติ กัมพูชาไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว นโยบาย และมาตรการต้องมีการปรับเพื่อการปฏิบัติที่มีความชัดเจน ซึ่งอาจจะมีการแยกเป็นแนวทางการปฏิบัติเฉพาะสำหรับพื้นที่ที่ได้อย่างชัดเจน เนื่องจากภาคเกษตรกรรมมีความต้องการแรงงานตามฤดูกาล แรงงานต่างด้าวสามารถทดแทนแรงงานในภาคเกษตรได้เพราะว่าในการเพาะปลูกโดยเฉพาะในพื้นที่ดังกล่าวมีการทำไร่ฮ้อย ไร่มัน เป็นส่วนใหญ่ ทำให้ต้องการแรงงานต่างด้าวเพื่อมาช่วยเก็บเกี่ยว เนื่องจากแรงงานในท้องถิ่นไม่เพียงพอ จึงต้องจ้างแรงงานต่างด้าว ถ้ามีนโยบายที่อะลุ่มอล่วยหรือกระทำการใดเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงเป็นการดีและความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของลือชัย วงษ์ทอง (2555) เรื่องการนํานโยบายแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอแม่สอด

ผลการศึกษา พบว่า การบังคับใช้กฎหมายและเป็นการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว ให้สิทธิเสรีภาพแก่แรงงานต่างด้าว แรงงานต่างด้าวสามารถทำงานได้ทั่วประเทศ ซึ่งต้องมีการบูรณาการโดยมีการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวในการปฏิบัติงานตามนโยบายฯ ของเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยมีอัตรากำลังคนสนับสนุนในการปฏิบัติงานมีการจัดการแรงงานต่างด้าวให้เป็นระบบ และสามารถลดปัญหาและความเสี่ยงเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายนำนโยบายไปปฏิบัติควรมีการกำหนดนโยบายมาตรการในการปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผลให้มีความชัดเจน
2. หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายนำนโยบายไปปฏิบัติควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบายในแต่ละด้านจะต้องแยกออกจากกันให้ชัดเจน
3. หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายนโยบายไปปฏิบัติควรมีการกำหนดนโยบายการประสานความร่วมมือของหน่วยงานอื่น ๆ ให้เป็นระบบและมีความเหมาะสมกับพื้นที่จังหวัดชลบุรี ที่มีการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานราชการที่ได้รับมอบหมายต้องมีการกำหนดในการส่งเสริมสนับสนุนอัตรากำลังพลให้เพียงพอเพื่อการปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชลบุรี
2. หน่วยงานราชการที่ได้รับมอบหมายต้องมีการจัดทำจัดการจัดการแรงงานต่างด้าวให้เป็นระบบเพื่อความเหมาะสมในพื้นที่จังหวัดชลบุรี
3. หน่วยงานราชการที่ได้รับมอบหมายต้องมีการปฏิบัติที่ทำให้สามารถลดปัญหาและความเสี่ยงจากการใช้แรงงานต่างด้าวได้ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี
4. หน่วยงานราชการที่ได้รับมอบหมายนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชลบุรีต้องมีการประสานความร่วมมือกันเพื่อให้การปฏิบัติงานที่กำหนดช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรมีการขยายขอบเขตการศึกษาเกี่ยวกับการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติให้กว้างขวางออกไป โดยควรทำการศึกษาในพื้นที่ที่แตกต่างกัน เพื่อที่จะได้นำมาเปรียบเทียบ
2. ทางรัฐบาลควรปรับปรุงนโยบายเกี่ยวกับแรงงานต่างชาติให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงเพื่อเอื้อต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการรักษาความมั่นคงด้วยในระดับหนึ่ง
3. หน่วยงานราชการที่ได้รับมอบหมายควรมีการให้ความรู้ความเข้าใจกับบุคลากรขาดความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยค้นพบว่า นโยบายที่กำหนดมาจากรัฐบาลเป็นนโยบายแบบกว้าง ๆ จึงไม่สอดคล้องกับพื้นที่ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ฉะนั้นในการใช้ปฏิบัติจึงทำให้ได้มีการยืดหยุ่นผ่อนผันตามสถานการณ์ของในแต่ละพื้นที่ที่ใช้แรงงานต่างด้าว เช่นว่า ในการแก้ไขปัญหาแรงงานในจังหวัดชลบุรีควรให้เป็นอำนาจของจังหวัดชลบุรี ในการพิจารณาดำเนินการใช้แรงงานในภาคงานอุตสาหกรรม งานก่อสร้าง งานบริการ และภาคงานเกษตรกรรม เพื่อให้เหมาะสมกับในพื้นที่ตามสภาพความเป็นจริง โดยคำนึงถึงปัญหาผู้ประกอบการ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ และได้มีการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดชลบุรี และควรมีการผ่อนผันเนื่องจากจังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่ที่มีการใช้แรงงานในภาคงานอุตสาหกรรม งานก่อสร้าง งานบริการ และภาคงานเกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก ซึ่งนโยบายบางอย่างใช้ได้เฉพาะบางพื้นที่เท่านั้น ควรมีการกำหนดนโยบายตามพื้นที่ให้เกิดความเหมาะสม เช่น ผู้ประกอบโรงงานอุตสาหกรรม งานก่อสร้าง งานบริการ และภาคงานเกษตรกรรมเยอะ แต่แรงงานมีน้อย

ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้รับการอบรมมาได้มีความเข้าใจพอสมควร แต่ควรมีการอบรมให้เจ้าหน้าที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแรงงานต่างด้าวอย่างชัดเจนเพื่อนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชลบุรีได้อย่างสอดคล้องกับความเป็นจริงในพื้นที่ และในการปฏิบัติหน้าที่การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชลบุรียังขาดกำลังพลในการปฏิบัติเพราะกำลังพลมีน้อย จึงควรให้มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ให้มากกว่านี้จึงจะทำให้ประสบความสำเร็จและบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กองแผนงานและสารสนเทศ กรมจัดหางาน กระทรวงแรงงาน. (2566). วันที่ค้นข้อมูล 10 พฤศจิกายน 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.dsd.go.th/it>

ชัชวาล ภูทอง, จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์ และลือชัย วงษ์ทอง. (2563). *การศึกษาเรื่องการแปลงนโยบายการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในภาคเกษตรกรรมตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสระแก้ว*. คุยฉินพนธ์ปริญญาคุยฉินบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปิยาณี กปิณฑ. (2562). *การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวสัญชาติกัมพูชาไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว*. คุยฉินพนธ์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ลือชัย วงษ์ทอง. (2555). *ประสิทธิผลของการนำนโยบายแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก*. คุุณิพนธ์ปริญญาคุุณิบัณัติ, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ลือชัย วงษ์ทอง. (2561). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์*. ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ลือชัย วงษ์ทอง. (2561). *ความรู้เกี่ยวกับสถิติโดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่องานวิจัยทางสังคมศาสตร์*. ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.

วรเดช จันทรศร. (2552). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย.

สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน. (2565). *สถานการณ์แรงงานต่างด้าวประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2565*. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน.

ภาษาอังกฤษ

Van Meter, D. S., & Van Horn, C. E. (1976). The implementation of intergovernmental policy. In C. O. Jones, & R. D. Thomas (Eds.), *Public policy making in a federal system*. California: Sage Publications.

ประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Efficiency of Professional Training Experience in Political Science, Department of
Political Science, Faculty of Political Science and Law, Burapha University

รัช ขันธประสิทธิ์ (Touch Khanthaprasit)

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไปปฏิบัติการ., ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

General Administration Officer., Faculty of Political Science and Law Burapha University

E-mail: touchk@buu.ac.th

Received: 1 October 2024

Revised: 23 December 2024

Accepted: 24 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ประกอบด้วย 1) การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่นิสิตเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 118 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย นิสิตคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ที่ฝึกงานในหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คน คณาจารย์นิเทศ จำนวน 5 คน และผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่นิสิตเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 6 หน่วยงาน รวมจำนวน 16 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธี สัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลักษณะส่วนบุคคลอยู่ในลำดับแรก ($\bar{X} = 4.26$) รองลงมาได้แก่ ด้านจริยธรรม ($\bar{X} = 4.00$) ด้านทักษะ ($\bar{X} = 3.98$) และด้านความรู้ ($\bar{X} = 3.84$) ตามลำดับ ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พบว่า 1) ระยะเวลาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพสั้นเกินไป 2) ระยะเวลาการประสานหน่วยงานเพื่อขออนุญาตฝึกประสบการณ์วิชาชีพน้อยควรให้นิสิตเตรียมติดต่อตั้งแต่ปี 4 เทอม 1 3) ลักษณะงานที่ได้รับมอบหมายในช่วงฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ไม่ตรงกับหลักสูตรที่เรียน ส่วนใหญ่เป็นงานสารบรรณ แต่ทำให้เข้าใจระบบงานสารบรรณของหน่วยงานราชการระดับหนึ่ง

สำหรับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์ ได้แก่ 1) ควรมีการแนะแนวการฝึกงานและแนวปฏิบัติ ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 เทอม 2 2) ควรมีการแนะแนวการเลือกสถานที่ฝึกงานให้แก่นิสิต ตั้งแต่ปีที่ 3 เทอม 2 3) ควรมีหลักสูตรการพัฒนาบุคลิกภาพ และภาวะความเป็นผู้นำ 4) ควรแนะแนวการฝึกงานโดยเจ้าหน้าที่จากแหล่งฝึกแต่ละประเภท

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ, ภาควิชารัฐศาสตร์

Abstract

This research aimed to 1) study the efficiency of professional internship, 2) study the problems and obstacles in professional internship, and 3) propose guidelines for improving the efficiency of professional internship. The research used a mixed methods consisting of 1) quantitative research; The sample consisted of 118 employees in the organizations where students underwent professional internship and data were collected using a questionnaire developed by the researcher. Data were analyzed using means and standard deviations. 2) qualitative research; key informants included 5 students from the Faculty of Political Science and Law who interned in government agencies, 5 supervising lecturers, and employees in 6 organizations where students underwent professional internship. Data were collected using in-depth interviews and analyzed using content analysis.

The research results found that overall, the efficiency of the internship in 4 areas was at a high level ($\bar{X} = 4.02$). When considering each area, it was found that personal characteristics were ranked first ($\bar{X} = 4.26$), followed by ethics ($\bar{X} = 4.00$), skills ($\bar{X} = 3.98$), and knowledge ($\bar{X} = 3.84$), respectively. The results of the study of problems and obstacles in the internship found that 1) The internship period was too short. 2) The period for coordinating with agencies to request permission for the internship was short; students should prepare to contact them from year 4, semester 1. 3) The nature of the work assigned during the internship period did not match the curriculum. Most of it was clerical work, but it provided some understanding of the clerical systems of government agencies. The guidelines for developing the efficiency of the internship performance are: 1) There should be internship guidance and practices from year 2, semester 2. 2) There should be guidance on selecting an internship location for students from year 3, semester 2. 3) There should be a curriculum for developing personality. and leadership 4) Internship guidance should be provided by officials from each type of training source.

Keywords: Efficiency, Professional Training, Department of Political Science

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพาในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ Field Experience in Political Science ได้มีลักษณะคำอธิบายรายวิชาคือ การเตรียมพัฒนาตัวผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งในด้านปัญญา แรงจูงใจ จิตสำนึก สาธารณะ ความรอบรู้ คุณธรรม และทักษะปฏิบัติ ในการทำงานเกี่ยวกับกิจสาธารณะ โดยอาศัยกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ และการทดลองปฏิบัติการโครงการเพื่อสร้างพื้นที่สาธารณะ

ในปี พ.ศ. 2564 มีนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนก่อนจะสำเร็จการศึกษา จำนวน 323 คน และภาพรวมทั้งคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ที่ต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสาขาวิชาต่าง ๆ อีกกว่า 1,000 คน ถึงแม้ว่าคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์พยายามจัดหน่วยงานชั่วคราวเพื่อบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มีความคล่องตัว รวมทั้งมีระเบียบและวิธีการให้ง่ายต่อการปฏิบัติแล้วก็ตาม แต่ในปีที่ผ่านมา ก็ยังประสบปัญหาการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแบบไม่เป็นระบบ การสื่อสารระหว่างสถานประกอบการและมหาวิทยาลัย มักมีความซับซ้อน นิสิตฝึกงานไม่ตรงกับความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาเท่าที่ควรและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสถานที่ฝึกงานระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตลอดจนความรู้พื้นฐานที่จะเข้ารับการฝึกประสบการณ์ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของนิภาพรรณ เจนสันติกุล (2564) เรื่อง การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์: สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนานักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ซึ่งศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม พบว่า หัวหน้าหน่วยงานหรือพี่เลี้ยงให้ความเห็นว่าปัญหาส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดจากนักศึกษาที่มีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ด้านระบบงานสารบรรณและทักษะการใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม Microsoft Word และ Microsoft Excel นักศึกษามีทักษะการคิดวิเคราะห์และวิธีการแก้ไขปัญหาในการทำงาน อยู่ในระดับน้อย นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการศึกษาวิจัย อยู่ในระดับน้อย นักศึกษามีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์อยู่ในระดับน้อย

จากที่กล่าวมาแล้ว จะแสดงให้เห็นได้ว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีความสำคัญอย่างยิ่งขาดต่อนิสิต การกำหนดรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มีความชัดเจน ตลอดจนการพัฒนา ระบบและรูปแบบการฝึกงานให้สะดวกต่อการเข้าถึงของนิสิต จะทำให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์จะเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และสามารถลดสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนาประสิทธิภาพ การปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
3. เสนอแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ความหมายการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ภาสกร แห่งศักดิ์ศรี (2561) ได้กล่าวว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งในกระบวนการเรียนการสอนวิชาชีพวิชาการสาขาต่าง ๆ เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษามีโอกาสฝึกปฏิบัติงานในหน่วยงานที่มีลักษณะงานตรงตามสาขาวิชาชีพที่นักศึกษา เลือกเรียน เพื่อให้นักศึกษาจะได้พัฒนาความรู้ความสามารถทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไปในสภาวะแวดล้อมที่เป็นจริง ทำให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง

สุรเชษฐ์ จันทรงาม และกฤษฎพงษ์ เลิศบำรุงชัย (2560) ให้ความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง การฝึกงานหรือกระบวนการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่ทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ เพื่อให้นักศึกษาได้ความรู้ทักษะ และเจตคติ ที่จำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพ เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพตรงตามความ ต้องการของสถานประกอบการ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและก้าวทันเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

สิลปชัย พูลคล้าย (2562) ให้ความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หรือการฝึกงาน กระบวนการเพิ่มทักษะวิชาชีพและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ช่วยให้มีความเข้าใจในการปฏิบัติงานจริง เพื่อให้เกิดทักษะ และความสนใจในการทำงานที่ดีสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน นอกจากนี้ยัง สร้างความเชื่อมั่นและทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ

ศุภฤกษ์ คำแปล (2560) กล่าวว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นหัวใจของการผลิตบัณฑิต เพราะเป็นกระบวนการภาคปฏิบัติที่จะช่วยเสริมสร้างนักศึกษาให้เป็นคนที่มีความรู้ต่อวิชาชีพและมีความสามารถที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่พอใจแก่หน่วยงาน การฝึกปฏิบัติต่าง ๆ จะช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้จริงควบคู่กับการเรียนรู้ภาคทฤษฎีจากสถาบันทุก ๆ ขั้นตอนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจึงเป็นหัวใจของกระบวนการผลิตบัณฑิต

เอนก ประดิษฐารมณ (2560) ให้ความหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หรือการฝึกงาน หมายถึง ประสบการณ์ตรงที่นักศึกษาจะได้รับจากสถานประกอบการ เป็นกระบวนการเพิ่มทักษะวิชาชีพ เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ก่อนที่นักศึกษาจะออกไปประกอบอาชีพในการปฏิบัติงานจริง การฝึกงานช่วยให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่เรียนในสถานศึกษามาปรับประยุกต์ใช้ในงานที่ปฏิบัติจริง จนเกิดความเข้าใจในการปฏิบัติงานจริง

จากแนวคิดข้างต้น สรุปได้ว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หรือการฝึกงาน หมายถึงกระบวนการที่นิสิต นักศึกษา ซึ่งได้รับการศึกษาจากคณะตลอดหลักสูตรจนถึง ภาคเรียนสุดท้ายก่อนสำเร็จการศึกษา นำความรู้ ทักษะ ที่ได้รับการศึกษา ไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพจริง ตามหลักสูตรที่ศึกษา ในสถานประกอบการ เพื่อเรียนรู้ประสบการณ์ตรง และเตรียมความพร้อมก่อนก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคต โดยมีระบบระเบียบที่ประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ

จุดมุ่งหมายและความสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

สุรเชษฐ์ จันทร์งาม (2562) ความสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพหรือการฝึกงานนั้น โดยทั่วไปการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาไม่ว่าจะเป็นสาขาวิชาชีพใดก็ตามกระบวนการจัดการศึกษา จะต้องสามารถสร้างคุณลักษณะระหว่างด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะปฏิบัติและด้านคุณธรรม การฝึกประสบการณ์วิชาชีพจึงมีความสำคัญต่อการบูรณาการด้านต่าง ๆ ให้เป็นหนึ่งเดียวและมีความประสานกลมกลืนเสริมสร้างคุณลักษณะของผลผลิตทางการศึกษาที่พึงประสงค์ เพื่อมุ่งหวังการผลิตกำลังคน (Manpower) และพัฒนามนุษย์ (Manhood) ในระดับวิชาชีพชั้นสูง (Professional) หรือระดับกึ่งวิชาชีพชั้นสูง (Semi-professional) วัตถุประสงค์ของการฝึกงานมีดังนี้ศิลปชัย พูลคล้าย (2562)

1. เพื่อให้ได้เรียนรู้เพิ่มทักษะ ประสบการณ์การทำงาน การบริหาร การจัดการพัฒนาวิชาชีพ
2. เพื่อให้ได้ทราบถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในการปฏิบัติงาน และสามารถจัดการกับปัญหาได้อย่างเหมาะสม
3. เพื่อให้มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่มีระเบียบวินัย สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ เกิดแรงจูงใจ ในการประกอบอาชีพต่อไป เมื่อสำเร็จการศึกษา
5. เพื่อรับประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการทำงาน เพื่อนำความรู้ที่ได้และนำไปเป็นแนวทาง ในการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต
6. เพื่อให้ทราบถึงระบบการทำงานขององค์กร
7. เพื่อเป็นการฝึกความพร้อมสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต

หลักการของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มุ่งพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาให้มีคุณภาพในด้านต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการทำงานและการพัฒนางานในสาขานั้น ๆ และกระตุ้นส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถสร้างงานหลัก หรืองานรองที่ตนสนใจในสาขาวิชาชีพนั้น ๆ ได้

2. การจัดการ เน้นการจัดการอย่างมีระบบและอาศัยกระบวนการที่ต่อเนื่อง เน้นทฤษฎีประสานปฏิบัติที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง เน้นการฝึกจากประสบการณ์จริงให้มากที่สุด

3. การพัฒนาความสัมพันธ์ เน้นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคลากร องค์การระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานประกอบการและหน่วยงานภายนอก ที่เอื้อต่อการได้รับความร่วมมือในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตลอดจนการมีงานทำของนักศึกษา ส่งเสริมให้นักศึกษาสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานเป็นหมู่คณะ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษามุ่งให้นักศึกษาได้ฝึกงานในลักษณะงานที่ตรงตามสาขา วิชาชีพที่ตนเองกำลังศึกษาอยู่

4. กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ขั้นตอนหรือกระบวนการของการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเตรียมการก่อนการฝึก (Pre-Training) ขั้นตอนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (On the Job Training) ขั้นหลังการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Post-Training)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

สมมติฐานหรือแนวคิดพื้นฐานบางประการของการจัดประสบการณ์วิชาชีพว่าควรตั้งอยู่บนรากฐาน 3 ประการ คือ

1. การทดสอบทฤษฎีในสภาพการณ์จริง ประสบการณ์วิชาชีพเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งโดยมีการประสานกันระหว่างทฤษฎีกับสภาพการณ์จริง และนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งทำให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ได้นานและช่วยให้แต่ละคนมีสมรรถภาพสูงขึ้น

2. การสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดประสบการณ์วิชาชีพจะเป็นไปตามความแตกต่างระหว่างผู้เรียนแต่ละคนในด้านความต้องการ ความสนใจและความสามารถโดยกำหนดสมรรถภาพขั้นต่ำสุดและเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงสมรรถภาพเหล่านั้นได้ในเวลาที่เหมาะสมและตามความต้องการของแต่ละคน

3. การพัฒนาตนเอง เมื่อนิสิต นักศึกษามีโอกาสที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองเขาเหล่านั้นจะเริ่มคิดถึงตนเองในด้านที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในสังคม ซึ่งจะช่วยพัฒนาความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีแนวทางของตนเองก่อนที่จะออกไปประกอบอาชีพนั้น ๆ

จากแนวคิดข้างต้น สรุปได้ว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หรือการฝึกงาน หมายถึงกระบวนการที่นิสิต นักศึกษา ซึ่งได้รับการศึกษาจากคณะตลอดหลักสูตรจนถึง ภาคเรียนสุดท้ายก่อนสำเร็จการศึกษานำความรู้ ทักษะ ที่ได้รับจากการศึกษา ไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพจริง ตามหลักสูตรที่ศึกษา ในสถาน

รัช ชันธประสิทธิ์

ประกอบการ เพื่อเรียนรู้ประสบการณ์ตรง และเตรียมความพร้อมก่อนก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคต โดยมีระบบระเบียบที่ประสานความร่วมมือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) กล่าวคือ เป็นการผสมวิธีคิดและกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) (Creswell, 2013) มีสาระสำคัญดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ เจ้าหน้าที่/ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนที่รับนิสิตเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 168 คน กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่/ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนที่รับนิสิตเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 118 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลาก

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ (Research Instrument) ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) สร้างขึ้นโดยการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ แนวคิดกลยุทธ์การพัฒนาและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะบุคคล ลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของไลเคิร์ต (Likert's Scale) 5 ระดับโดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด	ให้	5 คะแนน
มาก	ให้	4 คะแนน
ปานกลาง	ให้	3 คะแนน
น้อย	ให้	2 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1 คะแนน

1.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1.3.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) คือ การให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยจำนวน 3 ท่าน ได้แก่

1) ผศ.ดร.สกลฤดี อีสริยานนท์ หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2) ผศ.ดร.ชัยณรงค์ เครือนวน รองคณบดี คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

3) ดร.ญารศ อัครพัฒนานุกุล ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

เป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้

1.3.2 การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่จะใช้ในงานวิจัย ทดลองใช้กับประชากรที่ทำการวิจัยก่อน (Pre-test) จำนวน 30 ชุดกับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรของการศึกษาที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างจริงของการวิจัยครั้งนี้ และนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .82

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) สำหรับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ซึ่งสถิติที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ คือ สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) เป็นสถิติที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบไปด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 กลุ่ม จำนวน 16 คน ดังนี้

(1) นิสิตคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ที่ฝึกงานในหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คน และหน่วยงานภาคเอกชนและอื่น ๆ จำนวน 5 คน

(2) คณาจารย์ที่รับผิดชอบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตภายในหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ จำนวน 5 คน

(3) ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่นิสิตเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 6 หน่วยงาน

2.2 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(1) การศึกษาเอกสาร เอกสารที่จะใช้ในงานวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภท คือ การศึกษาทั้งเอกสารชั้นต้น (Primary Data) และเอกสารชั้นรอง (Secondary Data) ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิต เช่น ผลการประเมินของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

(2) การสัมภาษณ์ การวิจัยครั้งนี้จะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เครื่องมือที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided Interview) โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือในการวิจัย

รัช ชันธประสิทธิ์

2.3 การตรวจสอบข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยจะใช้หลักการสามเส้า (Triangulation)

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูล เป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัย มาจัดกระทำให้เป็นระบบและหาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบ รวมทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยอาศัยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา รหัสโครงการ HU 094/2566 เมื่อวันที่ 6 เดือนพฤศจิกายน 2566

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะบุคคล

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านความรู้

ประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านความรู้	$\bar{X}$	SD.	แปลผล	ลำดับ
1.1 ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับสาขาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	4.39	0.72	มาก	5
1.2 การรู้จักนำความรู้มาประยุกต์ใช้ระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	4.56	0.68	มากที่สุด	4
1.3 ความตั้งใจและขวนขวายในการหาและรับความรู้จากสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	4.75	0.48	มากที่สุด	1
1.4 ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามขั้นตอนและมีคุณภาพ	4.63	0.57	มากที่สุด	3
1.5 สามารถเรียนรู้ หรือค้นคว้าเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง	4.68	0.54	มากที่สุด	2
รวม	4.60	0.49	มากที่สุด	

จากตาราง พบว่า ในภาพรวมประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความตั้งใจและขวนขวายในการหาและรับความรู้จากสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพมากที่สุด รองลงมาได้แก่สามารถเรียนรู้ หรือค้นคว้าเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามขั้นตอนและมีคุณภาพ การรู้จักนำความรู้มาประยุกต์ใช้ระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และความรู้ความสามารถเกี่ยวกับสาขาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านทักษะ

ประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านทักษะ	$\bar{X}$	SD.	แปลผล	ลำดับ
2.1 สามารถประยุกต์ใช้ความรู้กับการปฏิบัติงาน	4.57	0.68	มากที่สุด	2
2.2 สามารถวางแผนและจัดระบบในการทำงาน	4.58	0.62	มากที่สุด	1
2.3 สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม	4.55	0.64	มากที่สุด	3
2.4 สามารถคิดวิเคราะห์สาเหตุในกรณีที่มีปัญหา	4.48	0.70	มาก	4
2.5 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.57	0.66	มากที่สุด	2
รวม	4.55	0.56	มากที่สุด	

จากตาราง พบว่า ในภาพรวมประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านทักษะ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สามารถวางแผนและจัดระบบในการทำงาน รองลงมาได้แก่ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้กับการปฏิบัติงานและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม และสามารถคิดวิเคราะห์สาเหตุในกรณีที่มีปัญหา ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านจริยธรรม

ประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้าน จริยธรรม	$\bar{X}$	SD.	แปลผล	ลำดับ
3.1 การตรงต่อเวลาในการทำงาน	4.75	0.557	มากที่สุด	3
3.2 การปฏิบัติตามระเบียบและเคารพกฎข้อบังคับ ขององค์กรและสังคม	4.87	0.404	มากที่สุด	2
3.3 ปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ	4.88	0.361	มากที่สุด	1
3.4 ซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน	4.88	0.361	มากที่สุด	1
3.5 เชื้อฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำของ ผู้บังคับบัญชา	4.87	0.433	มากที่สุด	2
รวม	4.85	0.368	มากที่สุด	

จากตาราง พบว่า ในภาพรวมประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพและซื่อสัตย์สุจริตในการทำงานมากที่สุด

รัช ชันธประสิทธิ์

ที่สุด รองลงมาได้แก่การปฏิบัติตามระเบียบและเคารพ กฎข้อบังคับขององค์กรและสังคมและเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้บังคับบัญชา และการตรงต่อเวลาในการทำงาน ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านลักษณะบุคคล

ประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้าน ลักษณะบุคคล	$\bar{X}$	SD.	แปลผล	ลำดับ
4.1 สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	4.81	0.452	มากที่สุด	2
4.2 ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.85	0.396	มากที่สุด	1
4.3 มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน	4.85	0.396	มากที่สุด	1
4.4 มีภาวะเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี	4.58	0.520	มากที่สุด	4
4.5 สามารถวางตัวและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสม	4.67	0.499	มากที่สุด	3
รวม	4.75	0.375	มากที่สุด	

จากตาราง พบว่า ในภาพรวมประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านลักษณะบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานมากที่สุด รองลงมาได้แก่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถวางตัวและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสม และมีภาวะเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาพรวมประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	$\bar{X}$	SD.	แปลผล	ลำดับ
ด้านความรู้	4.60	0.49	มากที่สุด	3
ด้านทักษะ	4.55	0.56	มากที่สุด	4
ด้านจริยธรรม	4.85	0.36	มากที่สุด	1
ด้านลักษณะบุคคล	4.75	0.37	มากที่สุด	2
รวม	4.69	0.39	มากที่สุด	

จากตาราง 22 พบว่า ในภาพรวมประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$) รองลงมาได้แก่ ด้านลักษณะบุคคล ($\bar{X} = 4.75$) ด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.60$) และ ด้านทักษะ ($\bar{X} = 4.55$) ตามลำดับ

ปัญหาอุปสรรคการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในประเด็นปัญหาอุปสรรคการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พบปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

- 1) ระยะเวลาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพสั้นเกินไป ควรเพิ่มระยะเวลาฝึกนานขึ้น เพื่อเรียนรู้การทำงานเสมือนจริง ทั้งในหน่วยงานราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน
- 2) ระยะเวลาการประสานหน่วยงานเพื่อขออนุญาตฝึกประสบการณ์วิชาชีพน้อยควรให้นิสิตเตรียมติดต่อตั้งแต่ปี 4 เทอม 1
- 3) ลักษณะงานที่ได้รับมอบหมายในช่วงฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ไม่ตรงกับหลักสูตรที่เรียนส่วนใหญ่เป็นงานสารบรรณ แต่ทำให้เข้าใจระบบงานสารบรรณของหน่วยงานราชการระดับหนึ่ง

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์

จากการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงทัศนะที่สอดคล้องกัน โดยสามารถระบุเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

- 1) ควรมีการแนะนำการฝึกงานและแนวปฏิบัติ การเติบโต สายงานของแต่ละเอกในภาควิชารัฐศาสตร์ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 เทอม 2 โดยอาจารย์ประจำเอกและรุ่นพี่โดยตรง หรือเจ้าหน้าที่จากแหล่งฝึก แต่ละประเภท
- 2) ควรมีการแนะนำการเลือกสถานที่ฝึกงานให้แก่นิสิตตั้งแต่ปีที่ 3 เทอม 2 และให้เริ่มให้ติดต่อแหล่งฝึกงานตั้งแต่นั้น ๆ
- 3) ควรมีหลักสูตรการพัฒนาบุคลากร และภาวะความเป็นผู้นำ
- 4) ควรแนะนำการฝึกงานโดยเจ้าหน้าที่จากแหล่งฝึกแต่ละประเภท พร้อมพัฒนาทักษะเพิ่มเติมที่จำเป็น เช่น ระบบงานสารบรรณ หนังสือราชการ ทักษะการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่านิสิตส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เลือกฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นหน่วยงานราชการ รองลงมาคือ หน่วยงานเอกชนและหน่วยงานอื่น ๆ โดยนิสิตติดต่อประสานงานสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้วยตนเอง นิสิตมีความคิดเห็นต่อ

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบปัญหาในการหาสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คือ สถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพอยู่ไกล ปัญหาในขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คือ เสียค่าใช้จ่ายสูง สอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภกิจ วิทยาศิลป์ (2550) ศึกษาเรื่อง การศึกษาระบบและวิธีการจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงส่วนใหญ่เข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยการติดต่อเอง ทราบหน้าที่ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพตอนไปรายงานตัวยังสถานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีค่าใช้จ่ายในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพส่วนใหญ่อยู่ที่ มากกว่า 5,000 บาท หน่วยงานที่นักศึกษาชอบฝึกงานมากที่สุด คือ หน่วยงานราชการ นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การฝึกประสบการณ์วิชาชีพตรงกับสาขาที่ตนเองเรียนมา แต่การศึกษานี้ มีการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะเฉพาะสาขา ภาษา คอมพิวเตอร์ รวมไปถึงการอบรมบุคลิกภาพที่เหมาะสมในการทำงาน และการจัดปฐมนิเทศแก่นักศึกษาที่จะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และมีอาจารย์เป็นผู้พิจารณาอนุมัติสถานที่ฝึกประสบการณ์ของนักศึกษา จึงทำให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สอดคล้องกับการเรียนตามสาขาวิชาและนักศึกษามีโอกาสได้ใช้ความรู้ที่เรียนมาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ แต่แตกต่างกับการวิจัยในนิติตฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาความคิดเห็นต่อที่มีต่อการฝึกงานในระดับน้อยที่สุดคือ อาจารย์ผู้รับผิดชอบการฝึกงานดูแลอย่างใกล้ชิด และงานที่ได้รับมอบหมายตรงกับสาขาวิชาที่เรียน จึงเสนอแนะเห็นควรพัฒนากลยุทธ์ด้าน การแนะแนวการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและแนวปฏิบัติการเติบโตสายงานของแต่ละเอกในภาควิชารัฐศาสตร์ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 เทอม 2 และแนะแนวการฝึกงานโดยเจ้าหน้าที่จากแหล่งฝึกแต่ละประเภท พร้อมพัฒนาทักษะเพิ่มเติมที่จำเป็น เช่น ระบบงาน สารบรรณ หนังสือราชการ ทักษะการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของอรุณรัตน์ คล้ายพงษ์ (2551) ศึกษาเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการรับนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม เข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามแนวคิดของสถานประกอบการ ซึ่งสามารถสนับสนุนข้อเสนอแนะต่อการศึกษาครั้งนี้คือ มีความเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าควรให้นักศึกษามาติดต่อขอฝึกฯ กับหน่วยงานด้วยตนเองดีที่สุด คณะฯ ควรมีการส่งข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกของนักศึกษา แก่หน่วยงานระยะเวลาการฝึกฯ ของนักศึกษาที่เหมาะสม คือ 3 เดือน ควรมีอาจารย์นิเทศก์ไปดูแลนักศึกษาอย่างน้อย 3 ครั้ง ควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างคณะฯ กับหน่วยงาน หรือผู้ควบคุมการฝึกฯ อาทิ การวางแผนการฝึกหรือแก้ไขปัญหาร่วมกันฯ ควรมีการฝึกอบรมที่จำเป็นก่อนส่งนักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เช่น ทักษะคอมพิวเตอร์ พฤติกรรมกิริยา มารยาท บุคลิกภาพ ทักษะการใช้วัสดุอุปกรณ์ สำนักงาน ความเชี่ยวชาญในศาสตร์เฉพาะสาขาที่เรียน และทักษะด้านภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้ จากการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้บริหารหรือผู้แทนหน่วยงานในหน่วยงานที่นิสิตเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงทัศนะที่สอดคล้องกัน ควรมีการวางแผนรูปแบบการฝึก

ประสบการณ์วิชาชีพ (Orientation) ระหว่างมหาวิทยาลัยและแหล่งฝึกงานร่วมกัน ก่อนเริ่มฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อให้ทราบเป้าหมายหรือทิศทางในการส่งเสริมและพัฒนานักศึกษาที่สอดคล้องกัน และควรมีการพัฒนาความรับผิดชอบ ความตั้งใจในการเรียนรู้เพิ่มเติมนำความสามารถด้านเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์มาปรับใช้ในการฝึกงาน พัฒนากิริยามารยาทในสังคม ความอ่อนน้อมถ่อมตนและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน เช่นเดียวกับการศึกษาของ นกน้อย สุทธิสนธิ์ (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาระบบและวิธีการจัดการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีข้อเสนอแนะทั่วไปแก่ทางมหาวิทยาลัย คือ การเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษา ก่อนส่งนักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะหรือสาขาวิชาควรเตรียมความพร้อมให้นักศึกษา และการจัดการแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ควรจัดหาแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่มีความเหมาะสมและเชื่อถือได้ และสามารถให้ความรู้กับนักศึกษาได้ ซึ่งจะทำให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ควรพัฒนากลยุทธ์เพื่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ตามข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือข้อมูลเชิงคุณภาพจากนิสิต อาจารย์นิเทศก์ และผู้บริหารหรือตัวแทนหน่วยงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ดังต่อไปนี้

1. อาจารย์ประจำหลักสูตรควรมีการวางแผนรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Orientation) ระหว่างหลักสูตรและแหล่งฝึกงานร่วมกัน ก่อนเริ่มฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อให้ทราบเป้าหมายหรือทิศทางในการส่งเสริมและพัฒนานักศึกษาที่สอดคล้องกัน
2. อาจารย์ประจำหลักสูตรควรมีการแนะแนวการฝึกงานและแนวปฏิบัติการเติบโตสายงานของแต่ละเอกในภาควิชารัฐศาสตร์ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 เทอม 2 โดยอาจารย์ประจำเอกและรุ่นพี่โดยตรง หรือเจ้าหน้าที่จากแหล่งฝึกแต่ละประเภท พร้อมพัฒนาทักษะเพิ่มเติมที่จำเป็น เช่น ระบบงานสารบรรณ หนังสือราชการ ทักษะการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์
3. หลักสูตรฯ ควรเพิ่มระยะการฝึกงานขึ้น เพื่อเรียนรู้การทำงานเสมือนจริง ทั้งในหน่วยงานราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน
4. หลักสูตรควรประสานหน่วยงานเพื่อขออนุญาตฝึกประสบการณ์ให้นักศึกษิตเตรียมติดต่อดังแต่ปี 4 เทอม 1
5. หลักสูตรควรจัดโครงการพัฒนาบุคลิกภาพ และภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีให้แก่บัณฑิตอย่างเพียงพอก่อนเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

6. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ ของนิสิตภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย

จากการศึกษาประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตในภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้ข้อค้นพบสำคัญที่สามารถนำไปพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในอนาคต ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมี 4 ด้านหลัก ได้แก่ ความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล โดย "ด้านจริยธรรม" ได้รับคะแนนสูงสุด สะท้อนถึงความสำคัญของการปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพแก่นิสิต นอกจากนี้ ด้าน "ลักษณะบุคคล" เช่น การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน และการฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ก็มีผลอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในที่ทำงาน

2. ปัญหาและอุปสรรค พบว่าระยะเวลาฝึกงานสั้นเกินไป และการประสานงานระหว่างนิสิตกับสถานประกอบการยังไม่เพียงพอ งานที่ได้รับมอบหมายส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะงานเอกสารซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักสูตร ส่งผลให้โอกาสพัฒนาทักษะเชิงลึกในสายงานจริงมีจำกัด

3. แนวทางการพัฒนาควรเริ่มให้คำแนะนำเกี่ยวกับสถานที่ฝึกงานตั้งแต่ชั้นปีที่ 3 และเพิ่มระยะเวลาฝึกงานให้ยาวขึ้น ควรมีหลักสูตรพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น การใช้โปรแกรมสำนักงาน และการบริหารจัดการอาจารย์ควรร่วมมือกับสถานประกอบการในการกำหนดเป้าหมายการฝึกงาน และมีการติดตามดูแลนิสิตอย่างใกล้ชิด

4. ข้อเสนอเพื่ออนาคตการปรับปรุงโครงสร้างการฝึกงานในรูปแบบที่มีระบบ เช่น การจัดทำคู่มือการฝึกงาน การอบรมบุคลิกภาพ และการสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างมหาวิทยาลัยกับสถานประกอบการ จะช่วยให้นิสิตพร้อมก้าวสู่การทำงานในตลาดแรงงานอย่างมีคุณภาพ

ข้อมูลเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาองค์ความรู้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ไม่เพียงช่วยให้นิสิตเรียนรู้ทักษะที่เกี่ยวข้องกับสายงานเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างคุณลักษณะส่วนบุคคลที่สำคัญในโลกการทำงาน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

นกน้อย สุทธิพันธ์. (2550). การศึกษาระบบและการจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

นิภาพรรณ เจนสันติกุล (2564). การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์: สภาพปัญหา และ
แนวทางการพัฒนานักศึกษา ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. วารสารสหวิทยาการ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(1), 123-134.

ภาสกร แห่งศักดิ์ศรี. (2561). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ กลยุทธ์การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน
การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศิลป์ชัย พูลคล้าย. (2562). การพัฒนาระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนวัตกรรมการและเทคโนโลยี
การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนสุนันทา. ปรัชญาคุณภิวัตน์, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศุภกิจ วิทยาศิลป์. (2550). การศึกษาระบบและวิธีบริหารจัดการการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของ
นักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. อุบลราชธานี:
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ศุภฤกษ์ คำแปล. (2560). การพัฒนาระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย ราชภัฏ
นครราชสีมา. นครราชสีมา: มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

อรุณรัตน์ คล้ายพงษ์. (2551). ปัญหาและอุปสรรคในการรับนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏจันทรเกษม เข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามแนวความคิดของสถานประกอบการ.
กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

สุรเชษฐ์ จันทรงาม และกฤษณพงศ์ เลิศบำรุงชัย. (2560). การวางแผนทรัพยากรองค์กรบนคลาวด์
เทคโนโลยีสำหรับศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถาบันอุดมศึกษา. วารสารการอาชีวและ
เทคนิคศึกษา, 7(14), 18-26.

เอนก ประดิษฐ์ารมณ. (2560). การศึกษาความต้องการฝึกงานของนักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหงส่วนกลาง.

ภาษาอังกฤษ

Creswell, J. W., (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (2
nd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.

ผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านบอน
เทศบาลเมืองมาบตาพุด

The Impacts of Industrial Estate Towards Community: A Case Study of
Ban Bon Community Map Ta Phut Town Municipality

ชนุตม์ หอมหวล (Chanuch Homhuan)¹

สุปราณี ธรรมพิทักษ์ (Supranee Thammapithak)²

¹นิสิตระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

A Graduate Student of the Master Degree of Public Administration

Faculty of Political Science and Law Burapha University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

Asst. Prof. Dr., Faculty of Political Science and Law Burapha University, Corresponding Author

E-mail: 64920561@go.buu.ac.th¹, supraneet@buu.ac.th²

Received: 4 June 2024

Revised: 23 December 2024

Accepted: 24 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชน 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในชุมชนบ้านบอน เทศบาลเมืองมาบตาพุด จำนวน 343 คนได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเชื่อมั่น 0.85 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) กรณีพบความแตกต่างจะดำเนินการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Sheffe's Method) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนบ้านบนาภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.71$) เรียงลำดับผลกระทบจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X}=2.95$) อยู่ในอันดับที่ 1 รองลงมาเป็นผลกระทบด้านสุขภาพ ($\bar{X}=2.82$) ผลกระทบด้านสังคม ($\bar{X}=2.95$) และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}=2.47$) ตามลำดับ 2) ประชาชนที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ สมาชิกในครอบครัวต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นประชาชนที่มีระยะเวลาอยู่ในชุมชนต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: นิคมอุตสาหกรรม, ผลกระทบต่อชุมชน, เทศบาลเมืองมาบตาพุด

Abstract

This quantitative research aims to: 1) Study the impact of industrial estates on communities 2) Compare public opinions on the impacts of industrial estates on communities classified by personal factors. The sample group used in this research was people aged 18 years and over who lived in the Ban Bon community Map Ta Phut Municipality, a total of 343 people, were obtained by stratified random sampling. The research instrument used to collect data was a questionnaire with reliability values 0.85. Statistics used in data analysis include frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test and One-Way Analysis of Variance; in the case of significance, Post Hoc Comparison were performed using Sheffe's Method, setting the statistical significance level at 0.05.

The results of the research found that 1) The overall impact of the industrial estate on the community was at a high level ($\bar{X}=2.71$). The impacts can be arranged in order from highest to lowest as follows, economic impacts ($\bar{X}=2.95$) were ranked 1st, followed by health impacts ($\bar{X}=2.82$), social impacts ($\bar{X}=2.95$) and environmental impacts ($\bar{X}=2.47$). 2) People of different genders, ages, marital status, education level, income, occupations, family members has a significantly different opinion on the impact at the 0.05 level, except that people with different periods of time in the community have no different opinions on the impact of the industrial estate.

Keywords: Industrial Estate, Community Impacts, Map Ta Phut Town Municipality

บทนำ

จากการที่รัฐบาลน่านโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศไทย ซึ่งอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 มาใช้ให้เกิดความเจริญและมั่นคงเกิดการพัฒนา เศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายหลักคือ การพัฒนาเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนใน ประเทศให้ดีขึ้นและช่วยทำให้เกิดการกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่นอย่างเป็นระบบระเบียบและจริงจังมากขึ้น ทำให้เกิดการลงทุนจากต่างชาติหรือเจ้าของธุรกิจในไทยมากขึ้น จึงทำให้แนวคิดที่พึ่งพิงผลผลิตทางการ เกษตรเป็นหลักถูกปรับสู่โครงสร้างการพัฒนาที่มุ่งเน้นทั้งด้านเกษตรและอุตสาหกรรมควบคู่กันไป ซึ่งแตกต่างกับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยที่ผ่านมาที่มีการกระจุกตัวในเขตกรุงเทพมหานครและ ปริมณฑลเป็นหลัก มีผลทำให้เกิดปัญหาเพิ่มในด้าน ความแออัดก่อให้เกิดปัญหาด้านมลภาวะและมีข้อจำกัด อื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการผลิต ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังมีแนวโน้มปัญหาความยากจนใน บางเขตหรือบางเมือง ทำให้ลักษณะการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ผ่านมาได้สร้างความเสื่อมโทรมให้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ และสร้างความแออัดในเมือง เนื่องจากการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมและ มีการผูกขาดการถือครองสินทรัพย์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น

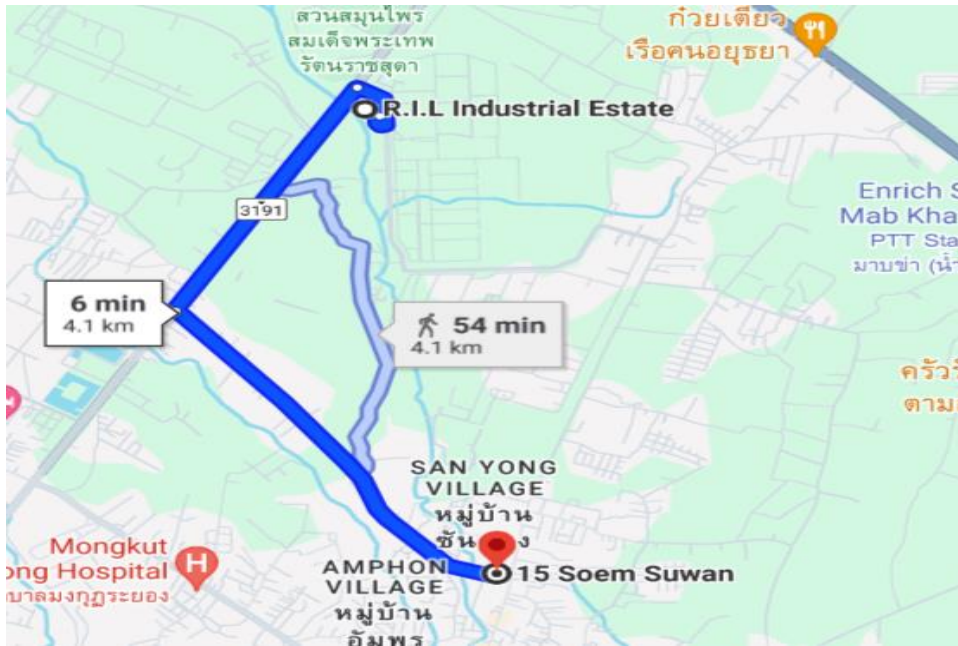
นิคมอุตสาหกรรมเป็นการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมมีการใช้ ระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ร่วมกัน นิคมอุตสาหกรรมเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมที่ดำเนินการโดยการนิคม อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมจัดตั้งขึ้นตามประกาศ คณะปฏิวัติ ฉบับที่ 339 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 และต่อมาได้มีการปรับปรุงประกาศคณะปฏิวัติฯ โดยตรา เป็นพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 ขึ้นแทน (การนิคมอุตสาหกรรมแห่ง ประเทศไทย, 2567) พระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้ กนอ. เป็นกลไกของภาครัฐในการขับเคลื่อน ภาคอุตสาหกรรมของประเทศด้วยการจัดตั้ง “นิคมอุตสาหกรรม” เพื่อการจัดสรรพื้นที่สำหรับโรงงาน อุตสาหกรรมให้เข้าไปอยู่รวมกันอย่างมีระบบ ในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมจะมีสิ่งอำนวยความสะดวก และ สาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ระบบระบายน้ำ ระบบบำบัดน้ำเสียส่วนกลาง ระบบ ป้องกันน้ำท่วม และบริการอื่นๆ ที่จำเป็นให้แก่ผู้ประกอบการ เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางและ สถานการผลิตของภูมิภาค และ กนอ. สามารถดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่จำเป็นหรือเป็นประโยชน์แก่การ ดำเนินงานของ กนอ. รวมถึงเป็นการขยายขอบเขตของการพัฒนาพื้นที่จากภาคอุตสาหกรรมสู่ภาคบริการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศไทยได้อย่างมี ประสิทธิภาพ และเป็นการเพิ่มมูลค่าการลงทุนของภาคอุตสาหกรรม เพื่อสนับสนุนความเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและการกระจายความเจริญทาง เศรษฐกิจและอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคของประเทศอย่างสมดุล ปัจจุบัน กนอ. มีนิคมอุตสาหกรรมที่เปิด ดำเนินการแล้ว 68 นิคมฯ กระจายอยู่ใน 16 จังหวัด ประกอบด้วย นิคมอุตสาหกรรมที่ กนอ.ดำเนินการเอง จำนวน 15 นิคม และนิคมอุตสาหกรรมที่ร่วมดำเนินงานกับผู้พัฒนา จำนวน 53 นิคมอุตสาหกรรม

นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดตั้งอยู่ที่ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ในพื้นที่เวนคืนของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) เป็นจำนวน 9,845 ไร่ โดยนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดจะมีระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 190 กิโลเมตร ปัจจุบันนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดมีโรงงานที่ขึ้นทะเบียนอยู่ในพื้นที่นิคมทั้งสิ้นจำนวน 78 โรงงาน และสามารถจัดกลุ่มประเภทอุตสาหกรรมในพื้นที่นิคมฯ ได้ 5 ประเภท ได้แก่กลุ่มโรงกลั่นน้ำมัน กลุ่มโรงงานผลิตเหล็ก กลุ่มโรงงานปิโตรเคมีและเคมีภัณฑ์อุตสาหกรรมให้บริการและสาธารณูปโภค และประกอบกิจการอื่น ๆ (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2564) นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด นับเป็นนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเขตเศรษฐกิจชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย โดยเป็นนิคมอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดของประเทศและเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่ใหญ่เป็นอันดับแปดของโลก

จากการขยายตัวของนิคมอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของบริบทในพื้นที่ ทำให้ส่งผลกระทบต่อพื้นที่นั้นๆ เป็นอย่างมาก เช่น เกิดการย้ายถิ่นฐานของภาคแรงงานจากจังหวัดต่าง ๆ เข้ามาหางานและอาศัย ทำให้ความต้องการสาธารณูปโภคเกิดความไม่เพียงพอต่อคนในชุมชน มีการปรับเปลี่ยนจากชุมชนภาคเกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงมาเป็นภาคอุตสาหกรรม มีการใช้ที่ดินเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นวงกว้าง และต่อเนื่อง จำนวนการใช้ที่ดินเกี่ยวกับภาคเกษตรกรรมลดลง จากปัญหาดังกล่าว ทำให้การจัดสรรทรัพยากรไม่เพียงพอต่อความต้องการของคนในชุมชนและเกิดผลกระทบ เช่น น้ำประปา การคมนาคม การรักษาในโรงพยาบาล สิ่งแวดล้อม การศึกษา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการเจริญเติบโตของนิคมอุตสาหกรรมนำมาซึ่งการส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนในพื้นที่ นิคมอุตสาหกรรมนำไปสู่การเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ แต่จากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ผ่านมากลับพบว่า การเกิดขึ้นของนิคมอุตสาหกรรมมีทั้งผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อสังคมและชุมชนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ ด้านสังคม ที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น หากชุมชน โดยรอบนิคมอุตสาหกรรมไม่ได้รับการดูแลและป้องกันผลกระทบเชิงลบที่ได้รับจากการดำเนินธุรกิจของบริษัทฯ ในอุตสาหกรรม อาจเกิดความเสี่ยงที่จะสูญเสียความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งกับชุมชนและการต่อต้านจากชุมชนในการขยายธุรกิจของบริษัทฯ ในอนาคตตลอดจนกระทบต่อความเชื่อมั่นและการตัดสินใจของนักลงทุนได้

ชุมชนบ้านบน เป็นชุมชนที่อยู่บริเวณรอบนิคมอุตสาหกรรมฯ ด้านบนจะมีนิคม R.I.L มีพื้นที่ทั้งหมด 1,736.27 ไร่ ประกอบด้วยเขตอุตสาหกรรมทั่วไป 1,277.60 ไร่ พื้นที่ระบบสาธารณูปโภค 285.07 ไร่ พื้นที่สีเขียวและแนวกันชน 173.60 ไร่ และห่างจากชุมชนบ้านบน 4 กิโลเมตรดังภาพที่ 1

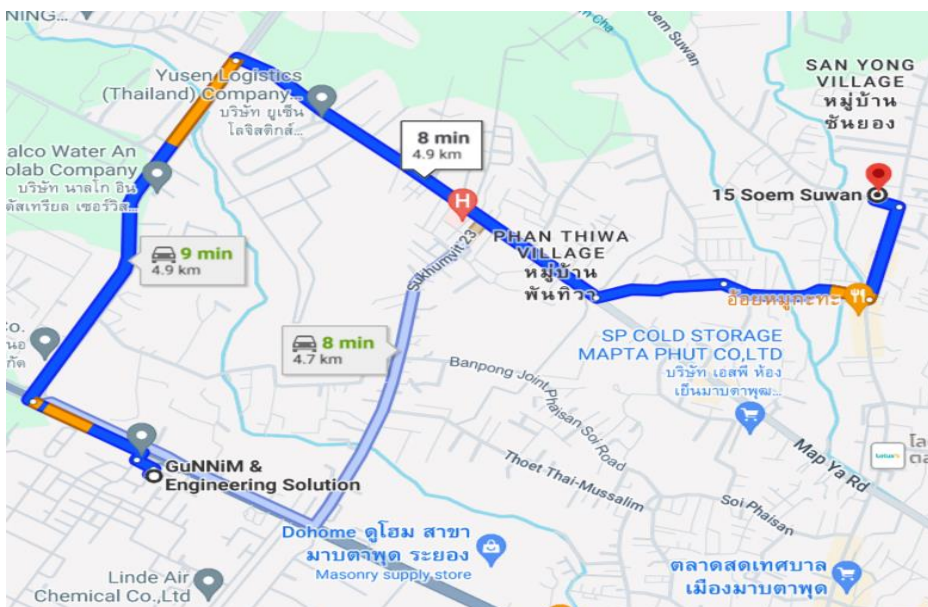
ชุมชน หอมหวล และ สุพรรณิ ชรรพพิทักษ์

ภาพที่ 1 ที่ตั้งชุมชนบ้านบนและที่ตั้งนิคม RIL

ที่มา: <https://www.google.com/maps>

ด้านล่างจะมีโรงแยกก๊าซธรรมชาติและนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด โดยโรงแยกก๊าซธรรมชาติ หน่วยที่ 1-3, 5 และ 6 ตั้งอยู่ที่ ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ที่ตั้งชุมชนบ้านบนและที่ตั้งโรงแยกก๊าซธรรมชาติ

ที่มา: <https://www.google.com/maps>

จากข้อมูลพื้นที่รอบชุมชนบ้านบนจะสังเกตได้ว่าชุมชนบ้านบนเป็นพื้นที่ห่างจากนิคมอุตสาหกรรมไม่เกิน 4-9 กิโลเมตร ซึ่งนับได้ว่าเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากนิคมอุตสาหกรรมจากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา ผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านบนเทศบาลเมืองมาบตาพุด โดยผู้วิจัยคาดหวังว่าข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสนับสนุน หรือแก้ไขปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนบ้านบนเทศบาลเมืองมาบตาพุด
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ สมาชิกในครอบครัว ระยะเวลาอยู่ในชุมชน

สมมติฐานการวิจัย

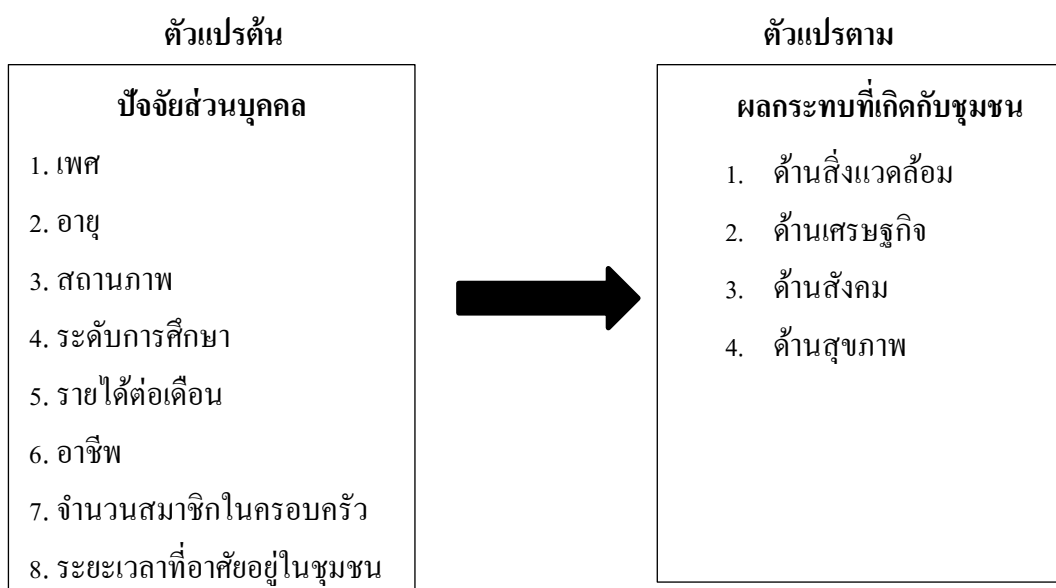
1. ประชาชนชุมชนบ้านบนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมแตกต่างกัน
2. ประชาชนชุมชนบ้านบนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมแตกต่างกัน
3. ประชาชนชุมชนบ้านบนที่มีสถานภาพสมรสต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมแตกต่างกัน
4. ประชาชนชุมชนบ้านบนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมแตกต่างกัน
5. ประชาชนชุมชนบ้านบนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมแตกต่างกัน
6. ประชาชนชุมชนบ้านบนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมแตกต่างกัน
7. ประชาชนชุมชนบ้านบนที่มีสมาชิกในครอบครัวต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมแตกต่างกัน
8. ประชาชนชุมชนบ้านบนที่มีระยะเวลาอาศัยในชุมชนต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมแตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนบ้านบนเทศบาลเมืองมาบตาพุด
2. ทราบความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนบ้านบนที่มีต่อผลกระทบจากนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง มาตรการ แนวทาง ในการป้องกันผลกระทบจากนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดที่มีต่อชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดผลกระทบจากนิคมอุตสาหกรรมจากงานวิจัยของ รัญญลักษณ์ ปุณณจิราโชติสกุล (2562) อภิชัย สิงห์ศรี และจุฑารัตน์ ชมพันธุ์ (2560) รัตนภรณ์ อาษา, พิษสุดา เดชบุญ, และนิชากานต์ ดอกกุหลาบ (2561) จิรายุทธ์ สีม่วง (2560) ศิริโชค ประทุมพิทักษ์ (2561) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ดังนี้

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในชุมชนบ้านบนเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง จำนวน 2,412 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในชุมชนบ้านบน เทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง จำนวน 343 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเกี่ยวกับผลกระทบที่ชุมชนได้รับจากนิคมอุตสาหกรรมแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ สมาชิกในครอบครัว และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดที่มีต่อชุมชน ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 4 ระดับ (Rating Scale) ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสุขภาพ ประกอบด้วยข้อคำถามที่เป็นผลกระทบเชิงบวกและผลกระทบเชิงลบ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสุขภาพ

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากนิคมอุตสาหกรรม นำมากำหนดกรอบแนวคิด นิยามศัพท์เพื่อใช้ในการสร้างแบบสอบถาม

2) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบที่ชุมชนได้รับจากนิคมอุตสาหกรรมและนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง หลังจากนั้นจึงนำมาปรับปรุงและแก้ไขเนื้อหาตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่

- (1) รศ.ว่าที่เรือตรี ดร. เอกวิทย์ มณีธร
- (2) ดร.พรเทพ นามกร
- (3) นายพลพล อ่องละออ

ประเมินว่าข้อคำถามในแบบสอบถาม สามารถวัดได้ตรงกับเนื้อหาที่กำหนดหรือไม่ โดยให้คะแนนตามเกณฑ์ แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ทุกข้อคำถาม มีค่า IOC มากกว่า 0.50

4) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 ฉบับ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

4.สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) โดยแยกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สมาชิกในครอบครัว และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

2) การวิเคราะห์ผลกระทบจากนิคมอุตสาหกรรม ในด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสุขภาพ วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) การเปรียบเทียบผลกระทบ

(1) การเปรียบเทียบผลกระทบกรณี 2 กลุ่ม วิเคราะห์ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

(2) การเปรียบเทียบผลกระทบกรณีมากกว่า 2 กลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance: One Way ANOVA) กรณีพบความแตกต่างจะทำการการวิเคราะห์หาความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ (Sheffe's Method) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมโครงการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา รหัสโครงการวิจัย G-HU206/2566(E2)

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชน

1.1 การวิเคราะห์ผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. นิคมอุตสาหกรรมก่อให้เกิดปัญหาฝุ่นละออง ในชุมชน	2.47	.55	ปานกลาง	3
2. ท่านได้รับผลกระทบของควันที่ปล่อยจากโรงงาน	1.87	.57	ปานกลาง	6
3. ท่านได้รับกลิ่นเหม็นจากการจัดการขยะมูลฝอยของโรงงาน	2.86	1.02	มาก	2
4. ท่านได้รับกลิ่นเหม็นจากกระบวนการผลิตของโรงงาน	2.45	.99	ปานกลาง	4
5. ท่านได้รับผลกระทบปัญหาน้ำเน่าเสียจากโรงงาน	3.27	.96	มาก	1
6. ท่านได้รับผลกระทบปัญหาเสียงรบกวนจากโรงงาน	2.42	.70	ปานกลาง	5
ภาพรวม	2.47	.55	ปานกลาง	

จากตารางการวิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ในภาพรวมชุมชนบ้านบน ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.47$) เมื่อเรียงลำดับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ได้รับผลกระทบปัญหาน้ำเน่าเสีย จากโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม เป็นมากที่สุด รองลงมาได้รับผลกระทบจากกลิ่นเหม็น จากการจัดการขยะมูลฝอยของโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม และได้รับผลกระทบจากการก่อให้เกิดปัญหาฝุ่นละออง ในชุมชน ตามลำดับ

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนด้านเศรษฐกิจ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนด้านเศรษฐกิจ

ด้านเศรษฐกิจ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. การมีนิคมอุตสาหกรรมทำให้ชุมชนมีรายได้มากขึ้น	3.25	.65	มาก	3
2. ท่านมีรายจ่ายต่อเดือนเพิ่มขึ้นจากการมีนิคมอุตสาหกรรม	2.44	.72	ปานกลาง	4
3. ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้นจากการมีนิคมอุตสาหกรรม	2.29	.62	ปานกลาง	5
4. มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นจากการมีนิคมอุตสาหกรรม	3.30	.67	มาก	2
5. ที่ดินมีราคาเพิ่มสูงขึ้นจากการมีนิคมอุตสาหกรรม	3.48	.63	มาก	1
ภาพรวม	2.95	.32	มาก	

จากตารางการวิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนด้านเศรษฐกิจ พบว่า ในภาพรวมชุมชนบ้านบนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.95$) เมื่อเรียงลำดับผลกระทบด้าน

เศรษฐกิจ พบว่า ที่ดินมีราคาเพิ่มสูงขึ้นจากการมีนิคมอุตสาหกรรม มากที่สุด รองลงมา มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นจากการมีนิคมอุตสาหกรรม และการมีนิคมอุตสาหกรรมทำให้ชุมชนมีรายได้มากขึ้น ตามลำดับ

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนด้านสังคม

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนด้านสังคม

ด้านสังคม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ปัญหาน้ำประปาไม่เพียงพอ	3.07	.99	มาก	2
2. ปัญหาไฟฟ้าขัดข้อง	2.29	.88	ปานกลาง	7
3. ปัญหาการระบายน้ำทิ้งไม่ทัน	2.63	.77	มาก	4
4. การจราจรที่ติดขัดในช่วงเช้าและเย็น	1.66	.57	ปานกลาง	8
5. อุบัติเหตุเพิ่มขึ้น	3.16	1.01	มาก	1
6. ชุมชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	2.52	.78	มาก	5
7. ชุมชนของท่านมีปัญหาเสพติดเพิ่มขึ้น	2.89	.84	มาก	3
8. การเพิ่มขึ้นของสถานศึกษา	2.47	.95	ปานกลาง	6
ภาพรวม	2.59	.44	มาก	

จากตารางการวิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนด้านสังคม พบว่า ในภาพรวมชุมชนบ้านบ่นได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.59$) เมื่อเรียงลำดับผลกระทบด้านสังคมพบว่า ได้รับผลกระทบจากการมีอุบัติเหตุเพิ่มขึ้นจากการมีนิคมอุตสาหกรรม มากที่สุด รองลงมา ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำประปาไม่เพียงพอจากการมีนิคมอุตสาหกรรม และมีปัญหาเสพติดจากการมีนิคมอุตสาหกรรม ตามลำดับ

1.4 วิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนด้านสุขภาพ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนด้านสุขภาพ

ด้านสุขภาพ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ท่านได้รับการบริการรักษาที่ดีจากสถานพยาบาล	3.31	.62	มาก	1
2. สถานพยาบาลเพิ่มขึ้นจากการมีนิคมอุตสาหกรรม	3.03	.67	มาก	2
3. ท่านเคยเจ็บป่วยจากมลพิษของนิคมอุตสาหกรรม	2.12	.68	ปานกลาง	3
ภาพรวม	2.82	.41	มาก	

จากตารางวิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนด้านสุขภาพ พบว่า ในภาพรวมชุมชนบ้านบนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.82$) เมื่อเรียงลำดับผลกระทบด้านสุขภาพ พบว่า ได้รับการบริการรักษาที่ดีจากสถานพยาบาล มากที่สุด รองลงมามีสถานพยาบาลเพิ่มขึ้นจากการมีนิคมอุตสาหกรรม และเคยเจ็บป่วยจากมลพิษของนิคมอุตสาหกรรม ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชน

2.1 ประชาชนชุมชนบ้านบน เทศบาลเมืองมาบตาพุด ที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนแตกต่างกัน

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบผลกระทบของของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ชาย	177	2.67	.32	.13	.72
หญิง	166	2.75	.32		

จากตาราง พบว่า ประชาชนชุมชนบ้านบนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนไม่แตกต่างกัน

2.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบผลกระทบของของนิคมอุตสาหกรรมจำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ สมาชิกในครอบครัว ระยะเวลาอยู่ในชุมชน

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบผลกระทบของของนิคมอุตสาหกรรมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	6.57	4.00	2.19	25.46	.00**
	ภายในกลุ่ม	29.18	339.00	.09		
	รวม	35.76	343.00			
สถานภาพสมรส	ระหว่างกลุ่ม	1.72	3.00	.86	8.59	.00**
	ภายในกลุ่ม	34.04	340.00	.10		
	รวม	35.76	343.00			
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	11.68	7.00	2.34	32.69	.00**

ตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
	ภายในกลุ่ม	24.08	337.00	.07		
	รวม	35.76	343.00			
รายได้ต่อเดือน	ระหว่างกลุ่ม	1.06	4.00	.35	3.47	.02*
	ภายในกลุ่ม	34.69	339.00	.10		
	รวม	35.76	343.00			
อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	2.03	6.00	.41	4.06	.00**
	ภายในกลุ่ม	33.73	337.00	.10		
	รวม	35.76	343.00			
สมาชิกในครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	2.39	4.00	.80	8.10	.00**
	ภายในกลุ่ม	33.36	339.00	.10		
	รวม	35.76	343.00			
ระยะเวลาอยู่ในชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	.38	3.00	.19	1.81	.17
	ภายในกลุ่ม	35.38	340.00	.10		
	รวม	35.76	342.00			

จากตารางการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบผลกระทบของของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนชุมชนบ้านบนที่มีอายุ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ สมาชิกในครอบครัว ต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของของนิคมอุตสาหกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นประชาชนที่มีระยะเวลาอยู่ในชุมชนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนไม่แตกต่างกัน

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมผลกระทบของของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผลกระทบของของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 2.95$) อยู่ในอันดับที่ 1 รองลงมาเป็นผลกระทบด้านสุขภาพ ($\bar{X} = 2.82$) ผลกระทบด้านสังคม ($\bar{X} = 2.95$) และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 2.47$) ตามลำดับ ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์จากผลกระทบรายด้านต่างๆแล้ว มีรายละเอียดดังนี้

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจพบว่า ในภาพรวมชุมชนบ้านบนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.95$) ทั้งนี้เนื่องมาจากการตั้งนิคมอุตสาหกรรมทำให้เกิดการจ้างงานและยังทำให้เกิดการพัฒนาอย่างมากในพื้นที่ใกล้ๆ เขตอุตสาหกรรมจึงทำให้เศรษฐกิจในชุมชนและราคาที่ดินปรับตัวสูงและดีขึ้น ทั้งนี้การ

เข้ามามีบทบาทของนิคมอุตสาหกรรมก็ทำให้ความเป็นอยู่ในชุมชนดีขึ้นและชุมชนเกิดการพัฒนาไปในทางที่รวดเร็วขึ้นไม่ว่าจะเป็นในด้านสิ่งปลูกสร้าง บริการสาธารณะและงบประมาณรอบโรงงานเพื่อชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกษรินทร์ อุ่นเสนีย์ (2557) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ที่ส่งผลต่อชุมชน ตำบลมาบตาพุด อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นต่อผลกระทบด้านเศรษฐกิจในทางบวก นั่นคือการที่ชุมชนมีสภาพเศรษฐกิจดีขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะการที่มีนิคมอุตสาหกรรมอยู่ในพื้นที่ทำให้คนในชุมชนส่วนหนึ่งมีโอกาสทำงานในโรงงาน และมีอาชีพหลากหลายขึ้น เช่น ค้าขาย รับเหมา ชักกริด มอเตอร์ไซด์รับจ้าง ห้องเช่า คลินิก สถานบริการต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อสนองความต้องการของประชาชนที่เขาทำงานในนิคมอุตสาหกรรม แต่ในขณะเดียวกันก็เกิดผลกระทบในทางลบ คือประชาชนมีการถือครองที่ดินลดลง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของจิรายุทธิ์ สิม่วง (2560) ทำวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนจากการเข้ามาของนิคมอุตสาหกรรม: กรณีศึกษาชุมชนประมงชายฝั่งหาดตากวน - อ่าวประดู่ ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัดระยอง พบว่า ช่วงการก่อตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนแปลงของชุมชน เนื่องจากเป็นช่วงที่โรงงานอุตสาหกรรมเริ่มเข้า ส่งผลให้เกิดการอพยพเข้ามาของ แรงงานต่างถิ่นจำนวนมากโดยเฉพาะในฝั่งบงทำให้ชุมชนเกิดการขยายตัว ในมิติ เศรษฐกิจของชุมชน มีการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจมากขึ้นผ่านศูนย์กลางการจับจ่าย ของชุมชนนั้นก็คือตลาดลาว ซึ่งตลาดลาวถือเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนทั้งอาหาร สำเร็จรูป อาหารทะเล ผัก ส่งผลให้รูปแบบการผลิตเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบการผลิต เพื่อจำหน่ายโดยเฉพาะฝั่งชายหาดได้รับประโยชน์จากการจำหน่ายผลผลิตโดยตรงให้กับแรงงาน ทำให้ได้ราคาค่าขายให้กับพ่อค้าคนกลาง ในช่วงที่ 3 ชุมชนประมง ชายฝั่งภายหลังการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม พบว่า สังคมชุมชนมีการขยายตัวของที่พักอาศัย เกิดอาคารพาณิชย์รวมถึงร้านสะดวกซื้อ เซเว่นอีเลว่น เทสโก้โลตัสภายในชุมชนชุมชน เข้าสู่ระบบทุนนิยม รูปแบบการผลิตของชุมชนชาวบ้านภายในชุมชนมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบทางการผลิตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทดังกล่าวคือการผลิตเพื่อขายให้แก่พ่อค้าคนกลางรวมถึงการขายให้แก่แรงงานภาคอุตสาหกรรมบริเวณใกล้เคียงชุมชน การปรับเปลี่ยนรูปแบบทางการผลิตของชุมชนภายหลังการเข้ามาของอุตสาหกรรมในมิติทางด้านเศรษฐกิจพบว่าชาวประมงภายในชุมชนมีการปรับเปลี่ยน รูปแบบการผลิตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสภาพเศรษฐกิจภายหลังที่อุตสาหกรรมเข้ามา

ผลกระทบด้านสุขภาพ ภาพรวมชุมชนบ้านบอนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.82$) ทั้งนี้เนื่องมาจากการตั้งนิคมอุตสาหกรรมทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพทั้งการเกิดฝุ่นละอองทำให้เกิดโรคด้านระบบทางเดินหายใจ จากการสูดเอาฝุ่นละอองเข้าไป แต่การมีนิคมอุตสาหกรรมก็ทำให้มีสถานพยาบาลที่ดีขึ้นและมีจำนวนมากขึ้น ทั้งนี้โรงงานอุตสาหกรรมอาจต้องมีการพัฒนาในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นเพื่อลดมลพิษที่เกิดขึ้น การวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริโชค ประทุมพิทักษ์ (2561) รัตนภรณ์ อาษา, พิชสุดา เชนบุญ และนิชากานต์ ดอกกุหลาบ (2561) ที่พบว่า หลังจากการตั้งนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีอาการเจ็บป่วยจากมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรมมาบตาพุด

จะเป็นโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ ภูมิแพ้ ผื่นคัน ได้แก่ การแพ้ฝุ่นและแพ้อากาศ เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมมาบตาพุดจะปล่อยสารเคมีต่าง ๆ ออกมา โดยเฉพาะในตอนกลางคืนจะมีการปล่อยก๊าซออกมาค่อนข้างมาก ยิ่งเป็นช่วงที่ฝนกำลังจะตก โรงงานอุตสาหกรรมจะปล่อยก๊าซออกมามากกว่าปกติ เพื่อให้ฝุ่นน้ำฝนชะล้างก๊าซพิษ หรือสารเคมีต่าง ๆ เหล่านั้น ทำให้เกิดการปนเปื้อนต่อพื้นดินและแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบต่อสุขภาพ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุดเป็นผลกระทบโดยตรง เช่น ป่วยเรื้อรังด้วยไข้หวัด โรคระบบทางเดินหายใจ โรคภูมิแพ้ ผื่นคัน และโรคมะเร็ง ทำให้คนมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น คือ ค่ารักษาพยาบาล เนื่องจากคนในชุมชนมีสุขภาพที่อ่อนแอและเจ็บป่วยมากขึ้นกว่าเดิม

ผลกระทบด้านสังคม ภาพรวมชุมชนบ้านบนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.59$) ทั้งนี้เนื่องมาจากการมีนิคมอุตสาหกรรมทำให้การใช้สาธารณูปโภคไม่เพียงพอต่อการใช้งานจากการเพิ่มขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรม และการอพยพของประชากรเข้ามาประกอบอาชีพและอาศัยในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริโชค ประทุมพิทักษ์ (2561) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมเกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน คือ ปัญหาหนึ่ง อาจจะเป็นสาเหตุทำให้เกิดของอีกปัญหาหนึ่ง และในขณะเดียวกันอาจจะกระทบไปยังด้านใดด้านหนึ่ง เช่น อาจเกิดปัญหาประชากรแฝงและอาจจะกระทบต่อปัญหาการจราจร ปัญหาการลักขโมย ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกษรินทร์ อุ่นสมัย (2557) พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นต่อผลกระทบด้านสังคม ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเห็นว่า มีประชาชนย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดความวุ่นวายสับสน ปัญหาชุมชน เช่น การลักทรัพย์ ยาเสพติด การก่ออาชญากรรม และการเล่นการพนันขึ้นต่อ การจราจร และความต้องการใช้ทรัพยากรสูงขึ้น โดยผลความคิดเห็น จะมีผลกระทบทางบวกในด้านสาธารณสุขและการศึกษา

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในด้านสิ่งแวดล้อมภาพรวมชุมชนบ้านบนเทศบาลเมืองมาบตาพุดได้รับผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.47$) ทั้งนี้เนื่องมาจากการมีนิคมอุตสาหกรรมมีปัญหาผลกระทบน้ำเน่าเสียและกลิ่นเหม็นจากกระบวนการผลิตทั้งนี้อาจเกิดจากการที่มีระบบการจัดการปัญหาหรือระบบบำบัดน้ำเสียที่ไม่เพียงพอหรือไม่ดีพอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัชญลักษณ์ ปุณณจิราโชติสกุล และอนุรัตน์ อนันทนาธร. (2563) พบว่า ประชาชนเห็นควรให้ภาครัฐตรวจสอบเรื่องของค่าฝุ่นละอองและกลิ่นเหม็นที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมรวมทั้งภาคเอกชนหรือโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่มาบตาพุด ให้ความสำคัญและมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยการทำตามมาตรการค่าฝุ่นละอองและกลิ่นที่จะปล่อยออกมาหลังจากกระบวนการของอุตสาหกรรมอย่างเข้มงวด และที่สำคัญโรงงานอุตสาหกรรมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนโดยมีการจัดการขยะที่เกิดจากกระบวนการทางอุตสาหกรรมให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล ที่จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มาบตาพุด

2. ประชาชนชุมชนบ้านบนที่มีอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ สมาชิกในครอบครัว แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของของนิคมอุตสาหกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นประชาชนที่มีเพศและระยะเวลาอยู่ในชุมชนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของของนิคมอุตสาหกรรมที่มีต่อชุมชนไม่แตกต่างกัน หากพิจารณาจากประชาชนชุมชนบ้านบนที่มีเพศและระยะเวลาอยู่ในชุมชน พบว่ามีความคิดเห็นต่อผลกระทบของของนิคมอุตสาหกรรมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากไม่ว่าจะเป็นประชาชนเพศชายหรือเพศหญิง ที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนต่างกันต่างมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในประเด็นที่ว่าชุมชนได้รับผลกระทบจากนิคมอุตสาหกรรมทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสุขภาพและด้านสิ่งแวดล้อม ยกเว้นประชาชนที่มีอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ สมาชิกในครอบครัว แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของของนิคมอุตสาหกรรมแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างด้านปัจจัยส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อการรับรู้และทัศนคติ เช่น ประชาชนที่ประกอบอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรมแตกต่างกัน โดยพบว่าประชาชนที่ทำงานในนิคมอุตสาหกรรมมีความคิดเห็นว่าชุมชนได้รับผลกระทบจากนิคมอุตสาหกรรมน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากเห็นว่าการมีนิคมอุตสาหกรรมทำให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่ ทำให้พื้นที่มีการพัฒนาทั้งโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตโดยรวมดีขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของธัญญลักษณ์ ปุณณจิราโชติสกุล (2562) ทำวิจัยเรื่องผลกระทบด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมและการปรับตัวของประชาชนที่เกิดจากอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อผลกระทบและการปรับตัวของของประชาชนที่เกิดจากอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ได้แก่ปัจจัยอายุ ปัจจัยระดับการศึกษา ปัจจัยอาชีพ ปัจจัยรายได้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อผลกระทบและการปรับตัวของประชาชนจากอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการวิจัยพบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนบ้านบนเทศบาลเมืองมาบตาพุดได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเน่าเสียดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดมากขึ้น ในกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมมีการปล่อยน้ำเสียลงสู่ชุมชนและมีนโยบายให้โรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มหรือปรับปรุงระบบการบำบัดน้ำเสียให้มีประสิทธิภาพ

2. ปัญหาขยะมูลฝอย การกำจัดขยะในโรงงานอุตสาหกรรมบางแห่งจะมีการกำจัดขยะโดยการแยกขยะ แต่พบว่ามี การตกหล่นในการกำจัดหรือการนำขยะไปฝังกลบ ดังนั้นควรมีนโยบายบังคับบำบัดขยะกับโรงงานทุกประเภทและอาจจัดตั้งศูนย์บำบัดขยะครบวงจรเพิ่ม

3. มีการเจ็บป่วยจากมลพิษของประชาชนในชุมชนจากนิคมอุตสาหกรรม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการในการตรวจสอบ ควบคุม โรงงานอุตสาหกรรมอย่างเข้มงวด เช่น การตรวจมลพิษ

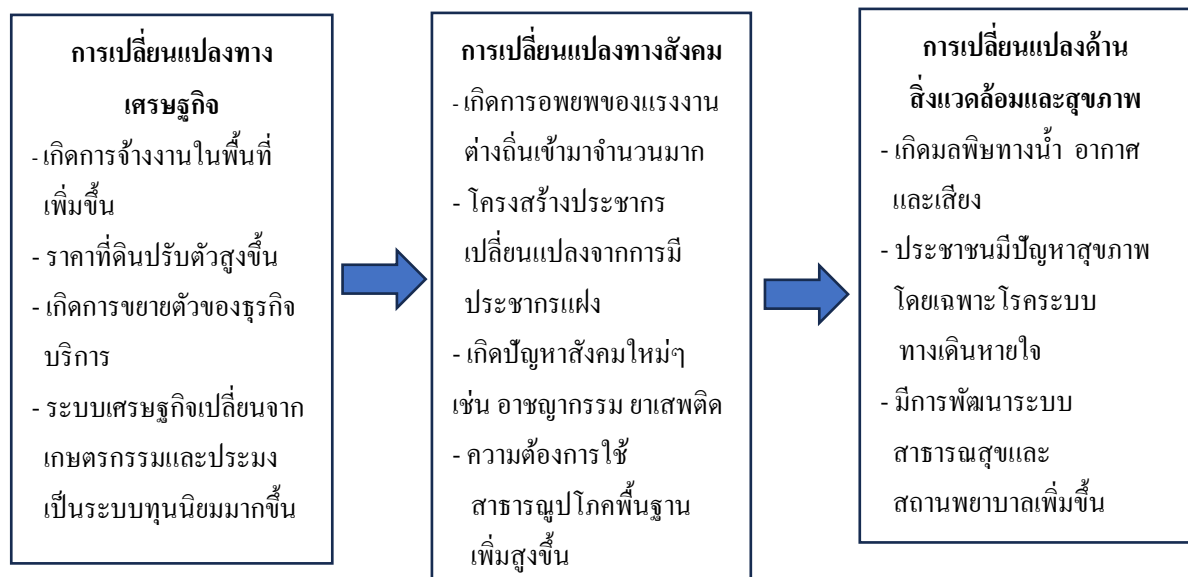
ทางอากาศ และควบคุมให้โรงงานอุตสาหกรรมใช้วิธีลดฝุ่นระอองจากระบวนการผลิตที่ได้ตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด

4. เนื่องจากความคิดเห็นประชาชนคิดว่าการมีนิคมอุตสาหกรรมทำให้มีอุบัติเหตุเพิ่มขึ้น ดังนั้นโรงงานอุตสาหกรรมแต่ละแห่งและหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการอบรมควรมีการณรงค์และให้ความรู้กับพนักงานเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎจราจรและการขับขี้อย่างปลอดภัย ในส่วนประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ก็ควรมีการอบรมเช่นกันให้เกิดการขับขีที่เ็นไปตามกฎกติกาทางกฎหมาย

5. ชุมชนควรสร้างเครือข่ายและร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่ในการสอดส่องปัญหาหาเสพติดที่เกิดขึ้นในชุมชนการให้เบาะแสหรือการแจ้งเจ้าหน้าที่ให้มาตรวจสอบในพื้นที่สุ่มเสี่ยง

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

การวิจัยในครั้งนี้พบรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาอุตสาหกรรมกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน กล่าวคือ ถึงแม้จะมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสาธารณูปโภคที่ดีขึ้น แต่ก็นำมาซึ่งความท้าทายใหม่ ๆ เช่น ปัญหาประชากรแฝง อาชญากรรม และความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาอุตสาหกรรม จำเป็นต้องมีการวางแผนรองรับผลกระทบในระยะยาวอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการรักษาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ดังนั้นรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาอุตสาหกรรมกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมีลักษณะที่เชื่อมโยงกันในหลายมิติ ดังนี้

ความสัมพันธ์เหล่านี้มีลักษณะเป็นลูกโซ่ที่ส่งผลต่อเนื่องกัน เช่น การพัฒนาอุตสาหกรรมนำไปสู่การจ้างงาน ซึ่งดึงดูดแรงงานจากต่างถิ่นส่งผลให้เกิดความต้องการที่อยู่อาศัยและสาธารณูปโภค

ขณะเดียวกันก็เกิดปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมตามมา แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมไม่ได้ส่งผล
กระทบในมิติใดมิติหนึ่งใด ๆ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบของชุมชน

รายการอ้างอิง

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2567). บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กร. วันที่ค้นข้อมูล
18 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.ieat.go.th/th/roles-responsibilities>
- กรมโรงงานอุตสาหกรรม 2564. (2567). ข้อมูลโรงงานในเขตการนิคมแห่งประเทศไทย. วันที่ค้นข้อมูล 22
กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก <https://userdb.diw.go.th/factory/ieat.asp>
- เกษรินทร์ อุณเสนีย์. (2557). ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ที่ส่งผลต่อ
ชุมชนตำบลบายางพร อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง. งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิรยุทธ์ สิม่วง. (2560). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนจากการเข้ามาของนิคมอุตสาหกรรม:
กรณีศึกษาชุมชนประมงชายฝั่งหาดตากวน - อ่าวประดู่ ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมือง จังหวัด
ระยอง. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 5(1), 1-21.
- ธัญญลักษณ์ ปุณณจิโรชิตสกุล. (2562). ผลกระทบด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และการปรับตัวของ
ประชาชนที่เกิดจากอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดจังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง คณะรัฐศาสตร์และ
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธัญญลักษณ์ ปุณณจิโรชิตสกุล, และอนุรัตน์ อนันทนาธร. (2563). ผลกระทบด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม
และการปรับตัวของประชาชนที่เกิดจากอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดจังหวัด
ระยอง. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 13(1), 19-43.
- รัตนภรณ์ อาษา, พิชสุดา เดชบุญ และนิชากานต์ ดอกกุหลาบ. (2561). ภาวะสุขภาพจิตของคนที่อยู่ใกล้
โรงงานอุตสาหกรรม อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี. วารสารวิจัยและพัฒนาโดยลงกรรมใน
พระบรมราชูปถัมภ์, 1(3), 135-142.
- ศิริโชค ประทุมพิทักษ์. (2561). ผลกระทบต่อชุมชนที่เกิดจากการตั้งนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดใน
โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก: กรณีของเทศบาลเมืองมาบตาพุด อำเภอเมือง
จังหวัดระยอง. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 10(2), 82-89.
- อภิชัย สิงห์ศรี และจุฑารัตน์ ชมพันธุ์. (2560). ความขัดแย้งจากโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่
กรณีศึกษา: นิคมอุตสาหกรรมระยอง (บ้านค่าย). กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ.

คำแนะนำสำหรับการเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ในวารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง

การเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง คณะรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ บุคลากร นิสิต นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้มีโอกาสเสนอผลงานทางวิชาการ ในสาขา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การเมือง การปกครอง และสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ได้มีโอกาสเสนอผลงานทางวิชาการเพื่อเผยแพร่

กองบรรณาธิการวารสารจึงขอเชิญชวนคณาจารย์ บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องส่งบทความวิชาการ บทความงานวิจัย และบทความปริทรรศน์ (Review Article) เพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่ในวารสารเป็นวารสาร ราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ) มีกำหนดการตีพิมพ์ในเดือน มกราคม-มิถุนายน และกรกฎาคม-ธันวาคม ของทุกปี

ข้อกำหนดของการเขียนบทความ ดังนี้

1. ความยาวของบทความ 15-20 หน้ากระดาษ A4 (บน-กั้นหน้า 1.5 นิ้ว / ล่าง-กั้นหลัง 1 นิ้ว)
2. ชนิดของอักษรที่พิมพ์ AngsanaNew ขนาด 16 พอยท์

3. รูปแบบการนำเสนอบทความวิชาการ

ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียน และตำแหน่ง สังกัด หน่วยงาน (หากเป็นนิสิตระดับหลักสูตรและสถาบันการศึกษา) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- บทคัดย่อภาษาไทย 10-25 บรรทัด
- บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) โดยเนื้อต้องเหมือนกับบทคัดย่อภาษาไทย
- คำสำคัญ (Keywords) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- บทนำ
- เนื้อหา
- บทสรุป
- รายการอ้างอิง

4. รูปแบบการนำเสนอบทความงานวิจัย ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่องงานวิจัย (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียน และตำแหน่ง สังกัด หน่วยงาน (หากเป็นนิสิตระดับหลักสูตรและสถาบันการศึกษา) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- บทคัดย่อภาษาไทย 10 -25 บรรทัด
- บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) โดยเนื้อต้องเหมือนกับบทคัดย่อภาษาไทย
- คำสำคัญ (Keywords) (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- บทนำ
- วัตถุประสงค์การวิจัย
- กรอบแนวคิดการทำวิจัยหรือสมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
- ทบทวนวรรณกรรม (แนวคิด ทฤษฎี)
- วิธีการวิจัย
- ผลการวิจัย
- อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย
- รายการอ้างอิง (นาม-ปี APA)

5. การอ้างอิงเนื้อหาใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) ตามหนังสือ สารสนเทศและการศึกษาค้นคว้า (ภาควิชาสารสนเทศศึกษา) คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. สารสนเทศและการศึกษาค้นคว้า. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2551. และการค้นคว้าและการเขียนรายงาน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. การค้นคว้าและการเขียนรายงาน. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540)

6. บทความที่ส่งเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อนและต้องไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น

สำหรับการจัดส่งบทความเพื่อตีพิมพ์นั้น

กรุณากรอกแบบนำส่งบทความแล้วสแกน แบบนำส่งบทความ พร้อมทั้งส่งไฟล์ข้อมูลของบทความฉบับเต็มเป็น word และ pdf. เข้าระบบ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/papojournal>

***** กรณีที่บทความไม่ปฏิบัติตามขั้นตอน และรูปแบบการเขียนบทความอย่างครบถ้วน ขอสงวนสิทธิ์ในการส่งกลับไปยังผู้เขียน เพื่อความถูกต้องและเรียบร้อยต่อไป**

- โทรศัพท์ 0-3810-2369 ต่อ 122 หรือ 115 , 0-3839-0243 ฅปภา จิริมงคลเลิศ และธารทิพย์ ภาวะวิภาด

- ในกรณีที่เป็นบุคคลภายนอก ต้องชำระค่าลงวารสาร จำนวน 2,500 บาท โดยชำระได้ที่ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หรือ ชำระผ่านทางธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชีมหาวิทยาลัยบูรพา เลขที่บัญชี 386-1-00442-9 สาขาแหลมทอง บางแสน และส่งหลักฐานการ ชำระเงินมาที่ E-mail: polscilawjournal@gmail.com กองบรรณาธิการจะพิจารณาเสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความและแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เขียนบทความวิชาการ/ บทความวิจัยทราบ สำหรับบทความที่ผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจะได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารเพื่อเผยแพร่ต่อไป

อนึ่ง บทความทุกเรื่องที่ดีพิมพ์ในวารสารฯ จะได้รับการอ่านและการประเมินโดย ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ กองบรรณาธิการของสงวนสิทธิ์ในการบรรณาธิการ และ ลำดับการตีพิมพ์ก่อน – หลัง ทั้งนี้ ถ้อยคำ ข้อเขียน ข้อคิดเห็นและข้อสรุปในบทความย่อและบทความทุกเรื่อง ถือเป็นผลงานวิชาการของผู้เขียน โดยกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

The Guidelines for Articles Submitting to be Considered for Publication in Journal of Public Administration and Politics

Faculty of Political Science and Law, Burapha University offers Journal of Public Administration and Politics with the objectives of promoting and supporting lecturers, personnel students and interested persons to have the opportunity to present and disseminate their academic work in political science, public administration and related fields.

The editorial board welcome lecturers, personnel and interested persons to send academic articles, research articles and review articles for print publication in Journal of Public Administration and Politics. The journal publishes every 6 months (2 issues per year). The scheduled print publication months are June and December. The requirements are as follows;

1. The length of an article: 15 - 20 pages of A4 paper
2. The type of the printed characters: 16-point Angsana New font 16

3. The format for submitting academic articles consists of

- Title (Thai and English) – Abstract (Thai and English)
- Full Name, position and organization
- Thai and English Abstract must have the same content.
- The content of the Thai Abstract must be in accordance with the English one.

The text length of Thai and English abstract altogether must not exceed 10 - 25 lines.

- Keywords
- Introduction
- Main text
- Conclusion
- Reference

4. The format for writing research article/ The research article format consists of

- Research Title (Thai and English)
- Abstract (Thai and English)
- Thai and English Abstract must have the same content.
- Full Name, position and organization
- The content of Thai Abstract must be in accordance with the English one. The text length of Thai and English abstract altogether must not exceed 10 - 25 lines.
- Keywords
- Introduction
- Research Objective
- Conceptual Framework/ Research Hypothesis
- Review of Related Literatures
- Research Method
- Research Result
- Discussion and Research Suggestion
- Reference

5. A footnote citation format for text references is used as shown (APA style)

Example Citing References in Text

(Downs, 2012, p. 60) or Downs (2012, p. 60)

(Fawcett and Andrew, 1999, pp. 101-110) หรือ Fawcett and Andrew (1999, pp. 101-110)

Example References

Ritchie, B. W. (2003). *Managing Educational Tourism*. Clevedon, UK: Channel View Publications.

Lewin, K., Lippit, R., & White, R. K. (1939). Patterns of aggressive behavior in experimentally created social climates. *Journal of Social Psychology*, 10(2), 271-301.

BBC. (2013). *Chile's judges apologize for their actions after coup*. Retrieved September 5, 2015, from <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-23967816>

The authors can contact the editorial board via Email polscilawjournal@gmail.com in order to get a file about reference method for publishing Journal of Public Administration and Politics. Alternatively, the authors can check the format in the journal website.

6. The articles submitted to the journal to be reviewed for publication must not have already been published elsewhere and not currently be under consideration for publication by other journals

Regarding the article sending, please send

<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/papojournal>

The editorial board will consider choices of referees to assess articles and notify the results to the authors of the academic/research articles. Accepted articles will be published in the Journal.

